

P. C. Borromaeus Vandewalle O.F.M.

Verklarende Catechismus

Ten gebruike van de Bisdommen van België

NIHIL OBSTAT :

16 Januari' 1956

P. Celsus Uglienbroeck, Min. Prov.

NIHIL OBSTAT:

A. Van den Dries, can., lib. eens.

IMPRIMI POTESIT:

† *L. Suenens, vic. gen.*

Mechliniae, 23 Januarii 1956.

Inhoudsopgave

Ter Inleiding

Commentaar op de Voornaamste, Gewone Gebeden.....	I
I. Het Kruisteken.	I
II. De Voornaamste Geloofswaarheden.	I
III. De Twaalf Artikelen van het Geloof.	III
VI. De Tien Geboden van God.....	V
V. De Vijf Geboden van de Heilige Kerk.	VII
VI. Het Gebed Des Heren.....	VIII
VII. Het ‘Weesgegroet’.	X
VIII. Het ‘Glorie Zij de Vader’.	XI
IX. De Vier Akten.	XI
X. Aanroepingen Onder het Lof.....	XVI
XI. Het ‘Angelus’.	XVII
Inleiding: De Christelijke Leer en de Christenmens.	1
Les 1: I. De Christelijke Leer.	1
Les 1: II. De Christenmens.....	3
Eerste Deel: De Geloofswaarheden.....	5
<i>De Geloofsbronnen en Openbaringen.....</i>	<i>5</i>
Les 2: De Geloofsbronnen.....	5
Les 3: Art. I. De Ene God.....	9
Les 3: Art. II. De H. Drievuldigheid.	15
<i>God de Vader en de Schepping.....</i>	<i>17</i>
Les 4: I. De Schepping van de Wereld en de Goddelijke Voorzienigheid.....	17
Les 4: II. De Engelen.....	20
Les 4: III. De Mens en de Erfzonde.	23
Les 5: De Menswording van Onze Heer Jezus Christus (2de en 3de Artikel van het Symbolum).	29
Les 6: I. Christus Verborgen en Openbaar Leven.....	35
Les 6: II. De Verlossing. Christus Lijden en Dood (4de Art. van het Symbolum).	36
Les 6: III. Christus Verheerlijkt Leven.	41

<i>God de H. Geest en de Heiligmaking.</i>	45
Les 7: De Heilige Geest God de H. Geest en de Heiligmaking (8ste Art. van het Symbolum: Ik Geloof in de Heilige Geest).....	45
Les 8: I. De Heilige Kerk (9de Art. v/h Symbolum: Ik Geloof in de H. Katholieke Kerk).	47
Les 8: II. De Kentekenen van de Ware Kerk	52
Les 9: I. De Gemeenschap der Heiligen (9de Art. van het Symbolum: (Ik geloof) de Gemeenschap van de Heiligen).....	56
Les 9: II. De Vergiffenis van de Zonden (Art. 10. Van het Symbolum: (Ik geloof) de Vergiffenis van de Zonden).....	59
Les 10: I. De Verrijzenis van het Vlees (Art. II van het Symbolum: (Ik geloof) de Verrijzenis van het Vlees).	62
Les 10: II. Het Eeuwig Leven (Art. 12 van het Symbolum: (Ik geloof) het Eeuwig Leven, Amen).....	64
Tweede Deel: Het Christelijk Leven	66
<i>Heiligmakende Genade.</i>	66
Les 11: De Goddelijke Genade.	66
<i>De Goddelijke Deugden.</i>	71
Les 12: I. De Deugden in het Algemeen.	71
Les 12: II. Het Geloof.....	73
Les 12: III. De Hoop.....	77
Les 12: IV. De Liefde.	78
Les 12: V. De Gaven van de H. Geest.....	81
Les 13: De Zedelijke Deugden.	82
Les 14: I. De Goede Werken.	84
Les 14: II. De Christelijke Volmaaktheid.	86
Les 15: De Zonde en de Ondeugden.	91
Les 16: De Uitersten van de Mens.	100
Derde Deel: De Geboden.	107
<i>De Tien Geboden van God.</i>	107
Les 17: De Geboden van God in het Algemeen.	107
Les 18: 1 ^{ste} Gebed van God: Bovenal bemin een God.	109
Les 19: I. 2 ^{de} Gebod van God: Zweer Niet IJdel, Vloek Noch Spot.	114
Les 19: II. 3 ^{de} Gebod van God: Heilig steeds de dag des Heren.	117

Les 20: I. 4 ^{de} gebod van God: Vader, moeder zult gij eren.	117
Les 21: I. 5 ^{de} gebod van God: Dood niet, geef geen ergernis.....	120
Les 21: II. 6 ^{de} en 9 ^{de} gebod van God: Doe nooit wat onkuisheid is. Wees steeds kuis in uw gemoed.	122
Les 22: I. 7 ^{de} en 10 ^{de} gebod van God: Vlucht het stelen en bedriegen. En begeer nooit iemands goed.	124
Les 22: II. 8 ^{ste} gebod van God: Ook de achterklap en het liegen.	126
<i>De Vijf Geboden van de Kerk.</i>	129
Les 23: 1ste gebod van de H. Kerk: Zon- en feestdag zult gij eren.	129
Les 24: 2de en 3de gebod van de H. Kerk: Op boet- en vrijdag vlees ontberen. Houd de Vasten ongeschonden.	132
Les 25: 4de en 5de gebod van de H. Kerk: Biecht minstens eens per jaar uw zonden. En nut rond Pasen 't Brood des Heren.	134
Vierde Deel: De Middelen ter Zaligheid.	137
<i>Het Gebed en de Eredienst van de Heiligen.</i>	137
Les 26: Het Gebed.	137
Les 27: Het Gebed des Heren.	143
Les 28: I. De Eredienst van de Allerheiligste Maagd Maria.	147
Les 28: II. De Eredienst van de Heiligen.	151
<i>De Heilige Sacramenten</i>	154
Les 29: De Sacramenten in het Algemeen	154
Les 30: Het Doopsel.	157
Les 31: Het Vormsel.....	162
Les 32: I. De Heilige Eucharistie.	164
Les 33: II. De H. Eucharistie als sacrificie of het Misoffer.....	167
Les 32: III. De Heilige Eucharistie als Sacrament	171
Les 33: De Biecht.	177
Les 34: I. Het Heilig Oliesel.....	185
Les 34: II. Het Priesterschap	188
Les 35: Het Huwelijk	190

Ter Inleiding

Wanneer onze hogere Geestelijke Overheid, enkele jaren geleden, een nieuwe Catechismus liet opstellen, dan was het ongetwijfeld hare bedoeling hierdoor de gehele ‘Christelijke Godsdienstleer’ zo duidelijk en zo kernachtig mogelijk te doen voorhouden deze tekst moet dan, naar ons bescheiden mening, in ieder onderwijs of onderrichting hoofdzaak blijven.

Met deze ‘Verklarende Catechismus’ bedoelen we dan ook, zoals de titel zelf het aanduidt, niets anders dan een *zakelijke, overwegend – verstandelijk* uitleg te geven van de catechismustekst, die trouwens zelf ook een louter – verstandelijke opgave is. We houden ons streng aan die tekst zonder meer, vast overtuigd dat we daardoor zelf de gehele geloof en zedenleer grondig verklaren.

Hierdoor hopen we werkdadig dit algemene tekort aan te vullen dat we bij de meeste christenen moeten vaststellen, namelijk dat ze van hun catechismus een louter geheugenkennis hebben behouden met daarnaast enkele andere, sobere godsdienstgegevens. Werd er niet herhaaldelijk terecht op gewezen, ook door de hogere Overheid, dat er nog steeds zo 'n betreurenswaardige onwetendheid heerst onder onze mensen in zake godsdienstleer?

Hierbij niettemin een gewichtige waarschuwing. We mogen deze ‘Verklarende Catechismus’ niet beschouwen als een *lesmethode*, helemaal niet. We bedoelen enkel en alleen een klare en juiste kennis te geven van de Catechismustekst. De lesgever – en ditzelfde geldt voor het onderricht – moet dat *lesmateriaal* zelf bezielen door zijn levend woord, door zijn overtuiging, door zijn persoonlijkheid; de leerlingen zullen pas daarna én de catechismustekst en de verklarende catechismustekst, des te doelmatiger begrijpen en des te zekerder onthouden.

Voor het ‘Lager Onderwijs’ moet natuurlijk rekening worden gehouden met het ‘Bericht’ dat vooraan in de Catechismus staat en waarin het geleidelijk behandelen der vragen en antwoorden wordt aangegeven. Mits dit voorbehoud menen we dat de ‘Verklarende Catechismus’ als ‘Handboek’ geschikt zal wezen meest voor het Middelbaar Onderwijs en enigszins ook voor het Godsdienstonderricht door de E. E. H. H. Geestelijken.

Met ditzelfde doel geven we vooraan eveneens een korte verklaring van de voornaamste ‘Gewone gebeden’. Dit is een onloochenbaar feit: onze mensen zijn niet

genoeg bewust van de rijke leerstellige inhoud en de voortreffelijkheid van die 'Gewone gebeden' hun bidden geeft al te dikwijls de indruk van een grammofoonplaat die perfect juist afloopt maar zelf niet weet wat ze vertelt. Ons commentaar wil dit enigszins verhelpen: het wijst op de rijke inhoud en schoonheid van die gebeden: dat kan men reeds in het 'Lager Onderwijs' althans bij de oudere leerlingen geleidelijk doen opmerken en zodoende zullen we onze mensen beter 'leren leven' want ja, het woord van St. Augustinus blijft volle waarheid: 'Wie goed weet te bidden, weet ook goed te leven'.

Het past dat de leerlingen bij de uitleg van de catechismus steeds een tekst van het Nieuwe Testament bij de hand hebben om de aangewezen plaatsen na te lezen en zodoende geleidelijk vertrouwd te geraken met die teksten, één der voornaamste hoofdbronnen van onze heilige godsdienst: zo zullen we tevens niet langer meer het rechtvaardige verwijt moeten horen dat enkel de Protestanten de Bijbel lezen en waarden: ook dit tekort moet praktische aangevuld worden en dit past het best bij de uitleg van *de Grondtekst der christelijke leer, de Catechismus*.

Praktische nota: Op voorwaarde dat minstens tweemaal in de maand één onderricht van minstens 20 minuten worde gegeven kunnen én leraar én leerlingen de volgende aflaten verdienen: (Decreet van 12 maart 1930).

- i.) 100 dagen aflat bij ieder onderricht.
- ii.) Eén volle aflat: tweemaal in de maand mits de gewone voorwaarden, d.w.z. biecht, H. Communie, kerkbezoek en gebed tot intentie van Z. H. de Paus (1 Onze Vader, Weesgeloet en Glorie zij de Vader).

Commentaar op de Voornaamste, Gewone Gebeden.

I. Het Kruisteken.

In de naam des Vaders, en des Zoons, en des Heilige Geestes. Amen.

In het kruisteken moeten we twee zaken onderscheiden, de woorden die we uitspreken en het gebaar dat we tegelijk maken.

1° Door de *woorden* belijden we ons geloof.

i.) In de *éne God*: In de naam des Vaders *en* des Zoons *en* des Heilige Geestes, d.w.z. in de naam van de drie Personen samen, één God.

ii.) In de *H. Drievuldigheid*: we noemen de drie Personen afzonderlijk, Vader, Zoon, H. Geest.

2° Door het *gebaar* belijden we ons geloof in de *Verlossing* door God de Zoon, *die mens geworden is*.

Wij brengen de hand op het voorhoofd, daarna op de borst, daarna op de linkerschouder en ten slotte op de rechter schouder: zo tekenen we een kruis op ons zelve en we herinneren aan de kruisdood van Christus.

Door het kruisteken belijden we dus de voornaamste geloofswaarheden, behalve die van het *Eeuwig leven*. We belijden ons geloof in de:

i.) éne God.

ii.) H. Drievuldigheid.

iii.) Verlossing.

iv.) Menswording.

II. De Voornaamste Geloofswaarheden.

Ik geloof in het bijzonder:

dat er is één God;

dat er zijn drie goddelijke Personen, God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest;

dat God de Zoon is mens geworden en ons door zijn dood heeft verlost;

dat God de toner is van het goed en de straffer van het kwaad.

- 1° Er bestaat een God en er is maar één God.
- 2° Deze éne God is drievoudig in Personen: H. Drievuldigheid.
- 3° Menswording van God de Zoon: Jezus Christus.
- 4° Verlossing door God de Zoon: Jezus Christus.
- 5° Eeuwigheid: na de dood is niet alles gedaan voor de mens: we zijn niet als een dode hond of kat die men in een put delft en daarmee gedaan; er komt nog iets, namelijk algehele vereffening van goed en kwaad, volledige beloning of bestraffing er komt een eeuwigheid.

Zo kort mogelijk samengevat:

- i.) Eén God.
- ii.) H. Drievuldigheid.
- iii.) Menswording.
- iv.) Verlossing.
- v.) Eeuwigheid.

Het Symbolum¹ geeft de korte inhoud aan van al wat we moeten geloven dan moeten die 5 voornaamste geloofswaarheden heel zeker ook in het Symbolum vernoemd worden:

- 1° *Eén God*. De meeste leerlingen geven als tekst die daaraan beantwoordt deze woorden aan: *'Ik geloof in God de almachtige Vader'*. Ze hebben dus niet opgemerkt dat er een komma staat achter *'Ik geloof in God'*, wat beduidt: *'Ik geloof in de éne God'*. Dat moeten ze voortaan opmerken en daarom bij 't opzeggen van het Symbolum, dat rustteken even laten horen.
- 2° *H. Drievuldigheid*. 't Woord *'Drievuldigheid'* staat nergens vermeld in het Symbolum maar de werkelijkheid die hierdoor bedoeld wordt, namelijk de drie Personen staan uitdrukkelijk aangegeven.
  - i.) De *'Vader'*: *'de almachtige Vader'* artikel 1, b.; en ook nog *'zit aan de rechterhand van God, zijn almachtige Vader'*: artikel 6, b.
  - ii.) De *'Zoon'* *'Zijn enige Zoon'*: artikel 2.
    - a) De *'Vader'*: *'de almachtige Vader'* artikel 1, b.; en ook nog *'zit aan de rechterhand van God, zijn almachtige Vader'*: artikel 6, b.
    - b) De *'Zoon'*: *'Zijn enige Zoon'*: artikel 2, b. *'zijn'* d.w.z. van de Vader, zo pas vernoemd in artikel 1.
    - c) De *'H. Geest'*: *'die ontvangen is van de H. Geest'*: artikel 3; en *'Ik geloof in de H. Geest'*: artikel 8.
- 3° Menswording van God de Zoon.
  - 'Die ontvangen is van de H. Geest, en geboren uit de Maagd Maria'*: artikel 3.
- 4° Verlossing door God de Zoon.

---

¹ Symbolum: geloofsbelijdenis: *symbolum apostolorum*, de apostolische geloofsbelijdenis in twaalf artikelen; *symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum*, het grote credo, de geloofsbelijdenis in de eucharistieviering.

'Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, gekruisigd is, gestorven en begraven':
artikel 4.

5° Eeuwigheid.

'Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden': artikel 7.

'De Verrijzenis van het vlees': artikel 11.

'Het eeuwig leven': artikel 12.

III. De Twaalf Artikelen van het Geloof.

1° *Ik geloof in God / de almachtige Vader / Schepper van hemel en aarde.*

2° *En in Jezus Christus / zijn enige Zoon / onze Heer.*

3° *Die ontvangen is van de H. Geest en geboren uit de Maagd Maria*

4° *Die geleden heeft onder Pontius Pilatus / gekruisigd is / gestorven / en begraven.*

5° *Die nedergedaald is ter helle / de derde dag verreezen uit de doden.*

6° *Die opgeklommen is ten hemel / en zit aan de rechter hand van God zijn
almachtige Vader.*

7° *Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden.*

8° *Ik geloof in de H. Geest.*

9° *De Katholieke Kerk / de gemeenschap van de heiligen.*

10° *De vergiffenis van de zonden.*

11° *De verrijzenis van het vlees.*

12° *Het eeuwig leven.*

Amen.

In dit gebed wordt ons in 12 artikelen de korte inhoud gegeven van al wat we moeten geloven:

1° i.) *Ik geloof in God:* ik geloof in 't bestaan van de éne God.

ii.) *de almachtige Vader...:* Ik geloof in 't bestaan van de eerste Persoon der H. Drievuldigheid.

iii.) *Schepper van hemel en aarde...:* ik geloof dat '*hemel en aarde*', dat is '*de wereld*' er niet altijd geweest is, dat de wereld er gekomen is, namelijk door de schepping van God.

2° i.) *En in Jezus Christus:* ik geloof in die Persoon, Jezus die ongeveer 2000 jaren geleden, geleefd heeft in Palestina, ik geloof in zijn leer.

ii.) *zijn enige Zoon:* ik geloof dat diezelfde Persoon waarlijk de Zoon is van God de Vader, dat Hij dus waarlijk God is.

iii.) *onze Heer:* ik geloof dat diezelfde Persoon volkomen Meester en Heer is over ons, dat Hij onze Koning is:

a) Als God.

b) Als Verlosser.

- 3° *Die ontvangen is van de Heilige Geest en geboren uit de Maagd Maria:* ik geloof in de Menswording van God de Zoon in de H. Maagd Maria. Die Mens geworden God dat is Jezus Christus.
- 4° *Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, gekruisigd is, gestorven en begraven:* ik geloof deze vier feiten omtrent Jezus Christus:
- i.) Zijn lijden.
  - ii.) Zijn kruisiging de Verlossing door Jezus Christus.
  - iii.) Zijn dood d. Zijn begrafenis.
- 5° *Die nedergedaald is ter helle, de derde dag verrezen uit de doden:* ik geloof deze twee feiten omtrent Jezus Christus:
- i.) Zijn Nederdaling in het 'Voorgeborchte der hel'
  - ii.) Zijn Verrijzenis, de Zondagmorgen.
- 6° *Die opgeklommen is ten hemel en zit aan de rechterhand van God zijn Almachtige Vader:* ik geloof deze twee feiten omtrent Jezus Christus:
- i.) Zijn Hemelvaart.
  - ii.) Zijn verheerlijking als God-Mens in de hemel.
- 7° *Van daar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden:* ik geloof dat er een 'Laatste Oordeel' zal plaats hebben, dat zal uitgesproken worden door diezelfde Persoon, Jezus Christus.
- 8° *Ik geloof in de Heilige Geest:* ik geloof in het bestaan van de derde Persoon der H. Drievuldigheid.
- 9° *De Heilige Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen:*
- i.) Ik geloof dat Christus een Kerk heeft gesticht die, naar zijn wil katholiek moet zijn, dat is algemeen, bestemd voor alle mensen. Ik geloof daarom ook in het gezag van die Kerk over alle mensen.
  - ii.) Ik geloof in het bestaan van de drie grote groeperingen die tot deze Kerk behoren en die deze Kerk uitmaken:
    - a) de zegepalende. Kerk, de Hemel, de gelukzaligen;
    - b) de lijdende Kerk, het Vagevuur, de zielen die daar gelouterd worden;
    - c.) de strijdende Kerk, wij die nog op weg zijn naar de eeuwigheid, wij die nog strijden moeten voor onze zaligheid.
- 10° *De vergiffenis van de zonden:* ik geloof dat men van alle zonden vergiffenis kan bekomen.
- 11° *De verrijzenis ven het vlees:* ik geloof dat op het einde van de wereld eenieders lichaam terug zal verrijzen en weer met de ziel zal verenigd worden om met de ziel voortaan te delen in de eeuwige beloning of eeuwige straf.
- 12° *Het eeuwig leven:* ik geloof dat er na dit aardse leven nog iets komt, namelijk de eeuwige beloning of eeuwige bestraffing. Amen dit Hebreeuwse woord betekent dat men bekrachtigt, sterk bevestigt al wat voorafgaat of wat zo dadelijk volgt. Hier is dus de betekenis '*Ja, ja, dit alles geloof is stellig*'.

Christus' Koningschap wordt in het Symbolum duidelijk op drie plaatsen beleden:

- i.) 'Onze Heer': artikel 2, c.
- ii.) 'en zit aan de rechterhand van God, zijn almachtige Vader': artikel 6, b de verheerlijking van Christus in de hemel.
- iii.) 'Van daar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden': artikel 7 als Koning zal Christus al zijn onderdanen, alle mensen komen oordelen.

In 't Symbolum kunnen we duidelijk deze grote delen onderscheiden: Inleiding: 't geloof in de éne God: artikel 1, a; Eerste deel spreekt over God de Vader artikel 1, b, c; Tweede deel spreekt over God de Zoon, Jezus Christus: artikels, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Derde deel spreekt voornamelijk over God de H. Geest: de volgende artikels. Deze drie delen duiden ons de verhoudingen aan der drie goddelijke Personen tot de mens en de verhoudingen van de mens tot de drie, goddelijke Personen.

De leerlingen, vooral de oudere, zouden de tekst van het Symbolum volkomen moeten machtig zijn ook in die zin dat, wanneer men hun vraagt: geef artikel 8 aan, artikel 10, artikel 2, ze dadelijk weten te antwoorden en een korte omschrijving, weten te geven van wat er in bepaald artikel wordt aangeduid: dan pas mogen we vast zeker zijn dat ze hun 'Symbolum' niet louter meer opzeggen maar dat ze ook goed bewust zijn van de inhoud ervan.

VI. De Tien Geboden van God.

- 1° Bovenal bemin één God.
- 2° Zweer niet ijdel, vloek noch spot.
- 3° Heilig steeds de dag des Heren.
- 4° Vader, moeder zult gij eren.
- 5° Dood niet, geef geen ergernis.
- 6° Doe »ooit wat onkuisheid is.
- 7° Vlucht het stelen en bedriegen.
- 8° Ook de achterklap en 't liegen.
- 9° Wees steeds kuis in uw gemoed.
- 10° En begeer nooit iemands goed.

Het formulier 'De tien geboden' is streng genomen geen gebed; het is een beknopte opgave van de goddelijke Wetgeving. De kinderen leren het ook van jongs af aan van buiten doch na een zekere tijd moet men hen meer bewust maken van de inhoud ervan.

De eerste drie geboden duiden onze verplichtingen aan jegens God. De overige zeven geboden wijzen ons op onze verplichtingen jegens ons zelf en jegens de evennaaste.

1° Bovenal bemin één God.

- i.) Bovenal; onze liefde tot God moet alle andere liefde overtreffen. *Waarom?*
Omdat God oneindig volmaakt, oneindig goed is, dus de hoogste liefde

waardig; ook omdat God de Opperste Meester is over alles wat er bestaat, dus de hoogste onderwerping waardig.

- ii.) Bemin: de menselijke wil gaat van natuur naar datgene wat goed is; dan moet die wil zich zeker ook het meeste hechten aan God die het hoogste Goed is. Dit moet de mens doen niet enkel met woorden en gevoelens maar ook door al zijn doen en laten in overeenstemming te brengen met die hoogste, aanbiddelijke Wil.
- iii.) Eén God er is maar één Opperste Goed, namelijk de éne God en daarom mag en moet de hoogste liefde van de mens enkel gaan tot die éne God.

2° *Zweer niet ijdel, vloek noch spot.*

De naam is als een symbool van de persoon; hij dus die misbruik maakt van iemands naam, misdoet tegen de persoon zelf.

- i.) *Zweer niet ijdel*: God weet alles: men mag Hem niet lichtzinnig, om nietige redenen, tot getuige roepen van wat men bevestigt en zeker niet wanneer men liegt want dan maakt men God zelf leugenachtig wat een zeer groot kwaad is.
- ii.) *vloek noch spot*: dat is God lasteren, het tegenovergestelde dus van '*God beminnen*' en daarom juist de grootste zonde, althans indien het volkomen gemeend is.

3° *Heilig steeds de dag des Heren.*

Krachtens het eerste gebod moeten we God aanbidden en beminnen. Het derde gebod wijst op een bepaalde manier om God te aanbidden en te beminnen, door God zelf gewild.

- i.) In het Oude Testament: door de Sabbatviering.
- ii.) In de Nieuwe Testament: door de Zondagviering, nader vastgesteld door de H. Kerk die Christus' gezag over ons vertegenwoordigt.

De dag des Heren heiligen omvat twee zaken:

- i.) De H. Mis horen.
- ii.) Zich onthouden van slafelijke werken.

4° *Vader, moeder zult ge eren.*

Na het goddelijk gezag is het ouderlijk gezag het voornaamste gezag. Het vierde gebod betekent: '*Eerbiedig alle gezag op aarde*' wat hier wordt uitgedrukt door te wijzen op het voornaamste menselijk gezag.

5° *Dood niet, geef geen ergernis.*

De mens is ziel en lichaam; beide behoren eerst aan God. Eerbiedig dus u zelf en anderen:

- i.) naar lichaam, d.w.z. dood niet;
- ii.) naar ziel; d.w.z. geef geen ergernis.

6° *Doe nooit wat onkuisheid is.*

Het zesde verbiedt alle uitwendige daden die gericht zijn op de voortplanting van het menselijk geslacht en die enkel met dat bepaalde inzicht in de huwelijks staat zijn toegelaten.

7° *Vlucht het stelen en bedriegen.*

Eigendomsrecht van eenieder eerbiedigen: 'ieder 't zijne'. Ieder mens heeft recht op datgene wat nodig is tot zijn levensonderhoud.

8° *Ook de achterklap en het liegen.*

Niemand nadeel berokkenen door onrechtzinnigheid in het spreken.

i.) Noch kwaadspreken noch lasteren.

ii.) Steeds de waarheid zeggen.

9° *Wees steeds kuis in uw gemoed.*

Het negende gebod verbiedt de inwendige onkuisheid, d.w.z. kwade gedachten, verlangens, genoegens tegen de kuisheid. De zonde ligt hoofdzakelijk in de wil: hij die de zonde oprecht wil heeft reeds gezondigd ook dan wanneer hij nadien de uitwendige daad niet stelt.

10° *En begeer nooit iemands goed.*

Vermijd ook de inwendige zonde van onrechtvaardigheid. Willen stelen is reeds zonde ook dan wanneer men het nadien niet ten uitvoer brengt.

V. De Vijf Geboden van de Heilige Kerk.

1° Zon en feestdag zult gij eren.

2° Op boet en Vrijdag vlees ontberen.

3° Houd de Vasten ongeschonden.

4° Biecht minstens eens per jaar uw zonden.

5° En nut rond Pasen 't Brood des Heren.

1° *Zon en feestdag zult gij eren*

De H. Kerk, die Gods gezag vertegenwoordigt duidt ons een bepaalde manier aan om het derde gebod van God te onderhouden: 'Heilig steeds de dag des Heren'. Op die dagen moet men:

i.) De H. Mis bijwonen;

ii.) Zich onthouden van slafelijke werken. Die dubbele verplichting geldt in ons land op alle Zondagen en op de vier Hoogdagen: Allerheiligen, Kerstmis, O. L. Vrouw Hemelvaart en O. L. Heer Hemelvaart.

2° *Op boet en Vrijdag vlees ontberen*

Zich onthouden van vlees op alle Vrijdagen en ook nog op die dagen die ieder jaar door de Bisschoppen in hun Vastenbrief worden aangeduid.

3° *Houd de Vasten ongeschonden.*

Op die enkele dagen die ieder jaar door de Bisschoppen worden aangeduid in hun Vastenbrief; op die dagen maar eens daags zijn volle nooddrift nemen.

4° *Biecht minstens eens per jaar uw zonden.*

Namelijk rond Pasen.

5° *En nut rond Pasen 't Brood des Heren.*

Een goede Paascommunie is verplichtend voor ieder christen mens en dit op zware zonde.

VI. Het Gebed Des Heren.

*Onze Vader, die in de hemelen zijt,
Geheiligd zij Uw naam;
Uw rijk kome;
Uw wil geschiede op aarde als in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren.
En leid ons niet in bekoring;
Maar verlos ons van het kwade. Amen.*

Op zekere dag vroegen de Apostelen aan O. L. Heer: '*Meester, leer ons bidden*'. En O. L. H. antwoordde: '*Zó zult ge bidden: Onze Vader...*'. Dit gebed is dus in volle waarheid het Gebed des Heren, door Christus, Onze Heer zelf gemaakt en aan ons voorgehouden.

Onze Vader: God is inderdaad onze Vader omdat Hij ons geschapen heeft, omdat Hij ons het bestaan, het leven heeft geschonken, omdat Hij ons bewaart en onze Voorzienigheid is (zie Mattheüs 6:25-33). God is onze Vader' op een gans bijzondere wijze door de heiligmakende genade die we ontvingen in het Doopsel en waardoor we in volle waarheid het goddelijk leven in ons ontvingen en dus kinderen zijn van God.

'*Onze Vader*': dit zij telkens weer de inzet van ons gebed, d.w.z. wanneer we bidden moeten we ons steeds voelen als kinderen tegenover hun vader; dat moet steeds de stemming, de geest zijn van ons gebed, zelfs dan wanneer we misdaan hebben en vergiffenis komen vragen. (Parabel van '*De Verloren Zoon*'). We zeggen niet '*mijn Vader*' maar wel '*Onze Vader*': inderdaad door de heiligmakende genade zijn we allen als broers en zusters onder mekaar, in Christus zo wijst O. L. Heer tevens op de aller innigste band van naastenliefde die ons steeds verenigd moet houden.

Die in de hemelen zijt: Onze Vader vertoeft vooral in de Hemel: dan moeten wij in al ons doen en laten, steeds de blik gericht houden naar de Hemel waar ons echte, ons eeuwige Vaderland is '*Sterven*' is aankomen in ons Vaderhuis.

Geheiligd zij Uw Naam. Dat Gods naam, symbool van zijn Persoon, nooit gelasterd worde maar steeds geheiligd worde door ons zelf en door alle andere mensen: dit in woorden en in werken, door een voorbeeldig leven, in overeenstemming met Gods aanbiddelijke Wil.

Uw Rijk kome: Dat alle mensen deelachtig worden aan Gods drievoudige Rijk:

- i.) Het Rijk der heiligmakende genade: dat alle mensen steeds in vriendschap mogen leven met God, in staat van heiligmakende genade en zo God laten heersen in hun ziel.
- ii.) Het Rijk der H. Kerk: dat alle mensen zouden toetreden tot de Kerk die Christus gesticht heeft en waartoe allen worden geroepen.
- iii.) Het Rijk des Hemels: dat alle mensen mogen zalig worden. Verder vragen we dat God, door zijn wetten van rechtvaardigheid en liefde, moge heersen in iedere maatschappij, in ieder land.

Uw Wil geschiede op aarde als in de hemel. De gelukzaligen in de hemel volbrengen Gods wil met de grootste vurigheid en volmaaktheid; mogen wij mensen die nog op aarde leven, dit eveneens zoveel mogelijk betrachten. Mogen de plannen van Gods Goedheid tegenover ons ten volle verwezenlijkt worden door onze vurige en trouwe medewerking.

Geef ons heden ons dagelijks brood.

- i.) Geef ons het nodige voedsel voor onze ziel: de genaden, de Sacramenten waaronder vooral het brood der H. Eucharistie, de H. Communie.
- ii.) Geef ons het nodige onderhoud voor het lichaam: voedsel, kleren, gezondheid.
- iii.) Dagelijks, heden: wijst erop dat we niet te zeer bekommerd moeten zijn voor de toekomst maar kinderlijk moeten vertrouwen op onze Hemelse Vader (zie Mattheüs, 6:25-33).

Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren: We hebben allen misdaan in ons leven tegenover God en moeten Hem dus om vergiffenis vragen. ‘*Vergeef ons zoals wij vergeven*’ zodus:

- i.) Als wij niet vergeven moet God ook niet vergeven.
- ii.) Vergeef ons in de mate dat wij vergeven. Zo zal het ook zijn: dit getuigt God zelve in het Evangelie, op meerdere plaatsen, b.v. Mattheüs 5:23-24; Mattheüs, 18:21-35.

Leid ons niet in bekoring.

- i.) Dat God die bekoringen van ons afwende die voor onze ziel noodlottig zouden zijn.
- ii.) Dat God ons met zijn genade steunen om alle andere bekoringen te overwinnen.

Verlos ons van het kwade.

- i.) Bevrijd ons van alle zieleleed: de hel, de duivel, de zonde, de ergste, de grootste kwalen.
- ii.) Bevrijd ons van alle ellenden, beproevingen des levens, in zoverre dit overeenstemt met uw goddelijke Wil.

Amen: ja, mijn God dit alles vraag ik U, in volle rechtzinnigheid en met kinderlijke liefde.

VII. Het 'Weesgegroet'.

Eerste deel: Lofgebed. Wees gegroet, Maria, vol van genade; de Heer is met U; gezegend zijt Gij boven alle vrouwen en gezegend is de vrucht van uw lichaam, Jezus.

In dit eerste deel loven we Maria om haar uitstekende voorrechten.

Tweede deel Smeekgebed. Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons, arme zondaars, nu en in het van onze dood. Amen.

Wees gegroet, Maria, vol van genade: In naam van God zelf, begroet de aartsengel Gabriël Maria aldus: de volheid der genade, waarmee Maria begunstigd werd, heet hier haar eigen kenmerk dat Haar van alle andere mensen of engelen onderscheidt: ze is de 'volle van genade'. Door die woorden loven we met de aartsengel Maria om haar uitstekendste voorrecht van de Onbevleete Ontvangenis dat de ganadevolheid omvat.

De Heer is met U: God is met niemand zo innig verenigd als met Maria: dit omwille van:

- i.) haar goddelijk Moederschap en
- ii.) haar Onbevleete Ontvangenis.

Gezegend zijt gij onder de vrouwen. Om wille van uw goddelijk Moederschap en om wille van uwe Onbevleete Ontvangenis, zijt Ge, o Maria, de meest gezegende door God en de gelukkigste onder alle schepselen.

En gezegend is de vrucht uws lichaams Jezus. Jezus is volledig het kind van Maria, de vrucht van haar gezegende lichaam alleen. *En welk kind? Welke vrucht?* Jezus, de God-Mens, gezegende Vrucht.

Heilige Maria, Moeder Gods: Hier aanroepen we dus Maria, het heiligste onder alle schepselen; we aanroepen Haar als Moeder Gods en daarom juist ook onze Moeder in de bovennatuurlijke orde, in de orde der genade.

bid voor ons, wees onze Voorspreekster. Gij, Maria, Almachtig op het Hart van God omdat Ge de Moeder zijt van Christus, de God-Mens, en onuitsprekelijkgoed omdat Ge onze Moeder zijt.

arme zondaars, hier bekennen we diepnederig onze ellende, onze vroegere zonden en onze neigingen tot de zonde.

nu, op ieder ogenblik van ons leven blijven we even ellendig, noodlijdend en vragen we de voorspraak van Haar die is onze Moeder, de Middelaress van alle genaden.

en in het uur van onze dood: bij de dood van haar goddelijk Kind stond Maria onderaan het kruis om Hem aan te moedigen en mede te lijden. Hier vragen we dat onze goede hemelse Moeder ook bij ons zou aanwezig zijn in dat bange uur dat we allen eens moeten doormaken en dat beslissen moet over onze eeuwigheid. Wanneer we in de loop van ons leven, dit honderden, ja duizenden malen zullen gevraagd hebben, dan mogen we vast vertrouwen dat onze goede Moeder in dat bange uur bij ons aanwezig zal zijn, zo niet op een zichtbare wijze – dat moeten

we niet verlangen – dan toch op een geestelijke wijze, dus even werkelijk en dat ze ons zal bijstaan en steunen in die laatste beslissende strijd.

Amen: Ja, Maria, U loof en prijs ik om al uw uitstekende voorrechten, ja, zo vraag ik steeds uw werkdadige voorspraak voor mij, uw kind.

VIII. Het 'Glorie Zij de Vader'.

Glorie zij de Vader en de Zoon en de Heilige Geest: Loftuiting tot de Allerheiligste Drievuldigheid, samen met het mysterie van de éne God, het grootste mysterie van onze heilige godsdienst. Is een uitstekend aanbiddingsgebed.

Gelijk het was in het begin, nu en altijd en in alle eeuwen der eeuwen: God was, God is, God zal zijn in alle eeuwigheid de éne God in drie Personen en daarom moet Hij immer en altijd als zodanig geloofd en geprezen worden, erkend als de opperste Majesteit over alles wat er bestaat.

Amen: ja, het zij zo.

IX. De Vier Akten.

A. Akte van Geloof.

Mijn Heer en mijn God,

ik geloof vast al wat Gij geopenbaard hebt en door de Heilige Kerk mij voorhoudt te geloven,

omdat Gij de opperste en onfeilbare Waarheid zijt.

In dit geloof wil ik leven en sterven.

Geloven is iets aannemen op het gezag van een ander. Twee voorwaarden worden vereist om rechtmatig te geloven:

- i.) De persoon die we geloven moet spreken met kennis van zaken,
- ii.) We moeten zeker zijn dat hij rechtzinnig is, dat hij ons niet bedriegt.

Die twee voorwaarden zijn in God verwezenlijkt op de meest volmaakte wijze:

- i.) God weet alles.
- ii.) God kan niet bedriegen want Hij is oneindig volmaakt.

Zodus is ons geloof in Gods woord op de stevigste gronden gebaseerd. God heeft in de loop der tijden gesproken tot het mensdom: in het oude Testament sprak Hij tot de Aartsvaders en profeten die het overmaakten aan het Joodse volk; in het Nieuwe Testament sprak Hij door de mond van Jezus Christus en van de Apostelen die tot het volk predikten. Dit woord van God heten we de Openbaring. Christus, die een Kerk stichtte, heeft die Openbaring (Oud en Nieuw Testament) toevertrouwd aan zijn Kerk met opdracht die schat van Gods Woord gaaf te bewaren en aan de mensen voor te houden; daartoe zou Christus zijn Kerk bijstaan op een gans bijzondere wijze wat Hij

beloofde met deze woorden: “*En zie. IK zal met u zijn tot het einde der wereld*” (Mattheüs 28:20).

Mijn Heer en mijn God: we bidden hier rechtstreeks tot God; in Hem, van Wie we gans afhankelijk zijn, geloven we,

ik geloof vast: geen de minste reden tot twijfelen of aarzelen vermits we in God de hoogste waarborg hebben.

al wat Gij geopenbaard hebt: we kunnen niet het éne aannemen en het andere verwerpen: God is waarachtig in alles wat Hij ons meedeelde, openbaarde in het Oude en in het Nieuwe Testament.

en door de H. Kerk mij voorhoudt te geloven: de H. Kerk werd door Christus gesticht, vertegenwoordigt dus zijn gezag over ons. Aan die Kerk werd de schat der Openbaring officieel toevertrouwd en krachtens de belofte van Christus zal de Kerk die Openbaring steeds gaaf en trouw bewaren en aan de mensen voorhouden.

omdat Gij de opperste en onfeilbare Waarheid zijt: de dubbele hoogste waarborg van ons geloof:

- i.) Gods alwetendheid.
- ii.) Gods onkreukbare rechtzinnigheid.

In dit geloof wil ik leven: ik wil mijn leven schikken, niet volgens de beginselen van de bedrieglijke, valse wereld of van de verblinde eigen liefde, maar wel volgens de waarheden van ons heilig geloof, volgens de gegevens van de Openbaring.

en sterven: in die overtuiging wil ik volharden tot het einde toe.

B. Akte van Hoop.

Mijn Heer en mijn God,

ik hoop met een vast betrouwen van U te bekomen,

door de verdiensten van Jezus Christus,

het eeuwig geluk en de genaden om het te verdienen.

Omdat Gij oneindig goed zijt voor ons, almachtig en getrouw in uw beloften.

In deze hoop wil ik leven en sterven.

Om volledig op iemand te vertrouwen zijn er drie voorwaarden vereist;

- i.) De persoon die aanspraak maakt op ons betrouwen moet een goed mens zijn.
- ii.) Hij moet bij machte zijn ons zijn goedheid te tonen wanneer hij het wil.
- iii.) Hij moet getrouw zijn aan wat hij ons beloofde te geven.

Deze drie voorwaarden zijn in God op de meest volmaakte wijze aanwezig

- i.) God is oneindig goed, niets dan goedheid terwijl wij, mensen, steeds een mengsel zijn van goedheid en boosheid of althans van goedheid en zwakheid.
- ii.) God is almachtig: niets of niemand kan Hem weerhouden zijn goedheid aan anderen te betuigen.

iii.) Gos is feilloos getrouw aan wat Hij beloofde. God beloofde ons de Hemel en bijgevolg Hij zal ons daartoe ook al de nodige genaden schenken: die het doel wil, wil ook de middelen die daartoe nodig zijn. God is oneindig volmaakt dus heel zeker getrouw aan zijn beloften.

Mijn Heer en mijn God: gebed rechtstreeks tot God gericht, onze Opperste Meester en Bron van alle goed.

ik hoop met een vast betrouwen: gesteund op de hoogste waarborgen, Gods oneindige Goedheid, Almacht en Getrouwheid.

van U te bekomen het eeuwig geluk: de beloofde hemel, ons laatste levenseinde, de verzadiging van al onze verlangens.

en de genaden: de nodige middelen om de hemel te verdienen.

om het te verdienen: we moeten met onze vrije wil met de genade medewerken.

door de verdiensten van Jezus Christus: de hemel was verloren door de zonde van Adam en Eva, doch Christus, de Verlosser, heeft ons de hemel en meteen de genaden die daartoe nodig zijn, herwonnen door zijn kruisdood op Calvarié. Hemel en genaden komen dus tot ons door de verdiensten van Christus en wij moeten die verdiensten van Christus op onze ziel toepassen door mee te werken met de genade

omdat Gij oneindig goed zijt voor ons, almachtig en getrouw in uw beloften: drievoudige, rotsvaste waarborg van ons betrouwen:

- i.) God is oneindig goed.
- ii.) God is almachtig.
- iii.) God is zeker getrouw.

In deze hoop wil ik leven: in al mijn doen en laten zal ik steeds mijn laatste einde, de hemel voor ogen hebben en daarnaar zal ik steeds handelen; op die voorwaarde mag en zal ik steeds vertrouwen de nodige genaden te verkrijgen. Meer nog: in al mijn ondernemingen zal ik steeds steunen, vertrouwen meer op Gods genaden dan op menselijke krachten: dit op voorwaarde dat die ondernemingen ondergeschikt blijven aan mijn geestelijk welzijn, aan het welzijn mijner ziel.

Nooit zal ik wanhopen want ja, Gij, o mijn God, zijt oneindig goed en voor iedere zielstoestand, voor iedere beproeving, hebt Ge passende, meer dan toereikende genaden ter beschikking om ons erboven te helpen. Zolang de mens leeft, al is hij een grote zondaar, mag en moet hij betrouwen op Gods goedheid, op Gods genade.

en sterven: in deze hoop wil ik volharden; vooral in die laatste ogenblikken zal ik al mijn vertrouwen stellen op Gods oneindige goedheid en dus de beloofde Hemel verwachten.

C. Akte van Liefde.

*Mijn Heer en mijn God, ik bemin U bovenal,
uit geheel mijn hart, uit geheel mijn ziel en uit al mijn krachten,*

omdat Gij oneindig volmaakt en alle liefde waardig zijt.

En ik bemin mijn naaste gelijk mij zelf,

uit liefde tot U.

In deze liefde wil ik leven en streven.

De mens bemint van nature al wat goed is. Welnu God is het Opperste Goed en bijgevolg past het dat de mens God boven alles zou beminnen: in God alleen kan en zal 's mensen hart volle geluk vinden, tot algehele verzadiging. God moet dus, ook omdat Hij de Opperste Meester is, het allereerste voorwerp zijn van onze liefde en alle andere liefde, ook de liefde tot ons zelf moet ondergeschikt zijn aan onze liefde tot God.

Mijn Heer en mijn God: allereerste voorwerp van onze liefde.

ik bemin U: ik hecht me aan U en wil dat ook tonen in mijn werken.

bovenal: niets schat ik hoger vermits Gij het Opperste Goed zijt.

uit geheel mijn hart, uit geheel mijn ziel en uit al mijn krachten: omschrijving van 'bovenal'

omdat Gij oneindig volmaakt en alle liefde waardig zijt: God is oneindig volmaakt.

Oneindig goed, dus oneindig beminnelijk, oneindig onze liefde waardig.

en ik bemin mijn naaste: onze medemensen moeten we allen, zonder één enkele uitzondering, ook beminnen omdat ze allen schepselen zijn van God, door Hem bemind en geroepen zoals wij tot het eeuwig geluk des Hemels.

gelijk me zelf: dit geeft de maatstaf aan van onze liefde tot de evenmens: dus alle goed toewensen en alle kwaad van hen afweren zoals we doen voor onszelf.

uit liefde tot U: onze liefde tot de naaste en tot ons zelf moet ingegeven en geleid worden door onze liefde tot God en daaraan steeds ondergeschikt blijven God, Opperste Goed, behoudt steeds de voorrang.

In deze liefde wil ik leven: ik wil mijn hele leven door al mijn verlangens, al mijn daden bezielen met zo'n liefde: eerst U, mijn God, bovenal en daarna mijn naaste en mijzelf, ondergeschikt aan U.

en sterven: in die gesteltenis wil ik volharden ten einde toe ik verlang te sterven in God, d.w.z. met de volle veerkracht van mijn wil op God gericht en ook in verzoening en in liefde tegenover al mijn medemensen, ook jegens hen die me misdeden, zoals Jezus ons leerde bidden: *'Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren'*.

D. Akte van Berouw.

Mijn Heer en mijn God,

het is mij leed dat ik tegen uw opperste Majesteit misdaan heb.

Ik verfoei al mijn zonden,

niet alleen omdat ik uw straffen heb verdiend,

*maar vooral omdat ze U mishagen,
die oneindig volmaakt en alle liefde waardig zijn.
Ik maak het vast voornemen mijn leven te beteren en de gelegenheden tot zonde te
vluchten.
In dit berouw wil ik leven en sterven.*

De mens is zwak en blijft niet altijd trouw God beminnen op die manier welke hoger werd aangegeven in de akte van liefde: daarin juist is de zonde gelegen. De mens wijkt af van God om zich te zeer aan 't schepsel te hechten. De akte van berouw is in des grond een akte van liefde die zich uitdrukt in een rechtzinnig leedwezen over de zonde waardoor men afweek van de ware liefde tot God: het is een liefdevolle terugkeer naar Hem die is ons Opperste Goed.

We hebben allen misdaan in ons leven, we moeten allen tot God bidden: s
Vergeef ons onze schulden... a we moeten dus allen nu en dan eens in volle rechtzinnigheid en deemoed de akte van berouw bidden en zeker nog eens bij het einde van ons leven om zodoende onze ziel volkomen te zuiveren van alle zondevlekken.

Mijn Heer en mijn God: God, allereerste voorwerp van onze berouwvolle liefde.

het is mij leed dat ik tegen Uw opperste majesteit misdaan hebt: de zonde is een miskennen van God, als opperste Majesteit en hoogste Goed: die verkeerde daad moeten we, als het ware, willen ongedaan maken, moeten we betreuren.

Ik verfoei al mijn zonden: de zonde is het grootste kwaad, we moeten ze dus rechtmatig verfoeien, haten, al mijn zonden: het is niet mogelijk God rechtzinnig te beminnen wanneer we voor het éne zijn Wil trouw nakomen en voor het andere die Wil misprijzen: wie God oprecht bemint – en daartoe zijn we gehouden – moet alle zonden vermijden.

niet alleen omdat ik uw straffen heb verdiend: dit zou zijn een onvolmaakt berouw, ingegeven door de vrees voor straffen (hel, tijdelijke straffen), ingegeven dus meer door eigenliefde dan wel door liefde tot God.

maar vooral omdat ze U mishagen: volmaakt berouw, ingegeven door zuivere liefde tot God,

die oneindig volmaakt en alle liefde waardig zijn: dezelfde woorden als in de 'Akte van Liefde', woorden die de reden aanduiden waarom God bovenal moet emind worden. Diezelfde reden wettigt dan ook ons volmaakt berouw jegens de oneindigvolmaakte, oneindigbeminnelijke God.

Ik maak het vast voornemen mijn leven te beteren: waar berouw, ware liefde is niet beperkt in de tijd, moet zich ook uitstrekken over de toekomst. Men kan niet rechtzinnig tot God zeggen 'Ik heb spijt over mijn zonden tot morgen vroeg of tot de volgende week': zo 'n spijt is niet gemeend, kan niet gemeend zijn. Zodus ligt er in ieder rechtzinnig leedwezen tegelijk opgesloten het vaste voornemen nooit meer te herbeginnen.

en de gelegenheden tot zonde te vluchten: die het doel wil moet ook de middelen gebruiken: die zich niet wil verbranden moet vermijden met vuur te spelen. Bovendien is de mens zo zwak dat, indien hij zich vrijwillig stelt in de gelegenheid tot zonde, hij bijna onvermijdelijk in de zonde zal vallen; dat is nog veel meer waar wanneer die gelegenheid een naaste gelegenheid is. Wie dus oprecht de zonde wil vermijden moet eveneens de gelegenheden daartoe zorgvuldig vermijden, zo niet is zijn voornemen niet gans rechtzinnig en bijgevolg is zijn berouw evenmin rechtzinnig.

In dit berouw wil ik leven: ik blijf steeds betreuren al wat er verkeerd is geweest in mijn vroeger leven en zal steeds zorgvuldig vermijden te hervallen dit uit zuivere liefde tot God, die oneindig beminnelijk is.

en sterven: in die gesteltenis wil ik sterven, met volle leedwezen over al de zonden van mijn leven waardoor ik mijn oneindig beminnelijke God miskende; in die gesteltenis wil ik mijn ogen voor immer sluiten en overgaan ter eeuwigheid.

X. Aanroepingen Onder het Lof.

Dit zijn lofbetuigingen die we aan God en zijn heiligen toewensen; dit op een meer plechtige wijze, neergeknield voor het Allerheiligste Sacrament.

- 1° *Gezegend zij God* én in onze woorden én in onze daden: het is een biddend antwoord op het eerste gebod van God.
- 2° *Gezegend zij zijn heilige Naam*: biddend antwoord op het tweede gebod van God, gelijkkluidend met de eerste vraag van het 'Onze Vader' 'Geheilgd zij uw Naam'.
- 3° *Gezegend zij Jezus Christus, waarachtig God en waarachtig mens*: is een geloofsbelijdenis in de Godheid en de Mensheid van Christus: we wensen dat Christus steeds als God en Mens worde erkend.
- 4° *Gezegend zij de Naam van Jezus*: de naam is het symbool van de persoon. Deze wens is een eerherstel voor de menigvuldige godslasteringen van boze mensen.
- 5° *Gezegend zij zijn allerheiligste Hart*: eerherstel voor de miskening de laster waarvan Christus' liefde steeds het voorwerp is geweest. De ware godsvrucht tot het H. Hart sluit noodzakelijk in dat men dit H. Hart eerherstel brenge vermits Jezus zelf dit heeft gevraagd.
- 6° *Gezegend zij Zijn Kostbaar Bloed*
- 7° *Gezegend zij Jezus in het allerheiligste Sacrament des Altaars*:
  - a) Lof tot Jezus' Liefde sacrament.
  - b) Eerherstel voor de miskende Liefde van Jezus in zijn Sacrament.
  - c) Eerherstel voor de heiligschennissen: heiligschennende communiën, heiligschennende diefstallen en ontelingen.
- 8° *Gezegend zij de Heilige Geest, de vertrooster*

- 9° *Gezegend zij de hoogverheven Moeder Gods, de allerheiligste Maagd Maria.*
- a) We brengen hier lof aan Maria, het volmaaktste onder alle schepselen Gods om wille van haar goddelijk Moederschap en hare Onbevleete Ontvangenis.
  - b) We brengen tevens eerherstel aan Maria voor de smaad en miskenning Haar aangedaan door ongelovigen en ketters.
- 10° *Gezegend zij haar heilige en Onbevleete Ontvangenis.* De Onbevleete Ontvangenis is met 't Goddelijk Moederschap, Maria's grootste voorrecht waaraan we hier bijzonder hulde brengen.
- 11° *Gezegend zij hare glorierijke Opneming ten Hemel:* eveneens een geloofspunt dat op 1 november 1950 door Paus Pius XII plechtig werd afgekondigd: ook aan dit uitzonderlijk voorrecht van Maria brengen we hier een uitdrukkelijke hulde.
- 12° *Gezegend zij de Naam van Maria, Maagd en Moeder.* De naam is het symbool van de persoon en daarom loven we terecht ook Maria's Naam.
- Maagd en Moeder:* hier loven we 't mirakel dat God in Maria wrocht door Haar tot zijn Moeder uit te verkiezen en tevens haar maagdom te laten behouden.
- 13° *Gezegend zij de heilige Jozef, haar zeer zuivere Bruidegom.* We brengen hulde aan S. Jozef om zijn uitzonderlijke heiligheid en zuiverheid die de redenen waren van zijn uitverkiezing tot Bruidegom der Onbevleete Moeder Gods.
- 14° *Gezegend zij God in zijn Engelen en in zijn Heiligen.* De Engelen en Heiligen zijn in Gods genade voor eeuwig bevestigd; weerkaatsen dus in zich in mindere of meerdere mate Gods volmaaktheid; verdienen dus terecht om die reden de lof die we hen hier toebrengen.
- Zo zijn dan deze aanroepingen, in aanwezigheid der H. Eucharistie, plechtige lofbetuigingen tot God en zijn meest verhevene schepsels in wie zijn volmaaktheden het rijkst verwezenlijkt zijn; ze gelden tevens als een plechtig eerherstel voor hen die dit niet willen erkennen of zelfs versmaden.

XI. Het 'Angelus'.

Het Angelusgebed wordt gebeden 's morgens, 's middags en 'm avonds. Het is een van de schoonste gebruiken waardoor we Maria, onze Hemelse Moeder best vereren. Vooreerst is het gebed doorweven met drie. Weesgegroeten waarvan ieder telkens de verhalende tekst onderlijnt. Het Angelus is een Geloofsbelijdenis in deze twee grote mysteries: de Menswording van God de Zoon en het Goddelijk Moederschap van Maria, twee mysteries die mekaar wederzijds insluiten. Deze twee mysteries waren de inzet van onze Verlossing die zou bekroond worden met de Verrijzenis van Christus, onderpand van onze toekomstige Verrijzenis, althans indien we, met de hulp der genade die we daartoe afsmeken in het eindgebed onze medewerking verlenen.

1° *Het verhaal der Menswording* (zie Lukas 1:28-38).

- 1a) De engel des Heren heeft aan Maria geboodschapt: hier belijden we ons geloof in het feit der goddelijke Boodschap door bemiddeling van de aartsengel Gabriël.
- 1b) En zij heeft ontvangen van de H. Geest: hier belijden we ons geloof in de miraculeuze Menswording van God de Zoon en het goddelijk Moederschap van Maria.
- 2a) Zie de dienstmaagd des Heren
- 2b) Mij geschiede naar uw woord: (Lukas 1:38) Maria onderwerpt zich nederig en volledig aan de almachtige Wil van God, geeft haar volle toestemming in het goddelijk voorstel dat Gabriël deed. Door deze woorden belijden we ons geloof in die hoogst heilige gebeurtenis.
- 3a) En het Woord is vlees geworden: (Johannes 1:14) Op het 'ja' woord van Maria is God de Zoon ogenblikkelijk mens geworden dit belijden we hier in aanbeddend geloof.
- 3b) En het heeft onder ons gewoond: (Joannes 1:14). De God-Mens, dat is Jezus Christus heeft in Palestina onder de mensen gewoond en geleefd: dit belijden we dus hier met even diep geloof.

2° *Smekende aanroeping.*

4a) Bid voor ons, Heilige Moeder Gods;

4b) Opdat wij de beloften van Christus waardig worden.

Hier vragen we aan Maria, wier goddelijk Moederschap we zo pas beleden hebben en die we daarom heten de 'Moeder Gods' dat Zij ons door hare smekende Almacht zou helpen onze zaligheid – voorwerp van Christus' beloften tot ons – te bereiken.

3° *Het Gebed:*

5) Wij bidden U, o Heer, stort uw genade in onze harten, opdat wij die door de boodschap van de Engel de Menswording van Christus uw Zoon gekend hebben, door, zijn lijden en kruis gebracht worden tot de glorie van de verrijzenis. Door dezelfde Christus onze Heer. Amen.

Amen: nog een laatste vrome bevestiging van al wat voorafgaat.

Inleiding: De Christelijke Leer en de Christenmens.

Les 1: I. De Christelijke Leer.

1. Wat is de Catechismus?

De Catechismus is de korte inhoud van de christelijke leer.

De Catechismus wordt verdeeld in:

Geloofsleer (les 2-10): wat we moeten geloven; uitleg van de twaalf artikelen, het *Symbolum* waarin de voornaamste geloofswaarheden worden aangegeven.

Het Christelijke leven in actie (les 11-16): het genadeleven, geloofsleven en zedelijkleven met hun mogelijke afwijkingen tot aan de uitersten (deugden, ondeugden, zonden, uitersten).

Zedenleer (les 17-25): wat we moeten doen, hoe we ons moeten gedragen (zedes = gedrag): uitleg van de *Tien Geboden Gods* en de *Geboden van de H. Kerk*.

Genademiddelen ter zaligheid (les 26-35): de leer over de twee voornaamste genademiddelen, nl. het gebed en de Sacramenten.

2. Wat is de christelijke leer?

De christelijke leer is de leer die door Jezus Christus aan de wereld werd verkondigd en door de Apostelen gepredikt en die verder door de Kerk wordt onderwezen.

Het is de leer die Christus zelf mondeling in Palestina heeft verkondigd, ruim 2000 jaren geleden.

De Apostelen kregen opdracht vanwege Christus '*Gaat en onderwijst alle volkeren...*' die leer verder te verkondigen wat ze dan ook hebben gedaan.

De H. Kerk, nl. de Paus en de Bisschoppen met behulp van de priesters, onderwijzen verder die lering.

3. Waarom is de christelijke leer de noodzakelijkste onder alle leringen?

De christelijke leer is de noodzakelijkste onder alle leringen omdat ze ons leert wat we moeten weten en doen om zalig te worden.

Wanneer men een grote reis moet ondernemen dan doet men best om alles tot in de puntjes goed voor te bereiden; ook onderweg blijft men steeds alles nauwkeurig nazien om veilig en zeker het

doel te bereiken. We hebben allen een grote reis, ja de grootste reis te ondernemen, nl. de reis naar de eeuwigheid: dan is het ook hoofdzaak dat we op de hoogte wezen van al het nodige, dat we steeds goed weten hoe we ons te gedragen hebben om het doel van onze levensreis, onze zaligheid, veilig en zeker te bereiken; dit alles nu wordt aangegeven in de christelijke leer: die leer is dan ook de meest noodzakelijke kennis.

4. Moeten alle mensen de christelijke leer kennen en onderhouden?

Alle mensen moeten de christelijke leer kennen en onderhouden want dit is de wil van God; anders kunnen zij niet zalig worden en zelfs niet oprecht gelukkig zijn in dit leven.

God roept alle mensen ter zaligheid: iedereen is dus verplicht te weten hoe hij zijn zaligheid kan en moet bereiken, wat aangegeven wordt in de christelijke leer.

Wie dat verwaarloost mist zijn levensdoel, maakt zichzelf ongelukkig, ook reeds in dit leven: *“Mijn God, zo bekende Sint-Augustinus² na zijn bekering, Ge hebt ons gemaakt voor U en ons hart blijft onrustig tot wanneer het berust in U”* (Belijdenissen 9:1).

5. Is het genoeg de christelijke leer eens geleerd te hebben?

Neen, het is niet genoeg de christelijke leer eens geleerd te hebben; geheel ons leven moeten wij ze onthouden en altijd beter trachten te begrijpen.

Wat men niet goed kent zal men ook niet goed beoefenen: we moeten dus onze godsdienstkennis steeds goed bijhouden.

De kennis van een kind is meer geheugenkennis; naarmate we vorderen in jaren ontwikkelt zich ons verstand en moeten we dan ook een meer volledige en diepgrondige kennis opdoen van de christelijke leer.

Kennis en leven beïnvloeden elkaar, hier vooral, d.w.z.: hoe beter we de christelijke leer kennen hoe beter we haar kunnen beleven en wederkerig, hoe beter we haar beleven des te beter we haar zullen hoogschatten en begrijpen, des te meer dat Gods genade, die ons verlicht en versterkt, ons hierin ongetwijfeld zal helpen.

---

² Augustinus van Hippo ook wel Sint-Augustinus genoemd, (Thagaste, 13 november 354 – Hippo, 28 augustus 430) was bisschop van Hippo, theoloog, filosoof en kerkvader. Tot de bekendste van zijn werken behoren de Confessiones en De civitate Dei.

Les 1: II. De Christenmens.

6. *Wat is een christenmens?*

Een christenmens is een gedoopte die de leer van Christus gelooft en belijdt in de ware Kerk.

1° Men moet gedoopt zijn.

2° Men moet geloven al wat Christus ons geleerd heeft.

3° Men moet Christus' leer geloven zoals die wordt voorgehouden in zijn H. Kerk, namelijk de Rooms-Katholieke Kerk.

4° Men is een waar christenmens wanneer men de christelijke leer niet enkel gelooft maar ook metterdaad beleeft.

7. *Wat is het teken van de christenmens?*

Het teken van de christenmens is het kruisteken.

Iedere groepering heeft haar herkenningsteken (een vlag, een speld, een gebaar): zo is het kruisteken het herkenningsteken van de christenmens.

Dit herkenningsteken is meestal een zinnebeeldig teken (b.v. Chiro³: teken der chiromeisjes): Het kruisteken wijst erop dat we leerling zijn van Christus die voor ons stierf op het kruis.

8. *Waarom is het kruisteken het teken van de christenmens?*

Het kruisteken is het teken van de christenmens, omdat men daardoor de voornaamste waarheden van het christelijk geloof belijdt, namelijk: de Heilige Drievuldigheid en de Verlossing.

Hoe belijd ik door het kruisteken de H. Drievuldigheid? Met het enkelvoud 'Naam' duid ik de éénheid van God aan en noem tevens de drie afzonderlijke Personen: drie personen in één God.

Hoe belijd ik door het kruisteken de Verlossing? Door de vorm van een kruis te maken: door het H. Kruis ben ik verlost.

9. *Hoe maakt men het kruisteken?*

Men maakt het kruisteken door de rechterhand aan het voorhoofd te brengen, terwijl men zegt: 'In de naam van de Vader...'; dan aan de borst, terwijl men zegt: '... en de Zoon', en tenslotte van de linker-naar de rechterschouder, terwijl men zegt: '...en de Heilige Geest. Amen'.

Terwijl de rechterhand deze bewegingen maakt legt men de linkerhand plat tegen de borst aan en houdt men de ogen neergeslagen.

---

³ Chiro: katholieke jeugdbeweging in Vlaanderen.

10. *Waarom maken wij het kruisteken?*

Wij maken het kruisteken om te tonen dat wij christen zijn, om onze werken aan God op te dragen en om de bekeringen van ons af te weren.

- 1° Het kruisteken is het teken van de christenmens.
- 2° We stellen ons door die aanroeping der H. Drievuldigheid in Gods tegenwoordigheid met de bedoeling tot Hem te bidden, of om zijn zegen af te smeken over onze arbeid.
- 3° Door het kruis heeft Christus de duivel overwonnen; door datzelfde teken zullen ook wij de duivel overwinnen.
- 4° Het is tevens een uitstekend middel om 't menselijk opzicht te overwinnen.
- 5° *Wat moeten de ouders zo vroeg mogelijk leren aan hun kinderen?* Een kruisje vragen aan vader en moeder, 's morgens en 's avonds.
  - i.) Dit bevordert de eerbied der kinderen jegens hun ouders.
  - ii.) Het is ook voor de ouders een uitstekend middel tot zelfeerbied.
  - iii.) Dit kruisje is wel geen priesterzegen; niettemin is er stellig vanwege God een bijzondere zegen aan verbonden.

Eerste Deel: De Geloofswaarheden.

De Geloofsbronnen en Openbaringen.

Les 2: De Geloofsbronnen.

11. Welke waarheden moeten wij geloven?

Wij moeten de waarheden geloven die God geopenbaard heeft en die de Heilige Kerk ons voorhoudt te geloven.

- 1° God heeft in de loop der tijden gesproken tot het mensdom: die mededeling van God heet '*de Openbaring*'.
- 2° God heeft onmiddellijk geopenbaard aan de Aartsvaders, Profeten en Apostelen en die hebben de *Goddelijke Openbaring* dan verder aan het volk meegedeeld: zo b.v. Mozes die de *Tien Geboden* in opdracht van God, aan de Joden meedeelde.
- 3° De Goddelijke Openbaring is afgesloten met de dood van S. Joannes de Evangelist (AD15-AD100).
- 4° Christus heeft een Kerk gesticht en heeft de schat der Openbaring (Oud en Nieuw Testament) toevertrouwd aan de overheden van die Kerk met de opdracht die Openbaring trouw en gaaf te bewaren en over te dragen aan de gelovigen. Tevens beloofde Christus dat Hij hierin zijn H. Kerk steeds zou bijstaan: "*En zie, Ik zal met U zijn alle dagen, tot het einde der tijden*" (Mattheüs 28:20).

12. Hoe kennen wij met zekerheid de waarheden die God geopenbaard heeft?

De waarheden die God geopenbaard heeft, kennen wij met zekerheid door de onfeilbare lering van de Heilige Kerk.

Die zekerheid berust op het feit dat Christus bij het stichten van zijn H. Kerk tevens een onfeilbaar leergezag toevertrouwd aan zijn Apostelen en in hun persoon ook aan al hun wettige opvolgers.

- 1° Hij vertrouwde aan zijn Apostelen het leergezag omtrent de Openbaring: "*Gaat en onderwijst alle volkeren en leert ze onderhouden al wat Ik u heb geboden*" (Mattheüs 28:20).

2° Hij gaf tevens de waarborg dat ze dit leergezag onfeilbaar zouden uitoefenen: “*Zie, ik blijf met U alle dagen tot het einde der tijden*” (Mattheüs 28:20).

Die blijvende aanwezigheid van Christus bij zijn H. Kerk is de zekerste waarborg van de onfeilbare lering van de H. Kerk vermits Christus heel zeker zijn belofte trouw zal blijven en in die bijstand van zijn H. Kerk noch onwetend noch leugenachtig kan bevonden worden.

13. Waarin zijn de waarheden bevat die de Heilige Kerk ons voorhoudt te geloven?

De waarheden die de Heilige Kerk ons voorhoudt te geloven zijn bevat in de Heilige Schrift of de Bijbel en in de Overlevering of de Traditie.

Al de kennis die we opdoen komt tot ons ofwel mondeling, ofwel schriftelijk of op beide manieren tegelijk. Hoe weten we b.v. dat Groenland bestaat? Wellicht niet omdat we er geweest zijn maar omdat we er hoorden over spreken en omdat we er over gelezen hebben. Hoe weten we dat Hitler bestaan heeft? Wellicht niet omdat we hem gezien hebben maar van “horen zeggen” en omdat we er over gelezen hebben. Zo is eveneens de Openbaring van God, het woord van God tot ons op een dubbele manier overgekomen.

i.) *Mondeling*: Overlevering of Traditie.

ii.) *Schriftelijk*: Schriftuur, H. Schrift, Bijbel d.w.z. het ‘*Boek*’ bij uitstek.

Waarom is de mondelinge Overlevering de gewichtigste? Christus zelf schreef geen enkel boek. Toen Hij heenging van zijn Apostelen, heeft Hij hun *niet* gezegd: “*Gaat en schrijft boeken*” maar wel: “*Gaat en predikt*”.

De predicatie is dus het eerste aangewezen middel door Christus zelf gewild. Dit hebben dan ook de Apostelen toegepast, vanaf het Pinksterfeest en hun hele leven door. Dit blijft nu nog het voornaamste middel tot verspreiding van het Geloof.

Daarmee beginnen ook steeds de Missionarissen en pas veel later komt de geschrevene voorlichting. Mattheüs, Markus, Lukas, schreven hun Evangelie tussen de jaren 60-70; Johannes tussen de jaren 90-100: bijgevolg enkele jaren zijn er verlopen tijdens dewelke er geen geschreven leer van Christus bestond; de gelovigen konden zich vergenoegen met de mondelinge traditie.

Verder moeten we doen opmerken, dat over het algemeen gesproken het mondeling aanleren veel beter was aangepast bij de onbeholpenheid der massa, die eeuwenlang niet lezen kon. Zelfs nu nog gaan de meeste mensen in het gewoon dagelijks leven meer voort op het gesproken woord dan op het geschreven woord.

Dit alles gaat regelrecht in tegen de valse opvattingen der Protestanten die de Bijbel als hoofdzakelijke, zo niet als uitsluitende geloofsbron houden.

14. Wat verstaat men door de H. Schrift?

Door de Heilige Schrift verstaat men de boeken van het Oude en Nieuwe Testament, die geschreven zijn onder de ingeving van de Heilige Geest; de Heilige Schrift is dus het geschreven woord van God.

1° Het Oude Testament omvat:

- a) *Geschiedkundige boeken*: de geschiedenis van de eerste mensen en verder vooral de geschiedenis van Gods bevoorrechte volk, de Joden.
- b) *De Boeken der wijsheid*: boeken waarin algemene levenswijsheid wordt aangegeven.
- c) *De Profetische Boeken*: Jesaja, Jeremia, Ezechiël, Daniël en de 10 kleinere Profeten.

2° Het Nieuwe Testament omvat:

- a) *De 4 Evangelien*: Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes: verhalen ons het 'Leven van Jezus'.
- b) *De Handelingen der Apostelen*: het verhaal van wat de Apostelen gedaan hebben na Jezus' Hemelvaart, de geschiedenis van de beginnende Kerk.
- c) *De Brieven der Apostelen*: die ze schreven naar de vroeger door hen gestichte christengemeenten.
- d) *Het Boek der Openbaring*, geschreven door St.-Jan.

3° De Schriftuur werd geschreven onder de ingeving van de H. Geest.

Veronderstelt een leraar die voor jongere leerlingen de twee volgende zinnen dicteert: Te Genua ligt er een prachtig kerkhof, een weelde van marmer. Brussel is de hoofdstad van België.

De eerste zin is zeer waarschijnlijk een openbaring voor de leerlingen, iets dat ze helemaal niet wisten. De tweede zin daarentegen is voor hen een bekende waarheid.

De leerling, die aan het bord staat, schrijft beide zinnen onder ingeving van de leraar: student en leraar zijn allebei de schrijvers van de beide zinnen, van ieder woord. De leraar waakt, belet dat de leerling fouten zou schrijven.

Zo schreven b.v. Mattheüs en Johannes hun Evangelie. Ze verhaalden o.a. feiten waarvan ze zelf getuigen waren geweest; niettemin werden ze bijgestaan in hun opstel, ze schreven onder ingeving van de H. Geest. Soms schreven ze ook dingen neer die ze niet wisten uit zichzelf, die hun dus werden geopenbaard. Wie oordeelt erover wat er in de H. Schrift is geopenbaard? Het hoogste kerkelijke leergezag, namelijk de Paus.

4° De H. Schrift is dus in volle waarheid, zoals de catechismus zegt, het geschreven woord van God.

15. Is het raadzaam de Heilige Schrift te lezen?

Het is zeer raadzaam de Heilige Schrift, vooral het Evangelie te lezen; maar het is verboden niet-goedgekeurde bijbels te gebruiken.

1° Het is zeer raadzaam vooral het Evangelie te lezen dat ons Christus' leven, lijden en dood verhaalt. Verder eveneens de 'Handelingen der Apostelen' en de 'Brieven' der Apostelen waarin we de eerste tijden van de Kerk leren kennen.

Van het Oude Testament kunnen we met voldoende begrip en nut de volgende Boeken lezen: Het Boek der Spreuken, het Boek der Psalmen, het Boek der Prediker, Wijsheid van Jezus Sirach, Job, de Profeten Jesaja en Jeremias.

2° Toch zal er ons nog het een en het ander ontgaan. *Waarom?* De Bijbel, en vooral het Oude Testament, omvat uitsluitend zeer oude boeken waarin oude opvattingen en beschavingstoestanden voorkomen waarvan men op de hoogte moet zijn, om

de teksten volledig juist te begrijpen: dat veronderstelt een zekere, soms zeer uitgebreide, voorstudie zoals voor alle oude geschriften.

3° Niet-goedgekeurde bijbels kan men aan dit dubbel tekort herkennen:

- i.) De bisschoppelijke goedkeuring, die gevergd wordt bij iedere bijbeluitgave, ontbreekt.
- ii.) Onderaan de tekst worden er nooit voetnota's gegeven.

16. Wat verstaat men door de Overlevering of Traditie?

Door de Overlevering of Traditie verstaat men het onfeilbaar voort leren, door het kerkelijk gezag, van geopenbaarde waarheden die in de Heilige Schrift niet geschreven staan, maar door de Apostelen mondeling werden gepredikt.

1° Het Christendom was van het begin af niet een boekengodsdienst – Christus zelf liet geen enkel geschreven boek na – maar een godsdienst van het *'levende woord'*. Nu nog procederen de missionarissen op dezelfde manier. De mondelinge overlevering ging dus steeds het geschreven woord vooraf.

2° Niet alles wat Christus en de Apostelen gepredikt hebben werd opgetekend: enkel de voornaamste punten zijn veel later opgeschreven en dat is juist de H. Schrift.

3° Er zijn dus ook geopenbaarde waarheden die door Christus en de Apostelen werden verkondigd, maar die niet staan opgetekend in de H. Schrift. Niettemin zijn die waarheden bewaard gebleven, van geslacht tot geslacht mondeling overgemaakt en dit met onfeilbare zekerheid, omdat Christus inderdaad die waarborg had gegeven aan zijn H. Kerk door deze belofte die Hij uitsprak tot zijn Apostelen en in hun persoon tot al hun wettige opvolgers: *"Ik blijf altijd bij U, tot aan het einde der wereld"* (Mattheüs 28:20).

4° Welke zijn de voornaamste en vroegste getuigenissen van die mondelinge overlevering, die niet vermeld staan in de H. Schrift?

- i.) **Kerkelijke monumenten** uit de vroegste tijd van het Christendom, waaronder voornamelijk de catacomben te Rome: op wanden en gewelven en grafstenen staan er opschriften en voorstellingen die een weergave zijn van het oudchristelijk geloof.
- ii.) De oudste liturgische boeken met hun gebeden waarin de geloofswaarheden worden uitgedrukt.
- iii.) De oudste martelaarsakten (verhaal der martelie) waarin o.a. ook de geloofswaarheden worden aangehaald waarvoor de eerste christenen hun leven gaven.
- iv.) De oudste geloofsbelijdenissen of *'symbola'* die in voege waren b.v. bij het toedienen van het Doopsel.
- v.) De geschriften der Kerkvaders en Kerkleraars.

17. Noem enkele geopenbaarde waarheden die in de Heilige Schrift niet geschreven staan.

Staan niet geschreven in de H. Schrift de volgende waarheden: dat er maar vier Heilige Evangelien zijn; dat de Heilige Maagd Maria onbevlekt ontvangen is; dat er zeven sacramenten zijn, noch min noch meer.

Die waarheden staan dus niet uitdrukkelijk in de H. Schrift; ze werden nadien door de Kerk als geloofspunten voorgehouden.

18. *Wat is een mysterie of geloofsgeheim?*

Een mysterie of geloofsgeheim is een waarheid die wij door ons natuurlijk verstand niet kunnen achterhalen en zelfs na Gods openbaring niet volledig kunnen begrijpen.

Hier is uitsluitend sprake van bovennatuurlijke geloofsgeheimen; er zijn inderdaad ook vele zuiver natuurlijke geheimen. De bovennatuurlijke geloofsgeheimen hebben dit dubbel eigen kenmerk:

- 1° Ze werden door God geopenbaard en konden door ons natuurlijk verstand niet achterhaald worden: zo b.v. het geheim van de éne God in drie Personen.
- 2° Eens dat we die waarheden kenden, na Gods openbaring, kunnen wij ze niettemin nog niet volledig begrijpen: zo b.v. het geheim der H. Drievuldigheid dat we achteraf evenmin volledig begrijpen.

19. *Waarin zijn de voornaamste geloofswaarheden samengevat?*

De voornaamste geloofswaarheden zijn samengevat in het Symbolum van het Geloof of de Twaalf Artikelen van het Geloof.

- 1° Het woord 'Symbolum' heeft een dubbele betekenis:
  - i.) *Korte samenvatting*, namelijk van de gehele Geloofsleer.
  - ii.) *Het is een symbool*, d.w.z. zinnebeeld, een teken van ons geloof: die dit kenden gaven hierdoor het bewijs, vooral heel in het begin van de H. Kerk te midden van het heidendom, dat ze het christelijk geloof beleden.
- 2° Die gehele geloofsleer werd later ingedeeld in twaalf artikelen, waarvan ieder artikel meestal verschillende geloofspunten aangeeft.

Les 3: Art. I. De Ene God.

20. *Wat betekenen de woorden: 'Ik geloof in God'?*

De woorden 'Ik geloof in God' betekenen: *ik geloof vast dat God bestaat en dat Hij mijn zaligheid is en mijn laatste einde.*

'Ik geloof in God' betekent:

- i.) Ik geloof *dat God bestaat.*
- ii.) Ik geloof *dat er maar één God bestaat.*
- iii.) Ik geloof *al wat God over zichzelf heeft geopenbaard.*
- iv.) Ik geloof *dat Hij mijn zaligheid is*, d.w.z. dat mijn drang naar geluk alleen in God zal verzadigd worden.

God heeft ons geschapen en bestemd tot de Hemel, tot een eeuwig genieten van zijn oneindige volmaaktheden: daarom ligt daar ons laatste einde, de algehele bevrediging van onze zielen honger. Zo schreef St. Augustinus in zijn *Belijdenissen*: 'Ge hebt ons gemaakt voor U en ons hart blijft onvoldaan tot wanneer het rust in U'.

21. *Zijt ge zeker dat God bestaat?*

Ja, ik ben zeker dat God bestaat.

We hebben die zekerheid uit een dubbele bron:

1° *Ons natuurlijk verstand*: we kunnen bewijzen dat God bestaat.

2° *De Openbaring*: God heeft zichzelf doen kennen in de loop der tijden.

22. *Waarom zijt ge zeker dat God bestaat?*

Ik ben zeker dat God bestaat:

ten 1ste, omdat het bestaan van hemel en aarde niet is uit te leggen zonder een God die ze geschapen heeft;

ten 2de, omdat de orde die in het heelal heerst, niet te verklaren is zonder een oneindig verstand en almachtig Wezen:

ten 3de, omdat de zedenwet noodzakelijk is voor de menselijke samenleving, en er geen waarachtige zedenwet kan bestaan zonder opperste Wetgever.

1° *Oorzakelijkheidsbewijs*: Alles heeft zijn oorzaak. Het bestaan van de wereld heeft dus ook zijn oorzaak.

De oorsprong van het bestaan van de wereld ligt in de wereld of buiten de wereld. '*Niet in de wereld*' want we stellen vast dat de wereld een samenstel is van wezens die er allen gekomen zijn, die geworden zijn: ze zijn allen afhankelijk, de één van de ander.

Dus ligt de reden, de oorzaak van de wezens '*buiten de wereld*', in een oorzaak die uit zichzelf bestaat, die er altijd geweest is, die zelf niet veroorzaakt is en die de oorzaak is van al de andere wezens die de wereld samenstellen. Die oorzaak noemen we '*Eerste Oorzaak, Opperwezen, God*'.

Door de Openbaring weten we verder dat de wereld er gekomen is omdat God hem geschapen heeft.

Wat zou U antwoorden op deze opwerping: '*De oorsprong van de wereld, dat is de Natuur?*' De natuur is niet een afzonderlijk wezen buiten de wezens zelf die de wereld samenstellen. Welnu die wezens, zoals hoger gezegd werd, zijn allen veroorzaakt door een buitenstaande Eerste Oorzaak.

2° *Doelmatigheidsbewijs*: We stellen vast dat er orde is in de wereld, d.w.z. dat alle wezens gericht zijn tot een bepaald doel. Welnu geen enkel van die wezens heeft zichzelf geordend tot dit bepaald doel: ieder wezen werd gericht tot dat doel door een ander wezen. Zo moeten we, om die bestaande algemene orde te verklaren, noodzakelijk opklimmen tot een verstandig Opperwezen dat alle wezens ordende en zelf onafhankelijk is.

3° *Bewijs uit de zedenwet*: Niemand stelt zichzelf de wet: de wet gaat ons vooraf en blijft ook na onze dood. De wet moet dus komen van een wetgever die buiten de wereld bestaat, die de Opperste Meester is over die hele wereld en zelf onafhankelijk is.

In 1870, in de Kerkvergadering van het Vaticaan, werd het tot geloofspunt verklaard dat de mens met zijn natuurlijk verstand het bestaan van God kan achterhalen.

23. Heeft God zelf zijn bestaan geopenbaard?

God zelf heeft zijn bestaan geopenbaard aan Adam en Eva, aan Mozes en aan de profeten, en vooral in de persoon van zijn Zoon Jezus Christus.

- 1° In het Oude Testament heeft God zelf rechtstreeks gesproken tot Adam en Eva, tot Mozes en de profeten en deze hebben die openbaring verder aan de andere mensen meegedeeld.
- 2° In het Nieuwe Testament: Jezus Christus was zelf God en tevens mens en heeft zijn Godheid door meerdere mirakelen en voorspellingen bewezen.

24. Wat is God?

God is een zuivere Geest, oneindig volmaakt, Schepper, Heer en Meester van hemel en aarde, oorsprong en einddoel van alle dingen.

- 1° Zuivere geest: de mens is een samenstel van geest en stof. God en de engelen zijn niets dan geest, zuivere geesten. God kunnen we dus niet waarnemen met onze zintuigen. In God is er niet de minste samenstelling, God is volstrekt *enkelvoudig*.
- 2° Oneindig volmaakt:
  - i.) In God liggen alle bestaande en alle mogelijke volmaaktheden verwezenlijkt.
  - ii.) Dit in de hoogste graad.
- 3° Schepper: (zie verder nr. 36).
- 4° Heer en Meester: eigenaar van alles wat er bestaat. Inderdaad, oorsprong, duur en einde van alle wezens liggen in Gods Macht. *'Hemel en aarde'*: bekende uitdrukking waarmee we bedoelen *'alles wat er bestaat buiten God'*.
- 5° Oorsprong: alles wat er is begon te bestaan door God die het schiep. Zo schrijft St. Johannes in zijn Evangelie 1:3 *'Alles is door Hem ontstaan en zonder Hem is niets ontstaan'*.
- 6° Einde: ieder wezen kan geen ander doel, geen ander einde hebben dan God, want zo niet zou dat doel onafhankelijk zijn van God, God zou niet meer de Oppermeester zijn over alles, zou dus zelf afhankelijk zijn, dus onvolmaakt. Geen enkel wezen kan in geen enkel opzicht losstaan van God, m.a.w. God beheerst volkomen alle wezens.

25. Waarom zegt men dat God een zuivere geest is?

Men zegt dat God een zuivere geest is, omdat Hij niets in zich heeft dat onder de zinnen valt, en omdat Hij op generlei wijze afhankelijk is van de stof.

- 1° We kunnen God niet zien, noch horen, noch met een ander zintuig waarnemen. Zo b.v. wanneer ik aan iets denk en ik druk die gedachte niet uit, noch door schrift,

noch door woord of gebaar, dan kan niemand die gedachte waarnemen, het is iets zuiver geestelijk: zo is God op oneindig meer verheven wijze een zuivere geest.

2° Onze geest, ons verstand en onze wil zijn in hun werkingen afhankelijk van de stof: om te denken moeten onze hersenen meewerken. Al wat we doen is altijd tegelijk stoffelijk en geestelijk omdat we een samenstel zijn van stof en geest. God integendeel is volledig onafhankelijk van de stof, Hij is een zuivere geest.

26. Waarom zegt men dat God oneindig volmaakt is?

Men zegt dat God oneindig volmaakt is, omdat Hij alle volmaaktheden bezit en omdat zijn volmaaktheden zonder grenzen zijn.

1° Alle werkelijke en alle denkbare volmaaktheden zijn in God verwezenlijkt.

2° Dit in grenzeloze mate.

Daarom is God noodzakelijk, voor ons beperkte verstand, de Onbegrijpelijke, de Onuitsprekelijke. Daarom ook zijn er in de Godsdienst – die ons spreekt van de wederzijdse verhoudingen van God tot de mensen – noodzakelijk ook onbegrijpelijke geheimen. God alleen, omdat Hij oneindig volmaakt is, begrijpt zichzelf ten volle: voor ons blijft Hij noodzakelijk een onuitputtelijk mysterie. Al wat we zeggen over God is tenslotte niets anders dan ‘*hulpeloos stamelen*’, met mensenwoorden, zwakke, beperkte middelen, over een onbeperkte, oneindige werkelijkheid.

27. Noem enkele volmaaktheden of eigenschappen van God.

God is oneindig machtig, wijs en heilig; Hij is oneindig goed, barmhartig en rechtvaardig; Hij is onveranderlijk, eeuwig en alomtegenwoordig.

1° Oneindig machtig, dat is Almachtig: al wat is, onder gelijk welke vorm, ook de geringste vorm, is in alle opzichten afhankelijk van God. Zo lezen we in de H. Schrift: “*Ik ben de almachtige God*” (Genesis 17:1). “*Er is geen almachtige God buiten Hem*” (Tobias 13:4). “*Al wat Hij wil, doet de Heer, in de hemel en op aarde, in de zee en in alle diepten*” (Psalm 134:6).

2° Oneindig wijs, dat is Alwijs. Hij is wijs die de passende middelen gebruikt om een goed doel te bereiken. God heeft, toen Hij de wereld schiep, een verheven doel voor gehad en om dit doel te bereiken gebruikt Hij de passende middelen, Hij leidt die wereld: dat is de Voorzienigheid Gods en die Voorzienigheid, omdat ze heel zeker doeltreffend is, moeten we dan ook alwijs noemen.

“*Hoe groots zijn uw werken, Heer; alles hebt Gij met wijsheid gemaakt. Groot is onze Heer en groot zijn macht, en zijn wijsheid heeft geen mate*” (Psalm 103:24, 146:5).

“*Eén is er wijs, bovenmate vreeswekkend. De Heer die op zijn troon gezeten is*” (Ecclesiasticus 1:8).

3° Oneindig heilig, de Allerheiligste: God is vrij van alle zonde. *“Heilig, heilig, heilig is de God der heirscharen⁴”* (Jesaja 6:3). Jezus Christus, de Godmens is dus ook oneindig heilig.

4° Oneindig goed:

- i.) De mens is steeds een mengsel van goedheid en boosheid, van goedheid en zwakheid. God integendeel is niets dan goedheid, louter goedheid.
- ii.) Goedheid bestaat in de mededeelzaamheid van eigen volmaaktheden, van eigen geluk. God had de mens niet nodig vermits Hij in zichzelf oneindig volmaakt is, oneindig gelukkig. Hij heeft de mens geschapen uit loutere goedheid om zijn volmaaktheid mee te delen aan die andere wezens die Hij tot het bestaan riep.
- iii.) God is grenzeloos, oneindig goed.
“God is liefde” (I Johannes 4:16)
“Want Gij omsluit in uw liefde alles wat er bestaat. En verafschuwt niets, van wat Gij gemaakt hebt” (Wijsheid 11:24)

5° Oneindig barmhartig:

- i.) Na de zonde van Adam: de Verlossing van het hele mensdom;
- ii.) Na onze persoonlijke zonden: God is steeds bereid ons te vergeven op die éne voorwaarde dat we rechtzinnig spijt hebben.
 Zie de menigvuldige voorbeelden in het Evangelie: de overspelige vrouw, Petrus, de goede moordenaar, de parabels van de *‘Goede Herder’*, *‘De Verloren Zoon’* enz. De talloze bekeringen in de loop der tijden.

6° Oneindig rechtvaardig:

- i.) God loont het goede en straft het kwade.
- ii.) Volledig.
- iii.) Zeker in de eeuwigheid;
- iv.) Ook gedeeltelijk reeds hier op aarde: *“Rechtvaardig zijt Gij, o Heer; En ook uw voorschriften zijn volgens recht; In gerechtigheid hebt Gij uw vermaningen gegeven. En in volledige trouw”* (Psalm 118:137-138).

7° Onveranderlijk: God blijft eeuwig dezelfde zonder in zichzelf of in zijn raadsbesluiten te veranderen.

“God bij Wie geen verandering bestaat of schaduw van wisselvalligheden” (Jakobus I, 17).

Veranderen wil zeggen: volmaaktheden verliezen en andere volmaaktheden aanwerven. Welnu God is oneindig volmaakt wat noodzakelijk alle verlies of aanwinst van volmaaktheid uitsluit.

8° Eeuwig: noch begin, noch einde hebbend.

De engelen en de menselijke zielen zullen geen einde hebben, zijn onsterfelijk; ze hebben een begin gehad, ze werden door God geschapen. *‘Koning der eeuwen’* (I Timotheüs 1:17).

---

⁴ Heerschaar, heirschaar: (Bijbel) leger; menigte: de Heer der heirscharen God

9° Alomtegenwoordig:

- i.) Door zijn kennis d.w.z. God weet alles, God ziet alles, is Alwetend, is dus overal aanwezig met zijn geest. Vroeger hing er in de meeste huizen der christenen een kader waarop een driehoek stond voorgesteld, met een oog erin dat u overal volgde en onderaan las men deze woorden: *‘God ziet mij’*.
Voor God bestaat er noch verleden, noch toekomst: alles ligt voor zijn geest als een open boek in een *‘eewigheden’*. God kent dus ook dadelijk onze meest geheime gedachten, de lichtste beroeringen van ons gemoed.
- ii.) Door zijn macht: Almachtig.
- a) Al wat er bestaat is er gekomen door God die het schiep.
- b) Al wat er bestaat wordt door God behouden in zijn bestaan: God draagt als het ware, ieder ogenblik, de hele schepping in zijn hand, als een moeder die haar klein kind op de arm draagt en langs een brug over een afgrond heengaat.
Hierop wijst onze oude Vlaamse spreuk: *‘Wat God bewaart, is wel bewaard’*. *‘God zegene, God beware U’*: de woorden van vader of moeder, wanneer ze een kruisje geven aan hun kinderen.
- c) God draagt eveneens onze daden, zelfs onze vrije daden, zonder nochtans onze vrijheid te verkrachten: dit is een ondoorgrondelijk mysterie.
Zo zijn deze oude Vlaamse spreekwoorden volledig juist: *‘De mens wikt (in volle vrijheid) maar God beschikt (beheerst)’*. *‘Als het God belijft’* d.w.z. wanneer het Hem niet belijft, zo gebeurt het niet: Hij beheerst alles, Hij is Almachtig.
- iii.) *Door zijn Wezen*: zoals de ziel in ons lichaam is en aan dit lichaam het leven schenkt, zo is God waarachtig in heel ons menselijk wezen met dit verschil dat ziel en lichaam innig verenigd zijn en één mens uitmaken, terwijl God, al is Hij zo innig aanwezig in ons, niettemin, van ons onderscheiden blijft: we zijn geen goden, we zijn mens: dit is eveneens een ondoorgrondelijk mysterie.
Dit is de diepe betekenis van het heerlijk gezegde van St. Paulus: *“In Hem leven we, bewegen we, zijn we”* (Handelingen der Apostelen 17:28).

28. *Waar is God?*

God is overal: in de hemel, op de aarde, en op alle plaatsen.

Zie uitleg op de vorige vraag.

*“Waar zou ik ooit uw geest ontlopen,
Uw aanschijn kunnen ontvluchten?
Stijg ik ten hemel: Gij zijt er;
Daal ik in het dodenrijk af: Gij zijt er.
Sla ik de wieken als het morgenrood uit.*

*En laat ik me neer aan de grenzen der zee:
Ook daar nog leidt mij uw hand.
En houdt uw rechter mij vast.
Al zeg ik: Ha, de duisternis zal mij bedekken.
De nacht mij verschuilen:
Dan maakt duisternis zelfs het niet donker voor U,
Straalt de nacht als de dag, het donker als licht.”
(Psalm 138:7-12)*

29. Ziet en weet God alles?

God ziet alles, zelfs onze geheimste gedachten; Hij weet alles, ook de toekomstige dingen.

Zie uitleg op de voorlaatste vraag (nr. 27, 9, 1).

Les 3: Art. II. De H. Drievuldigheid.

30. Is er méér dan één God?

Neen, er is maar één God.

- 1° *“Ik ben God en anders is er geen God en niemand is aan Mij gelijk”* (Jesaja 46, 9).
- 2° Er kan maar één Oneindig-Volmaakt Wezen bestaan. Indien er meer waren dan zouden ze toch door iets van elkaar moeten verschillen: de éne zou dus een volmaaktheid hebben die de andere niet heeft en bijgevolg zou deze laatste onvolmaakt zijn. Er kan dus maar één Oneindig-Volmaakt Wezen bestaan.

31. Hoeveel goddelijke Personen zijn er?

Er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest.

Het bestaan van de drie goddelijke Personen wordt op meerdere plaatsen in de H. Schrift bevestigd. Zo b.v.:

- 1° Bij de doop van Christus door Johannes De Doper: de H. Geest daalt neer over Christus terwijl de Vader van uit de hemel getuigt: *“Deze is mijn welbeminde Zoon”* (Mattheüs 3:16-17). Hier worden dus de drie goddelijke Personen ieder afzonderlijk vernoemd.
- 2° De doopformule: *“Gaaf en onderwijst alle volkeren, hen dopende in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilig Geest”* (Mattheüs 28:19).

32. *Waarom zijn de drie goddelijke Personen maar één God?*

De drie goddelijke Personen zijn maar één God omdat ze alle drie maar één en dezelfde goddelijke natuur hebben.

- 1° Christus getuigt van Zichzelf: *“Ik en de Vader zijn Eén”* (Johannes 10:30).
- 2° *‘Wij vereren één God in de Drievuldigheid en de Drievuldigheid in de Eénheid, zonder de Personen met elkander te vereenzelvigen en zonder scheiding te brengen in het wezen van God’* (Symbolum van de H. Athanasius).
- 3° Wij begrijpen heel goed dat God geen dode God is, dat er leven is in God, d.w.z. een zekere veelvuldigheid, niet in die zin dat er meer Goden zijn, neen dat kan niet, vermits er maar één Oneindig-Volmaakt-Wezen kan bestaan, maar in die zin dat God Zichzelf volledig kent, zichzelf algeheel bemint op een wijze die voor ons beperkt, menselijk verstand onbegrijpelijk is. Wij mensen zijn vele personen en hebben ook enigszins dezelfde menselijke natuur met dit verschil dat deze natuur veelvoudig is in getal, veelvoudig verwezenlijkt is. *Waarom?* Omdat ze beperkt is en dus ontelbare keren kan verwezenlijkt zijn. De Goddelijke natuur is Oneindig en kan maar eens verwezenlijkt zijn. Er kan maar één God zijn (nr. 30).

33. *Wat is het mysterie van de H. Drievuldigheid?*

Het mysterie van de H. Drievuldigheid is het mysterie van één God in drie Personen.

- 1° De Vader is God: Christus spreekt tot Magdalena: *“Ga tot mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op tot mijn Vader, mijn God en uw God”* (Johannes 20:17).
- 2° De Zoon is God: *‘In den beginne was het Woord (de Zoon) en het Woord was bij God en het Woord was God’* (Johannes 1:1).
- 3° De H. Geest is God: Petrus zegt tot Ananias die hem belogen had: *“Waarom heeft de Satan uw hart bekoord om te liegen tegen de H. Geest? Niet tegen mensen hebt ge gelogen, maar tegen God”* (Handelingen der Apostelen 10:3-4).
- 4° *Deze drie Personen zijn één God:* Het mysterie der H. Drievuldigheid is voor ons beperkte, eindige verstand een ondoorgrondelijk mysterie dat we zelfs in de Hemel niet ten volle zullen begrijpen: de Oneindige God alleen kan zichzelf ten volle begrijpen.

34. *Heeft elk van de Drie goddelijke Personen al, de goddelijke volmaaktheden of eigenschappen?*

Ja, elk van de drie goddelijke Personen heeft al de volmaaktheden of eigenschappen der godheid.

Ieder der drie Personen is waarlijk God. Bijgevolg heeft iedere Persoon al de volmaaktheden die aan de godheid moeten toegekend worden.

35. Worden sommige goddelijke eigenschappen toegeschreven aan één Persoon in het bijzonder?

Ja, sommige eigenschappen worden in de Heilige Schrift toegeschreven aan één Persoon in het bijzonder: zo wordt de almacht toegeschreven aan de Vader, de wijsheid aan de Zoon, de heiligheid aan de Heilige Geest.

- 1° De Vader is het *beginsel* der twee andere Personen en komt zelf van niemand voort: daarom wordt Hem bijzonder de almacht toegekend, zo b.v. ook de Schepping die een uiting is van Gods Almacht.
- 2° De *Wijsheid* en al de werken waarin God op een bijzondere manier zijn Wijsheid openbaart, zo b.v. in de Verlossing van het mensdom of in het bestuur van de wereld, worden vooral aan de Zoon toegeschreven omdat Hij, door het verstand uit de Vader geboren, de persoonlijke Wijsheid is.
- 3° De H. Geest komt voort van de Vader en de Zoon door de *liefde*: Hij is de liefde van de Vader en de Zoon. Daarom wordt Hem bijzonder de liefde toegekend alsook de werken waarin Gods liefde zich bijzonder openbaart: de heiliging der zielen, de uitdeling der genaden. – Hier willen we wijzen op een paar treffende afbeeldingen der H. Drievuldigheid:
  - i.) *De menselijke ziel*: De ziel is een geest, heeft dus geen delen waaruit ze zou samengesteld zijn.

De ziel werkt door middel van twee vermogens, het verstand en de wil. Het verstand is ziel, de wil is ziel en toch is er maar éne, ondeelbare ziel. Verstand en wil zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden, ik begrijp met mijn verstand, niet met mijn wil; ik wil met mijn wil, niet met mijn verstand en niettemin zijn verstand en wil allebei éénzelfde ondeelbare ziel.
  - ii.) *De zon geeft licht en warmte*: Licht en warmte komen van éénzelfde zon, zijn éénzelfde zon en toch zijn licht en warmte duidelijk van elkander onderscheiden.

God de Vader en de Schepping.

Les 4: I. De Schepping van de Wereld en de Goddelijke Voorzienigheid.

36. Waarom noemen wij God 'Schepper van hemel en aard'?

Wij noemen God 'Schepper van Hemel en Aarde' omdat God alles uit niets heeft gemaakt.

Het eerste vers van de Bijbel luidt als volgt 'In het begin schiep God hemel en aarde'.

1° *In het begin*: de wereld heeft dus een begin gehad, is niet eeuwig.

2° *Schiep God*: de wereld is er gekomen door God die de wereld schiep.

3° *Hemel en aarde*: een bekende, algemeen-gebruikte zegswijze om te beduiden “alles”, de “hele wereld”.

Scheppen is iets “in zijn geheel” tot het bestaan brengen. Wanneer de mens iets maakt, moet hij reeds iets anders ter beschikking hebben wat hij omvormt tot iets nieuws. God integendeel, wanneer hij de wereld schiep, had geen vooraf bestaande stof nodig: ‘Hij riep de wereld ogenblikkelijk in zijn geheel tot het bestaan’. Daaruit blijkt eveneens dat God alleen de macht heeft tot scheppen.

37. *Waarom wordt de Schepping toegeschreven aan God de Vader?*

De Schepping wordt toegeschreven aan God de Vader, omdat ze een werk is van Gods almacht.

Het scheppen van het heelal met al zijn grootse pracht en zijn over geweldige natuurkrachten is ongetwijfeld een werk van almacht. Welnu de Vader is de Oorsprong van de twee andere Personen der H. Drievuldigheid en daarom wordt de Schepping bijzonder aan de Vader toegeschreven, alhoewel ze evengoed aan de beide andere Personen mag toegeschreven worden.

38. *Tot welk doel heeft God hemel en aarde geschapen?*

God heeft hemel en aarde geschapen tot zijn eigen glorie, en ook tot geluk van zijn redelijke schepselen.

1° God schiep de wereld tot zijn eigen glorie.

Wanneer wij een zaak willen en ten uitvoer brengen, dan doen we dit omdat die zaak voor ons goed is, of althans omdat we die zaak beschouwen als iets goed voor ons (in dit oordeel kunnen we ons vergissen). Die zaak is werkelijk goed of ten minste we beschouwen ze als een vervolmaking van ons zelf en in zover zijn we afhankelijk van die zaak. Voor God is het heel anders: God is oneindig volmaakt; Hij heeft dus de wereld geschapen niet om zichzelf te vervolmaken maar om zijn volmaaktheden mee te delen aan andere wezens die Hij tot het bestaan zou roepen. De schepselen weerkaatsen dus Gods volmaaktheden en zo brengen ze glorie aan God. De vrije schepselen brengen glorie aan God door Gods wil zo goed mogelijk te volbrengen, zichzelf te zaligen. In de Hemel zullen de gelukzaligen dit doen gans gewillig met de volle veerkracht van hun ziel, zonder nog ooit te kunnen zondigen; de verworpingen, door hun bestraffing zelf verkondigen Gods Rechtvaardigheid en Heiligheid. De redeloze schepselen geven glorie aan God alleen maar door hun bestaan en het involgen van hun geschapen natuur.

2° God schiep de wereld ook tot geluk van zijn redelijke schepselen.

Redelijke schepselen, dat zijn de engelen en de mensen. De redelijke schepselen moeten, naar Gods bedoeling, in volle vrijheid Gods wil vervullen: de hoogste volmaaktheid van het redelijk schepsel ligt dus in die bewuste

overeenstemming van onze wil met de Wil van God, hoogste wet van al wat leeft en bestaat. Dat bewust-ervullen van Gods wil in al ons doen en laten maakt ons hoogst-gelukkig hier op aarde en verzekert bovendien ons eeuwig geluk: daartoe juist heeft God ons geschapen.

39. *Draagt God zorg voor al zijn schepselen?*

Ja, God draagt zorg voor al zijn schepselen, door ze in stand te houden en te besturen: deze zorg noemt men de ‘*Goddelijke Voorzienigheid*’.

Deze vraag werd reeds beantwoord wanneer we hierboven bij nr. 27 Gods alomtegenwoordigheid beschreven: daaruit blijkt duidelijk dat God ieder schepsel met onfeilbare zekerheid en goedheid leidt tot het doel waartoe Hij het geschapen heeft. Zo zeggen we: ‘*De mens wikt maar God beschikt*’. ‘*Als het God belieft*.’ “*Wat God bewaart, is wel bewaard*.’

Die troostende waarheid van Gods alomvattende, alwijze, algoede Voorzienigheid heeft Christus zelf op de meest treffende wijze voorgehouden met deze woorden: “*Weest niet bezorgd voor uw leven, wat gij zult eten of drinken; noch voor uw lichaam, waarmee gij u zult kleden. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam niet meer dan de kleding? Ziet de vogels in de lucht; ze zaaien noch maaien en verzamelen niet in schuren en toch voedt ze uw hemelse Vader. Zijt gij niet meer waard dan zij? En wie van u kan door zijn tobben een el toevoegen aan zijn levensweg? En wat zijt gij over kleding bekommerd? Denkt aan de lelies op het veld, hoe ze groeien; ze werken niet en spinnen niet. En toch zeg ik u dat zelfs Salomon in al zijn heerlijkheid niet gekleed was als een van deze. Als God nu het kruid op het veld, dat vandaag nog bestaat en morgen in de oven wordt geworpen, zó kleedt, hoeveel te meer dan u, kleingelovigen? Weest dus niet bezorgd, en zegt niet: wat zullen we eten of wat zullen we drinken of waarmee zullen we ons kleden? Hiernaar toch vragen de heidenen; uw hemelse Vader weet dat ge dit allemaal nodig hebt. Maar zoekt eerst het rijk Gods en zijn gerechtigheid en dit alles zal U worden geschonken als toegift. Weest dus niet bekommerd voor de dag van morgen. Want de dag van morgen zal bekommerd zijn voor zichzelf; iedere dag heeft genoeg aan eigen leed*” (Mattheüs 6:25-34).

40. *Welke zijn de volmaaktste schepselen?*

De volmaaktste schepselen zijn de engelen en de mensen.

De engelen en de mensen hebben verstand en wil, twee volmaaktheden die de volmaaktheden der redeloze en stoffelijke wezens overtreffen. Door dat verstand en die wil kunnen mens en engel God dienen en beminnen in volle bewuste vrijheid en zo het eeuwig geluk verdienen.

Aanmerking bij het scheppingsverhaal van Mozes (Boek der Schepping I):

- 1° Het is een manier van voorstellen die de gewijde schrijver gebruikt en die is aangepast bij de opvattingen van het toenmalige Joodse volk. Dit ene heeft Mozes willen inprenten: *'De wereld heeft een begin gehad, werd geschapen door God'*.
- 2° *Hoe oud is de wereld?* Het geloof leert ons niets hierover; uit de H. Schrift is dit niet op te maken.
- 3° *Werd alles ineens geschapen?* Het geloof leert ons enkel dat alles door God werd geschapen maar licht ons niet in over de manier waarop dit gebeurde. Een geleidelijke ontwikkeling of evolutie van reeds in kerngeschapene wezens is niet uitgesloten door het geloof.
- 4° Voor de schepping van de mens wordt een uitdrukkelijke, bijzondere tussenkomst van God vereist.

Les 4: II. De Engelen.

41. Wat zijn engelen?

Engelen zijn zuivere geesten, die God heeft geschapen om Hem te loven en te dienen en om het geluk van de hemel te genieten.

- 1° *Zuivere geesten*: wij mensen zijn een samenstel van stof en geest, lichaam en ziel. De engelen zijn louter geest, louter zielen, begaafd met verstand en wil. Hun verstand en wil zijn volmaakter dan bij de mens en bovendien zijn ze niet onderworpen aan al de onvolmaaktheden der stof waaraan onze ziel verbonden is.
- 2° God kon geen ander doel hebben dan zichzelf, zo niet ware Hij van dat ander doel afhankelijk, dus onvolmaakt.

De engelen weerkaatsen Gods volmaaktheden en brengen Hem aldus glorie: bovendien, ze erkennen God als hun Oorsprong, ze aanbidden en loven Hem.

De engelen dienen ook God: dit blijkt uit meerdere plaatsen van de H. Schrift waar de engelen optreden als boden van God tot de mensen: zo Gabriël tot Maria, Rafaël tot Tobias. Het woord *'engel'* betekent trouwens *'bode'*.

- 3° Ze genieten het geluk van de hemel door God rechtstreeks te aanschouwen en te beminnen.

42. Zijn alle engelen aan God getrouw gebleven?

Vele engelen zijn aan God getrouw gebleven: die noemt men goede engelen; andere zijn tegen Hem in opstand gekomen en werden verdreven naar de hel: die noemt men duivelen.

- 1° De engelen werden, zoals de mens verheven tot de bovennatuurlijke staat, doch genoten daarom nog niet het hemels geluk; dit moesten ze eerst verdienen.

- 2° De engelen hebben dus ook een beproeving moeten doormaken om de hemel te verdienen. Waarin heeft die beproeving bestaan? Dat weten we niet vermits de H. Schrift dit niet vermeldt.
- 3° Een zeker aantal (Markus 5:9) werd ontrouw: ze hebben een aanvoerder die in de H. Schrift 'Satan' heet.
- 4° De zonde der ontrouwe engelen, vermits ze zuivere geesten zijn, was een zonde van hoogmoed.
- 5° Waarom gaf God aan de ontrouwe engelen geen gelegenheid tot berouw? Dat weten we niet: in ieder geval behelsde de zonde der engelen, ingezien hun verhevener natuur en volmaaktheid, grotere boosheid dan de zonde der mensen.

43. *Trachten de duivelen ons kwaad te doen?*

Ja, de duivelen trachten ons kwaad te doen, uit haat tegen God en uit nijd tegen de mensen, vooral door ons tot zonde te bekoren; maar ze kunnen ons niet tot zonde brengen zonder onze vrije toestemming.

- 1° De kwade invloed van de duivel op de mens kunnen we vergelijken bij een vijand die een stad belegert. Een dubbele veronderstelling is mogelijk.
  - a) *Obsessie*: belegering: de duivel blijft buiten de vesting; hij valt aan, bestookt de mens op alle mogelijke manieren.
    - 1) *Lichamelijk*: slaan, geselen, schrik aanjagende verschijningen, hels lawaai. Dit komt meer voor in de levens van heiligen b.v. de H. Pastoor van Ars, H. Theresia van Avila, H. Antonius abt.
    - 2) *Geestelijk*: inwendige bekoringen tot zonde.
  - b) *Possessie*: ware bezetenheid: de duivel of meerderen soms zijn binnen de vesting, hebben als het ware bezit genomen van de mens, spreken door zijn mond, handelen langsheen zijn ledematen. Hiervan worden voorbeelden verhaald in het Evangelie. (Mattheüs 13:16, 28-34; 17:14-18)
- 2° De duivelen haten God en willen Hem onrechtstreeks treffen door de mens, Gods bevoorrechte schepsel, van God af te wenden en te verleiden tot de zonde; de duivelen zijn hierin ook gedreven door jaloersheid op de mens die tot het eeuwig geluk geroepen is.
- 3° Duivelse invloed, verschijningen en dergelijke herkent men aan deze tekenen: ze verwekken blijvende schrik, onrust, zetten aan tot zonde of vertonen zeer dikwijls een onzedig of bespottelijk karakter. De H. Pastoor heette hierom de duivel: '*Le grappin - De dwaze gek*'.
- 4° Hoe moeten we ons houden tegenover die mogelijke duivelse invloed?

Vooreerst vast overtuigd zijn dat de duivel niets op ons vermag zonder de toelating van God; steeds in vriendschap leven met God, in staat van heiligmakende en voor het overige vast vertrouwen op God, zonder de minste vrees. De duivelen moeten we misprijzen, haten, bespotten. De duivelen kunnen ons nooit rechtstreeks tot het kwade dwingen; we blijven tegenover hen onze vrije

wil behouden. Zij die zich vrijwillig op een of andere manier aan de duivel verbinden zullen zich zeer moeilijk terug vrij maken.

Men weze niet lichtgelovig om in bepaalde gevallen duivelse invloed aan te nemen, zo b.v. verschijningen; waar een natuurlijke verklaring van de feiten mogelijk blijkt moet men die verklaring aannemen en de duivelse invloed ontkennen.

44. Zijn er engelen die ons bijzonder bewaren?

Ja, God heeft aan ieder van ons een engelbewaarder gegeven.

- 1° Er zijn een zeer groot aantal engelen en uit de H. Schrift kunnen we opmaken dat er onder hen een zekere rangorde bestaat: Serafijnen, Cherubijnen en Tronen; Heerschappijen, Overheden en Machten; Krachten, Aartsengelen en Engelen.
- 2° God zendt zijn engelen als bewakers en helpers der mensen: dit is een geloofspunt dat blijkt uit meerdere plaatsen in de H. Schrift.
- 3° Het is zeker dat God aan ieder gelovige een eigen engelbewaarder gaf; het ware vermetel dit te ontkennen. Het wordt eveneens algemeen aangenomen dat ook de zondaars en ongelovigen hun eigen engelbewaarder hebben.

45. Wat doet onze engelbewaarder voor ons?

Onze engelbewaarder beschermt ons in de gevaren naar ziel en lichaam, vooral in de bekoringen; hij zet ons aan tot het goede, draagt onze gebeden aan God op en bidt voor ons.

- 1° Hij behoedt ons tegen de gevaren naar de ziel, die ons voortdurend omringen, nu meer dan ooit in die bedorvene wereld.
Ook tegen de gevaren naar het lichaam die nu ook veel talrijker voorkomen: we zijn veel meer dan de vroegere mensen aan lichaamsgevaren, aan mogelijke ongelukken blootgesteld.
- 2° Hij zet ons aan tot het goede, door goede gedachten en verlangens in ons op te wekken.
- 3° Hij draagt onze gebeden aan God op, is daartoe door God aangesteld om het verband te leggen tussen God en onze ziel.
- 4° Hij bidt voor ons: hij is de vriend van God en betracht dus ook, omwille van God, ons eeuwig geluk en alles wat ertoe leiden kan.

46. *Wat zijn wij aan onze engelbewaarder verschuldigd?*

We moeten onze engelbewaarder eren, dikwijls aanroepen en bedanken, zijn ingevingen volgen en nooit mogen wij zijn tegenwoordigheid door een zonde beledigen.

- 1° Voor een geest bestaan geen afstanden: zo ben ik met mijn geest in een ogenblik in Tokio, 't ogenblik daarna in Brussel, dan weer in Rome. Zo is onze engelbewaarder ogenblikkelijk daar waar hij wil zijn. We mogen dus aannemen dat wanneer we onze engelbewaarder aanroepen, hij ook dadelijk bij ons is: hij kan het weten in God zelf door wie hij over ons is aangesteld en zal dan ook ogenblikkelijk de hem opgelegde taak ter harte nemen wanneer we hem aanroepen.
- 2° Om die reden moeten we hem steeds eren zoals we eerbiedig blijven in de tegenwoordigheid van een hoogst-voornaam persoon: we moeten hem dikwijls aanroepen, vooral in de gevaren, hem nadien bedanken om zijn bescherming en zijn goede ingevingen trouw volgen. Gelijk we nooit zouden zondigen in aanwezigheid van een hooggeplaatst persoon, zo moeten we eveneens alle zonden vluchten, de tegenwoordigheid gedenkend van onze engelbewaarder die meestal in onze onmiddellijke nabijheid vertoeft.
- 3° Het is een zeer prijzenswaardig gebruik nu en dan eens deze schone aanroeping te richten tot onze engelbewaarder: “Engel Gods, die mijn bewaarder zijt, aan wie ik vandaag (of deze nacht) door Gods goedheid ben toevertrouwd, verlicht, bewaar, geleid en bestuur mij. Amen.”

Les 4: III. De Mens en de Erfzonde.

47. *Wat is de mens?*

De mens is een redelijk schepsel van God, bestaande uit een onsterfelijke ziel en een sterfelijk lichaam.

- 1° Redelijk schepsel: de mens heeft verstand en wil, de mens redeneert en kan eigenmachtig beslissen tot handelen of niet handelen, tot zus- of zó handelen: dit kunnen de redeloze schepselen niet.
- 2° Onsterfelijke ziel: de menselijke ziel is een geest. Welnu een geest heeft geen delen, kan dus niet sterven, vermits sterven niets anders is dan het uiteenvallen van de delen die een wezen samenstellen. Engelen zijn zuivere geesten: de menselijke ziel, de menselijke geest daarentegen is van natuur door God geschapen om met een lichaam verenigd te worden.
- 3° Sterfelijk lichaam: het menselijk lichaam is samengesteld uit vele stoffelijke delen die door de ziel worden samengehouden wanneer dan de ziel zich afscheidt van het lichaam, moeten de delen van dit lichaam noodzakelijk uiteenvallen, zich ontbinden.

48. *Wat is de ziel?*

De ziel is een geest, die door God werd geschapen naar zijn beeld en gelijkenis, om verenigd te worden met een lichaam.

- 1° Een geest: enkelvoudig dus, niet samengesteld uit delen, dus onsterfelijk. De ouders schenken aan het kind het lichaam maar God schiept de ziel, stort de ziel in het lichaam.
- 2° Naar zijn beeld en gelijkenis: God is kennis en liefde, God kent zichzelf en bemint zichzelf en dat is het innigste leven der Allerheiligste Drievuldigheid. Zo is ook onze ziel verstand en wil, ze kent en bemint en door die twee edelste vermogens is ze een beeld van God zelf.
- 3° Om verenigd te worden met een lichaam: de ziel, door de dood gescheiden van het lichaam, vertoeft in een onnatuurlijke toestand die dan ook na de algemene Verrijzenis zal ophouden; dan zal die ziel weerom met haar eigen lichaam verenigd worden.

49. *Hoe is de ziel geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God.*

De ziel is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God, doordat ze begaafd is met verstand en wil, en geroepen tot het bovennatuurlijk leven van de genade.

(Zie 48, 2) Geroepen tot het bovennatuurlijk leven der genade: God heeft de mens, uit loutere goedheid, voorbestemd tot de hemel, tot het rechtstreeks kennen en beminnen van God zoals God zichzelf kent en bemint. Door de heiligmakende genade, die het goddelijk leven zelf is, draagt de ziel in zich als de weergave van Gods leven zelf, is ze dus als een beeld van God zelf.

50. *Is de ziel onsterfelijk?*

Ja, de ziel is onsterfelijk, want zij is een geest en de geesten sterven niet.

De ziel is een geest, heeft dus geen delen, is dus niet onderhevig aan een mogelijke ontbinding of dood.

51. *Waartoe is de mens geschapen?*

De mens is geschapen om God te kennen, te beminnen en te dienen in dit leven; en Hem eeuwig te aanschouwen en te genieten in de hemel.

In de mens is de ziel het edelste deel: zij moet dus heersen over het lichaam. Onze ziel treedt in werking door haar twee vermogens, het verstand en de wil. Het verstand moet God erkennen als Opperste Heer en Wetgever; het moet mettertijd ook de Openbaring leren kennen en al wat ermee verbonden is. De wil moet dan ons gedrag richten, volgens die natuurlijke en bovennatuurlijke kennis.

In feite zijn we in de bovennatuurlijke orde gesteld, bestemd tot de hemel, die niets anders is dan God rechtstreeks te aanschouwen en rechtstreeks van Hem te

genieten: om dit doel te bereiken moeten we in dit leven trachten God, zoals Hij zich geopenbaard heeft, zo goed mogelijk te kennen en te beminnen, dat is Hem werkdadig te dienen.

“Jahweh, uw God moet ge vrezen, Hem moet ge dienen” (Deut. 6:13).

52. *Wie waren de stamouders van het menselijk geslacht?*

De stamouders van het menselijke geslacht waren Adam en Eva.

Hierover schreef Paus Pius XII het volgende in zijn wereldbrief ‘*Humani generis*’, 12 augustus 1950: *‘De christen-gelovigen kunnen immers die mening niet aanvaarden, wier voorstanders volhouden ofwel, dat er na Adam in deze wereld echte mensen hebben bestaan, die niet aan hem, als de eerste vader van allen door natuurlijke voortbrenging hun ontstaan te danken hadden; ofwel dat Adam een collectief begrip is voor een groter aantal stamvaders, daar op generlei wijze duidelijk is, hoe zulk een mening overeengebracht kan worden met datgene wat de bronnen van de geopenbaarde waarheid en de akten van het leergezag der Kerk voorhouden over de erfzonde, welke voortkomt uit een door één Adam werkelijk bedreven zonde, en welke door voortbrenging op allen overgestort, in iedereen als hem eigen aanwezig is’.*

53. *Hoe heeft God onze stamouders gemaakt?*

God zelf heeft het lichaam van Adam en Eva gemaakt; Hij heeft hun ziel uit niets geschapen en ze met hun lichaam verenigd.

1° Hoe is Adam geschapen naar het lichaam?

Uit de H. Schrift blijkt dat het lichaam van Adam door God uit de stof werd gevormd. Hoe? Dat is niet duidelijk. Hierover schrijft Paus Pius XII in zijn hoger vernoemde Wereldbrief ‘*Humani generis*’, 12 augustus 1950, 't volgende: *‘Sommigen gaan deze vrijheid van spreken vermetel te buiten, doordat zij zich zo gedragen, alsof dit ontstaan van het menselijk lichaam uit een reeds bestaande levende materie, door de tot op heden gedane vondsten en de redeneringen, uit die vondsten afgeleid, reeds absoluut zeker en bewezen is; en alsof er in de bronnen van de goddelijke Openbaring niets voorhanden is, dat in deze zaak de grootste terughoudendheid en voorzichtigheid eist’.*

Volgens deze pauselijke richtlijn mogen we dus niet aannemen als vaststaand feit dat het lichaam van de mens zich uit het dier ontwikkeld heeft; hoogstens mag men het aanzien als een mogelijkheid, als een hypothese, die nog niet voldoende bewezen is.

2° Hoe is Eva geschapen naar het lichaam?

Het verhaal van de rib moet zeker niet in letterlijke zin worden aangenomen. De gewijde schrijver wil wellicht door een symbolische voorstelling uitdrukken dat de vrouw algeheel van de man afhankelijk is, dat man en vrouw mekaar aanvullen, als één zijn, dat de vrouw dus even volkomen menswaardig is even als

de man. De onverbreekbaarheid van de huwelijksband wordt hierdoor eveneens bevestigd.

3° Hoe zijn Adam en Eva geschapen naar de ziel?

Rechtstreeks door God die zelf hun ziel rechtstreeks verenigde met hun lichaam.

54. In welke staat heeft God Adam en Eva geschapen?

God heeft Adam en Eva geschapen in een staat van genade en van geluk naar ziel en lichaam, en Hij heeft hen geplaatst in het Aards Paradijs.

Adam en Eva werden vanaf hun eerste bestaan gesteld in een bovennatuurlijke staat: ze ontvingen buiten het natuurlijk leven ook nog het bovennatuurlijk leven: hierdoor vertoefden ze in een toestand van uitnemend geluk. Ook aan het lichaam waren uitzonderlijke gunsten verleend, zodat Adam en Eva overgelukkig waren.

Ze werden door God geplaatst in het Aards Paradijs: hiermee moeten we zeer waarschijnlijk niet enkel verstaan dat Adam en Eva een tijd lang in een overgelukkige paradijsstoestand hebben verkeerdt, maar bovendien dat ze werkelijk in een lusthof vertoefden, overgelukkig naar ziel en lichaam. Niettemin vernoemt de Pauselijke Bijbelcommissie (30 juni 1909) het bestaan van een paradijs als werkelijke plaats niet onder de punten die aanvaard moeten worden.

55. Welke bovennatuurlijke gaven schonk God aan Adam?

God schonk aan Adam de heiligmakende genade, waardoor hij kind was van God, bestemd om Hem eeuwig te aanschouwen en te genieten in de hemel.

1° *Bovennatuurlijke gave*: de eisen van de geschapen natuur te boven gaande.

Adam ware een volmaakte mens geweest, ook zonder de heiligmakende genade, zonder die buitengewone toemaat.

2° *Waardoor hij kind was van God*: de heiligmakende genade is in volle waarheid een deelname aan het goddelijk leven zelf: dit op een mysterieuze, voor ons onbegrijpelijke maar daarom niet minder werkelijke wijze.

3° *Bestemd tot eeuwig aanschouwen en genieten van God*: die het leven van God in zich draagt – en dat is juist de heiligmakende genade – kan, zodra God het wil, dat is na de beproevingstijd, in Hem leven, Hem rechtstreeks zien en genieten: dat is de hemel.

56. Welke gaven schonk God nog aan Adam, buiten de heiligmakende genade?

Buiten de heiligmakende genade schonk God nog aan Adam de vrijwaring van onwetendheid, van kwade begeerlijkheid, van lijden en dood.

Dat waren de *buitennatuurlijke gaven of de gave van ongereptheid*.

Buitennatuurlijk, dus niet te vereenzelvigen met de *bovennatuurlijke gave der heiligmakende genade*. Buitennatuurlijke, d. w. z. ook niet vereist door de menselijke natuur zelf, maar nieuwe toemaat van wege Gods goedheid. Die gaven omvatten:

- i.) Vrijwaring tegen de kwade begeerlijkheid van het vlees,
- ii.) Vrijwaring tegen de dood,
- iii.) Vrijwaring tegen het lijden,
- iv.) Ingestorte, uitgebreide kennissen,
- v.) Lichamelijk, zintuigelijk, bovenmatig geluk Aards Paradijs.

57. Heeft Adam deze uitmuntende gaven voor hemzelf ontvangen?

Neen, niet alleen voor hemzelf heeft Adam deze uitmuntende gaven ontvangen: hij moest ze op al zijn nakomelingen overdragen, als een voorrecht door God aan de menselijke natuur geschonken.

God was zo goed, al die gaven, bovennatuurlijk en buitennatuurlijk ook te bestemmen aan al de nakomelingen van Adam en Eva. Indien Adam en Eva aan God getrouw waren gebleven zou ieder kind met die gaven geboren zijn, ieder kind zou als het ware die gaven overgeërfd hebben van zijn ouders langsheen de natuurlijke afstamming.

58. Is Adam aan God getrouw gebleven?

Adam is niet aan God getrouw gebleven: hij heeft een streng gebod van God overtreden en aldus een doodzonde bedreven van ongehoorzaamheid en hovaardigheid⁵.

1° Uit het Bijbelverhaal moeten volgens de Pauselijke Bijbelcommissie (30 Juni 1909) de volgende punten als streng geschiedkundig worden aangenomen:

- i.) Oorspronkelijk geluk van onze stamouders.
- ii.) God heeft hen, om ze te beproeven, een gebod of verbod opgelegd.
- iii.) Door toedoen van de duivel die de vorm van een serpent had aangenomen, zijn onze stamouders aan God ongehoorzaam geweest.
- iv.) Onze stamouders hebben hierdoor voor zich en voor al hun nakomelingen, hun oorspronkelijk geluk verloren: de bovennatuurlijke en buitennatuurlijke gaven werden hun ontnomen, ze werden uit het Aards Paradijs verjaagd.

2° Hun zonde was een zonde van hoogmoed ('*Ge zult zijn als goden*' zo had het serpent gezegd) die leidde tot ongehoorzaamheid, tot het overtreden van Gods verbod.

---

⁵ Hovaardig: ingebeeld, trots, hoogmoedig.

59. Wat verloor Adam door zijn zonde?

Door zijn zonde verloor Adam de heiligmakende genade, de vriendschap van God en het recht op de hemel; zijn verstand werd verzwakt, zijn wil geneigd tot het kwaad en hij werd onderworpen aan lijden en dood.

- 1° Adam werd beroofd van al zijn bovennatuurlijke gaven, de heiligmakende genade en bijkomende gaven.
- 2° Hij werd eveneens beroofd van al zijn buitennatuurlijke gaven; van dan af werden onze stamouders:
  - a) Onderhevig aan de kwade begeerlijkheid.
  - b) Onderhevig aan lijden en dood.

60. Is de zonde van Adam overgegaan op zijn nakomelingen?

Ja, de zonde van Adam is overgegaan op zijn nakomelingen; daardoor zijn alle mensen; bij hun geboorte, beroofd van de heiligmakende genade, van de vriendschap van God en het recht op de hemel; zij zijn onderworpen aan onwetendheid, kwade begeerlijkheid, lijden en dood.

Alle nakomelingen van Adam en Eva worden dus geboren, weliswaar als volledig mens, doch beroofd van al die gaven die God aanvankelijk aan Adam en Eva en al hun afstammelingen had toegezegd. Ieder kind wordt dus geboren:

- i.) Zonder heiligmakende genade en zonder de gaven die hiermee verbonden waren.
- ii.) Met een beperkt verstand, onderhevig aan dwalingen.
- iii.) Met de neigingen van de lichamelijke en geestelijke (hovaardij, trots, hoogmoed) begeerlijkheid.
- iv.) Met onderhevigheid aan lijden en dood.

61. Wat is de erfzonde?

De erfzonde is de staat van zonde die van Adam op al zijn nakomelingen overgaat.

Adam heeft door zijn zonde van hoogmoed zijn oorspronkelijk geluk verloren. Zijn nakomelingen worden nu ook geboren, beroofd van dit oorspronkelijk geluk dat hun aanvankelijk was toegezegd; die staat van zonde van Adam gaat dus over op alle kinderen uit Adam geboren.

62. Waarom noemt men de staat van zonde, waarin wij geboren worden, erfzonde?

De staat van zonde waarin wij geboren worden, noemt men erfzonde, omdat hij niet uit een daad van onze wil voortvloeit, maar als een erfdeel met de menselijke natuur overgaat van Adam op zijn nakomelingen.

De erfzonde was voor Adam en Eva een persoonlijke zonde; voor ons is het geen persoonlijke zonde. Voor ons is het een toestand van beroving die niet door God

gewild was maar een gevolg was van de zonde van Adam: meteen ging het over op al de nakomelingen van Adam.

63. *Is er één menselijk schepsel vrij gebleven van de erfzonde?*

Alleen de Heilige Maagd Maria, de Moeder Gods, is, vanaf het eerste ogenblik van haar bestaan, vrij gebleven van de vlek der erfzonde, door het voorrecht van haar Onbevleete Ontvangenis.

- 1° *Vanaf het eerste ogenblik van haar bestaan:* van zodra Maria als mens er was, dus reeds in de schoot van haar H. Moeder Anna, op datzelfde ogenblik werd ze geheiligd, geen ogenblik tussenruimte kan of mag er tussenin geplaatst worden.
- 2° *Maria is vrij gebleven van de erfzonde en dus ook van de gevolgen der erfzonde:* Maria was dus vanaf het eerste ogenblik van haar bestaan begiftigd met de bovennatuurlijke en volgens sommigen, ook met de buitennatuurlijke gaven zoals Adam het aanvankelijk was geweest.
- 3° *Maria heeft de volheid der genade van God ontvangen,* dat wil zeggen de integrale volheid waarvoor Maria zoals God haar wilde, vatbaar was, een genade die deze van alle andere schepselen, engelen en mensen, grenzeloos te boven gaat, een genade waarvan God alleen de schoonheid en volmaaktheid naar waarde schatten kan. Maria is in volle waarheid: *Tota pulchra, heel en al* schoon.

Les 5: De Menswording van Onze Heer Jezus Christus (2de en 3de Artikel van het Symbolum).

64. *Heeft God de mensen na de zondeval verlaten?*

God heeft de mensen na de zondeval niet verlaten, maar Hij heeft zich over hen ontfermd, en hun een Verlosser beloofd en gezonden.

- 1° God had onze stamouders na hun zondeval aan hun lot kunnen overlaten: dan waren zij met hun hele nageslacht louter natuurmensen gebleven, beroofd van al de bovennatuurlijke en buitennatuurlijke gaven die hun aanvankelijk werden toegekend.
- 2° God was barmhartig en reeds in het Aards Paradijs heeft Hij aan onze stamouders een Verlosser beloofd die het eerste scheppingsplan met overvloedige goedheid zou herstellen. *“Ik zal vijandschap wekken tussen u en de vrouw, tussen uw kroost en haar kroost. Dit zal u de kop verpletteren maar gij zult loeren naar zijn hiel”* (Genesis 3, 15).

Adam en Eva deden boete voor hun persoonlijke, zware zonde en worden in de Oosterse Kerk als heiligen vereerd.

65. *Wie is deze Verlosser?*

Deze Verlosser is God de Zoon, die voor ons mens is geworden, Onze Heer Jezus Christus.

God de Zoon, tweede Persoon der aanbiddelijke Drievuldigheid, werd mens en als God-Mens nam Hij de taak op zich het mensdom te verlossen. De God-Mens noemen we Onze Heer (nr. 91) Jezus Christus (nr. 67).

66. *Wie is Jezus Christus?*

Jezus Christus is God de Zoon, mens geworden uit de Maagd Maria, de Verlosser en de Zaligmaker van de mensen.

- 1° Jezus Christus is God de Zoon, tweede Persoon der H. Drievuldigheid.
- 2° Mens geworden uit de Maagd Maria (nr. 71).
- 3° Verlosser van de mensen (nr. 88 en 89).
- 4° Zaligmaker van de mensen (nr. 90).

67. *Wat betekent de naam Jezus Christus?*

Jezus betekent Zaligmaker of Heiland, en Christus betekent Gezalfde.

- 1° '*Jezus*' is een Hebreeuwse naam die betekent: '*Jehova*' (God) is redding.
- 2° '*Christus*' is een Grieks woord dat betekent '*Gezalfde*'.
- 3° '*Messias*' is een Hebreeuws woord dat eveneens betekent '*Gezalfde*'.

68. *Is Jezus Christus tegelijk God en mens?*

Jezus Christus is tegelijk waarachtig God en waarachtig mens in één Persoon.

- 1° Jezus Christus *is waarachtig God* zoals God de Vader en God de H. Geest.
- 2° Jezus Christus *is tevens waarachtig mens* zoals wij.

69. *Zijn er dan twee naturen in Jezus Christus?*

Ja, er zijn twee naturen in Jezus Christus: de goddelijke natuur sinds alle eeuwigheid, en de menselijke natuur sedert zijn menswording; daarom is hij de God-Mens.

De Goddelijke natuur in Christus bestaat sinds alle eeuwigheid. God de Zoon die de goddelijke natuur bezat heeft bovendien ongeveer 2000 jaren geleden de menselijke natuur aangenomen. Dezelfde Persoon is tegelijk God en Mens.

70. Zijn er ook twee Personen in Jezus Christus?

Neen, er is maar één Persoon in Jezus Christus, te weten de Persoon van God de Zoon die de menselijke natuur heeft aangenomen.

Christus is één Persoon. Al zijn er in Christus twee verschillende, volledige naturen, ieder met haar eigen vermogens en eigen werkingen, toch zijn er in Christus geen twee personen, maar slechts één enkele Persoon. Een bepaalde menselijke natuur kan niet bestaan zonder eigen menselijke persoonlijkheid: waar een mensennatuur is daar is ook een persoon. De goddelijke Persoon in Christus verving⁶ op een hoogstvolmaakte wijze de menselijke persoonlijkheid die er anders natuurlijkerwijze moest geweest zijn bij die menselijke natuur van Christus. Hoe dit nu gebeurde, dit blijft voor ons een ondoorgrondelijk mysterie.

71. Wat is het mysterie van de Menswording?

Het mysterie van de Menswording is het mysterie van God de Zoon die mens geworden is.

(Men leze vooraf Lukas 1:26-38.) In het geheim der Menswording onderscheiden we drie tijdstippen:

1° *De Ontvangenis* van Gods Zoon in Maria, of de eigenlijke Menswording. Op het 'ja' woord van Maria: "*Mij geschiede naar uw woord*", werd God de Zoon ogenblikkelijk en onmiddellijk mens: "*En het Woord is vlees geworden*", zo bidden we dat, wil zeggen dat God de Zoon zich ogenblikkelijk, onmiddellijk verenigde met een levenskiem in het gezegende lichaam van Maria.

a) *Ogenblikkelijk*: vanaf het eerste ogenblik; niet geleidelijk maar ineens.

b) *Onmiddellijk*: zonder tussenkomst van een man, dus buiten de gewone orde der natuur, dus door een mirakel.

God, die Almachtig is, is zelf niet onderworpen aan de natuurwetten die door Hem geschapen zijn: Hij kan dus ook rechtstreeks, op een andere manier, een mens verwekken: zo werden b.v. Adam en Eva ineens als volwassen mensen geschapen.

2° *De dracht*: 9 maanden lang (25 maart tot 25 december) heeft Maria, zoals iedere moeder, haar kind, de vrucht van haar eigen lichaam alleen zoals we bidden in het '*Wees gegroet*', in haar boezem gedragen, gevoed met haar eigen bloed, met haar eigen leven. Die dracht geschiedde op gans natuurlijke wijze, zonder mirakel, zonder pijn of last nochtans, vermits Maria, de Onbevleete, de gevolgen der erfzonde – waaronder de weeën van het moederschap – niet moest dragen.

3° *De geboorte* van het goddelijk kind: hier gebeurde eveneens een mirakel. De Catechismus van Trente, om dit duidelijker voor te stellen, gebruikt de volgende vergelijkingen: Gelijk Christus later uit het graf zou verrijzen, alhoewel het

---

⁶ Verving: de plaats innemen van.

gesloten en verzegeld bleef; gelijk Christus nadien plots aanwezig stond te midden van zijn leerlingen in het Cenakel, alhoewel deuren en vensters gesloten bleven; gelijk de zon haar licht en warmte werpt doorheen het venster zonder het glas te schenden of te breken, zo – ja, op een nog meer verhevene wijze – is het goddelijk kind subtiel uit Maria geboren, zonder barensweeën zonder haar lichamelijke maagdelijkheid maar enigszins te schenden of te verbreken. Dit was ongetwijfeld een mirakel.

Men kent niet met vaste zekerheid de juiste datum van Christus' geboorte: de feestdagen van 25 maart en 25 december werden op latere datum door de Kerk vastgesteld.

72. Heeft Jezus Christus bevestigd dat Hij God is?

Jezus Christus heeft meermalen bevestigd dat Hij God is.

Ziehier enkele getuigenissen:

- 1° De geloofsbelijdenis van Petrus in Christus' godheid, door Christus bevestigd (Mattheüs 16:13-19).
- 2° Christus verklaart zichzelf tot de Zoon van God voor Kaïfas (Mattheüs 26:63-65).
- 3° Johannes 10:30: *“Ik en de Vader zijn één”*.

73. Hoe heeft Jezus Christus bewezen dat Hij God is?

Op verscheidene wijzen heeft Jezus Christus bewezen dat Hij God is: namelijk door de voorspellingen te vervullen die nopens Hem waren gedaan; door zelf voorspellingen te doen, door mirakelen te verrichten, vooral door zelf te verrijzen uit de doden.

- 1° Alle voorspellingen werden in Christus vervuld.
  - a) De Messias zou geboren worden te Bethlehem. (Michaels 10: 2)
  - b) Hij zou geboren worden uit een Maagd. (Jesaja 12:14)
  - c) Hij zou geboren worden uit het geslacht van David. (Jesaja 9:1)
  - d) Hij zou een groot Leraar zijn. (Jesaja 61:1)
  - e) Hij zou mirakelen doen. (Jesaja 35:5-6)
  - f) Hij zou veel lijden. (Jesaja 2:6; Psalm 67:22)
  - g) Hij zou sterven. (Psalm 21:1 en vgl.)
  - g) Hij zou verrijzen. (Psalm 15:10)
  - h) Hij zou opklimmen ten hemel. (Psalm 109:1)
  - i) Deze en nog vele andere voorspellingen zijn tot in de bijzonderheden toe in Christus vervuld geworden: Hij was dus werkelijk de beloofde Messias.
- 2° Christus heeft zelf ook meerdere voorspellingen gedaan die alle vervuld werden.
  - a) Over zijn lijden en Verrijzenis. (Mattheüs 12:40; 26:2)
  - b) In betrekking tot zijn leerlingen. (Mattheüs 26:31-34; 26:21-25)
  - c) Over de toekomst van zijn Kerk. (Handelingen 1:8; Mattheüs 16:18)

d) Over de toekomstige verwoesting van Jeruzalem. (Mattheüs 24:7, 11, 15-18; Markus 13:14; Lukas 21:20-24)

3° Christus heeft ontelbare mirakelen gedaan.

a) Hij heeft ontelbare zieken genezen. (Mattheüs 8:16; 19:2)

b) Opwekking van doden: De zoon der weduwe van Naïm (Lukas 7:11-17); het dochtertje van Jaïrus (Mattheüs 9:18-26); Lazarus (Johannes 11:1-45).

c) Vermenigvuldiging der broden en vissen. (Mattheüs 14:13-21; Markus 8:1-10)

4° Christus heeft zijn eigen Verrijzenis voorspeld en is werkelijk verrezen. (Markus 16:19; Handelingen 1:9; Mattheüs 12:39-40)

74. Wat is een voorspelling of profetie?

Een voorspelling of profetie is de zekere voorzegging van toekomstige gebeurtenissen die God alleen tevoren kan kennen.

De toekomstige gebeurtenissen worden verwekt:

1° door de vrije handelingen der mensen.

2° steeds onder de leiding der Almachtige Voorzienigheid Gods.

Welnu we kunnen nooit met zekerheid voorop weten in welke richting de vrije wil der mensen, b.v. van de staatshoofden zal werken en we kennen nog veel minder de bedoelingen, de geheimen der Voorzienigheid. Dit weet God alleen en zij aan wie God dit wil mededelen, zo b.v. aan de profeten of heiligen.

75. Wat is een mirakel?

Een mirakel is een buitengewoon en wonderbaar feit, dat al de krachten der schepselen te boven gaat en alleen door de bijzondere tussenkomst van God kan geschieden.

1° Feit: iets uitwendig; kan dus door de zintuigen waargenomen worden.

2° Buitengewoon, boven de krachten der schepselen: de schepselen kunnen de natuurlijke krachten die God in hen schiep, niet te boven gaan, m.a.w. de schepselen volgen altijd de natuurwetten die in hen door God werden neergelegd. Het mirakel is altijd een feit dat deze natuurwetten te boven gaat: het kan dus onmogelijk komen van de schepselen zelf, men geeft niet wat men zelf niet heeft.

3° Alleen door de bijzondere tussenkomst van God: God die de natuurwetten schiep kan hierop een uitzondering maken, kan iets doen wat buiten, boven de gewone natuurwetten staat b.v. een dode terug opwekken tot het leven. Wanneer een mens b.v. een heilige dit doet, dan gebeurt dit eveneens door Gods tussenkomst; de mens is dan enkel een instrument van Gods Almacht.

76. Waarom is God de Zoon mens geworden?

God de Zoon is mens geworden om de mensen te verlossen van hun zonden, en om hun het leven der genade, de vriendschap van God en het recht op de hemel terug te schenken.

- 1° Door zijn lijden en dood heeft Christus ons verlost niet enkel van de erfzonde maar ook van onze persoonlijke zonden.
- 2° Christus verdiende voor ons door zijn lijden en dood het leven der heiligmakende genade die door het Doopsel in onze ziel wordt ingestort.
- 3° De heiligmakende genade is in volle waarheid een deelname aan het goddelijk leven: zo worden we kinderen, vrienden van God.
- 4° Met die genade is verbonden het recht op de hemel, de glorie.

77. Is de Heilige Maagd waarlijk de Moeder van God?

De Heilige Maagd Maria is waarlijk de Moeder van God, omdat Haar Zoon Jezus Christus God is.

Maria is waarlijk de Moeder van God:

- 1° Immers die bepaalde menselijke natuur waarmee de Zoon Gods zich verenigt heeft tot één Persoon was ontleend aan Maria's eigen lichaam; Gods Zoon heeft zijn menselijke natuur uit Maria, en zelfs uit Maria alleen ontvangen.
- 2° Verder heeft Maria, zoals iedere moeder, haar schat 9 maanden lang doen leven van haar leven, tot wanneer de goddelijke vrucht, volkomen gerijpt, zich afscheidde van de maagdelijke stam.

78. Is de Heilige Jozef de vader van Jezus Christus?

De Heilige Jozef is de voedstervader en de behoeder van Jezus Christus

- 1° Volgens zijn menselijke natuur heeft Christus geen vader gehad. (Zie nr. 71.) Naar Gods beschikking moest St. Jozef enkel zijn de voedstervader of pleegvader van het goddelijk Kind.
- 2° Maria was met Jozef door een wettelijk huwelijk verbonden. *Waarom?* Om te voorkomen dat ze zou gestenigd worden. De Wet bepaalde immers dat een vrouw die een kind had buiten de huwelijks staat moest gestenigd worden.
- 3° De kuise, rechtvaardige Jozef was de beste, de veiligste waarborg voor de ongerepte maagdelijkheid van Maria, de Onbevleete.
- 4° St. Jozef moest door zijn arbeid voorzien in het stoffelijk onderhoud der H. Familie.

79. Wanneer vieren we de geboorte van Jezus Christus?

We vieren de geboorte van Jezus Christus op het feest van Kerstmis.

Het feest van Kerstmis werd pas op latere datum vastgesteld, namelijk rond het jaar 354. Men weet niet met vaste zekerheid op welke dag juist Christus werd geboren.

Les 6: I. Christus Verborg en Openbaar Leven.

80. Wat deed Jezus Christus tot de ouderdom van omtrent dertig jaar?

Tot de ouderdom van omtrent dertig jaar verbleef Jezus Christus te Nazareth bij Maria en Jozef en leidde er een verborgen leven van gebed, gehoorzaamheid en arbeid.

1° Het verborgen leven van Jezus te Nazareth wordt door St. Lukas samengevat met deze woorden: *“en Hij was hun onderdanig”* (Lukas 2:51).

Leven van volkomen gehoorzaamheid aan Maria, zijn Moeder en aan Jozef zijn pleegvader.

2° *Leven van arbeid*: het waren geen rijke mensen; ze leefden als gewone werkmensen van hun dagelijkse arbeid. Toen Jezus als 12-jarige knaap optrad voor de leraars der Wet en zijn goddelijke wijsheid openbaarde, stonden die Leraars verstomd over de schranderdheid⁷ van de jonge knaap (Lukas 2:47).

Jezus' Godheid was dus verborgen gebleven; het was werkelijk een verborgen leven te Nazareth en de enkele wondere dingen die er lang geleden gebeurd waren ginder verre in het Zuiden, te Bethlehem, bij Jezus' geboorte, dat was sinds lang voorbij en vergeten. Later zou Jezus door vele mirakelen genoegzaam tonen dat Hij meer dan een gewoon mens, dat Hij God was.

3° Leven van gebed:

- a) Driemaal in het jaar gingen ze ter bedevaart naar de tempel van Jerusalem, namelijk met Pasen, Pinksteren en het Loofhutenfeest. Bij een van die bedevaarten bleef Jezus achter en onderwees de leraren der Wet in de tempel te Jeruzalem.
- b) Ze onderhielden trouw de voorschriften van de sabbat.
- c) Christus was bovendien, krachtens zijn goddelijke natuur, aanhoudend met zijn Vader verenigd.
- d) Christus onderhield eveneens samen met Maria en Jozef de voorgeschrevene gebedsoefeningen der Mozaïsche Wet, bezocht regelmatig de Synagogen waar de Joden hun godsdienstige vergaderingen hielden.

---

⁷ Schranderdheid: vlugheid van verstand.

81. *Wat heeft Jezus Christus gedaan de laatste jaren van zijn leven?*

De laatste jaren van zijn leven heeft Jezus Christus zijn Evangelie verkondigd, de waarheid van zijn lering door vele mirakelen bevestigd, en zijn Apostelen voorbereid, om zijn werk voort te zetten.

Het openbaar leven van Jezus duurde twee jaren en enkele maanden.

- 1° Jezus doortrok heel Palestina en *verkondigde* aan het volk *zijn Evangelie* d.i. zijn blijde boodschap, de tijding van Israëls komende verlossing die door de Profeten van het Oude Testament herhaaldelijk was aangekondigd geworden. 'Evangelie' beduidt eveneens de ganse leer van Christus, waarin Hij vele gegevens openbaarde over God en over de verhouding van God tot de mensen.
- 2° Door vele mirakelen heeft Hij de waarheid van zijn leer bevestigd.
  - a) Christus deed ontelbare mirakelen.
  - b) God alleen kan mirakelen doen. Wanneer dus Christus mirakelen deed om de waarheid van zijn leer te bevestigen dan was het God zelf die dit bekrachtigde.
- 3° *Hij heeft zijn Apostelen voorbereid.* Deze voorbereiding geschiedde zeer traag en geleidelijk, zoals men lezen kan in de Evangeliën. Die voorbereiding wordt besloten met de stichting der Kerk. Later zal die beginnende Kerk voor het eerst officieel optreden bij het Pinksterfeest, wanneer Petrus het volk zal toespreken

Les 6: II. De Verlossing. Christus Lijden en Dood (4de Art. van het Symbolum).

82. *Wat heeft Jezus Christus voor ons geleden?*

Jezus Christus heeft voor ons armoede, vernedering en vervolging doorstaan; op de dag van zijn lijden, werd Hij gevangengenomen, bespot, gezeseld, met doornen gekroond en gekruisigd.

1° Armoede van Jezus:

- a) Bij zijn geboorte: in een grot die diende als schuiloord voor dierenkudden.
- b) Tijdens zijn leven: te Nazareth als een gewone werkmens; later in zijn openbaar leven geen vast verblijf meer hebbend en levend van aalmoezen.
- c) In zijn dood: van alles beroofd en door iedereen verlaten.

2° Vernedering van Jezus:

- a) Door zijn armoede.
- b) Door de miskennis tijdens zijn leven.
- c) Door zijn vreselijk lijden en dood.

3° Vervolging:

- a) Reeds kort na zijn geboorte: door Herodes.
- b) Tijdens zijn leven: door de Farizeeën en Sadduceeërs.
- c) Door zijn lijden en dood.

4° *Lijden en dood:*

De Donderdagavond na het Laatste Avondmaal werd Hij gevangen in het hofje van Getsemani, diezelfde avond smadelijk bespot voor Annas en Kaïphas, later voor Herodes, 's nachts door de Joden die hem bewaakten; gezeseld op bevel van Pilatus, een straf waar de meesten onder bezweken; met doornen gekroond door de soldaten; gekruisigd, een straf die de Romeinen enkel op slaven toepasten (een slaaf had volgens het Romeinse Recht geen rechten).

In de Evangelieën wordt enkel gezegd dat Jezus werd gekruisigd. Over de manier waarop het geschiedde verstrekken de Evangelisten in het lijdensverhaal zelf niet de minste uitleg. Uit een tekst van S. Johannes 20:25, moeten we opmaken dat Jezus met nagelen aan het kruis werd vastgespijkerd. Jezus was na zijn Verrijzenis verschenen aan zijn Apostelen. Thomas die er niet bij was, geloofde het niet en sprak: *“Zo ik in zijn handen de wonden der nagelen niet zie dan geloof ik het niet”* (Johannes 20:25).

83. *Waar en wanneer is Jezus Christus gestorven?*

Jezus Christus is gestorven op de Kalvarieberg, nabij Jerusalem, de Vrijdag voor Pasen, die daarom Goede Vrijdag wordt genoemd.

Kalvarieberg: op ongeveer een kwart uur gaans verwijderd van de Antoniaburcht waar Pilatus de terdoodveroordeling bekrachtigde.

De inlandse, geestelijke, joodse overheid, nl. de hogepriester Kaïfas veroordeelde Jezus ter dood als godslasteraar. De buitenlandse, burgerlijke, Romeinse bezettende overheid, nl. Pilatus die zich aan godsdienstige redenen volkomen ongelegen liet, veroordeelde Jezus als zogezegde opstandeling tegen de Romeinse, bezettende macht: zo hadden het de aanklagende, leugenachtige Joden aangegeven en Pilatus, alhoewel hij volkomen overtuigd was van Jezus' onschuld, gaf niettemin toe, om niet in ongenade te vallen bij Caesar Tiberius en om zijn eigen positie te behouden. Jezus werd gekruisigd de Vrijdag voor Pasen, tegen de middag aan. *Goede Vrijdag:* op die dag inderdaad bekwam het mensdom zijn grootste weldaad, de Verlossing.

84. *Voor wie heeft Jezus Christus geleden en is Hij gestorven?*

Jezus Christus heeft geleden en is gestorven voor alle mensen en voor ieder in het bijzonder.

Christus heeft geleden en is gestorven niet enkel voor hen die feitelijk zullen zalig worden maar ook zelfs voor hen die verloren gaan.

Christus heeft geleden en is gestorven niet enkel voor het mensdom in het algemeen maar tevens voor ieder van ons persoonlijk, zodat we in volle waarheid mogen zeggen: *‘Dat heeft Jezus voor mij persoonlijk geleden; voor mij persoonlijk werd Hij gekruisigd’*.

85. Worden dus alle mensen zalig?

Neen, niet alle mensen worden zalig, maar alleen zij die de middelen gebruiken om aan de verdiensten van Jezus' lijden en dood deelachtig te worden.

De Verlossingsgenade van Christus moeten we op onze ziel toepassen op die manier welke Christus zelf heeft aangewezen, namelijk langsheen de Kerk die Hij stichtte, door het gebruik der Sacramenten en het gebed, middelen die ieder mens met vrije wil moet aanwenden. De mens is vrij en kan dus die middelen afwijzen, hij kan Gods wetten overtreden en zo door eigen schuld, zijn zaligheid missen.

86. Heeft Jezus Christus geleden en is Hij gestorven als God of als mens?

Jezus Christus heeft geleden en is gestorven als mens, want als God, kon Hij noch lijden, noch sterven; maar zijn geringste lijden had een oneindige waarde uit kracht van zijn goddelijke Persoon.

Lijden is een onvolmaaktheid: zo dus kan God, die oneindig volmaakt is, zeker niet lijden. Christus heeft geleden en is gestorven als mens. In Christus was de goddelijke natuur verenigd met de menselijke natuur tot één Persoon en daarom had iedere daad die Hij stelde, daarom had ook het geringste lijden van Hem een oneindige waarde, vermits het de daad was, het lijden van een goddelijke Persoon.

87. Waarom heeft Jezus Christus een zo bitter lijden en een zo schandelijke dood willen ondergaan?

Jezus Christus heeft een zo bitter lijden en zo schandelijke dood willen onder gaan:

ten 1ste, om overvloedig aan de goddelijke rechtvaardigheid te voldoen;

ten 2de, om ons zijn oneindige liefde duidelijker te tonen;

ten 3de, om ons de boosheid van de zonde beter te doen begrijpen;

ten 4de, om ons de lasten en kwellingen van het leven te leren verdragen.

- 1° Het geringste lijden van Christus ware voldoende geweest. Welnu Christus heeft ontzaglijk, onbegrijpelijk veel geleden en daardoor ook overvloedig voldaan voor de zonden van het mensdom.
- 2° *“Niemand heeft groter liefde dan hij die zijn leven geeft voor zijn vrienden”* (Johannes 15:13), zo sprak Jezus zelf. De verlossing moest niet noodzakelijk zó geschieden: indien ze zó geschiedde, namelijk door zulk vreselijk lijden en dood, dan is het ook een duidelijk bewijs van Christus' oneindige liefde tot de mensen.
- 3° Vermits een God zo'n lijden heeft willen onderstaan om de zonde uit te boeten, moeten we daaruit afleiden dat de zonde een onbegrijpelijk groot kwaad is, dat ze het grote kwaad is van de wereld, de bron van alle andere kwalen.
- 4° Er is niet éne pijn, niet éne zielensmart, waarvan Jezus niet getuigen kan. *“Dat heb ik ook ondergaan en veel erger nog.”* Jezus moest niet lijden; Hij nam het lijden vrijwillig op zich; al het lijden wat men Hem aandeed was onverdiend, onrechtvaardig. Wij integendeel, wij zijn schuldig, wij moeten dus uitboeten,

lijden. Het voorbeeld van de goddelijke Lijder is dan ook voor ons de sterkste aanmoediging om zelf edelmoedig ons verdiende lijden te dragen.

88. *Waarom noemen wij Jezus Christus onze Verlosser?*

Wij noemen Jezus Christus onze Verlosser, omdat Hij door Zijn lijden en dood aan de goddelijke rechtvaardigheid voor al onze zonden heeft voldaan, en ons alzo verlost heeft van de slavernij van de duivel en van de eeuwige dood en hel.

- 1° *“God heeft zijn Zoon in de wereld gezonden... opdat de wereld door Hem zou gered worden”* (Johannes 3:17).
- 2° *“De Mensenzoon is gekomen... om zijn leven te geven tot loseprijs voor velen”* (Markus 10:45).
- 3° St. Paulus ontwikkelt die leer zeer breedvoerig in zijn brieven: zo schrijft hij o.a.: *“ook dat gij u zelf niet toebehoort daar gij duur zijt gekocht”* (I Korintiërs 6:19-20). En verder: *“Vrijgemaakt van de zonde, zijt gij dienaars der gerechtigheid geworden”* (Romeinen 6:18).
- 4° Christus heeft aan de goddelijke rechtvaardigheid voldaan voor al onze zonden. De zonde is een ware opstand tegen God: die opstand moest hersteld worden door een passende boete. Door zijn lijden en dood waaraan een oneindige boetekracht moet toegekend worden, heeft Christus voldaan voor de zonde van alle mensen, voor de erfzonde en voor alle persoonlijke zonden der mensen.

Door de erfzonde was het hele mensdom van het hemels geluk verbannen; door onze persoonlijke doodzonden lagen we bovendien in de slavernij van de duivel en waren we veroordeeld tot de eeuwige dood der hel vermits Christus ons had kunnen overlaten aan ons lot. Uit oneindige liefde en barmhartigheid heeft Hij ons gered tot het geluk van de hemel.

89. *Wat is het mysterie van de Verlossing?*

Het mysterie van de Verlossing is het mysterie van Jezus Christus die op het kruis gestorven is om alle mensen vrij te kopen.

- 1° Het is een geheim dat we nooit zullen begrijpen: geheim van nederigheid, geheim van liefde, geheim in zichzelf daar we immers niet vatten kunnen hoe een God borg kan staan en wil staan voor het schuldige mensdom.
- 2° Die verlossing is geschied door Christus' lijden en kruisdood. Het moest niet noodzakelijk zo geschieden en daarom begrijpen we niet de laatste reden waarom het dan toch zo is geschied, het blijft voor ons een mysterie. De redenen die in nr. 87 worden aangegeven doen ons iets ervan begrijpen maar niet alles. Gods Wil is tenslotte de laatste reden maar wanneer we vragen waarom God het zo gewild heeft dan blijven we noodzakelijk het antwoord schuldig.

90. *Waarom noemen wij Jezus Christus onze Zaligmaker?*

Wij noemen Jezus Christus onze Zaligmaker, omdat Hij door zijn lijden en dood het leven der genade en de zaligheid voor ons heeft verdiend, en door zijn voortdurende inwerking in onze ziel, dat leven in ons voedt en ondersteunt.

De zaligheid, dat is de hemel, de rechtstreekse kennis van God en liefde tot Hem die ons volledig gelukkig zullen maken. Daartoe waren onze stamouders geroepen en ook al hun nakomelingen. Door hun zonde hebben ze voor zich en heel hun nakroost die zaligende bestemming verloren. Christus nu, door zijn lijden en dood, herwon voor ons allen die bovennatuurlijke bestemming, de heiligmakende genade, het goddelijk leven. We ontvangen nu weer dit leven in het Doopsel; het wordt verder in ons onderhouden en gevoed door de andere Sacramenten die door Christus werden ingesteld. Zo werkt Christus in onze ziel tijdens ons leven, namelijk door de sacramenten⁸ en ook door het schenken van bijkomende genaden naar aanleiding van ons gebed of zo, zelfs als loutere vrijgevige toemaat (toegift).

91. *Waarom noemen wij Jezus Christus onze Heer en Koning?*

Wij noemen Jezus Christus onze Heer en Koning, omdat Hij de opperste Meester is van alle mensen daar Hij ze geschapen heeft en verlost.

Christus is inderdaad onze Heer en Koning:

1° *Als God* is Christus evenals de Vader en de H. Geest, de Schepper, de Instandhouder, de Voorzienigheid over alles wat er bestaat. Hij is Heer en Meester over alles als een ware Koning.

2° *Als God-Mens*:

- a) Verlosser van het mensdom: Hij herstelde, Hij herwon het rijk der genade.
“Zijt ge dan Koning?” zo vroeg Pilatus – “Ja, ik ben Koning”, antwoordde Jezus, “maar mijn koninkrijk is niet van deze wereld” (Johannes 18:33, 36).
- b) Eerste Hoofd der Kerk die Hij stichtte.
- c) In zijn lijden was het een koningschap in diepe vernedering met doornenkroon en rieten scepter.
- d) Verheerlijkt koningschap: het begon met de nederdaling ter helle, bereikte zijn hoogtepunt met de Verrijzenis en Hemelvaart. Het zal voleind worden in volle heerlijkheid op de laatste dag van het Oordeel wanneer Christus als Koning en Rechter al zijn onderdanen zal oordelen.

---

⁸ Sacrament: elk van de zeven uitwendige tekenen, door Christus ingesteld, waardoor bijzondere genade wordt aangeduid en gegeven, t.w. doopsel, vormsel, sacrament des altaars, boetesacramenten, ziekenzalving, priesterwijding en huwelijk: *het H. sacrament, het sacrament des altaars*, de verandering van brood en wijn in het lichaam en bloed van Christus; *de laatste sacramenten*, (veroud.) *het sacrament der zieken*, de ziekenzalving.

Les 6: III. Christus Verheerlijkt Leven.

92. Wat is de hel waarin de ziel van Jezus Christus is nedergedaald?

De hel waarin de ziel van Jezus Christus is nedergedaald, is de plaats waar de zielen van de rechtvaardigen verbleven in afwachting van de verlossing.

Door de hel wordt hier bedoeld:

- 1° Niet de hel der verdoemden.
- 2° Ook niet het vagevuur.
- 3° Maar wel het *voorgeborchte*: de plaats waar de zielen vertoefden van hen die voor Christus stierven en vrij waren van iedere zonde en zondeschild. Ze genoten er een zoete rust en de volle zekerheid der toekomstige zaligheid maar zouden die pas verkrijgen na 's Heren Hemelvaart. Daar verscheen de ziel van Christus, onafscheidelijk met de goddelijke Persoon verenigd – het lichaam lag in het graf – aan die zielen, bracht hun de boodschap van de voltrokken verlossing en zou hen 40 dagen nadien met Zich ten hemel voeren.

93. Hoe werd Jezus Christus verheerlijkt na zijn dood?

Na zijn dood is Jezus Christus verrezen en opgeklommen ten hemel, waar Hij zit aan de rechterhand van God, zijn almachtige Vader.

De Verrijzenis en de Hemelvaart zijn beide miraculeuze feiten die dus aan God zelf moeten toegeschreven worden, daarom berekenen ze voor Christus zelf een bekrachtiging van zijn werk en van zijn godheid. “*Aan de rechterhand van...*”: is de ereplaats, hierdoor overdrachtelijk beduidend Christus' verheerlijking.

94. Wat wil zeggen dat Jezus Christus verrezen is?

Dat Jezus Christus verrezen is, wil zeggen dat Hij, de derde dag na zijn dood, zijn ziel wederom verenigd heeft met zijn lichaam en uit het graf verheerlijkt is opgestaan.

- 1° Christus stierf de Vrijdag namiddag rond 3u. Hij verrees uit het gesloten, verzegelde graf de zondag in de vroege morgen, de derde dag. Alles samen was Jezus' lichaam dus enkel anderhalve dag in het graf gebleven ‘*Verheerlijkt*’ dus subtiel uit het gesloten, verzegeld graf opgerezen.
- 2° Christus' Verrijzenis als historisch feit wordt afdoende bewezen:
  - a) Uit het feit dat het graf leeg bevonden werd. Dit zagen meerdere getuigen nl. de heilige Vrouwen en de Apostelen met eigen ogen. Ook de Joden getuigen dit onrechtstreeks door het feit aan te klagen bij Pilatus: ze wilden het feit verduisteren (Mattheüs 28:11-15) en bewijzen daardoor zelf dat ze het feit erkenden.
  - b) Uit de vele verschijningen van Jezus aan zijn leerlingen: aan Magdalena (Johannes 20:14-17); aan de heilige Vrouwen (Mattheüs 28:9-10); aan Petrus

(Lukas 24:34); aan Jacobus de Mindere (I Kor. 15:17); aan de leerlingen van Emmaüs (Lukas 24:13-35); aan de Apostelen, zonder Thomas in het Cenakel (Lukas 24:36-44); aan de Apostelen met Thomas in het Cenakel (Johannes 20:27); aan de Apostelen bij Tiberias' meer (Johannes 21:1-23); aan de Apostelen in groep met meer dan 500 leerlingen (I Kor. 15:6); ten laatste bij zijn Hemelvaart (Handelingen 1:9).

- c) De Apostel Thomas die om zijn ongelovigheid door Christus zelf diep beschaamd werd gemaakt, heeft ons zo het feit van Christus' Verrijzenis nog geloofwaardiger gemaakt (Johannes 20:24-29).

95. Wanneer vieren wij de verrijzenis van Jezus Christus?

Wij vieren de Verrijzenis van Jezus Christus op het feest van Pasen.

1° De Verrijzenis van Christus is een allersterkst bewijs dat de christelijke Openbaring geloofwaardig is. Christus voorspelde zeer duidelijk zijn Verrijzenis tot een teken van de goddelijkheid van zijn zending en de waarheid van zijn leer. Vermits Christus werkelijk verrezen is staat hiermee even duidelijk vast de goddelijkheid van zijn zending en de waarheid van zijn leer.

2° De Verrijzenis van Christus: de grondslag van onze hoop.

- a) *“Christus is van de doden verrezen als eersteling der ontslapenen”* (I Korintiërs 15:20, 22). Waar een eersteling is komen er nog anderen achterna: zo is Christus' Verrijzenis het beginsel, de waarborg van onze verrijzenis.
- b) *“Want indien wij geloven dat Jezus Christus gestorven en verrezen is, evenzo zal God degenen, die ontslapen, door Jezus ook brengen tot Hem”* (I Tessal. 4:14).
- c) Gelijk de eerste Adam het hele mensdom tot de dood bracht door zijn zonde, zo heeft Christus, de tweede, de nieuwe Adam, de dood overwonnen door zijn dood en ons allen weer de kracht gegeven om te verrijzen zoals Hij. Die leer wordt door St. Paulus in meerdere van zijn brieven ontwikkeld.

96. Welke tekenen van lijden heeft Jezus Christus in zijn verheerlijkt lichaam behouden?

Jezus Christus heeft in zijn verheerlijkt lichaam de vijf wonden behouden om daarmede zijn verrijzenis te bevestigen en om ze te tonen aan alle mensen in het laatste oordeel en aan de gelukzaligen in de hemel.

1° De twee wonden van beide handen, de twee wonden van zijn beide voeten en de wonde in zijn zijde die door de lanssteek van de soldaat werd geopend. (Johannes 20:25-27, Lukas 24:37-40)

2° Met die wonden in zijn lichaam bewees Jezus, toen Hij verrees, duidelijk dat Hij dezelfde Jezus was die aan het kruis gestorven was met die vijf wonden in zijn lichaam.

3° “Hij (Jezus) zal weer op dezelfde wijze komen als gij Hem hebt zien opstijgen ten hemel” (Handelingen 1:11). Welnu, het was dezelfde Jezus die 40 dagen tevoren verzezen was, met die vijf littekens in zijn lichaam.

97. Wat heeft Jezus Christus gedaan na zijn Verrijzenis?

Na zijn verrijzenis is Jezus Christus meermalen verschenen aan zijn leerlingen en vooral aan zijn Apostelen; Hij heeft hen verder onderricht en aan Petrus het oppergezag over heel de Kerk gegeven.

Gedurende die 40 dagen die er verlopen zijn vanaf Christus' Verrijzenis tot aan zijn Hemelvaart, is Jezus niet aanhoudend op zichtbare wijze bij zijn leerlingen gebleven. Hij is hun enkel meermalen verschenen, nu eens aan een groep leerlingen met of zonder de Apostelen, dan eens aan de Apostelengroep alleen. Dit deed Jezus met deze doeleinden:

- 1° De Apostelen versterken in hun geloof dat inderdaad zeer geschokt was door Christus' diepe vernederingen, zijn lijden en schandige dood.
- 2° De Apostelen stilaan gewinnen aan zijn bestendige, lichamelijke afwezigheid.
- 3° Aan de Apostelen gaf Jezus ook zijn laatste opdrachten ter verspreiding van zijn leer. (Mattheüs 28:18-20; Markus 16:15-20; Lukas 24:44-49; Johannes 20:21-23, 21:15-18)
- 4° De instelling der Kerk voltooien: Petrus werd definitief aangesteld tot hoofd der Kerk (Johannes 21:15-18) en verschillende sacramenten werden dan nog ingesteld.

98. Wanneer is Jezus Christus ten hemel geklommen?

Jezus Christus is ten hemel geklommen de veertigste dag na zijn Verrijzenis: die dag noemen wij Ons-Heer-Hemelvaart.

De Hemelvaart van Christus wordt door Lukas omstandig verhaald in zijn *Handelingen 1:4-11*. Dit gebeurde 40 dagen nadat Jezus verzezen was, in het bij zijn der leerlingen. Daarna gingen de Apostelen, volgens aanwijzing van Jezus, terug naar het Cenakel, sloten er zich op en wachtten in gebed de komst af van de H. Geest, die tien dagen nadien, namelijk met het Pinksterenfeest, over hen neerdaalde.

99. Wat wil zeggen dat Jezus Christus aan de rechterhand zit van God de Vader?

Dat Jezus aan de rechterhand zit van God de Vader wil zeggen dat Hij ook als mens, boven alle engelen en alle heiligen verheven is, en met zijn Vader het opperste geluk en de allerhoogste eer geniet.

- 1° Ook als mens bekleedt Christus de eerste, dat is de ereplaats (rechterhand). Het ‘zitten’ beduidt op figuurlijke manier de eeuwige rust van God de Zoon met wie

de mensheid van Christus verenigd is tot één Persoon; het beduidt ook zijn macht als Koning en Rechter die zetelt.

2° Doelt ook op het Koningschap van Christus over alle mensen (zie nr. 91).

100. Zal Jezus Christus nog zichtbaar op de wereld verschijnen?

Jezus Christus zal nog zichtbaar op de wereld verschijnen op het einde der tijden, als Hij alle mensen zal komen oordelen; maar die dag van deze tweede komst is ons onbekend.

1° *Jezus zal nog zichtbaar verschijnen:*

“Van nu af aan zult gij de Mensenzoon gezeten zien aan de rechterhand van de Kracht en Hem zien komen op de wolken des hemels” (Mattheüs 26:64).

“De mensen zullen verstijven van vrees en bange verwachting van wat de wereld gaat overkomen... Dan zullen ze de Mensenzoon op een wolk zien komen, met grote macht en majesteit” (Lukas 21:27).

Deze teksten, woorden van O. L. Heer zelf en nog vele andere in de Evangeliën kondigen duidelijk de wederkomst aan van Christus in volle majesteit als Koning en Rechter over alle mensen.

2° Wanneer zal die wederkomst geschieden?

a) *“Niemand kent dag noch uur van dit einde, zelfs niet de engelen des hemels”* (Markus 13:32).

b) Er zullen voortekenen zijn doch die voortekenen kunnen gebeuren over een lang tijdverloop en bovendien kan er nog een hele tijd verlopen tussen de voortekenen en het werkelijke wereldeinde, zodat we praktisch voor de korte tijd van ons leven onwetend zijn omtrent de juiste dag van het wereldeinde.

3° *‘Vandaar zal Hij komen oordelen de levenden en de doden’*: of de levenden die er nog zullen zijn bij het einde van de wereld eerst nog zullen sterven en dan dadelijk weer verrijzen, dan of ze levend zullen geoordeeld worden, daarover weten we niets met zekerheid.

4° *Het stoffelijk heelal zal vergaan door het vuur*; zo wordt er voorspeld in de H. Schrift en een nieuw heelal, veel volmaakter dan het vroegere, zal geschapen worden. Hoe? Dit blijft allemaal voor ons een geheim. (Openbaring 21:1-5; II Petrus 3:7-12)

God de H. Geest en de Heiligmaking.

Les 7: De Heilige Geest | God de H. Geest en de Heiligmaking (8ste Art. van het Symbolum: Ik Geloof in de Heilige Geest).

101. Wie is de Heilige Geest?

De Heilige Geest is de derde Persoon van de H. Drievuldigheid.

- 1° De H. Geest is de derde Persoon der H. Drievuldigheid.
- 2° De H. Geest komt voort van de Vader en de Zoon. De H. Geest wordt niet uit de Vader en de Zoon geboren maar komt van beiden voort op een wijze die voor ons niet te begrijpen is, omdat we in de geschapen natuur geen beeld of gelijkenis hiervan vinden.
- 3° De H. Geest is ware God zoals de Vader en de Zoon.

102. Wat wordt in het bijzonder toegeschreven aan de Heilige Geest?

Aan de Heilige Geest wordt in het bijzonder de heiligheid, alsook de heiligmaking toegeschreven.

De H. Geest wordt op bijzondere wijze heilig genoemd:

- 1° Omdat Hij is de Liefde des Vaders en des Zoons en deze Liefde de Heiligheid zelf is.
- 2° Omdat de heiliging der zielen aan Hem bijzonder wordt toegekend. (Romeinen 5:5; zie verder nr. 104 en 105.)

103. Is de Heilige Geest zichtbaar op aarde nedergedaald?

Ja, de Heilige Geest is zichtbaar nedergedaald op Jezus Christus bij zijn doopsel, in de gedaante van een duif; en op de Apostelen, op Sinxendag (Pinksterdag), in de gedaante van vurige tongen.

- 1° Bij het doopsel van Jezus door Johannes-Baptista (Mattheüs 3:16; Markus 1:10; Lukas 3:22). De drie Personen der H. Drievuldigheid worden hier vernoemd.
- 2° Op Pinksterdag daalde de H. Geest over de Apostelen neer in de gedaante van vurige tongen (Handelingen 2:3-4). Dit gebeurde op dit nationale godsdienstfeest der Joden, die bij die gelegenheid in groot getallen naar Jeruzalem ter bedevaart kwamen en zo getuigen waren van dit wondere feit.

104. Wat bewerkt de Heilige Geest in de Heilige Kerk?

De Heilige Geest verlevendigt de Heilige Kerk en geleidt haar onfeilbaar op de weg van waarheid en heiligheid; Hij is als de ziel der Heilige Kerk.

De ziel schenkt het leven aan het lichaam: zo is de H. Geest als de ziel van het mystiek lichaam van Christus, de Kerk. Buiten de invloed die de H. Geest heeft op ieder gelovige moet er nog vermeld worden zijn invloed op de H. Kerk als maatschappij. Die invloed omvat:

- 1° De H. Geest heiligt de Kerk door de Sacramenten, openbare gebeden, door het onbloedig Offer der H. Mis; Hij bidt mede met de Kerk door *‘onuitsprekelijke verzuchtingen’* (Romeinen 8:26), kiest uit het volk de priesters, heiligt ze.
- 2° De H. Geest bestuurt de Kerk. Christus is het onzichtbaar Hoofd der Kerk: Hij bestuurt haar door de H. Geest die van Hem en de Vader uitgaat en in de wereld gezonden wordt (Johannes 14:16-17).
De bisschoppen worden door de H. Geest aangesteld om de Kerk Gods te besturen (Handelingen 20:28): daarom ook schreven de Apostelen toen ze op de Kerkvergadering te Jeruzalem een wet hadden uitgevaardigd: *“Het heeft de H. Geest en ons behaagd”* (Handelingen 15:28). Aan die inwerking van de H. Geest dankt de Kerk haar heilig bestuur niettegenstaande menselijke zwakheden en zonden.
- 3° De H. Geest bewaart de Kerk voor elke dwaling. *“Hij (de Vader) zal u een andere Helper geven, om in eeuwigheid bij u te blijven, de Geest van waarheid. Hij zal u de ganse waarheid leren”* (Johannes 14:16-17; 16:13). Op die bijstand van de H. Geest berust eveneens de onfeilbaarheid van de Paus.

105. Wat bewerkt de Heilige Geest in de gelovigen?

De H. Geest woont in de zielen van de gelovigen; Hij verlicht, sterkt, geleidt en heiligt ze door zijn genaden en gaven.

- 1° Bij het Doopsel worden in de ziel ingestort de heiligmakende genade, de goddelijke deugden (geloof, hoop en liefde), de zedelijke deugden⁹ en de 7 gaven van de H. Geest¹⁰.
De heiligmakende genade is het goddelijk leven zelf (zie nr. 148): hierdoor woont God zelf in ons, leeft in ons op een mysterieuze, werkelijke wijze.
- 2° We ontvangen bovendien dadelijke genaden in de loop van ons leven, waardoor de H. Geest ons verstand verlicht om ons aan te tonen hoe we handelen moeten en onze wil aanvuurt om te handelen in de richting van het goede zoals het verlichte verstand het ons aanwees. Zo heiligt de H. Geest de gelovigen en leidt hen ter eeuwige leven.

---

⁹ De zedelijke deugden kunnen in essentie herleid worden tot de vier hoofddeugden of kardinale deugden: voorzichtigheid, rechtvaardigheid, sterkte en matigheid.

¹⁰ Wijsheid, verstand, raad, sterkte, wetenschap, godsvrucht en vreze des Heren.

Les 8: I. De Heilige Kerk (9de Art. v/h Symbolum: Ik Geloof in de H. Katholieke Kerk).

106. Wat is de Heilige Kerk?

De Heilige Kerk is de zichtbare en bovennatuurlijke maatschappij van de gelovigen, die door Jezus Christus werd gesticht, om zijn werk van verlossing en zaligmaking onder de mensen voort te zetten.

1° Maatschappij: de Kerk is een ware en volledige maatschappij; met overheden en onderdanen die volgens ware wetten worden bestuurd.

2° Zichtbare: de leden en overheden van die maatschappij zijn mensen. In de Geloofsbelijdenis hiervan het 9de Artikel wordt dus voornamelijk bedoeld de 'Strijdende Kerk' niet de 'Zegepralende' noch de 'Lijdende Kerk'.

De H. Kerk vormt tegelijk een geestelijke, onzichtbare éénheid in die zin dat haar leden een geestelijk, onzichtbaar doel nastreven, namelijk de zaligmaking der zielen.

Christus, de Stichter der H. Kerk, als Godmens, dus eveneens zichtbaar: zo eveneens Petrus en diens opvolgers.

De middelen die in deze maatschappij aangewend worden tot het bereiken van haar doel zijn tegelijk geestelijk en stoffelijk, dus zichtbaar, namelijk de Sacramenten, de eredienst, enz.

Zo past God zich, in zijn oneindige wijsheid, wonderwel aan bij 's mensen natuur die ziel en lichaam is, stof en geest. God had immers de verlossingsgenade ook rechtstreeks op iedere ziel kunnen toepassen, op een geestelijke manier, zonder een Kerk te stichten. Zoals Hij het nu deed, zijn we veel zekerder en geruster: we zijn zekerder dat we de heiligende genade ontvangen, vermits het toekennen ervan verbonden is aan uitwendige, zichtbare handelingen. Hierin moeten we dan ook Gods goedheid en wijsheid bewonderen en aanbidden.

3° Bovennatuurlijke: namelijk door de genade die wordt gegeven (zie bovenvermeld lessen 101 en 105). Dit duidt tevens de band aan, welke leden en overheden van die maatschappij samenhoudt, namelijk de werking van de H. Geest in de Kerk als maatschappij (les 104) en in de gelovigen (les 105), invloed door zijn heiligmakende genade en dadelijke genaden van bijstand.

4° Door Jezus Christus gesticht.

a) Christus heeft Petrus aangesteld tot zichtbaar hoofd van zijn Kerk en gaf hem het oppergezag over de hele Kerk: dit is een geloofspunt.

i.) Christus beloofde dit aan Petrus: “*Gij zijt Petrus, dat is steenrots en op die steenrots zal ik mijn Kerk bouwen*” (Mattheüs 16:18).

ii.) Christus vertrouwde die beloofde macht aan Petrus. Kort voor zijn Hemelvaart verscheen Jezus aan Petrus met de Apostelen. Hij vroeg tot driemaal toe aan Petrus: “*Petrus, bemint ge mij meer dan deze hier?*” En

Petrus antwoordde bevestigend waarop Jezus tweemaal wedervoer:
“*Weid mijn lammeren*” en de derde maal: “*Weid mijn schapen*”
(Johannes 21:15-17).

De uitdrukking ‘*lammeren*’, ‘*schapen*’ bedoelt de hele kudde, de hele Kerk. Op een andere plaats nog wordt de Kerk vergeleken bij een schaapstal (Johannes 10:11-16). Bij de Joden en andere volkeren der Oudheid heten de koningen de herders van hun volk. Petrus wordt dus in het bijzijn der andere apostelen aangesteld tot Opperherder der Kerk.

iii.) Bevestigende bewijzen: de latere feiten tonen aan dat Petrus later werkelijk is opgetreden als Opperherder en aldus werd erkend. Enkele voorbeelden: Handelingen 1:15 en vgl.; 2:14 en vgl. Hierbij komt nog het eenparig getuigenis der vroegste en latere Kerkvaders die de voorrang van Petrus bevestigen.

b) Christus vertrouwde eveneens zijn gezag aan de Apostelen onder Petrus' leiding (zie Mat. 28:18-20; Markus 16:15-18; Luc. 24:44-49; Joh. 14:16-17; 20:21-23).

i.) Christus leidde dadelijk zijn leerlingen op tot hun later Apostolaat: ze vergezelden Hem, gingen prediken, enz.

ii.) Belofte van Jezus: Hij beloofde aan zijn Apostelen de macht om te onderwijzen, te besturen en de heiligen. (Mattheüs 28:18) Hij beloofde hun in het Laatste Avondmaal de bijstand van de H. Geest. (Johannes 14:16-17)

iii.) Die beloofde macht heeft Christus dan ook werkelijk na zijn Verrijzenis aan zijn Apostelen toevertrouwd: Mat. 28:18-20; Marc. 16:15-18; Luc. 24:44-49; Joh. 20:21-23.

c) De gestichte Kerk treedt voor het eerst officieel op met Petrus' toespraak tot het volk bij het wonder van Pinksteren. (Zie Handelingen II.)

5° Om zijn werk... voort te zetten.

Jezus Christus heeft voor alle mensen de zaligheid verdiend: de toepassing der verlossingsgenade moet – zo wil het God – geschieden door bemiddeling van de Kerk, hoofdzakelijk door de Sacramenten die door Christus zelf ingesteld en door de bevoegde, daartoe gewijde overheid (bisschop of priester) aan de gelovigen worden toegediend.

107. *Wie zijn leden van de Heilige Kerk?*

Zijn leden van de Heilige Kerk: alle gedoopte die de lering van Jezus Christus belijden en het gezag der wettige Herders van de Kerk erkennen.

Hier is enkel spraak van hen die deel uitmaken van het ‘*Lichaam der Kerk*’ niet van de ‘*Ziel der Kerk*’. Om lid te zijn van het ‘*Lichaam der Kerk*’:

1° Weze men gedoopt;

2° Gelove men aan al de punten van de Openbaring;

3° Erkenne men het gezag van de Paus en van de Bisschoppen.

108. Wie zijn geen leden van de Heilige Kerk?

Zijn geen leden van de Heilige Kerk: de heidenen en de ongedoopten, de ketters, de schismatieke, de afvalligen, en degenen die door de Kerkban zijn uitgesloten.

1° *Heidenen en ongedoopten*: die kunnen nochtans behoren tot de ‘ziel van de H. Kerk’.

2° *Ketters*: zij die uitdrukkelijk één of meer geloofspunten niet aannemen, of openbaar een dwaalleer aanhangen.

3° *Schismatieke of scheurmakers*: zij die zich afscheuren van Rome, de enige, ware Kerk.

4° *Afvalligen*: zij die hun geloof volledig verzaken.

5° *Gebanvloekte*: enkel zij die ‘moeten vermeden worden’; dus niet zij die nog ‘mogen geduld worden’.

109. Wie is het hoofd van de Heilige Kerk?

Het onzichtbaar en opperste hoofd van de Heilige Kerk is Jezus Christus, en het zichtbaar hoofd is onze Heilige Vader de Paus van Rome.

1° Christus zelf is het onzichtbaar en opperste hoofd.

“Alle macht werd mij gegeven in de hemel en op aarde. Gaat dus onderwijst alle volkeren, hen dopende in de Naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes, hen lerende al wat Ik u bevolen heb. En zie, Ik zal met u zijn tot het einde der wereld” (Mattheüs 28:18-20).

“Aan Hem (Christus) heeft Hij (de Vader) alles onderworpen en Hem gegeven als Opperhoofd van de Kerk, die zijn lichaam is” (Efeziërs 1:22).

“Hij is het hoofd van het lichaam der Kerk” (Kolossenzen 1:18).

2° Zichtbaar hoofd is de Paus. Petrus was de eerste (zie nr. 106) en na hem zijn wettige opvolgers, namelijk de Pausen.

110. Wat is de Paus van Rome?

De Paus van Rome is de wettige opvolger van de Heilige Petrus, de plaatsvervanger van Jezus Christus op aarde, de algemene Vader van de Herders en van de gelovigen.

1° De wettige opvolger van S. Petrus. De Kerk moest blijven duren ook na de dood van Petrus; de voorrang van Petrus moest dus op anderen overgaan. De bisschop van Rome is de wettige opvolger van Petrus.

a) Petrus stierf als bisschop van Rome in het jaar 67, gemarteld onder keizer Nero.

b) De H. Irenaeus (†202) was bisschop van Lyon op het einde der tweede eeuw. Wanneer hij zich wil vergewissen van de echtheid van een of ander leerpunt,

dan gaat hij telkens na welke de overlevering is van de Kerk van Rome in dit bestreden leerpunt en aan die bepaalde overlevering houdt hij streng vast.

Van de grote H. Augustinus komt de welbekende spreuk: *'Roma locuta, causa finita'*; *'Roma heeft gesproken, het geding is beslecht.'*

De H. Leo de Grote (†461) bisschop van Rome deed zich vertegenwoordigen in het Concilie van Chalkedoon (451); de ongeveer 600 aanwezige bisschoppen verklaarden: *'Petrus heeft door Leo's mond gesproken.'*

Uit deze enkele voorbeelden blijkt reeds genoegzaam dat de Bisschop van Rome als het hoogste gezag in de Kerk werd erkend.

2° Plaatsvervanger van Jezus Christus op aarde: wettelijk langsheen Petrus, die de eerste plaatsvervanger was van Jezus.

3° Algemene Vader der Herders en gelovigen. De Herders zijn de bisschoppen. Zoals een Vader zorgt voor het stoffelijk onderhoud van zijn kinderen, zo vrijwaart en verzorgt de Paus het geestelijk, bovennatuurlijk leven van alle leden der H. Kerk.

111. Is de Paus onfeilbaar?

Ja, de Paus is onfeilbaar, wanneer hij, als hoofd van de Heilige Kerk, verklaart wat alle christenen, inzake geloof en zeden, verplicht zijn voor waarheid aan te nemen.

Opdat een uitspraak van de Paus onfeilbaar weze worden drie voorwaarden samen vereist:

1° De Paus moet optreden als Opperherder, niet als persoonlijke geleerde of godgeleerde.

2° Hij moet de bedoeling hebben beslissende bepalingen uit te vaardigen in zake geloofs- of zedenleer.

3° De uitspraak moet gericht zijn tot de gehele christenheid. Hoe bewijst men de onfeilbaarheid van de Paus?

Door dezelfde woorden waarmee Christus aan Petrus het primaatschap overdroeg. Petrus is de rots waarop de Kerk onwankelbaar is gebouwd (Mat. 16 :16-18); hij is de sleutelbewaarder van het Rijk Gods dat een Rijk van waarheid is (Mat. 16:19); hij moet als Opperherder alle gelovigen weiden, ook door hen de juiste leer voor te houden (Joh. 21:15-17); Christus heeft gebeden opdat het geloof van Petrus niet zou bezwijken en opdat hij zijn broeders zou bevestigen (Luc. 22:32): dat alles sluit noodzakelijk in dat Petrus – en dus ook zijn wettige opvolgers – vrij zouden zijn van dwaling bij het uitoefenen van deze goddelijke opdracht.

Die invloed van de H. Geest is niet enkel negatief, d.w.z. dat de H. Geest de dwaling belet, maar tevens positief, d.w.z. dat de H. Geest rechtstreeks inwerkt op het verstand en de wil van het hoogste Leergezag van de Paus.

112. *Wat zijn de Bisschoppen?*

De Bisschoppen zijn de wettige opvolgers van de Apostelen, die gelast zijn de bisdommen te besturen in de naam van Jezus Christus, onder het oppergezag van de Paus van Rome.

1° *De bisschoppen zijn de wettige opvolgers der Apostelen.* Dit is een geloofspunt.

- a) Uit de vroegere Kerkgeschiedenis blijkt duidelijk dat kort na de dood der Apostelen een afzonderlijke bisschop aan het hoofd stond van iedere Kerk; voor meerdere Kerken kan men zelfs bewijzen dat ze rechtstreeks opklimmen tot de Apostelen zelf.
- b) De oudste Kerkvaders getuigen eenparig dit geloofspunt.
- c) Meerdere teksten van het Nieuw Testament getuigen van het bestaan van bisschoppen ook reeds ten tijde der Apostelen b.v. Timotheus te Ephese, Titus op het eiland Kreta.

2° *Macht der bisschoppen.*

- a) De Openbaring voorhouden en verklaren,
- b) De priesterlijke macht en de wijdingsmacht,
- c. De bestuursmacht, namelijk de wetgevende macht, de rechterlijke macht en de dwingende macht binnen hun rechtsgebied.

3° *Onder het oppergezag van de Paus.*

De Paus benoemt eigenmachtig een priester tot bisschop van een bepaalde kerk; die priester wordt dan door drie andere bisschoppen tot bisschop gewijd. De bisschop oefent zijn drievoudige macht uit over de hem toevertrouwde kudde onder de leiding van het hoogste gezag van de paus. (Zie nr.122.)

4° *Bisschoppelijke waardigheid is een goddelijke instelling.*

De Apostelen hebben Christus' Wil ingevolgd door bisschoppen aan te stellen over de afzonderlijke kerken. Langs heen de Apostelen zijn de bisschoppen dus naar Gods Wil ingesteld: *“Geef acht op uzelf en op heel de kudde waarover de H. Geest u als bewakers gesteld heeft, om Gods Kerk te besturen.”* (Handelingen 20:28)

113. *Welke zijn de medehelpers van de Bisschoppen?*

De medehelpers van de Bisschoppen zijn de priesters, en voornamelijk de pastoors die gelast zijn de parochiën te besturen.

De priesters ontvangen hun priesterlijke waardigheid en macht door de heilige Wijding. Ze dienen de Sacramenten toe en prediken de Openbaring onder de leiding en het gezag van de plaatselijke bisschoppen en zijn aldus medehelpers der bisschoppen. De pastoors worden door de Bisschop aangesteld over een bepaalde parochie die ze besturen onder de leiding en het gezag van de bisschop.

114. *Wat zijn wij aan onze kerkelijke Oversten verschuldigd?*

Wij moeten onze kerkelijke Oversten eerbiedigen en beminnen, hun gehoorzamen, voor hen bidden en hen helpen in hun geestelijke bediening.

- 1° Eerbiedigen: vermits ze Gods plaatsvervangers zijn tegenover ons.
- 2° Beminnen: omwille van al het goede dat ze onze ziel doen in Gods naam.
- 3° Gehoorzame: ze hebben over ons een waar-goddelijk gezag: het is dus voor ons een gewetensplicht naar hen te luisteren.
- 4° Bidden: ze zijn ook mensen, behept met menselijke zwakheden en ze hebben een zware verantwoordelijkheid tegenover de zielen: we moeten dus Gods hulp en genade over hen afsmecken door het gebed.
- 5° Helpen: door werkdadig mee te doen aan 'Katholieke Actie' onder haar meerdere vormen.

Les 8: II. De Kentekenen van de Ware Kerk

115. *Is er meer dan één ware Kerk?*

Er is maar één ware Kerk, want Jezus Christus heeft maar één Kerk gesticht.

Uit het Nieuwe Testament blijkt duidelijk dat Christus maar één Kerk heeft gesticht. Christus beloofde aan Petrus dat die éne Kerk zou blijven bestaan tot het einde der wereld. Onder de vele Kerken die er thans bestaan kan er dus maar één zijn die zich terecht er mag op beroepen de Kerk van Christus te zijn, namelijk deze Kerk die in ononderbroken opeenvolging der Opperherders opklimt tot Petrus.

116. *Wat noemt men kentekenen van de ware Kerk?*

Kentekenen van de ware Kerk noemt men zichtbare eigenschappen waaraan men de ware Kerk van Christus kan herkennen, en waardoor men ze kan onderscheiden van de protestantse en andere Kerken die zich christelijk noemen.

Dat zijn blijvende herkenningstekens, uiterlijke, zichtbare eigenschappen die men enkel samen aantreft in de ware Kerk, die zich daardoor onderscheidt van alle andere zogezegde christelijke Kerken.

117. *Aan welke kentekenen herkent men de ware Kerk?*

De ware Kerk herkent men aan deze vier kentekenen: zij is één, heilig, katholiek en apostolisch.

Deze vier kentekenen zijn alle samen aanwezig in de ware Kerk van Christus.

118. Welke Kerk alleen bezit de vier kentenen van de ware Kerk?

Alleen de Rooms-Katholieke Kerk bezit de vier kenteken van de ware Kerk.

Alleen de Rooms-Katholieke Kerk, d.w.z. de Kerk waarvan de Opperherder nu nog altijd verblijft te Rome als bisschop van Rome.

119. Is de Rooms-Katholieke Kerk één?

Ja, de Rooms-Katholieke Kerk is één, omdat al haar leden hetzelfde hoofd hebben, dezelfde lering, hetzelfde Sacrificie en dezelfde Sacramenten.

1° *Christus' Kerk, dus de ware Kerk, moet één zijn.* Naar het getuigenis der H. Schrift is de Kerk van Christus één: “*In Hem wordt heel het gebouw bijeengehouden*” (Efeziërs 2:21).

“*Ik heb ook nog andere schapen die niet uit deze schaaftal zijn. Ook hen moet ik leiden... dan zal het worden: één kudde, één herder*” (Johannes 10:16). “*Heilige Vader, bewaar hen in uw naam die Gij mij gegeven hebt opdat zij één zijn gelijk Wij*” (Johannes 17:11). Deze éénheid moest zelfs het bewijs zijn van Christus' goddelijke zending: “*...opdat de wereld gelove dat Gij Mij gezonden hebt*”. (Johannes 17:21)

2° *Waarin die éénheid bestaat.*

- a) *Hetzelfde Hoofd:* Christus kent maar één Kerk, die Hij ‘*mijn Kerk*’ noemt, gebouwd op de steenrots die Petrus is; Hij kent maar één schaapskudde, één Opperherder die al de schapen en al de lammeren weiden moet (Johannes 10:16; Johannes 21:15 en Vgl). Dit nu is perfect verwezenlijkt in de Rooms-Katholieke Kerk, waar alle gelovigen, onder de leiding van hun bisschoppen en de hoogste leiding van de Paus hun zaligheid betrachten.
- b) *Dezelfde leer:* tot op onze dagen werd er in de Rooms-Katholieke Kerk steeds en overal één zelfde geloofs- en zedenleer verkondigd: onze huidige katholieke Missionarissen leren dezelfde leer als eertijds de Apostelen, namelijk het Evangelie zoals Christus dit voorhield.
- c) *Hetzelfde Sacrificie en dezelfde Sacramenten.* Over de gehele wereld, overal waar de Rooms-Katholieke Kerk zich heeft gevestigd wordt hetzelfde Sacrificie, de H. Mis opgedragen, worden dezelfde Sacramenten toegediend.

120. Is de Rooms-Katholieke Kerk heilig?

Ja, de Rooms-Katholieke Kerk is heilig:

ten 1ste, omdat haar onzichtbaar hoofd Jezus Christus heilig is;

ten 2de, omdat zij haar leden voortdurend door haar lering en haar Sacramenten tot heiligheid opwekt;

ten 3de, omdat zij er velen tot heiligheid, ja zelfs tot heldhaftige heiligheid brengt.

1° *Christus' Kerk, dus de ware Kerk, moet heilig zijn.* Vermits ze het werk is van de God-Mens.

Ze werd door Hem gesticht om de mensen te heiligen; welnu God kan zijn doel niet missen. Zo schrijft S. Paulus: *“Christus heeft de Kerk bemind. Hij heeft zich voor haar overgeleverd om haar te heiligen en te reinigen door het waterbad, vergezeld van het woord om Zich een heerlijke Kerk te bereiden, zonder vlek of rimpel of iets van die aard, maar heilig en zonder enige smet”* (Efeziërs 5:25-27).

2° *Heiligheid der Rooms-Katholieke Kerk.*

- a) Jezus Christus Die ze aanziet als haar onzichtbaar hoofd is de Heiligheid zelve.
- b) Haar lering is heilig: de leer van het Evangelie zoals de Rooms-Katholieke Kerk ze steeds heeft voorgehouden brengt de gelovigen, wanneer ze deze onderhouden, werkdadig tot de heiligheid.
- c) Haar Sacramenten zijn heilig: de Sacramenten zoals de Rooms-Katholieke Kerk ze toedient vergezellen de mens vanaf de wieg tot aan het graf, vanaf het Doopsel tot het H. Oliesel en heiligen zo het hele leven, althans wanneer men ze ontvangt in de vereiste gesteltenissen.

121. Is de Rooms-Katholieke Kerk katholiek of algemeen?

Ja, de Rooms-Katholieke Kerk is katholiek of algemeen omdat ze gesticht is voor alle mensen en alle volkeren, en omdat ze inderdaad verspreid is over geheel de wereld.

1° *Ze is algemeen in rechte*, d.w.z. naar Christus' Wil gesticht voor alle mensen en voor alle volkeren: *“Gaat en onderwijst alle volkeren...”* (Mattheüs 29:19; Markus 16:15; Lukas 24:17).

2° *Ze is algemeen in feite*: niet zozeer het aantal moet beschouwd worden dan wel het feit dat de Kerk over de gehele wereld is verspreid, onder vele, allerlei volkeren, welnu, dit is het duidelijkst verwezenlijkt in de Rooms-Katholieke Kerk.

122. Is de Rooms-Katholieke Kerk apostolisch?

Ja, de Rooms-Katholieke Kerk is apostolisch:

ten 1ste, omdat ze gegrondvest is op de Apostelen;

ten 2de, omdat ze door de wettige opvolgers van de Apostelen wordt bestuurd;

ten 3de, omdat ze de lering van de Apostelen gelooft en belijdt.

1° *Ze is gegrondvest op de Apostelen.*

De Katholieke Kerk is ouder dan alle andere Kerken, die, als sekten, zich afgescheurd hebben van de Katholieke Kerk. Enkel en alleen de Katholieke Kerk klimt op tot de Apostelen: *“gebouwd op de grondslag der apostelen en profeten, waarvan Christus Jezus de hoeksteen is”* (Efeziërs 2:20).

2° *Ze wordt bestuurd door de wettige opvolgers van de Apostelen.*

De priesters staan onder het wettig gezag der bisschoppen en deze staan onder het wettig gezag van de Paus die de wettige opvolger is van Petrus. De Kerkvaders bewezen de apostoliciteit der Roomse Kerk opklimmend tot Petrus

toe. Zo geeft de H. Ireneüs, die stierf in 202, de lijst op van de Roomse Pausen omdat alle andere Kerken, zo bevestigt hij, in gemeenschap moeten staan met de Kerk van Rome: zo doen eveneens de H. Augustinus, Eusebius van Cesarea en anderen.

Ze beroepen zich op Christus' woord tot Petrus: *“Ge zijt steenrots en op deze steenrots zal ik mijn Kerk bouwen”*. De ware Kerk moet dus gebouwd zijn op Petrus en op diens opvolgers. Vandaar de aloude, bekende spreuk van S. Ambrosius: *‘Ubi Petrus, ibi Ecclesia’* – *‘waar Petrus is, daar is de Kerk’* en die andere spreuk van S. Augustinus: *‘Roma locuta, causa finita’* – *‘Rome heeft gesproken, het geding is dus beslecht’*.

In het vermaarde Concilie van Chalcedon (451) bevestigden de 600 aanwezige bisschoppen luidop hun mening: *“Petrus heeft door Leo's mond gesproken”* doelende op de uitspraak van de toenmalige Paus door zijn gezanten.

3° Ze gelooft en belijdt de lering van de Apostelen.

Indien de Katholieke Kerk, in de loop der tijden afgeweken was van de juiste leer der Apostelen men zou er kunnen en moeten op wijzen. Welnu dat gebeurde nimmer. De huidige Missionarissen leren nog steeds onder de leiding der hogere Overheid, dezelfde leer als die der Apostelen, begrepen in het Symbolum.

123. Wordt de waarheid van de Rooms-Katholieke Kerk ook door mirakelen bevestigd?

Ja, sinds haar ontstaan en door alle eeuwen heen, wordt de waarheid van de Rooms-Katholieke Kerk ook door mirakels bevestigd.

Christus heeft aan zijn Kerk uitdrukkelijk de gave van wonderen toegezegd: *“Deze wonderen zullen hén vergezellen die hebben geloofd; in mijn Naam zullen ze duivels uitdrijven; vreemde talen zullen ze spreken; slangen zullen ze opnemen en al drinken ze dodelijk vergif, het zal hun niet schaden; zieken zullen ze de handen opleggen en zij zullen genezen.”* (Marc. 16:17-18, zie eveneens I Kor. 12:10, 28, 30.)

De Kerkgeschiedenis toont aan, dat, de eeuwen door tot op onze dagen, de gave der mirakelen immer in de Katholieke Kerk aanwezig was.

124. Is er in de Rooms-Katholieke Kerk een altijddurend mirakel?

Ja, in de Rooms-Katholieke Kerk is er een altijddurend mirakel: namelijk haar wonderbaar en vruchtbaar voortbestaan, ondanks vervolgingen, scheuringen en ketterijen, ondanks de zwakheden van haar leden, ja, soms van haar oversten.

1° We stellen vooreerst deze feiten vast:

- a) De Kerk heeft zich in de loop der tijden zeer spoedig verbreid over de gehele wereld, onder alle standen der maatschappij.
- b) Overal waar de Kerk haar invloed mocht doen gelden heeft ze de personen, de families en de maatschappij zedelijk hervormd en veel beter gemaakt.

- 2° Die invloed van de Kerk werd steeds tegengewerkt door andere, vijandige machten: zo o.a.
- a) Kerkvervolgingen: zo b.v. in de laatste tijden, in Spanje, Mexico en Rusland.
  - b) Scheuringen: Protestantisme.
  - c) Ketterijen.
  - d) Zwakheden van haar leden: niet alle christenen leven christelijk.
  - e) Zwakheden van haar oversten: onder de 12 Apostelen was er een Judas en een Petrus; later gebeurden er nog grote ergernissen in de schoot der Kerk en er zullen steeds ergernissen blijven voorkomen want mensen, al hebben ze een goddelijke opdracht gekregen, behouden steeds hun menselijke gebreken die soms leiden tot grote zwakheden.

- 3° De middelen waarover de Kerk beschikte tot haar apostolaat waren, *menselijkerwijze gesproken*, zeker ontoereikend om, spijs de overgrote moeilijkheden (zie bovenvermeld 2), zulk heerlijk resultaat te bereiken.

De Kerk gebruikt nooit geweld van wapenen maar enkel beschikt ze over kracht van overreding, goedheid en predicatie van een leer die bovendien zeer streng is en indruist tegen al de kwade neigingen van het mensenhart.

Om dat heerlijke resultaat te begrijpen moeten we ons dus beroepen op een bovenmenselijke, bovennatuurlijke oorzaak, namelijk de werking van God zelve die deze Kerk bezielde, de bekrachtiging van Christus' belofte tot de Apostelen: *“Ik zal met U wezen tot het einde der eeuwen”* (Mattheüs 28:20); of nog: *“Gij zijt steenrots en op die rots zal ik mijn Kerk bouwen en de poorten der hel zullen tegen haar niets vermogen”* (Mattheüs, 16:18).

Les 9: I. De Gemeenschap der Heiligen (9de Art. van het Symbolum: (Ik geloof) de Gemeenschap van de Heiligen).

125. Wat verstaat men onder de gemeenschap der heiligen?

Onder de gemeenschap van de heiligen verstaat men, dat al de leden van de Kerk deelhebben aan dezelfde geestelijke schatten.

1° *Gemeenschap*: alle leden delen in elkanders goederen.

2° *Van de heiligen*:

- a) De gelukzaligen en de zielen van het vagevuur zijn bevestigd in de heiligmakende genade.
- b) De mensen op aarde, althans zij die in staat zijn van heiligmakende genade; de zondaars kunnen zich terug heiligen, d.w.z. zich verzoenen met God.

3° *Delen in dezelfde geestelijke schatten* (zie nr. 126).

126. Welke zijn de geestelijke schatten waaraan de leden van de H. Kerk deelhebben?

De geestelijke schatten waaraan de leden van de H. Kerk deelhebben, zijn de verdiensten en de voldoeningen van Jezus Christus, van de Moeder Gods en van de andere heiligen, de vruchten van het Misoffer en van de Sacramenten, de gebeden en de goede werken van de gelovigen.

- 1° De oneindige verdiensten en voldoeningen van Christus worden vooral door de H. Mis op de zielen toegepast.
- 2° De overvloedige verdiensten van O. L. Vrouw.
- 3° De verdiensten van de heiligen.
- 4° De vruchten van het H. Misoffer en van de sacramenten.
- 5° De gebeden en de goede werken van de gelovigen.

127. Waaruit ontstaat de gemeenschap van de heiligen?

De gemeenschap van de heiligen ontstaat uit de innige eenheid die de leden van de H. Kerk, door de werking van de Heilige Geest, met het éne hoofd Christus en onder elkander verbindt.

“Er is noch Jood, noch Griek; er is noch slaaf noch vrije... want allen zijt gij één in Jezus Christus” (Galaten 3:28). “De velen zijn één lichaam” (I Korintiërs 10:17).

“Elders heet Christus zich de wijnstok en de heiligen zijn de ranken, de bladeren en trossen: uit de stam klimt het sap naar de ranken, de bladeren en de trossen” (Johannes 15:5).

Wij delen allen in het goddelijk leven door de heiligmakende genade, de genade die heilig maakt, Die genade, die Adam en Eva voor zich en voor heel hun nageslacht hadden verloren door hun zonden, werd ons door Christus, de Verlosser, terug geschonken door zijn kruisdood. Wij vormen aldus met Christus, de God-Mens, een morele, een bovennatuurlijke éénheid, wat wordt weergegeven door dat dubbelbeeld van *‘hoofd en ledematen van éénzelfde lichaam’*, *‘wijnstok en ranken van de wijnstok’*.

Aan de H. Geest, als zijnde de liefde van de Vader en de Zoon, wordt bijzonder de heiligheid toegeschreven en daarom ook onze heiliging, d.w.z. de werking van de H. Geest in ons door het instorten van de heiligmakende genade en de verdere ontwikkeling in ons van dit goddelijk leven.

128. Wat noemt men het Mystieke Lichaam van Christus?

Men noemt het Mystiek Lichaam van Christus de Kerk zelf, doordat een innige en geheimnisvolle eenheid al haar leden met Christus en onder elkander verbindt.

- 1° *Het werkelijk lichaam* van Christus is het lichaam dat Hij van Maria ontving, dat ontzield werd door de kruisdood, terug bezielde uit het graf verrezen is en nu verheerlijkt in de hemel vertoeft.

- 2° *Het werkelijke lichaam* van Christus is eveneens het lichaam van Christus dat aanwezig is in de H. Eucharistie onder de gedaante van brood en wijn.
- 3° *Het mystiek lichaam*: Christus is God en mens, Hij is de stichter, het onzichtbare Hoofd waarvan wij allen de leden zijn. Hij verdiende voor ons allen het genadeleven, het goddelijk leven door zijn kruisdood op Calvarie.

We staan niet alleen: Christus leeft in ons door de heiligmakende genade. Diezelfde Christus leeft in alle andere leden der Kerk en zo zijn we ook met hen verenigd. Dit genadeleven ontwikkelt zich meer en meer in alle gelovigen, in allen die deel uitmaken van de Kerk en zo gebeurt er als een voortdurende wisselwerking tussen de zielen die in en met Christus verenigd zijn. Het is als in een lichaam waarin alle organen samenwerken tot het welzijn van het geheel en van ieder deel.

'Mystiek' betekent hier: niet-stoffelijk, niet-waarneembaar met de zintuigen, maar verborgen, ontoegankelijk voor onze gewone manier van kennen en begrijpen.

129. Wie maken deel uit van de gemeenschap van de heiligen?

Maken deel uit van de gemeenschap van de heiligen al de leden der strijdende, der lijdende en der zegevierende Kerk, dat is, de gelovigen op aarde, de zielen in het vagevuur en de gelukzaligen in de hemel.

- 1° *De strijdende Kerk*, de gelovigen op aarde die nog de beproevingstijd moeten doormaken, die nog moeten strijden tegen eigen driften en zwakheid, tegen de duivel, tegen de verleiding van de wereld.
- 2° *De lijdende Kerk*, de zielen die in het vagevuur lijden, nog gelouterd worden van alle zondevlekken en zondestraffen.
- 3° *De zegevierende Kerk*, de gelukzaligen die de strijd van het leven zegevierend hebben doorgemaakt, die ten volle gelouterd zijn en nu het volle geluk genieten.
- Allen zijn verenigd met elkander door datzelfde goddelijk leven, het leven der heiligmakende genade.

130. Welke gemeenschap bestaat er tussen ons en de heiligen in de hemel?

De heiligen in de hemel kennen de gebeden die wij tot hen richten en de erediensdienst die wij hun bewijzen; wij genieten van hun voorspraak: bij God en van hun overvloedige voldoeningen.

De heiligen in de hemel zijn volkomen gelukkig: we mogen dus aannemen dat ze kennis hebben van datgene wat hen aanbelangt, dat ze het dus weten wanneer wij tot hen bidden: ze zien dit in God zelf. Ze zijn Gods vrienden en kunnen dus bij God voor ons ten beste spreken en daartoe ook aan God hun eigen overvloedige voldoeningen aanbieden.

Dit alles blijkt uit meerdere getuigenissen der H. Schrift. b.v. Tobias 12:12. Ook de Kerkvergadering van Trente (1545-1563) leert *'dat de heiligen die met Christus heersen, hun gebeden voor de mensen aan God opdragen'*.

131. Welke gemeenschap bestaat er tussen ons en de zielen in het vagevuur?

De zielen in het vagevuur worden geholpen door het Misoffer, door de goede werken, door de gebeden en de aflaten, die wij aan God voor hen opdragen; en wij mogen geloven dat die zielen ons bij God helpen door hun gebeden.

1° Wij helpen die zielen door onze gebeden, goede werken, aflaten en vooral door het H. Misoffer.

- a) Die gebeden, goede werken en aflaten, behelzen in zich een zekere uitboetingskracht die we kunnen afstaan ten gunste van die zielen: zo wordt hun strafschuld als het ware afbetaald.
- b) Dit gebeurt bij wijze van smeking: God past het op die zielen toe, zoals Hij wil, wat ook waar is zelfs van het H. Misoffer. Hierin zal God wellicht rekening houden met de gesteltenissen die de ziel, voor wie men bidt of offert, tijdens haar leven had.

De tijd van verdienen houdt op met de dood: dan immers wordt de beproevingstijd afgesloten. De zielen kunnen zichzelf dus niet meer behelpen maar wij kunnen hen helpen door onze verdiensten aan hen af te staan.

De Kerk stelt ons daartoe bovendien bijzondere middelen ter beschikking, namelijk aflaten, het H. Misoffer.

2° De zielen van het vagevuur kunnen ons ook helpen: dit wordt algemeen aangenomen. Die zielen zijn strafschuldig, ja wel, maar toch zijn ze Gods vrienden vermits ze in staat zijn van heiligmakende genade en als vrienden van God kunnen ze voor ons bij Hem ten beste spreken.

Les 9: II. De Vergiffenis van de Zonden (Art. 10. Van het Symbolum: (Ik geloof) de Vergiffenis van de Zonden).

132. Heeft de Heilige Kerk de macht om zonden te vergeven?

De Heilige Kerk heeft van Jezus Christus de macht ontvangen om alle zonden te vergeven, hoe zwaar en hoe talrijk die ook mogen zijn.

1° *Werkelijke macht der H. Kerk.*

- a) Christus' woord tot Petrus: *"En ik zal u de sleutels geven van het Rijk der hemelen. En al wat gij op aarde zult ontbinden zal ook in de hemel ontbonden zijn"* (Mattheüs 16:19).

b) Christus' woord tot de Apostelen: *“Voorwaar, Ik zeg u: Alles wat gij zult binden op aarde zal ook in de hemel gebonden zijn en alles wat gij ontbinden zult op aarde; zal ook ontbonden zijn in de hemel”* (Mattheüs 18:18).

c) Christus' woord tot al zijn Apostelen: *“Ontvangt de H. Geest. Wier zonden gij zult vergeven, zijn vergeven; wier zonden gij behoudt, hun zijn ze behouden”* (Johannes 20:23).

Die macht is natuurlijk overgegaan op al de wettige opvolgers van Petrus en van de Apostelen.

2° *Om alle zonden te vergeven.* Christus' woorden, hierboven aangegeven, behelzen niet de minste beperking.

3° *Wegens de verdiensten en door de wil van Christus.* Christus heeft uitgeboet niet enkel voor de erfzonde maar ook voor de persoonlijke zonden van alle mensen. De vergiffenis der zonden wordt, naar Christus' Wil toegepast in en door de H. Kerk.

133. Wanneer heeft Jezus Christus aan de Heilige Kerk de macht gegeven om alle zonden te vergeven?

Jezus Christus heeft aan de Heilige Kerk de macht gegeven om alle zonden te vergeven, wanneer Hij na zijn Verrijzenis tot zijn Apostelen zei: *“Ontvangt de Heilige Geest. Wier zonden gij zult vergeven, die zijn vergeven; en wier zonden gij zult wederhouden, die zijn ze wederhouden”*.

Zie: nr. 132.

134. Hoe vergeeft de H. Kerk de zonden?

De Heilige Kerk vergeeft de zonden voornamelijk door de Sacramenten van het Doopsel en van de Biecht.

1° Bij de kleine kinderen die het gebruik van hun verstand nog niet hebben wordt de erfzonde weggenomen door het Doopsel.

2° Oudere kinderen en volwassenen die dus laattijdig gedoopt worden moeten alvorens gedoopt te worden berouw hebben over hun zonden: hun zonden, erfzonde en persoonlijke zonden worden weggenomen door het Doopsel.

3° Persoonlijke zonden die bedreven werden na het Doopsel worden vergeven door de Biecht.

4° Ook het H. Oliesel kan in uitzonderlijke gevallen de zonden vergeven, zelfs de doodzonden.

135. Wat is een aflaat?

Een aflaat is de kwijtschelding, door de Heilige Kerk verleend, van tijdelijke straffen, die wij, na de vergiffenis van onze zonden, hier of in het vagevuur nog moeten ondergaan.

In iedere zonde moeten we onderscheiden de zondesschuld en de strafschuld. De zondesschuld wordt weggenomen door de biecht of door het berouw. De strafschuld of tijdelijke straf kan ook vergeven worden door de biecht doch die vergiffenis is meestal niet volledig omdat er niet altijd voldoende berouw aanwezig is. Dan kan die strafschuld toch nog worden weggenomen door het verdienen van aflaten.

Krachtens de gemeenschap der heiligen (zie nr. 129) kunnen we delen in de voldoeningen van andere zielen. De Kerk nu, die volmacht heeft over hare leden, kan uit de schatkist, uit dat gemeenschappelijk, bovennatuurlijk goed putten en aan de zielen, op zekere voorwaarden, toepassen. Indien we sterven zonder volledig onze strafschuld afgelegd te hebben, zo moeten we verder gelouterd, gezuiverd worden in het vagevuur. 100 Dagen aflat: dat wil zeggen, dat men door het voorgeschreven werk of gebed te doen, zoveel korting van strafschuld verkrijgt als eertijds de christenen bekwamen door een openbare boete van zoveel dagen. Openbare boete werd in de eerste tijden der Kerk enkel opgelegd voor publieke, openbaargekende zonden, als b.v. overspel, moord.

136. *Wat is er nodig om de aflaten te verdienen?*

Om de aflaten te verdienen moet men in staat van genade zijn en de voorwaarden vervullen die de Heilige Kerk voorschrijft.

1° *Staat van genade*: aan iemand die nog eeuwige strafschuldig is kan men geen tijdelijke straf kwijtschelden: dat ware tegenspraak.

2° Men moet de *mening hebben* om de aflat te verdienen.

Een algemene mening, eens voor altijd, is voldoende. Niettemin is het geraadzaam nu en dan; b.v. iedere morgen, die mening te hernieuwen om de voorgeschreven werken met des te meer vurigheid te verrichten.

3° De voorgeschreven voorwaarden vervullen.

De gewone voorwaarden voor een volle aflat zijn meestal: biecht, Communie, kerkbezoek en gebed tot intentie van de Paus. Ziehier in betrekking tot dit punt enkele praktische regels:

- i.) Wie regelmatig 2 maal in de maand biechten kunnen met deze halfmaandelijke biecht volstaan voor alle voorkomende aflaten, uitgezonderd voor de jubilee-aflat.
- ii.) Wie iedere dag communiceert, of toch zeker vijfmaal in de week kan zonder bijkomende biecht ook alle aflaten verdienen, behalve de jubilee-aflat.
- iii.) Eén en dezelfde biecht volstaat om tegelijk meerdere volle aflaten te verdienen.
- iv.) Voor de toties-quoties aflaten, de zogezegde Portioncula aflaten moet men telkens zesmaal Onze Vader, Weesgegroot en Glorie zij de Vader bidden: een ander gebed, al is het even lang volstaat niet. Voor alle andere volle aflaten volstaat het eenmaal Onze Vader, Weesgegroot en Glorie zij de Vader te bidden.

- v.) De aflaten die verbonden zijn aan schietgebeden kan men voortaan ook verdienen door ze enkel inwendig te bidden (H. Poenitentie, 7 december 1933).

Les 10: I. De Verrijzenis van het Vlees (Art. II van het Symbolum: (Ik geloof) de Verrijzenis van het Vlees).

137. Zal ons lichaam verrijzen?

Ons lichaam zal verrijzen op de dag van het laatste oordeel. Door Gods almacht zal het wederom met onze ziel verenigd worden en uit de aarde levend opstaan.

- 1° a) Alle mensen, goeden en kwaden, zullen verrijzen.
b) Ieder mens zal verrijzen met zijn eigen lichaam. Dit zijn twee geloofswaarheden.
- 2° Bewijzen der algemene verrijzenis.
a) H. Schrift: *“Het uur komt waarin allen die in de graven zijn, de stem van de Zoon Gods zullen horen: die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens maar die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der oordeels”* (Johannes 5:28-29). Zie verder nog Mattheüs 22:23-32; Mattheüs 12:40; Lukas 20:27-38; Hebréeërs 6:2; I Korintiërs 15:54.
b) *Overlevering*: eenparig getuigenis der Kerkvaders. Dit geloofspunt staat ook herhaaldelijk uitgebeeld op de grafstenen der christenen in de Catacomben.
- 3° Op de dag van het laatste oordeel. Wanneer is dat? *“Niemand kent dag noch uur van dit einde, zelfs niet de engelen des hemels”* (Markus 13: 32).
Er zullen voortekenen zijn, doch die kunnen gebeuren over een lang tijdverloop en bovendien kan er tussen de voortekenen van het wereldeinde en de werkelijkheid ervan eveneens nog een zeker tijdverloop liggen.
Praktisch zijn we dus volledig onwetend omtrent het wereldeinde.
- 4° Door Gods almacht. Lichaam en ziel kunnen zich uit eigen kracht niet terug met elkaar verenigen: dat kan alleen door Gods almacht.
- 5° Ons lichaam zal verrijzen.
a) Volgens sommigen wordt de eenzelligheid van stof niet vereist. Trouwens na een zekere tijd – men schat 7 jaar – is het lichaam van de mens totaal hernieuwd.
b) Volgens anderen, de meeste godgeleerden: gedeeltelijk dezelfde stof van tijdens het aardse leven. Algemeen wordt ook aangenomen dat de mensen zullen verrijzen in volle leeftijd, zonder vroegere lichamelijke gebreken. De werkingen van het dierlijk leven zullen ook ophouden.

Het feit der verrijzenis staat vast vermits het een geloofspunt is; het *‘hoe’* blijft een geheim.

138. Waarom zal ons lichaam op de laatste dag verrijzen?

Ons lichaam zal op de laatste dag verrijzen om deel te hebben in het loon of in de straf van onze ziel, zoals het deel heeft gehad aan haar goede of slechte werken.

De mens heeft in de beproevingstijd van zijn leven goed en kwaad gehandeld; daartoe heeft het lichaam steeds meegeholpen en meegewerkt. Het is dus heel en al in overeenstemming met Gods voorzienigheid dat de hele mens, dus lichaam en ziel, loon of straf ontvangen en bijgevolg daartoe weerom samen verenigd worden. Trouwens het lichaam behoort uiteraard bij de menselijke ziel: scheiding van ziel en lichaam is een onnatuurlijke toestand die, zo moeten we vermoeden, niet eeuwig duren zal.

139. In welke staat zullen de lichamen verrijzen?

De lichamen van de gelukzaligen zullen verheerlijkt zijn gelijk het verrezen lichaam van Christus; de lichamen van de verdoemden zullen geschikt zijn om eeuwig te lijden.

1° *Van de gelukzaligen*: gelijk Christus' verheerlijkt lichaam namelijk:

- i.) *Onlijdelijk*: in feite zal het verheerlijkte nooit meer lijden; meer nog, het zal niet meer kunnen lijden.
- ii.) *Klaar*: ziel en lichaam zijn dan weer zelfstandig verenigd zodat er opnieuw wisselwerking tussen beiden ontstaat: zo zal de glorie, het geluk der ziel volkomen en zonder weerstand afstralen op het lichaam en dit eveneens overgelukkig maken.
- iii.) *Licht en snel*: het lichaam zal in alles gedwee volgen, ogenblikkelijk, zonder vermoeienis en geen afstanden kennen.
- iv.) *Subtiel of fijn*: zoals Christus verrezen is uit het gesloten, verzegelde graf; zoals Hij later plots aanwezig stond te midden zijner leerlingen in het Cenakel, alhoewel alle deuren en vensters vast gesloten bleven; gelijk het goddelijk Kind ter wereld kwam zonder de lichamelijke maagdelijkheid van zijn Moeder Maria te verbreken, zo zullen eveneens alle verheerlijkte lichamen niet meer onderhevig zijn aan stoffelijke weerstand.

Het verheerlijkte lichaam is met één woord geworden als een vergeestelijkt lichaam.

2° *Van de verdoemden*.

Hun lichaam zal lijden onder de pijn van gevoelen (zie verder nr. 240).

Tot aan de algemene verrijzenis geniet de gelukzalige ziel het eeuwig geluk, lijdt de verdoemde ziel alleen de eeuwige verwerping; pas na de verrijzenis komt het lichaam delen in het loon of de straf.

Enkel het lichaam van Christus en dit van zijn Moeder Maria mochten dadelijk delen in de verheerlijking hunner ziel.

Les 10: II. Het Eeuwig Leven (Art. 12 van het Symbolum: (Ik geloof) het Eeuwig Leven, Amen).

140. Wat belijden wij door de woorden: 'Ik geloof het eeuwig leven'?

Door de woorden: 'Ik geloof het eeuwig leven' belijden wij dat wij bestemd zijn om eeuwig met God te leven in de hemel.

- 1° Na dit aardse leven volgt een ander leven.
- 2° Dit andere leven zal eeuwig duren.
- 3° De uitverkorenen zullen volmaakt gelukkig zijn; daartoe zijn allen aanvankelijk bestemd.
- 4° De verdoemden zullen diepst-ongelukkig zijn. (Zie Mattheüs 25:31-46; verder de zestiende les Over de Uitersten.)

141. Waarheen gaat de ziel na de dood van de mens?

Na de dood van de mens gaat de ziel naar de hemel, of naar de hel, of naar het vagevuur.

Na de dood volgt ogenblikkelijk het bijzonder oordeel en de uitspraak wordt eveneens dadelijk uitgevoerd. Er is maar een drievoudige veronderstelling mogelijk (zie nr. 142-144).

142. Welke zielen gaan naar de hemel?

Naar de hemel gaan de ziel van degenen die in staat van genade sterven en niets meer uit te boeten hebben.

De zielen van hen die in staat van genade sterven en tevens vrij zijn van alle zondesschuld en van alle strafschuld; dat wordt vereist want zo schrijft S. Johannes: *"Nooit zal er in de hemel gaan wat onrein is"* (Openbaring 21, 27).

143. Welke zielen gaan naar de hel?

Naar de hel gaan de zielen van degenen die in staat van doodzonde sterven.

De zielen van hen die sterven in staat van doodzonde d.w.z. van hen die wetens en willens, vrijwillig, tot op het laatste ogenblik van hun leven zich afkeren van God. Niemand is verdoemd tenzij door eigen schuld, door eigen wil.

144. Welke zielen gaan naar het vagevuur?

Gaan naar het vagevuur de zielen van degenen die in staat van genade sterven, maar nog tijdelijke straffen en voor ondergaan.

- 1° Die zielen sterven in staat van genade.

2° Maar waren nog besmet met niet-gebiechte of strafschuld van gebiechte vergeven zonden.

Tweede Deel: Het Christelijk Leven.

Heiligmakende Genade.

Les 11: De Goddelijke Genade.

145. Wat is het christelijk leven?

Het christelijk leven is niets anders dan het bovennatuurlijk leven, dat bezield wordt door de goddelijke genade en uitgeoefend door de ingestorte deugden.

- 1° *Bovennatuurlijk leven*: het ligt boven de eisen van iedere geschapene natuur. Het pasgeboren kind dat nog niet gedoopt werd is volledig mens, bezit de menselijke natuur in haar volheid, ook zonder het Doopsel dat bovendien het bovennatuurlijk leven schenkt als een onwaardeerbare toemaat.
- 2° *Dat bezield wordt door de goddelijke genade*, nl. door de heiligmakende genade, de genade die heilig maakt, een nieuw leven toevoegt: zoals in de natuurlijke orde de ziel het leven is van het lichaam, het lichaam bezielt, zo is de heiligmakende genade als de ziel van de bovennatuurlijke levenswijze van de mens.
- 3° *Uitgeoefend door de ingestorte deugden*: Verstand en wil zijn de vermogens der ziel. Zoals de ziel verbovennatuurlijkt wordt door de heiligmakende genade, zo worden haar vermogens, verstand en wil vaardig gemaakt tot bovennatuurlijk handelen door de ingestorte deugden de goddelijke deugden en de zedelijke deugden. Zo is het christelijk leven anders niet als het praktisch onderhouden van de christelijke geloofs- en zedenleer.

146. Wat is de goddelijke genade?

De goddelijke genade is een bovennatuurlijke gave, die God ons uit louter goedheid, door de verdiensten van Jezus Christus, verleent, om onze zaligheid te bereiken.

- 1° *Bovennatuurlijke*: boven de natuur, d.w.z. boven alle krachten, boven alle eisen der redelijke natuur van de mens: de genade is iets goddelijk, dus oneindig verheven boven het louter-natuurlijke.

- 2° *Gave*: iets dat men krijgt zonder er recht op te hebben, zonder voorafgaande verdienste. Zo schrijft S. Paulus: “*Maar als het door genade is, dan is het niet meer omwille der werken anders zou de genade geen genade meer zijn*” (Romeinen 11:6).
- 3° *Die God verleent*: God alleen kan zijn goddelijk leven meedelen.
- 4° *Uit loutere goedheid*: God is er niet toe gehouden; wanneer Hij het doet, dan is het uit pure goedheid. Goedheid is uiteraard mededeelzaam. God deelt zijn eigen leven mee aan de mens.
- 5° *Door de verdiensten van Jezus Christus*: Adam en Eva hadden het bovennatuurlijk leven dat hun aanvankelijk was verleend voor hen en hun nakomelingen, verbeurd door hun zonde, Christus heeft voor ons dit leven terug herwonnen, verdiend door zijn lijden en kruisdood.
- 6° *Om onze zaligheid te bereiken*: we werden door God bestemd tot de hemel, een bovennatuurlijk doel: we moeten dan ook over een bovennatuurlijk middel beschikken om dat bovennatuurlijk doel te bereiken; dat is namelijk de goddelijke genade.

147. Hoeveel soorten van genade zijn er?

Er zijn twee soorten van genade: de heiligmakende genade en de dadelijke genade.

- 1° De heiligmakende genade die ons heilig maakt, die ons brengt in een blijvende toestand van heiligheid.
- 2° Dadelijke genade: de voorbijgaande genade, de genade voor de daad van dit ogenblik.

148. Wat is de heiligmakende genade?

De heiligmakende genade is een bovennatuurlijke en blijvende hoedanigheid, aan onze ziel zelf gegeven, die ons deelachtig maakt aan het goddelijk leven, ons aldus heiligt en ons verheft tot kinderen van God en erfgenamen van de hemel.

- 1° *Bovennatuurlijke*: boven de eisen, boven de krachten van de geschapen natuur.
- 2° *Blijvende*: ten minste zolang men geen doodzonde bedrijft: de doodzonde doodt in ons dat leven.
- 3° *Hoedanigheid*: gelijk b.v. de geleerdheid van een mens niet van hem kan weggenomen worden maar als een hoedanigheid in zijn ziel is, namelijk in zijn verstand, zo is de heiligmakende genade eveneens in de ziel, niet aangeworven, zoals men geleerdheid aanwerft, maar door God rechtstreeks ingestort in de ziel.
- 4° *Aan onze ziel*: de genade is een geestelijk iets, bestaat dus niet in het lichaam dat stoffelijk is maar in de ziel die geestelijk is.
- 5° *Maakt ons deelachtig aan het goddelijk leven*: een nieuw leven, het goddelijk leven wordt als het ware ingeënt op onze ziel; dit op een geheimvolle, voor ons onbegrijpelijke manier. De ziel, in haar innigste wezen, blijft wat ze is, namelijk een menselijke ziel, we worden geen goden maar het goddelijk leven wordt als overgeplant in ons zielenleven: de genade transfigureert de ziel, verheft ze, maakt ze oneindig schoner.

Enkele vergelijkingen: het gloeiende ijzer blijft ijzer maar is van het vuur gans doortrokken; een kerkraam waar de zon haar volle licht en warmte doorheen straalt; een stuk stof dat gans doortrokken is na een purperbad.

Die doorgloeiing van het ijzer, die doorstraling van het kerkraam door de zon, dat doortrokken zijn van de stof door de purperkleur, het zijn zwakke beelden van de vergoddelijking der ziel door de genade. Het ijzer blijft ijzer: zo ook de ziel blijft ziel, onderscheiden van God; niettemin heeft ze een nieuwe manier van zijn aangeworven, een nieuwe gedaante verkregen. Dit wezenlijk verschil is er nog dat die gedaanteverandering der ziel iets zuivergeestelijk is, niets stoffelijk.

Vermits we begrensde, beperkte schepselen zijn, zo is ook onze deelname aan de goddelijke natuur beperkt, begrensd. Trouwens God kan zijn goddelijke natuur niet volledig aan het schepsel meedelen.

6° *Aldus heiligt*: vermits we hierdoor het goddelijk, hoogst-heilige leven in ons dragen.

7° *Ons verheft tot kinderen van God*: “*dat wij kinderen van God heten en zijn*”. (I Johannes 3-1)
We delen waarachtig in het goddelijk leven op een geheime doch niettemin werkelijke wijze.

8° *Erfgenamen van de hemel*: “*indien we kinderen zijn, zijn we ook erfgenaam, erfgenamen van God en mede-erfgenaam van Christus*”. (Romeinen 13:17) De hemel is inderdaad niets anders dan ‘*rechtstreeks God te aanschouwen en te beminnen*’, daartoe werden we bekwaam gemaakt door de goddelijke genade, die na de beproevingstijd dezer aarde zal openbloeien tot eeuwige glorie.

149. *Is de heiligmakende genade een grote schat?*

De heiligmakende genade is de allergrootste schat, want ze doet ons leven als kinderen van God; zonder haar zijn wij onbekwaam om verdiensten te verwerven en onze eeuwige zaligheid te bereiken.

1° God is het hoogste goed; zo is dan ook het goddelijk leven de allergrootste schat; niets gaat er boven ons kindschap tegenover God.

2° Wie de heiligmakende genade niet in zich heeft is bovennatuurlijk-dood, kan dus geen verdiensten aanwinnen, noch zalig worden.

150. *Hoe verliest men de heiligmakende genade?*

Men verliest de heiligmakende genade door de doodzonde.

De doodzonde, zoals de naam zelf het aanduidt, doodt in ons het goddelijk leven.

151. Kan men de heiligmakende genade terugbekomen wanneer men het ongeluk gehad heeft ze te verliezen?

Wanneer men het ongeluk gehad heeft de heiligmakende genade te verliezen kan men ze terugbekomen door het Sacrament der Biecht of door een volmaakt berouw.

- 1° Door de Biecht waarin een onvolmaakt berouw voldoende is.
- 2° Buiten de Biecht wordt er een volmaakt berouw vereist.

152. Welke zijn de voornaamste middelen om de heiligmakende genade te behouden en te vermeerderen?

De voornaamste middelen om de heiligmakende genade te behouden en te vermeerderen zijn de Sacramenten, het gebed en het beoefenen der deugden.

- 1° Al de Sacramenten, ook de devotiebiecht (biecht die men spreekt, zijnde in staat van genade) geven vermeerdering van heiligmakende genade (zie verder nr. 323).
- 2° Het gebed is een der voornaamste middelen, door God zelf aangewezen om genaden te bekomen (zie verder nr. 323).
- 3° Door het beoefenen der deugden winnen we nieuwe verdiensten aan die eveneens de heiligmakende genade vermeerderen.

153. Wat is de dadelijke genade?

De dadelijke genade is een bovennatuurlijke en voorbijgaande hulp die ons verstand verlicht en onze wil versterkt om het goede te doen en het kwade te laten.

- 1° *Bovennatuurlijke hulp*: die hulp komt rechtstreeks van God: er is als een goddelijke invloed die zich inschakelt in ons zielenleven, zielenwerking; het 'hoe?': dit blijft ons een geheim en bovendien zijn we die inwerking van God op onze ziel meestal onbewust.
- 2° *Voorbijgaande hulp*: het is de genade voor de daad van dit moment, in tegenstelling met de heiligmakende genade die een blijvende zieltoestand is.
- 3° *Die ons verstand verlicht*: om beter te zien wat goed is, wat moet gedaan worden: verstand en wil zijn de twee vermogens der ziel door dewelke de ziel handelt.
“God opent de ogen der mensen opdat ze zich bekeren van de duisternis tot het licht”
 (Handelingen 26:18).
“God heeft ook in onze harten geschenen om er het licht te brengen van de kennis van Gods glans” (II Korintiërs 9:6).
- 4° En onze wil versterkt, beweegt tot het goede: *“Niemand kan tot Mij komen indien niet de Vader, die Mij zond, hem trekke”* (Johannes 6:44).
“Want het is God die in u werkt en het willen en het volbrengen, om zijn goedwilligheid” (Filippenzen 2:13).

154. Hebben alle mensen de dadelijke genade nodig?

Alle mensen, zowel zondaars als rechtvaardigen, hebben de dadelijke genade nodig.

- 1° De gevallen mens, d.w.z. de mens na de erfzonde, kan zonder behulp der dadelijke genade sommige natuurlijk-goede werken volbrengen.
- 2° De gevallen mens kan, zonder behulp der dadelijke genade niet de gehele natuurwet onderhouden. Hij kan evenmin lang vrij blijven van de doodzonde, indien hij niet gesteund wordt door de dadelijke genade.
- 3° Voor iedere daad, die verdienstelijk is voor de hemel, behoeft de mens de dadelijke genade: dit is een geloofspunt. *“Zonder Mij kunt ge niets”* (Johannes 15: 5).

Het doel is bovennatuurlijk; het middel, namelijk de handeling moet dan ook gans bovennatuurlijk zijn: er moet dus een goddelijk element een goddelijke werking worden ingeschakeld naast of in de menselijke werking zelf.

  - a) De dadelijke genade is er vastzeker nodig bij de bekering van een heiden of van een zondaar: dit is een geloofspunt.
  - b) Het is verder theologisch zeker dat de mens nu en dan dadelijke genaden nodig heeft, vooral om zwaardere bekeringen te overwonnen.
  - c) Heeft de rechtvaardige de dadelijke genade nodig ook voor ieder bovennatuurlijk-verdienstelijke daad? De meeste godgeleerden antwoorden bevestigend: de tegenovergestelde mening die beweert dat de staat van heiligmakende genade daartoe volstaat is minder waarschijnlijk.
- 4° *‘De genade der eindvolharding* is een grote gave Gods m.a.w. de rechtvaardige kan niet tot het einde toe volharden zonder gans-bijzondere hulp van God: dit is een geloofspunt: *“Terwijl ik dit vertrouwe dat Hij die een goed werk in u begonnen heeft, het voleinden zal tot de dag van Christus Jezus”* (Filippenzen 1:6).
- 5° De gevallen mens, ook de rechtvaardige kan niet zijn hele leven lang alle dagelijkse zonden vermijden zonder bijzondere dadelijke genaden: dit is een geloofspunt.

155. Geeft God aan iedereen voldoende genaden om zalig te worden?

God geeft aan iedereen voldoende genaden om zalig te worden; degenen die verloren gaan, gaan verloren door hun eigen schuld.

- 1° De *genade* Gods is *volkomen genade*, gave, d.w.z. de mens kan ze nooit opeisen, nooit rechtstreeks verdienen. God is enkel de genade verplicht aan ZichZelf, in die zin dat Hij de genade beloofd heeft en getrouw is aan zijn belofte.
- 2° *God wil alle mensen zaligen*, allen verheffen tot het bovennatuurlijk leven: dit is een geloofspunt.
- 3° God schenkt zijn genaden zeer vrijgevig, overvloedig.

“Maar de genadegift is niet gelijk de schuld. Indien immers door de schuld van één (Adam), allen moeten sterven, dan is veel meer de genade van God en de gave in de genade van de éne mens Jezus Christus, over allen overvloedig gekomen” (Romeinen 5:15).

“...want dezelfde is de Heer van allen, rijk over allen die Hem aanroepen” (Romeinen 10:12).

Menige parabel uit het Evangelie wijst eveneens op Gods vrijgevigheid: de parabellen van *‘De Verloren Zoon’*, *‘De Goede Herder’* op zoek naar het honderdste schaapje; Christus'

houding tegenover de overspelige vrouw, tegenover Petrus, de berouwvolle moordenaar en zovele anderen.

De talloze bekeringen in de loop der tijden tot op onze dagen bewijzen eveneens Gods vrijgevigheid.

- 4° Aan alle mensen verleent God voldoende genaden om zijn geboden te onderhouden, om de doodzonde te vermijden: dit is een geloofspunt.
- 5° Aan alle zondaars, ook aan de meest versteende zondaars geeft God voldoende genaden ter bekering.
- 6° Aan alle heidenen geeft God eveneens voldoende genaden ter zaligheid, wat nochtans niet insluit dat ze daarom in feite tot de katholieke Kerk zullen overgaan: voor allen die het goed menen is er zaligheid en iedere mens ontvangt daartoe voldoende genaden.

Binnen die aangegeven grenzen verleent God zijn genaden toch nog op ongelijke wijze, d.w.z. aan de ene mens meer en aan de andere minder. Waarom? Omdat genade *genade* is: God geeft zijn genade aan wie Hij wil en zoveel Hij wil; Hij geeft aan iedere ziel voldoende, veel meer zelfs dan voldoende maar toch nog met onderscheid, omdat Hij geeft van het zijne, van datgene waar we strikt genomen geen recht op hebben. We moeten begrijpen dat God zijn bevoorrechte zielen heeft die Hij bestemt tot hogere heiligheid, aan wie Hij bijzondere opdrachten geeft, zo b.v. Ordestichters, heiligen: God is en blijft de volstreckte Meester over zijn gaven (zie de parabel van de werklieden Mattheüs 20).

De Goddelijke Deugden.

Les 12: I. De Deugden in het Algemeen.

156. Wat is de deugd?

De deugd is een blijvende gesteldheid van de ziel, die ons geneigd of bekwaam maakt om het goede te doen.

- 1° *Blijvende gesteldheid*: één goede daad sluit nog niet in dat men de gewoonte heeft zo te handelen, dat men de deugd bezit. Zo kan b.v. een vrek wel eens een aalmoes geven uit medelijden, maar om die éne liefdedaad bezit hij nog niet de deugd van vrijgevigheid. De deugd is een blijvende neiging.
- 2° *Van de ziel*: goed of slecht handelen gaat uit van de ziel, van het verstand en de wil.
- 3° *Die ons geneigd maakt*: de wil helt dan vanzelf over om te handelen in een bepaalde, goede richting, zonder dwang.
- 4° *Bekwaam maakt*: doordien de wil geneigd is tot de goede daad is hij er zeker toe bekwaam; hij is er niet enkel toe bekwaam maar zelfs vaardig.
- 5° *Om het goede te doen*: om goede daden te stellen of om het kwade te laten wat ook een goed is. Het is niet voldoende het goede te kennen, men moet het ook doen.

157. Welke noemt men natuurlijke deugden?

Natuurlijke deugden noemt men de goede gesteldheden die ons zijn aangeboren of die we uit eigen kracht kunnen verkrijgen of ontwikkelen; zij geven ons gemakkelijker om het goede te doen.

- 1° *Goede gesteldheden*: neigingen tot goed handelen, b.v. medelijden bij het zien van anderen die lijden zodat men telkens weer wil troosten en helpen;
- 2° *Die zijn aangeboren*: iedere mens heeft in zich sommige neigingen die hem aanzetten tot het goede, neigingen die hij van jongs af aan altijd heeft gehad, en die hij zonder moeite steeds involgde: zo zijn sommige mensen uiteraard zeer minzaam, zeer medelijdend;
- 3° *Die we kunnen verkrijgen of ontwikkelen*: al is iemand b.v. van nature niet werkzaam, hij kan het worden door oefening, door zich aanvankelijk een tijd lang te dwingen tot de arbeid. Door verdere beoefening ontwikkelt men dan nog sterker die aangeworven deugd;
- 4° *Geven gemakkelijker*: wanneer men een kleed lang in zijn plooiën houdt dan vallen de plooiën er nadien vanzelf in als men het aantrekt: zo eveneens, wanneer men herhaaldelijk in een bepaalde, goede richting handelt dan zal men stilaan des te gemakkelijker blijven handelen in die richting.

158. Welke noemt men bovennatuurlijke of ingestorte deugden?

Bovennatuurlijke of ingestorte deugden noemt men de blijvende gesteldheden van de ziel, die God ons instort te gelijk met de heiligmakende genade, om ons bekwaam te maken tot bovennatuurlijke en verdienstelijke werken.

- 1° *Bovennatuurlijke*: zodus helemaal niet aangeboren, evenmin aan te werven door eigen natuurlijke krachten: gaat de eisen, de krachten der geschapen natuur te boven
- 2° *Die God ons instort* in de ziel opdat verstand en wil, de vermogens van de ziel, toegerust met die gesteldheid, zouden kunnen bovennatuurlijk handelen. (Zie nr. 145.)
- 3° Worden ingestort met de heiligmakende genade in het Doopsel.

159. Welke noemt men goddelijke deugden?

Goddelijke deugden noemt men de bovennatuurlijke deugden die God zelf tot rechtstreekse beweegredenen en tot voornaamste voorwerp hebben.

- 1° Ze hebben God tot *voornaamste voorwerp*:
  - We geloven in God
  - We hopen op God
  - We beminnen God; ons zelf en de evenmens om God.
- 2° Ze hebben God tot *rechtstreekse beweegredenen*:
  - We geloven in God, omdat God onfeilbaar is.
  - We hopen op God, omdat God oneindig goed is, almachtig en getrouw.
  - We beminnen God omdat God oneindig volmaakt is, dus oneindig beminnenswaardig.

160. Hoeveel goddelijke deugden zijn er?

Er zijn drie goddelijke deugden: het geloof, de hoop en de liefde.

Geloof, hoop en liefde, waardoor we werkdadig streven naar ons bovennatuurlijk einddoel.

Les 12: II. Het Geloof.

161. Wat is het geloof?

Het geloof is de goddelijke deugd waardoor wij voor waar aannemen al wat God geopenbaard heeft en de Heilige Kerk ons voorhoudt te geloven.

1° *Goddelijke deugd*: het voorwerp en de beweegreden van die deugd is God zelf: we geloven in God en om God.

2° *Voor waar aannemen*: geloven is iets aannemen wat een ander zegt. We nemen het aan, niet omdat we de waarheid van zijn gezegde rechtstreeks inzien maar enkel en alleen omdat hij die het zegt, spreekt met kennis van zaken en bovendien oprecht is.

3° Al wat God geopenbaard heeft (zie hierboven nr. 13).

Gods openbaring is tot ons overgekomen op een dubbele manier:

a) *mondeling*: de Overlevering (zie nr. 16).

b) *schriftelijk*: de H. Schrift (zie nr. 14).

4° *En de H. Kerk ons voorhoudt*: de H. Kerk vertegenwoordigt Christus' gezag. Een der voornaamste opdrachten die Christus aan zijn Kerk toevertrouwde is het gaaf bewaren en verklaren van zijn Openbaring: *“Gaaf en onderwijst alle volkeren... En zie, ik zal met u zijn alle dagen tot het einde der wereld”* (Mattheüs 28:19-20).

Daaruit blijkt dat de Kerk dus goddelijke macht heeft om die Openbaring te bewaren en te verklaren en tevens dat ze hierin niet kan falen, vermits anders Christus zelf die met haar is, zou leugenachtig gemaakt worden.

Zie ook de even duidelijke tekst van S. Joannes 14:16-17, 26. Die invloed van de H. Geest is, zoals we deden opmerken in les 11 niet enkel negatief, d.w.z. dat de H. Geest ook rechtstreeks inwerkt op verstand en wil van het hoogste Leergezag van de Kerk, de Paus en tevens alle andere overheden in zover deze het eens zijn met dit hoogste Leergezag.

162. Mogen we twijfelen aan de ene of andere waarheid van ons geloof?

Aan geen enkele waarheid van ons geloof mogen we twijfelen, maar de gehele Openbaring en iedere waarheid in het bijzonder moeten we geloven.

We geloven Gods Openbaring omdat we overtuigd zijn dat God alles weet en niet kan bedriegen: Hij is immers oneindig volmaakt. Dan is het ook klaar dat we de hele Openbaring met al haar onderdelen, met al de waarheden die ze omvat, onvoorwaardelijk moeten aannemen, d.i. geloven.

163. *Waarom moeten wij vast geloven?*

Wij moeten vast geloven omdat God de opperste en onfeilbare Waarheid is, die alles weet en altijd waarheid spreekt.

We geloven iemands gezegde op twee voorwaarden die allebei samen aanwezig moeten zijn:

- 1° Hij die spreekt moet spreken met kennis van zaken: waarborg van wege het verstand.
- 2° Hij moet oprecht zijn, niet bedriegen, de zaken zeggen zoals hij ze kent: waarborg vanwege de wil.

Die dubbele waarborg is in de hoogste mate aanwezig bij God, die sprak door zijn Openbaring: God weet alles; God is zeker oprecht, bedriegt nooit, kan niet bedriegen.

Dit alles ligt zeer juist aangegeven in de *'Akte van geloof'* die we dan zo bondig mogelijk kunnen samenvatten als volgt: *'Mijn God, ik geloof heel uw Openbaring zoals de H. Kerk die voorhoudt', want 'Ge weet alles en ge zult of kunt niet bedriegen'. Volgens 'dit geloof wil ik steeds leven tot aan mijn dood'.*

164. *Welke zijn de vier geloofswaarheden die mij volstrekt moeten kennen en geloven?*

De vier geloofswaarheden die wij volstrekt moeten kennen en geloven zijn:

- ten 1ste, dat er is één God;
- ten 2de, dat er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest;
- ten 3de, dat God de Zoon is mens geworden en ons door zijn dood heeft verlost;
- ten 4de; dat God de loner is van het goed en de straffer van het kwaad.

Strikt genomen zijn er vijf voornaamste geloofswaarheden:

- 1° Het bestaan van één God,
- 2° Het bestaan van een H. Drievuldigheid, Vader en Zoon en H. Geest,
- 3° Menswording van God de Zoon,
- 4° Verlossing door God de Zoon,
- 5° Na de dood volgt de eeuwigheid: volledige beloning van alle goed, volledige bestraffing van alle kwaad.

165. *Volstaat het de vier voornaamste waarheden te kennen?*

Neen, het volstaat niet de vier voornaamste waarheden te kennen; wij zijn ertoe verplicht ook te kennen het Onze Vader, het Weesgegroet, de Twaalf Artikelen van het Geloof, de geboden van God en van de Heilige Kerk, alsook het gebruik van de Sacramenten en de plichten van onze staat.

- 1° Het Onze Vader en Weesgegroet: de voornaamste gebeden.
- 2° De Twaalf Artikelen van het Geloof: korte inhoud van al wat we moeten geloven.
- 3° De Geboden van God en van de Heilige Kerk: korte inhoud van al wat we moeten doen.
- 4° Gebruik van de Sacramenten: men moet voldoende kennis hebben van de Sacramenten die men ontvangt.
- 5° Plichten van onze staat: uiterst gewichtig omdat dit behoort tot ons gewone, dagelijkse leven.

166. Wanneer moeten wij openlijk getuigenis geven van ons geloof?

Wij moeten openlijk getuigenis geven van ons geloof, wanneer de belangen van onze heilige godsdienst of het geestelijk welzijn van de naaste het vereisen.

1° Om de belangen van onze heilige godsdienst.

a) Zijn godsdienstige overtuiging niet durven tonen uit menselijk opzicht schaadt ten zeerste de godsdienst.

b) In tijd van vervolging vooral moeten we, met Gods genade, weten stand te houden.

2° *Uit naastenliefde*: om namelijk door onze lafheid geen ergernis te geven aan anderen, terwijl ons openlijke getuigenis hen versterkt in hun geloof.

Jezus heeft gezegd: *“Wie zich over Mij en mijn woorden zal geschaamd hebben, over die zal de Zoon der mensen zich schamen, wanneer Hij zal komen in zijn heerlijkheid”*

(Lukas 9:26).

167. Mogen wij soms ons geloof verzaken, iets zeggen of iets doen dat in strijd is met ons geloof?

Wij mogen nooit ons geloof verzaken, nooit iets zeggen of iets doen dat in strijd is met ons geloof, zelfs niet om ons leven te redden.

We moeten steeds de rangorde der goederen in acht nemen: dit het hoogste schatten wat de hoogste waarde heeft en daarnaar ons doen en laten regelen. Bovenaan staat ons hoogste goed, namelijk ons eeuwig geluk en al wat er mee in verband staat of ertoe leiden kan; daarna volgen de natuurlijke goederen der ziel en dan pas op de laatste plaats de stoffelijke goederen. Om het hoger goed te bewaren of te bevorderen moeten we het mindere laten. Dan is het klaar dat we ons geloof in al ons doen en laten moeten gaaf houden en dat we voor dit hogere geestelijke goed zelfs het tijdelijk leven van ons lichaam moeten prijsgeven.

168. Hoe stelt men zich bloot aan het gevaar zijn geloof te verliezen?

Men stelt zich bloot aan het gevaar zijn geloof te verliezen:

ten 1ste, door de kennis van zijn geloof te verwaarlozen;

ten 2de, door te luisteren naar degenen die het geloof aanvallen;

ten 3de, door boeken of dagbladen te lezen die het geloof bestrijden.

1° Wie niet bijleert vergeet stilaan ook datgene wat hij kende. De godsdienstkennis die we opdeden als kinderen is te zeer geheugenkennis. Wanneer we, op latere leeftijd, niet bijhouden wat we kenden en niet aanvullen door nieuwe lezingen, zullen we vlug die geheugenkennis vergeten en zo worden we stilaan onwetend. We moeten doen als vakmannen die alles benuttigen om steeds bedrever te worden in hun vak: ons voornaamste vak hier op de wereld is onze zaligheid te bewerken en bijgevolg zo goed mogelijk de godsdienstleer te kennen.

2° Men ondergaat noodzakelijk de invloed van wat men voortdurend beluistert vooral wanneer men zelf niet genoegzaam onderlegd is in de juiste leer.

3° Slechte lezingen, eveneens slechte films, radio, televisie, zijn een allergrootst gevaar:

- a) Zoals het lichaam de invloed ondergaat van een ongunstige omgeving, zo ondergaat de ziel, dat is het verstand en de wil, ook noodzakelijk de nadelige invloed van kwade lezingen.
- b) Ter oorzaken van de gevolgen der erfzonde, ondergaat de mens sterker de invloed van het kwade dan van het goede.
- c) De meeste mensen zijn niet genoeg ontwikkeld, niet genoeg onderlegd en zo ondergaan ze onbewust des te meer de invloed van het kwade.
- d) De ondervinding wijst eveneens op de alle treurigste gevolgen van slechte lezingen: zovelen hebben langs die weg hun geloof, hun kuisheid verloren.
- e) We onderhouden zo zorgvuldig, zo angstvallig alle voorschriften der hygiëne, alle gevaren voor het lichaam waarom lopen we dan, wanneer er gevaar is voor de ziel, zo gaarne, zo roekeloos tot op het randje.
- f) Slechte lectuur is in onze huidige maatschappij helaas, veruit overwegend: een reden te meer om zeer voorzichtig te zijn.

169. Wat noemt men geest van geloof?

Geest van geloof noemt men de gewoonte om alles te beoordelen naar de lering van het Evangelie en van de Kerk; en om daarnaar te handelen.

De wijsheid van de wereld en ook de wijsheid van het eigenliefde staan regelrecht tegenover de wijsheid van het Evangelie, de wijsheid die Christus heeft gepredikt. Zo b.v.: de acht zaligheden die door de wereld en ook door onze eigenliefde als dwaasheden worden aanzien.

Hij nu bezit de geest van geloof die de gewoonte heeft in zijn denken en handelen zich steeds te richten naar de leer van Christus, de leer van het Evangelie.

170. Kan het geloof alleen ons zalig maken?

Het geloof alleen kan ons niet zalig maken; wij moeten ook leven volgens ons geloof, want de Heilige Schrift zegt dat het geloof zonder de werken dood is.

De deugd van geloof werd ons in het Doopsel in de ziel ingestort als een levenskiem. Op latere leeftijd moeten we dan leren bewust denken en handelen naar de gegevens van ons geloof, naar de gegevens van het Evangelie zo niet is ons geloof als een dood geloof. *“Zo gaat het ook met het geloof: zonder de werken is het innerlijk dood... Wilt ge zien, lege mens, hoe het geloof zonder de werken onvruchtbaar is”* (Jakobus 2:17-20).

Les 12: III. De Hoop.

171. Wat is de hoop?

De hoop is de goddelijke deugd waardoor wij met een vast vertrouwen van God verlangen en verwachten de eeuwige zaligheid en de genade om ze te verdienen.

- 1° *Goddelijke deugd*: het voorwerp van die deugd is God zelf: we vertrouwen op God.
- 2° Met een vast betrouwen (zie nr. 172).
- 3° *Van God verlangen en verwachten, de eeuwige zaligheid*: onze grote hoop, onze voornaamste verwachting is de hemel, God rechtstreeks te aanschouwen en te beminnen en dit in alle eeuwigheid.
- 4° *De genade om ze te verdienen*: de heiligmakende genade en de dadelijke genaden die de middelen zijn om de hemel te verdienen.

172. Waarom moeten wij hopen met een vast vertrouwen?

Wij moeten hopen met een vast vertrouwen, omdat God oneindig goed is voor ons, almachtig en getrouw in zijn beloften.

- 1° We vertrouwen enkel op iemand die goed is; een slechte mens mistrouwen we. God is oneindig goed, verdient dus het hoogste vertrouwen.
  - 2° Hij die goed is deelt mee, laat anderen delen in zijn goederen. Een goed mens is niet altijd bij machte zijn goedheid werkdadig te betuigen. Welnu God is almachtig, kan dus zijn oneindige goedheid altijd werkdadig betuigen.
  - 3° Een goed mens die iets belooft kan uit zwakheid zijn woord terugtrekken en niet geven wat hij beloofde. God is oneindig volmaakt, zodus zeker getrouw aan zijn beloften.
- In God zijn dus de 3 voorwaarden tot vertrouwen in de hoogste volmaaktheid aanwezig.
Niemand verdient zo'n vertrouwen, als wel God, oneindig goed, almachtig en volkomen getrouw aan zijn beloften.

173. Op wie moeten we onze hoop stellen?

We moeten onze hoop stellen op God alleen, door de verdiensten van Jezus Christus.

- 1° *Op God alleen*: vermits God alleen ons tot zo'n hoge doel, de hemel kon bestemmen en Hij alleen ons daartoe de passende middelen kan schenken.
- 2° *De verdiensten van Jezus Christus*: Christus heeft door zijn kruisdood het genadeleven herwonnen voor alle mensen en zo de hemel opnieuw geopend.

Les 12: IV. De Liefde.

174. Welk is de uitmuntendste onder alle deugden?

De uitmuntendste onder alle deugden is de liefde.

1° *“De grootste echter is de liefde”* (1 Korintiërs 13:13). *“Ge zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grootste en eerste gebod.”* (Mattheüs 22:37-38).

2° God beheerst door zijn almacht en oneindige volmaaktheid al wat er bestaat: dan is het ook klaar dat alles aan Hem ondergeschikt moet wezen, dat alle wetten en geboden dit volstrekke meesterschap van God moeten betrachten en voorhouden, daarnaar streven, dus God werkdadig beminnen.

175. Wat is de liefde?

De liefde is de goddelijke deugd waardoor wij God boven alles beminnen om Hemzelf, en onze naaste gelijk ons zelf om God.

1° *Goddelijke deugd*: God zelf is het voorwerp en de beweegreden van onze liefde: we beminnen God om Hemzelf.

2° *Boven alles*: (zie nr. 177).

3° *Om Hemzelf*: (zie nr. 176).

4° *Ons naaste gelijk ons zelf*: zoals we ons zelf alle goed wensen en van ons zelf alle kwaad afweren, zo moeten we ook doen tegenover onze naaste.

5° *Om God*: de liefde tot ons zelf en de liefde tot de evenmens moeten ondergeschikt zijn aan de liefde tot God, m.a.w. we moeten God zelf in onze naaste beminnen.

176. Wat is God beminnen om Hemzelf?

God beminnen om Hemzelf, is God beminnen omdat Hij oneindig volmaakt is en alle liefde waardig.

God is oneindig volmaakt: zodus ligt alle goed in de hoogste mate in Hem verwezenlijkt. De menselijke wil die van nature streeft naar het goede moet dus noodzakelijk het hoogste goed, namelijk God, om Hemzelf beminnen, d.w.z. die liefde tot God niet afhankelijk maken van een liefde tot een kleiner, tot een tijdelijk, beperkt goed.

177. Wat is God beminnen boven alles?

God beminnen boven alles, is God meer beminnen dan alle schepselen, en daarom bereid zijn alles te verliezen, zelfs het leven, liever dan Hem door één doodzonde te beledigen.

God is de Meester over alles wat er bestaat: we mogen dus niets beminnen dat tegen de Wil van God zou zijn.

God is het oneindige goed: het ware dus onredelijk een ander goed buiten God meer te beminnen dan God zelve: daarin juist ligt de zonde. Gods heilige Wil is de hoogste wet: om die Wil te volbrengen, d.w.z. om God werkdadig te beminnen, moeten we alle andere goederen prijsgeven, zelfs ons leven en zeker nooit iets willen tegen Gods Wil in wat zonde is: dan pas beminnen we waarlijk God boven alles.

178. Wie verstaan wij door onze naaste?

Door onze naaste verstaan wij al degenen die met ons deel kunnen hebben in de eeuwige zaligheid.

Alle mensen in zoverre ze geroepen zijn tot de hemel zijn onze naaste: zodus heel zeker zij die hun zaligheid reeds bereikt hebben, namelijk de hemelingen; ook zij die ervan verzekerd zijn eens zalig te zijn, namelijk de zielen van het Vagevuur; verder alle mensen die nog leven, zonder één enkele uitzondering, want allen, zolang ze leven, kunnen de zaligheid bereiken.

Alleen de verdoemden zijn uitgesloten.

179. Wat is onze naaste beminnen om God?

Onze naaste beminnen om God, is hem beminnen om te behagen aan God, die hem bemint als geschapen naar zijn beeld, ja als zijn kind en hem bestemt tot de eeuwige zaligheid.

Gods Wil is de hoogste wet. Welnu God bemint onze naaste:

1° *Als mens*: beeld van God (zie nr. 49).

2° *Als geroepene tot het eeuwig geluk*: kind van God door de heiligmakende genade die het goddelijk leven zelve is.

Indien we God oprecht beminnen, dan moeten we dus ook de naaste beminnen om diezelfde redenen. Zo schrijft S. Joannes: *Zo iemand zegt: "Ik heb God lief, maar toch zijn broeder haat, hij is een leugenaar; wie immers zijn broeder, die hij gezien heeft, niet bemint, kan God niet beminnen, die hij niet gezien heeft. Want dit gebod hebben we van Hem ontvangen: wie God bemint, moet ook zijn broeder beminnen"* (I Johannes 4:20-21). Door ware naastenliefde beminnen we dus God zelf in de naaste.

180. Wat is onze naaste beminnen gelijk ons zelf?

Onze naaste beminnen gelijk ons zelf, is hem geen kwaad willen, maar hem het goede wensen en het goede doen dat wij redelijkerwijze voor onszelf verlangen.

- 1° Het kwaad dat we ons zelf zeker niet toewensen, ook aan de naaste noch toewensen, noch toebrengen.
- 2° Het goede dat we onszelf toewensen ook aan de naaste toewensen en geven wanneer het past.
- 3° Dit redelijkerwijze d.w.z. steeds in overeenstemming met Gods wil, in overeenstemming met de goddelijke wetten.
- 4° Die liefde moet zijn:
  - a) Oprecht, gemeend in het hart.
  - b) Werkdadig: *“Kinderkens, laten wij niet liefhebben met woord of tong maar in daad en waarheid”* (I Johannes 3:17-18).
  - c) Onbaatzuchtig: niet uitsluitelijk om eigen voordeel maar uit liefde tot God.
  - d) Algemeen: niemand uitsluiten, noch zondaars noch vijanden.

181. Moeten wij zelfs onze vijanden beminnen?

Ja, zelfs onze vijanden moeten wij beminnen, want ook zij zijn onze naasten en Jezus Christus heeft ons het bevel en het voorbeeld van de liefde tot de vijanden gegeven.

- 1° Onze vijanden zijn eveneens onze naasten en moeten dus als dusdanig bemind worden.
- 2° *“Ge zult uw broeder niet haten in uw hart. Zoek geen wraak en gedenk niet de ongerechtigheid uwer medeburgers”* (Levit. 19:17-18). *“Als uw vijand honger heeft, spijzig hem; als hij dorst heeft, geeft hem water om te drinken”* (Spreuken 25:21).
- 3° Christus heeft ons het bevel en het voorbeeld gegeven.
  - a) Het ‘Onze Vader’ dat Hij ons leerde omvat deze vraag: *“Vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren”* (Mattheüs 5:44-47).
  - b) *“Gij weet niet van welke geest gij zijt”* zo sprak Jezus tot zijn leerlingen die zich wilden wreken (Lukas 9:54-55). Jezus weent over Jeruzalem uit medelijden (Lukas 19:41). Christus vergeeft aan Petrus, is bereid om ook aan Judas te vergeven: Hij vergeeft aan zijn eigen beulen en bidt voor hen.

Les 12: V. De Gaven van de H. Geest.

182. Omvat het bovennatuurlijk leven nog andere gaven dan de goddelijke genade en de bovennatuurlijke deugden?

Het bovennatuurlijk leven omvat ook nog de gaven van de Heilige Geest, die God ons schenkt tezamen met de heiligmakende genade en de bovennatuurlijke deugden.

Het is de algemene leer dat met de heiligmakende genade en de ingestorte deugden, ook de gaven van de H. Geest worden megedeeld. Die leer is nochtans geen geloofspunt. Die gaven worden ons geschonken, in de ziel ingestort bij het Doopsel.

183. Welke zijn de zeven gaven van de Heilige Geest?

De zeven gaven van de Heilige Geest zijn: de wijsheid, het verstand, de raad, de sterkte, de wetenschap, de vroomheid en de vreze Gods.

De gaven van wijsheid, verstand en wetenschap en raad beïnvloeden het verstand. De gaven van sterkte, vroomheid en vreze Gods beïnvloeden de wil.

- 1° *Gave van Wijsheid*: dank aan die gave beseft de ziel de goddelijke dingen naar hun waarde en beoordeelt ze alles wat ze ziet en hoort, alles wat haar overkomt van goddelijk standpunt uit.
- 2° *Gave van Verstand*: doet ons dieper doordringen in de geloofsgeheimen; is geen louter redenerend kennen maar meer een rechtstreeks innig beschouwen van die waarheden.
- 3° *Gave van Wetenschap*: de ziel weet hierdoor duidelijk de geloofswaarheden te onderscheiden en eveneens datgene wat ze best zou doen, tot haar geestelijk welzijn.
- 4° *Gave van Raad*: de ziel, wanneer ze voor een moeilijkheid staat, weet hierdoor wat haar best te doen staat; kan ook anderen, wanneer ze voor een moeilijkheid staan, de beste weg aanduiden.
- 5° *Gave van Sterkte*: dank aan die gave vertrouwt de ziel vast in de einduitkomst bij het nastreven van een goed en daartoe trotseert ze met een blijde volharding alle lijden en moeilijkheden.
- 6° *Gave van Vroomheid*: de deugd van Godsdienst neigt de ziel om aan God de eredienst te geven die Hem toekomt. De gave van vroomheid neigt de ziel ertoe aan God ere te geven, niet enkel omdat dit rechtvaardig is maar omdat God dit werkelijk waardig is.
- 7° *Gave van vreze Gods*: de ziel vlucht nu de zonde, niet zozeer uit schrik voor de straf, die er mogelijk op volgt, dan wel uit liefde tot God.

De gaven van *wijsheid, verstand en wetenschap vervolmaken de deugd van geloof* vermits ze ons een dieper en meer onmiddellijker inzicht geven in de goddelijke dingen en ook in de geschapene wezens die we steeds beschouwen in betrekking tot God.

De gave van *raad vervolmaakt de deugd van voorzichtigheid*, is als het ware een praktische volmaakt toegepaste voorzichtigheid.

De gave van *sterkte vervolmaakt de deugd van sterkte* vermits de ziel hierdoor vlugger en krachtiger de moeilijkheden trotseert.

De gave van *vroomheid vervolmaakt de deugd van godsdienst* vermits de reden tot handelen verhevener is.

De gave van *vrees Gods vervolmaakt de deugd van hoop* omdat de vrees wordt ingegeven door edeler motief, de liefde tot God.

De gaven zijn volmaakter dan de deugden: het is onder de invloed van die gaven dat volmaaktere, dat heilige zielen handelen.

De gaven zijn als het ware de gewone, de normale organen van hogere deugdzaamheid, hogere heiligheid, ook van het mystieke leven.

Bij het Vormsel ontvangt de ziel een nieuwe aansterking van die gaven: dit, omdat de ziel, bij het ontluiken van het verstand en de wil – het is gewoonlijk rond die tijd dat dit Sacrament wordt toegediend – nu nog meer bovennatuurlijke hulp nodig heeft tegen de aanvechtingen van de duivel, de wereld en de eigenliefde.

184. Waartoe dienen de gaven van de Heilige Geest?

De gaven van de Heilige Geest maken ons bekwaam om vlug en gewillig de ingevingen van de Heilige Geest te volgen, en zijn aldus een onschatbaar middel om tot de christelijke volmaaktheid te komen.

Zoals de bovennatuurlijke deugden zijn ook de gaven blijvende gesteltenissen der ziel die door God rechtstreeks ingestort worden in de ziel bij het Doopsel; bij het Vormsel worden die gaven nog aangesterkt. Door de gaven verlicht de H. Geest nog meer rechtstreeks en intenser het verstand en wakkert de wil nog meer aan tot het goede; door die gaven wordt de ziel soepel en gedwee om zodra mogelijk de ingevingen der genade in te volgen.

Les 13: De Zedelijke Deugden.

185. Welke noemt men zedelijke deugden?

Zedelijke deugden noemt men de deugden die onze daden en onze zeden regelen naar de rede en het geloof.

1° *Deugden*: bijblijvende gesteldheid der ziel waardoor ze geneigd is om het goede te doen.

2° *Bovennatuurlijke deugden*: bij het H. Doopsel ingestort in de ziel samen met het heiligmakende genade.

3° Door die deugden worden onze daden, onze zeden gericht naar het goede.

186. Welke zijn de zedelijke hoofddeugden?

De zedelijke hoofddeugden zijn deze vier: de voorzichtigheid, de rechtvaardigheid, de sterkte en de matigheid;

Hoofddeugden: alle andere deugden kunnen tot deze vier herleid worden, het zijn bepaalde manieren van *voorzichtig of rechtvaardig of sterk of matig te handelen*.

187. *Waarom worden de vier hoofddeugden kardinale deugden genoemd?*

De vier hoofddeugden worden kardinale deugden genoemd, omdat zij als de spil en het steunpunt zijn van al de andere zedelijke deugden.

'Kardinale' komt van het Latijnse woord 'cardo' wat betekent 'spil' 'hengsel' van een deur, dat waarop de deur steunt en draait bij open – en toegaan. Zó zijn de vier hoofddeugden als de spil, het steunpunt van al de andere zedelijke deugden.

188. *Wat is de voorzichtigheid?*

De voorzichtigheid is de deugd die ons de beste middelen doet aanwenden om christelijk te leven en in de hemel te komen.

'Voorzichtigheid' wijst op 'voorzien' alvorens men een daad stelt en dan nog 'toezien' terwijl men handelt. De voorzichtigheid is meer een deugd van het verstand dat, onder medewerking van een goede wil, aandachtig de beste middelen uitkiest en toepast om het goede te doen en het kwade te laten en zodoende braaf te leven en het einddoel, de hemel, te bereiken.

189. *Wat is de rechtvaardigheid?*

De rechtvaardigheid is de deugd die ons aan iedereen doet geven wat hem toekomt.

Deugd waardoor we geneigd zijn aan iedereen te geven wat hem toekomt.

1° *Aan God*: aanbidding, onderwerping, het volbrengen van al zijn geboden.

2° *Aan de naaste*: zijn geestelijke en tijdelijke rechten eerbiedigen en bevorderen.

190. *Wat is de sterkte?*

De sterkte is de deugd die ons het goede doet beoefenen spijs moeilijkheden en zelfs vervolgingen.

1° In het beoefenen der deugd stuiten we onvermijdelijk op moeilijkheden:

a) *vanwege onszelf*: de drievoudige begeerlijkheid.

b) *vanwege de wereld*: de bedorvene, of soms erg boze wereld (vervolgingen).

c) *vanwege de duivel*.

2° De sterke ziel neemt graag de moeilijkheid aan, zal ze zelfs trotseren om zo nog groter, verdienstelijker goed te bereiken door edelmoedigere daad.

191. *Wat is de matigheid?*

De matigheid is de deugd die ons de zinnelijke goederen doet gebruiken volgens de voorschriften van de rede.

De matigheid is de deugd waardoor we in ons de drie begeerlijkheden beheersen en richten binnen de grenzen die ons door het verstand en het geloof worden aangewezen.

192. Welke andere deugden, buiten de kardinale deugden, moeten wij beoefenen?

Alle zedelijke deugden moeten wij beoefenen, zoals de nederigheid, de gehoorzaamheid, de dankbaarheid, de geduldigheid, de zachtmoedigheid, de boetvaardigheid, de kuisheid.

1° Nederigheid: zichzelf willen kennen zoals men werkelijk is; ook zó door anderen willen beoordeeld worden; ook, naar die juiste kennis, willen behandeld worden.

Al wat we goeds hebben aan ons en in ons komt van God, moet dus tot Hem teruggebracht worden. Al wat we kwaads hebben en zijn komt van ons en hierom verdienen we enkel geringschatting, misprijzen.

2° Gehoorzaamheid: eerbied voor alle gezag “want alle gezag komt van God”. (Romeinen 13:1)
Zie verder n° 276 Vierde der 10 Geboden.

3° Dankbaarheid: tegenover God en de mensen die ons weldeden, erkentelijk zijn niet enkel in woorden maar ook in werken.

4° Geduldigheid: noch uitwendig klagen noch inwendig treuren wanneer lichamelijk lijden of zielenleed ons kwelt.

5° Zachtmoedigheid:

a) Alle onwettige toorn beslist vermijden:

b) De wettige toorn beheersen, zichzelf inwendig meester blijven, terwijl men zich uitwendig verontwaardigd moet tonen. Zo b.v. O. L. Heer toen Hij de kooplui uit de tempel joeg.

6° Boetvaardigheid: bereid zijn om allerlei smart, lichamelijk en geestelijk, te onderstaan tot uitboeting van eigen zonden of die van anderen.

7° Kuisheid: gesteldheid der ziel waardoor we de geslachtsdrift in ons beheersen volgens de wetten die eigen zijn aan iedere levensstaat. (Zie verder nr. 286, nr. 288: Zesde en negende gebod.)

Les 14: I. De Goede Werken.

193. Wat is een goed werk?

Een goed werk is een deugdzaame daad die wij met Gods genade verrichten, ter ere van God en tot welzijn van onszelf of van de naaste.

1° Deugdzaame daad: een inwendige of uitwendige beoefening van een der goddelijke of zedelijke deugden.

2° Met Gods genade: bij iedere goede daad die we stellen worden we gesteund door de dadelijke genade (zie hierboven nr. 154).

3° Ter ere van God: men moet een goed inzicht hebben; dit inzicht moet niet hernieuwd worden telkens bij iedere daad; het is voldoende nu en dan eens zijn algemeen goed inzicht te hernieuwen. Door de doodzonde wordt de goede mening herroepen, als het ware vernietigd.

4° Tot welzijn van onszelf: we betrachten voor onszelf een wettig natuurlijk of een bovennatuurlijk voordeel en het komt ons ook ten goede, al was het maar enkel een

vermeerdering van heiligmakende genade; *of van de naaste*: we betrachten voor de naaste een wettig natuurlijk (b.v. een aalmoes geven) of een bovennatuurlijk voordeel (gebed voor een zondaar) en het komt hem werkelijk ten goede.

194. Welke zijn de goede werken die in de Heilige Schrift vooral worden aanbevolen?

De goede werken die in de Heilige Schrift vooral worden aanbevolen zijn: het gebed, de versterving en de werken van barmhartigheid of van naastenliefde.

- 1° Het gebed: (zie 26ste les). Het gebed is het middel bij uitstek om van God vele genaden te bekomen: God heeft er herhaaldelijk op gewezen. Bidden dat is met God bezig zijn in ons verstand en ons hart: dat is het beste werk dat we verrichten kunnen: dat zullen we in de Hemel vanzelf doen zonder moeite; hier op aarde vergt het een inspanning.
- 2° Versterving: werd herhaaldelijk door God in het Oude Testament en door O. L. Heer gepredikt. Door de versterving beheersen we onze driften, voorkomen we menige zonde en boeten we tevens onze vroegere zonden uit.
- 3° Werken van barmhartigheid: zijn niets anders dan bepaalde toepassingen van de grote wet der naastenliefde.

195. Wat zijn werken van barmhartigheid?

Werken van barmhartigheid zijn liefdedeuren waardoor wij de naaste in zijn lichamelijke of geestelijke nood bijstaan.

- 1° Geestelijke werken van barmhartigheid.
  - i.) De zondaars vermanen.
  - ii.) De onwetenden leren.
  - iii.) De twijfelachtige goede raad geven.
  - iv.) De bedroefden vertroosten.
  - v.) Het onrecht geduldig lijden.
  - vi.) De beledigingen vergeven.
  - vii.) Voor levenden en doden bidden.
- 2° Lichamelijke werken van barmhartigheid.
  - i.) De hongerige spijzen.
  - ii.) De dorstige laven.
  - iii.) De naakten kleden.
  - iv.) De vreemdelingen herbergen.
  - v.) De zieken bezoeken.
  - vi.) De gevangenen verlossen.
  - vii.) De doden begraven.

196. Wat verdienen wij door de goede werken die wij in staat van genade doen?

Door de goede werken die wij in staat van genade doen, verdienen wij:

ten 1ste, vermeerdering van de heiligmakende genade en van de hemelse glorie;

ten 2de, dadelijke genaden om christelijk te leven;

ten 3de, vergiffenis van onze dagelijkse zonden;

ten 4de, voldoening voor onze tijdelijke straffen.

- 1° Ieder goed werk vermeerdert in ons het goddelijk leven en vermeerdert daardoor zelf de toekomstige glorie des hemels die niets anders is dan de volledige uitbloei van dit leven na de beproevingstijd hier op aarde. Hoe meer een leven actief is – en dat is het juist door goede werken – hoe sterker ook dit leven wordt.
- 2° Dadelijke genaden. God geeft aan iedere ziel meer dan voldoende genaden om christelijk te leven maar ongetwijfeld geeft Hij zijn genaden geredelijker en overvloediger aan hen die er edelmoedig aan beantwoorden door goede werken.
- 3° Vergiffenis van onze dagelijkse zonden. Het doen van goede werken veronderstelt in ons een werkdadige liefde tot God die daardoor zelf tegelijk is een berouwhebbende liefde en aan het berouw, naar gelang het min of meer vurig en oprecht is wordt ook verbonden een gelijkmatige vergiffenis der zonden.
- 4° Voldoening voor onze tijdelijke straffen: goede werken vergen een inspanning, een zekere moeite, dus een zeker lijden waaraan dan ook een uitboetingskracht is verbonden.

197. Kan men in staat van doodzonde goede werken doen?

In staat van doodzonde kan men goede werken doen, maar die zijn niet verdienstelijk voor de hemel; toch zijn ze zeer nuttig om van de goddelijke barmhartigheid de genade van bekering te bekomen.

Een ziel die in staat van doodzonde verkeert is bovennatuurlijke dood: gelijk een boom die dood is geen vruchten meer kan dragen zo kan de ziel in staat van doodzonde evenmin bovennatuurlijke vruchten dragen. Niettemin vermits het werken zijn van een verstandige, vrije mens die zijn zonden wellicht betreurt, kunnen die werken God ertoe bewegen aan die ziel de genade der bekering te verlenen.

Les 14: II. De Christelijke Volmaaktheid.

198. Wat is de christelijke volmaaktheid?

De christelijke volmaaktheid is niets anders dan het volmaakte christelijk of bovennatuurlijk leven.

De christelijke volmaaktheid komt hierop neer: de goddelijke en zedelijke deugden die we ontvingen in het Doopsel zo vurig mogelijk beoefenen zodat we hierdoor zelf het leven der heiligmakende genade in ons steeds verhogen en nog meer dadelijke genaden van Gods goedheid over ons afroepen door onze edelmoedigheid.

199. *Waarin bestaat het volmaakte christelijk leven?*

Het volmaakte christelijk leven bestaat in de innige vereniging met God door de liefde, zodat wij in al onze handelingen geleid en bezielde worden door de liefde tot God.

God is de volstreekte Meester over alles en over allen: zijn Wil is dus de hoogste Wet. God beminnen is willen wat God wil. Welnu Gods wil wordt ons duidelijk gemaakt langs de weg der Openbaring, de 10 Geboden, de geboden der Kerk en zo verder. De christelijke volmaaktheid is dan gelegen in die praktische overeenstemming van onze wil met de Wil van God: dat is de enige, werkdadige liefde tot God.

200. *Wat veronderstelt de christelijke volmaaktheid?*

De christelijke volmaaktheid veronderstelt dat wij trouw de geboden van God en van de Heilige Kerk onderhouden en, zo volmaakt mogelijk, de plichten van onze staat volbrengen.

- 1° Gods geboden onderhouden: door die geboden heeft God ons duidelijk zijn Wil bekend gemaakt.
- 2° De geboden der H. Kerk onderhouden: de H. Kerk die door Christus werd gesticht, vertegenwoordigt zijn gezag onder ons. Wat de H. Kerk gebiedt, gebiedt God.
- 3° De plichten van onze levensstaat, die trouwens niets anders zijn dan een verduidelijking, een bepaalde toepassing van de geboden van God of van de H. Kerk. Zo b.v. de zuiverheid van de huwelijke staat, aangewezen door het zesde en negende gebod van God en duidelijker voorgesteld door de wereldbrief: '*Casti connubii*' van Paus Pius XI.

201. *Noem enige middelen die ieder christenmens moet aanwenden om tot de christelijke volmaaktheid te komen*

Om tot de christelijke volmaaktheid te komen moet ieder christenmens veel bidden, dikwijls biechten en communiceren, het woord Gods gaarne aanhoren, zichzelf verloochenen en getrouw zijn ook in het kleine.

- 1° *Veel bidden*: de mens is uit zichzelf uiterst zwak en nu meer dan vroeger zijn we omringd door vele gevaren: we hebben dus Gods hulp nodig, namelijk de genade. Welnu, het is een algemene schikking der Voorzienigheid, genaden te schenken naar de mate van ons gebed. Daarom ook heeft O. L. Heer ons herhaaldelijk aangespoord tot bidden. (Zie verder nr. 325.) Deze spreuk is dan ook volle waarheid: '*Wie bidt wordt zalig, wie niet bidt gaat verloren.*'
- 2° *Dikwijls biechten*: (zie verder nr. 424).
  - a) Om de bijzondere genaden te bekomen die we nodig hebben tot het vermijden der zonden; die genaden zijn bijzonder aan de biecht verbonden;
  - b) tot verdere zuivering van al onze zondevlekken;
  - c) om vermeerdering te verkrijgen van heiligmakende genade: dit wanneer het geldt een devotiebiecht, d.w.z. een biecht waarin we geen doodzonden te belijden hebben.
- 3° *Dikwijls communiceren*: (zie verder nr. 404 en 408).

De H. Communie is het sterkste voedsel voor het bovennatuurlijk leven der ziel meer daardoor zelf wordt de ziel meer bestand tegen de aanlokkingen en de gevaren van het kwaad.

4° Het woord Gods gaarne aanhoren:

- a) Om onze godsdienst en de verplichtingen die ermee verbonden zijn steeds beter te leren kennen en begrijpen (zie hierboven nr. 5).
- b) Om werkdadig aangezet te worden tot het beoefenen der deugden.

5° Zichzelf verloochenen:

- a) Tot uitboeting onzer zonden.
- b) Om de zonde en de gevaren der zonde te vermijden.
- c) Om onze goede gewoonten te versterken.

6° Getrouw zijn ook in het kleine:

- a) Onze gewone dag is samengesteld uit vele kleine feitjes: de getrouwheid in die vele kleine dingetjes veronderstelt een grote wilskracht, een grote liefde tot God en daardoor zelf doet zo'n getrouwheid in het kleine ons werkelijk vorderen in de volmaaktheid.
- b) Ontrouw in het kleine brengt stilaan tot grotere fouten.

202. Wat zijn evangelische raden?

Evangelische raden zijn middelen die Jezus Christus in het Evangelie bijzonder aanraadt om de christelijke volmaaktheid gemakkelijker en vollediger te bereiken.

- 1° *Christus*, de Wetgever van het Evangelie (de blijde boodschap), gaf ze bij de verkondiging van zijn blijde boodschap. (Mattheüs 19:21)
- 2° Het zijn raden, dus geen geboden zoals duidelijk blijkt uit de woorden van Jezus tot de rijke jongeling. “Wilt ge volmaakt zijn...” zo dus “Ge moet niet, maar indien ge wilt dan moet ge het zo doen: ga verkopen wat ge hebt en geef het aan de armen en ge zult een schat in de hemelen hebben, en kom, volg Mij.” (Mattheüs 19:21)
- 3° *Gemakkelijker de christelijke volmaaktheid bereiken:* de drie geloften bestrijden werkdadiger de drie begeerlijkheden die aanleiding geven tot alle zonden. Bovendien door vrijwillig iets aan te nemen waartoe men niet verplicht is, toont men groter edelmoedigheid tegenover God die dit belonen zal met overvloediger genaden ter volmaaktheid.
  - a) Gelofte van zuiverheid: “*Niet allen begrijpen dit woord, zo sprak Jezus tot zijn leerlingen, maar zij alleen aan wie het gegeven is... Wie het vatten kan, hij vatte het*” (Mattheüs 19:11-12).
  - b) Gelofte van armoede: “*Verkoop... en geef weg*”, tegenin de begeerlijkheid der ogen.
  - c) Gelofte van gehoorzaamheid: “*kom, volg Mij*”, tegenin de begeerlijkheid van de geest...
- 4° Vollediger de christelijke volmaaktheid bereiken: door het onderhouden der drie geloften:
  - a) Vermijdt men werkdadiger de zonde en de gevaren der zonde.
  - b) Bewijst men grotere, edelmoediger liefde tot God.

203. Welke zijn de drie voornaamste evangelische raden?

De drie voornaamste evangelische raden zijn: de vrijwillige armoede, de volmaakte zuiverheid en de volkomen gehoorzaamheid.

1° Vrijwillige armoede: uit liefde tot Christus verzaakt men aan alle *eigendomsrecht* of ten minste aan iedere *vrije beschikking* over zijn tijdelijke goederen.

2° Volmaakte zuiverheid:

a) Uit liefde tot Christus verzaakt men aan het huwelijk en al de rechten die ermee verbonden zijn.

b) Men verplicht zich door een gelofte elke zonde van onzuiverheid te vermijden zoals dit reeds door het zesde en negende gebod van God wordt opgelegd. De gelofte voegt hier dus een tweede, nieuwe verplichting bij die twee geboden van God. Bovendien verzaakt men door gelofte aan het huwelijk.

3° Volkomen gehoorzaamheid: door de gelofte van gehoorzaamheid verplicht men zich de wil der wettige Oversten in te volgen voor alles wat zij oordelen nodig of nuttig te zijn.

Deze bepaling blijft opzettelijk zeer algemeen om zo eveneens in te sluiten de leden van 'Seculiere Instituten' waar het gemeenschapsleven, het kloosterleven niet vereist wordt. Voor kloosterlingen verplicht de gelofte van gehoorzaamheid tot onderwerping aan de bevelen der wettige Oversten in alles wat rechtstreeks of onrechtstreeks tot het gemeenschapsleven behoort, tot het onderhouden der geloften en constituties.

204. Waarom wordt de kloosterstaat de staat van volmaaktheid genoemd?

De kloosterstaat wordt de staat van volmaaktheid genoemd, omdat de kloosterlingen zich door geloften verbinden tot het onderhouden van de drie evangelische raden.

O. L. Heer sprak tot de rijke jongeling: 'Wilt ge volmaakt zijn...' Dan verder somt Hij de voorwaarden op.

1° Alles weggeven aan de arme, dus niets meer bezitten: feitelijke, volslagen armoede.

2° 'Kom en volg Mij': algehele zuiverheid en gehoorzaamheid. Die dit doet is *volmaakt*, is dus in een staat van 'volmaaktheid', rukt zich los:

a) Van al het *aardse, tijdelijke*: armoede.

b) Van de *lichamelijke genoegens*: zuiverheid.

c) Van zijn *eigen wil*: gehoorzaamheid.

En dit alles uit liefde tot Christus: men verwekt dus door dit drievoudig offer een blijvende toestand in zijn ziel, een staat van volmaaktheid.

205. Kunnen alle christenen de christelijke volmaaktheid bereiken?

Alle christenen kunnen, met de genade van God, de christelijke volmaaktheid bereiken, elk in zijn staat, gelijk de levens der heiligen het duidelijk bewijzen.

- 1° *“Wees gij dan volmaakt, gelijk uw hemelse Vader volmaakt is”* (Mattheüs 5:48). Dit woord richtte Jezus tot alle mensen. Welnu Jezus vraagt niet het onmogelijke; wat we niet kunnen uit eigen krachten vermogen we wel met de hulp der genade.
- 2° Er zijn heiligen geweest in iedere levensstaat en we moeten het S. Augustinus nazeggen wanneer hij, kort na zijn bekering, het uitriep: *“Wat die mannen en die vrouwen gekund hebben, waarom zou ik het niet even goed kunnen met de hulp der genade.”*
- 3° God heeft aan ieder ziel veel meer dan juist genoegzame genade en wanneer we edelmoedig hieraan beantwoorden trekken we Gods genaden nog overvloediger over ons neer.

206. Hoe heeft onze goddelijke Zaligmaker het volledig programma van het volmaakte christelijk leven samengevat?

Onze goddelijke Zaligmaker heeft het volledig programma van het volmaakte christelijk: leven op heerlijke wijze samengevat in de *‘acht zaligheden’*, die Hij in zijn berg rede heeft verkondigd.

De eerste bedoeling van de Zaligmaker toen Hij zijn *‘Zaligheden’* voorhield was de hoofdtrekken aan te geven van de inwendige gerechtigheid die er nodig is om in het Godsrijk toegelaten te worden: dit in tegenstelling met de vele uiterlijke voorschriften van de Oude Wet waaraan de Farizeeën zo schijnheilig hielden zonder zich te bekommeren om de inwendige gesteltenissen. Zo b.v. *‘Zalig de armen van geest’* d.w.z. de deemoedige, bewust van eigen nietigheid, ontoereikendheid, alles verwachtend van God: dit in tegenstelling met de Farizeeën, gans zelfvoldaan, scrupuleuze onderhouders der Oude wet, waarvoor God hen, zo dachten ze moest belonen.

‘Zalig zij die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid’, d.w.z. de echte, inwendige ommekeer en niet alleen uiterlijke, rituele rechtvaardigheid der Farizeeën.

‘Zalig de zuiveren van hart’ d.w.z. niet enkel zij die zuiver zijn van alle uiterlijke smet – zo de Farizeeën – maar ook van alle inwendige smet, zij die ook de inwendige zonde vermijden.

In die eerste, historische zin moeten eveneens de andere zaligheden verklaard worden. In afgeleide betekenis mogen we van die zaligheden ook de volgende traditionele verklaring geven, die tegelijk mag gelden als een programma van volmaakte christelijk leven.

De wereld en ook onze eigenliefde (die tweespalt in het diepste van ons wezen) zoeken hun zaligheid, hun geluk buiten God, in het voldoen der drievoudige begeerlijkheid. Christus stelt daar tegenover zijn acht zaligheden die wijzen op de verloochening der drievoudige begeerlijkheid (Mattheüs 5:3-10). Dat is de grote tegenstelling tussen de wijsheid van Christus en de zogezegde wijsheid van de wereld en van de bedorven eigenliefde.

- 1° *‘Zalig de armen van geest...’*: niet enkel zij die feitelijk arm zijn maar die onthecht zijn van alle tijdelijke goederen. – De wereld en de eigenliefde beweren: *‘Zalig de rijken, zalig die zich alles kunnen gunnen’*.
- 2° *‘Zalig die wenen...’*: d.w.z. zij die boete doen, die een verstorven leven leiden. – De wereld en de eigenliefde: *‘Zalig zij die van alles ruim kunnen profiteren’*.
- 3° *‘Zalig de zachtmoedige...’*: d.w.z. zij die niet reageren op geweld, op onrecht. – De wereld en de eigenliefde: *‘Men mag zich zo maar niet laten doen.’ ‘Oog voor oog, tand voor tand.’ ‘Het iemand betaald zetten.’* enz.

- 4° *'Zalig zij die hongeren en dorsten naar rechtvaardigheid...'* die steeds, hoger willen, zich inspannen tot volmaakter leven. – De wereld en de eigenliefde: *'Het is veel aangenamer zich te laten gaan, zijn lusten in te volgen'*.
- 5° *'Zalig de barmhartige...'* d.w.z. zij die het aangedane leed, smaad of onrecht steeds vergeven. – De wereld en de eigenliefde: *'Het is lafheid onrecht of smaad niet betaald te zetten wanneer men daartoe de gelegenheid heeft'*.
- 6° *'Zalig de zuiveren van hart...'* d.w.z. zij die zich zorgvuldig van iedere zonde vrijhouden. – De wereld en de eigenliefde: *'Dat is veel te lastig; het is heel wat aangenamer zijn lusten steeds in te volgen, al is er ook de zonde mee verbonden'*.
- 7° *'Zalig de vreedzame...'* zij die steeds alles vergeven en anderen ertoe aanzetten. – De wereld en de eigenliefde: *'Nee, het kwade, het onrecht moet gestraft worden, er moet op gereageerd worden, al brengt dit ook soms tot grotere verwarring, verbittering'*.
- 8° *'Zalig die vervolgd worden om Mijntwil...'* – De wereld en de eigenliefde: *'Zich niet zo onrechtvaardig laten behandelen en is men onmachtig om zich te verdedigen dan is men erg te beklagen'*.

Zij die de zaligheden van Christus beleven zijn oprecht *'zalig'* reeds hier op aarde door de genade die in hen zo rijkelijk leeft en hen troost en bovendien zullen ze eens *'volzalig'* zijn later in de hemel.

207. Welke zijn de voortreffelijkste uitwerkingen van het volmaakte christelijk leven?

De voortreffelijkste uitwerkingen van het volmaakte christelijk leven zijn die deugdzaamde daden, die verricht worden onder de bijzondere werking van de Heilige Geest en daarom de *'Vruchten van de Heilige Geest'* genoemd worden.

De *'Vruchten van de H. Geest'* S. Paulus noemt er enkele op in zijn brief tot de Galaten 5:22-23.

"De Vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, getrouwheid, zachtmoedigheid, matigheid." Aan die tekenen, zo schrijft S. Paulus, kan men herkennen of de geest Gods in ons werkt. Die tekenen merken we het best op in het leven der heiligen, zij die het christelijk leven op de volmaaktste wijze verwezenlijken.

Les 15: De Zonde en de Ondeugden.

208. Waardoor wordt het bovennatuurlijk leven in ons verzwakt of gedood?

Het bovennatuurlijk leven wordt in ons verzwakt of gedood door de zonde.

1° Het wordt verzwakt door de dagelijkse zonde (zie nr. 217).

2° Het wordt gedood door de doodzonde (zie nr. 214).

209. *Wat is de zonde?*

De zonde is een vrijwillige overtreding van de wet van God.

1° *Overtreding van de wet van God.*

God, die Meester is over al het geschapene, dus ook over de mens, kan gebieden of verbieden. Iets doen wat God verboden heeft b.v. stelen, is zonde. Iets nalaten wat God geboden heeft is eveneens zonde: b.v. Hem niet eren.

De wet van God: dat zijn de 10 geboden, en ook alle geboden van het wettige gezag dat God vertegenwoordigt, zo b.v. de Kerk, de ouders tegenover de kinderen.

2° *Vrijwillig:* d.w.z. wetens en willens:

a) *Voldoende kennis* van het kwaad. Men kan dus nooit zondigen zonder het enigszins te weten dat men zondigt.

Die kennis moet er zijn op het ogenblik dat men de daad stelt. De schuld der zondige daad moet afgemeten worden volgens de kennis die men had op het ogenblik dat men zondigde: zo zondigt een kind volgens zijn kinderlijke kennis, een volwassen mens volgens zijn kennis van volwassene. We zijn dus schuldig niet volgens de kennis die we nadien hebben maar volgens de kennis die we hadden op het ogenblik der zondige daad: m.a.w. men zondigt volgens men het weet en wil op het ogenblik zelf der verkeerde daad.

Hoe groter, hoe juister kennis, hoe groter schuld vermits dit wijst op grotere boosheid van de wil, die niettegenstaande het beter inzicht van de kwade voorgenomen daad, toch door handelt in de kwade richting.

Onwetendheid kan ook soms schuldig zijn en zo kunnen we schuldig zijn aan de verkeerde daden die we stellen uit onwetendheid. Men moet zijn plichten kennen en bijgevolg daartoe ook de middelen gebruiken. Wanneer men twijfelt of iets mag ja dan neen, dan moet men eerst de twijfel oplossen de nodige kennis trachten te achterhalen. Ontbreekt daartoe de tijd en heeft men een ernstige reden om te denken dat men de daad mag stellen, dan mag men door handelen, zo niet moet men zich onthouden want men mag zich nooit in het gevaar stellen te zondigen.

Het geweten moet ook altijd *zeker* zijn, d.w.z. dat men het altijd '*goed moet menen*' dat men moet zeker zijn over de toelaatbaarheid der daad. Het doet er niets toe dat men zich vergist in zijn oordeel: inderdaad, men zondigt in zover men meent te zondigen: zo b.v. iemand die op een vrijdag vlees eet, bij vergissing menende dat het donderdag is, bedrijft geen zonde.

b) *Toestemming van de wil:* de zonde ligt hoofdzakelijk in de wil. Kennis zonder meer is nooit zonde; gedachte zonder meer, d.w.z. een gedachte zonder slechte bijbedoeling, zonder kwade lust die er mee verbonden is en gewild wordt, is geen zonde. De zonde ligt in de wil die zich van God afwendt en zich toekeert naar het schepsel. Hij die zondigt zegt door zijn daad tot God die gebiedt of verbiedt: '*Neen, ik wil niet*' en dat juist is de zonde.

De aantrekkelijkheid van het kwade ondergaan, aanvoelen – daarin juist bestaat de bekoring – is nog geen toestemming van de wil, is dus geen zonde.

De wil kan soms in zijn vrije werking gehinderd worden en daardoor zelf wordt de verkeerde daad minder schuldig of soms helemaal vrij van schuld. Enkele voorbeelden:

- i) Wanneer men beroofd is van het gebruik van zijn verstand; krankzinnigen, iedereen in de slaap.
- ii) Plotse, hevige driftopwelling die ons verrast: schrik, woede.
- iii) Brutaal geweld dat ons van buiten uit dwingt tot een uitwendige zondige daad: eerste christenen die gedwongen werden tot bewieroken van de afgoden.
- iv) Ziekelijke toestanden, zielszieke: zware zenuwinzinking en dergelijke.

Er zijn graden in de boosheid der zonde omdat de wil min of meer boos kan zijn: zo onderscheidt men zonden van zwakheid (kwade omgeving, gebrekkige opvoeding, lichamelijke ziekelijkheid, enz.) en zonden van pure boosheid zoals men die tegenkomt bij verleiders, kopstukken, kwade volksmenners, godshaters.

Hoe bozer de wil, hoe groter zonde.

Hoe groter kennis, hoe groter zonde.

Hoe meer men ontwikkeld is, hoe meer genade men vroeger ontvangen had, hoe groter de zonde is omdat in die gevallen de zondige daad meer gewild is.

210. Op hoeveel wijzen kan men zondigen?

Men kan zondigen op vijf wijzen: namelijk door gedachten, door begeerten, door woorden, door werken en door verzuimenissen.

1° *Door gedachten*: wat men noemt 'slechte gedachten' d.w.z. nadenken op zondige dingen met kwade bijbedoeling of kwade, inwendige lust.

2° *Begeerten*: het kwade inwendig oprecht verlangen zonder dat men de daad stelt. b.v. men wil stelen doch het mislukt omdat er een waker in de buurt is. Zo vermaande O. L. Heer eveneens: "Wie met begeerte naar een vrouw ziet, heeft reeds overspel met haar gepleegd in zijn hart" (Mattheüs 5:28).

De zonde ligt inderdaad hoofdzakelijk in de wil: hij die de kwade daad verlangt, wil ze en heeft dus reeds gezondigd inwendig al stelt hij niet uitwendig de daad.

3° *Woorden*: b.v. godslastering, kwaadspreken.

4° *Werken*: b.v. doodslag, diefstal.

5° *Verzuimen*: b.v. de zondagmis verzuimen.

211. Zijn alle zonden even zwaar?

Niet alle zonden zijn even zwaar: er zijn doodzonden en dagelijkse zonden.

Er is klaar en duidelijk verschil tussen zonde en zonde, er zijn grote zonden, doodzonden en kleine zonden, dagelijkse zonden, zo b.v. iemand vermoorden en een kleinigheid stelen, dat zijn twee zonden waarvan de eerste stellig een zware zonde is en de tweede een dagelijkse zonde.

212. Wanneer bedrijft men doodzonde?

Men bedrijft doodzonde wanneer men de wet van God overtreedt in een gewichtige zaak met volle kennis en volle toestemming.

Drie voorwaarden zijn samen vereist:

- 1° Overtreding van een wet van God in een gewichtige zaak.
- 2° Volle kennis van het kwaad.
- 3° Volle toestemming van de wil.

Indien er één van die voorwaarden ontbreekt of indien een der voorwaarden gewijzigd, verminderd aanwezig voorkomt, dan is er ook geen doodzonde. Wanneer kan men zeggen dat het gaat over een gewichtige zaak, een zware verplichting?

- a) Wanneer de daad grotelijks strijdig is met de eer van God.
- b) Wanneer men door die daad een grote tijdelijke of geestelijke schade toebrengt aan zichzelf of aan anderen, of aan de maatschappij.
- c) Wanneer de daad als doodzonde wordt beschouwd in de H. Schrift, of door de mondelinge overlevering of door de beslissingen der Kerk.

Zo b.v. geloofsafval heiligschennis, echte godslastering, gewelddadige opstand tegen het kerkelijk of burgerlijk gezag, grote diefstal, grote ergernis, zelfmoord, overspel.

213. Waarom wordt een zware zonde, doodzonde genoemd?

Een zware zonde wordt doodzonde genoemd, omdat ze het bovennatuurlijk leven der genade in ons doodt en ons de eeuwige straffen der hel verdient.

- 1° Ze ontnemt ons het goddelijk, het bovennatuurlijk leven, ze doodt dus als het ware dit leven in ons;
- 2° Door de doodzonde keert de mens zich vrijwillig van God af, verwijst zichzelf daardoor tot de hel.

214. Wat kwaad doet ons de doodzonde?

De doodzonde ontnemt ons de heiligmakende genade, de verdiensten van onze goede werken en het recht op de hemel; zij stelt ons in vijandschap met God en verdient ons de eeuwige straffen der hel.

- 1° De doodzonde, zoals het woord zelf het aanduidt, is de zonde die doodt; ze doodt namelijk in ons het goddelijk leven.
- 2° Ontneemt ons al onze verdiensten: wie dood is verliest meteen alles wat bij het leven hoorde.
- 3° Ontneemt ons het recht op de hemel: de hemel is niets anders dan het goddelijk leven waarvan de gelukzaligen ten volle en rechtstreeks genieten. Wie dit goddelijk leven niet reeds in zich heeft door de heiligmakende genade kan ook geenszins aanspraak maken op de hemel.
- 4° Stelt ons in vijandschap met God: hij die de doodzonde bedrijft weerstreeft de wil van God, keert zich van Hem af, stelt zich dus aan als zijn vijand.

215. *Wat zal men doen, wanneer men het ongeluk gehad heeft in doodzonde te vallen?*

Wanneer men het ongeluk gehad heeft in doodzonde te vallen, moet men onmiddellijk aan God vergiffenis vragen door een volmaakt berouw te verwekken zo spoedig mogelijk een goede biecht te spreken.

1° Zich zodra mogelijk met God verzoenen door een volmaakt berouw, dat ingegeven is door pure liefde tot God en gelijk de *'Akte van berouw'* het heel goed uitdrukt.

Dit is meer dringend dan vroeger omdat er tegenwoordig meer en meer dodelijk ongelukken gebeuren: dus om zeker niet verrast te worden in staat van doodzonde.

2° Zo spoedig mogelijk een rechtzinnige biecht spreken: Gods gebod dat ons oplegt alle zware zonden te biechten, blijft immers van kracht.

216. *Wanneer bedrijft men dagelijkse zonde?*

Men bedrijft dagelijkse zonde, wanneer men de wet van God overtreedt in een niet gewichtige zaak; ofwel ze overtreedt in een gewichtige zaak maar zonder volle kennis of zonder volle toestemming.

1° Overtreding van een lichte verplichting, wetens en willens.

2° Overtreding van een zware verplichting met volle toestemming doch zonder voldoende kennis van het kwaad.

3° Overtreding van een zware verplichting met volle kennis doch onvoldoende toestemming.

217. *Wat kwaad doet ons de dagelijkse zonde?*

De dagelijkse zonden vermindert de vurigheid van onze liefde tot God, brengt ons geleidelijk tot de doodzonde, en verdient tijdelijke straffen die wij in dit leven of in het vagevuur moeten ondergaan.

1° Vermindert de vurigheid van onze liefde tot God: hij die God oprecht bemint betracht in alles te doen wat Hij wil, zowel in het mindere als in het grote, zo niet is het een bewijs dat onze liefde tot God aan het verzwakken is.

2° Brengt geleidelijk tot de doodzonde:

a) Vermits onze liefde tot God verzwakt, verzwakt eveneens de afschuw voor de doodzonde.

b) Door de herhaaldelijke dagelijkse zonden worden de kwade neigingen sterker en daardoor zelf ondergaan we sterker de aanlokking ook van het grote kwaad.

c) Zij die herhaaldelijk de dagelijkse zonde vrijwillig bedrijven, ontvangen minder genaden van God en lopen dan eveneens groter gevaar toe te geven bij zware bekeringen.

3° Verdient tijdelijke straffen:

a) Hier *op aarde*: Mozes, om zijn gebrek aan geloof mocht het beloofde land niet binnengaan. Lijden onder allerlei vormen kan beproeving zijn maar ook door God opgelegde boete voor onze dagelijkse zonden.

b) In *het Vagevuur*: wat op aarde niet werd uitgeboet, moet noodzakelijk in het vagevuur worden uitgeboet want: *"nooit zal er in de hemel ingaan iets wat onrein is"* (Openbaring 21:27).

218. Welke moet onze gesteltenis zijn tegenover de zonde?

Wij moeten de zonde boven alle andere kwaad verfoeien en ze met de allergrootste zorg vermijden.

1° De zonde boven alle andere kwaad verfoeien, want ze is het grootste kwaad.

- a) Ze randt God aan, die het Opperste goed is (zie nr. 219).
- b) Ze berokkent ons de grootste nadelen.

2° Zo goed mogelijk vermijden want dit is plicht, het is dus redelijk en het is bovendien het voordeligst.

219. Waarom moeten wij de zonden boven alle kwaad verfoeien?

Wij moeten de zonden boven alle kwaad verfoeien omdat elke zonde, ook de dagelijkse zonde, een daad is van opstand tegen God, een belediging jegens zijn opperste majesteit en een ondankbaarheid jegens zijn oneindige liefde.

1° Iedere zonde is een opstand tegen God. God gebiedt of verbiedt en wij door te zondigen antwoorden: “*Nee, ik doe mijn wil, ik verkies mijn zin te doen*”.

2° Belediging jegens zijn opperste Majesteit. God is volstrekt Meester over ons en wij zijn algeheel afhankelijk van Hem. Door de zonde miskennen we die innerlijke verhouding van ons wezen tot Hem en zo beledigen we Hem.

3° Ondankbaarheid jegens zijn oneindige liefde. Al wat we hebben en zijn komt van God: welnu, wanneer we zondigen gebruiken we die gaven van God tegen onze opperste Weldoener.

220. Wanneer is men medeschuldig aan de zonden van anderen?

Men is medeschuldig aan de zonden van anderen, wanneer men op een of andere wijze daaraan meehelpt.

Als we door onze wil de voornaamste kwaaddoener hebben beïnvloed tot het plegen der zonde, hetzij inwendig, hetzij uitwendig, hetzij op beide manieren tegelijk.

221. Hoe helpt men mede aan de zonden van anderen?

Men helpt mede aan de zonde van anderen:

ten 1ste, door rechtstreeks aan de zonde deel te nemen;

ten 2de, door de zonde te gebieden, aan te raden of te prijzen;

ten 3de, door de zonde niet te beletten, niet over te dragen, of niet te straffen, als men verplicht is dit te doen;

ten 4de, door degenen die kwaad doen te beschermen.

1° Als mededader: b.v. bij een diefstal op de wacht staan.

2° Rechtstreekse beïnvloeding van de wil:

- a) De zonde gebieden: een overste aan een onderdaan.
- b) De zonde aanraden, zoals b.v. verleiders doen.
- c) De zonde prijzen om wille van het tijdelijk voordeel dat eraan verbonden is.

3° De zonde niet beletten, niet overdragen, niet straffen wanneer men het moet en kan.

- a) Niet beletten: b.v. ouders die hun kinderen slechte boeken laten lezen, naar slechts filmen laten gaan.
- b) Niet overdragen: wanneer in een gesticht een der leerlingen de andere tracht te bederven dan moet de overheid zodra mogelijk verwittigd worden.
- c) Niet straffen: ouders die hun onwillige kinderen nooit straffen maar ze vrij laten doen.

4° Kwaaddoeners beschermen: ze verdedigen, schuiloord verlenen.

In al die gevallen is de wil van hem die medeschuldig is, ook enigszins op het kwade gericht en dus medeschuldig.

222. Moet men de gelegenheden tot zonde vermijden?

Men moet zoveel mogelijk vermijden al wat ons tot zonde brengt, zoals slechte gezelschappen, slechte lezingen, gevaarlijke vertoningen en vermaken.

1° *Wat is een gelegenheid tot zonde?*

- a) Verwijderde gelegenheid: klein gevaar tot zonde en meestal heeft het geen beslissende invloed.
- b) Naaste gelegenheid: groot gevaar en feitelijk gebeurt het meer dat de mens in die gelegenheid vertoevende; zondigt.
  - i.) Volstrekt: het is voor iedereen een naaste gelegenheid.
  - ii.) Betrekkelijk: voor die bepaalde persoon is het een naaste gelegenheid, ingezien zijn vroegere zwakheden.

2° *In hoeverre moeten we de gelegenheid tot zonde vermijden?*

- a) Verwijderde gelegenheden hoeven we niet te vermijden want dan zouden we, naar het woord van S. Paulus uit de wereld moeten wegvlugten, wat niet mogelijk is (I Korintiërs 5:10).
- b) Naaste gelegenheid: die moeten we vluchten want het is een algemene wet dat we ons nooit zonder voldoende reden in het gevaar tot zonde mogen stellen.
- c) Die zich noodzakelijk in een naaste gelegenheid bevindt moet middelen aanwenden door de naaste gelegenheid te maken tot verwijderde gelegenheid. Die middelen zijn voornamelijk het gebed en het veelvuldig gebruik der Sacramenten.

3° *Enkele voorbeelden:* slechte gezelschappen, slechte lezingen, gevaarlijke vertoningen en vermaken. (Zie eveneens nr. 168.)

223. Wat zijn wraakroepende zonden?

Wraakroepende zonden zijn zonden die, om hun bijzondere boosheid, de rechtvaardige wraak van God ook in deze wereld eisen.

Het zijn zware zonden tegen de naaste, zonden die een bijzondere boosheid veronderstellen in hen die ze bedrijven en die, volgens de uitdrukking der H. Schrift om wraak roepen tot God reeds hier op aarde. (Schepping 4:10-12)

224. Welke zijn de wraakroepende zonden?

De wraakroepende zonden zijn deze vier: vrijwillige doodslag, onkuisheid tegen de natuur, verdrukking van armen, weduwen en wezen, onrechtvaardig achterhouden van het loon der werklieden.

- 1° *Vrijwillige doodslag*. God sprak tot Kaïn, de eerste moordenaar: *“Wat hebt gij gedaan? De stem van het bloed uws broeders roept tot Mij van de aarde. Nu derhalve zult gij vervloekt zijn op de aarde, zwerven en vluchteling zult gij zijn op de aarde”* (Schepping 4:10-12).
- 2° *Onkuisheid tegen de natuur*: De inwoners van Sodoma en Gomorha werden om die zonden bedolven onder een vuurregen. De ontheiliging van het huwelijk wordt door Paus Pius XI in zijn: *‘Casti connubii’* eveneens aangeklaagd als onkuisheid tegen de natuur.
- 3° *Verdrukking van armen, weduwen en wezen*: de rijke vrek begraven in het diepste der hel om wille van zijn houding tegenover Lazarus de arme.
- 4° *Achterhouding van het verschuldigde loon*: *“Zie het achterstallige loon der arbeiders, die uw akkers hebben gemaaid, schreeuwt luide tegen u op; de kreten der maaiers dringen door in de oren des Heren Sabaot”* (Jakobus 5:4).

225. Wat zijn zonden tegen de Heilige Geest?

Zonden tegen de Heilige Geest zijn zonden die niet uit zwakheid of uit drift, maar uit loutere boosheid geschieden, en recht ingaan tegen de genade van de Heilige Geest en tegen de goddelijke Barmhartigheid.

Het zijn zonden van pure boosheid. Inderdaad aan de ene kant is God immer bereid vergiffenis te schenken, indien de wil van de zondaar zich berouwvol naar God toekeert; aan de andere kant verstart de wil van de zondaar in zijn boosheid door die bepaalde zonde en zo wordt de bekering hier uiterst moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk. De oorzaak ligt dus heel en al en uitsluitend in de zondaar die juist door die zonde Gods barmhartigheid afwijst.

226. Welke zijn de zonden tegen de Heilige Geest?

De zonden tegen de Heilige Geest zijn deze zes:

- 1ste, aan de goddelijke genade en aan zijn zaligheid wanhopen;
- 2de, op de goddelijke barmhartigheid zonder deugden of goede werken vertrouwen;
- 3de, de welbekende waarheden van het geloof bestrijden;
- 4de, de deugd van de naaste benijden;
- 5de, hardnekkig zijn in de boosheid;
- 6de, het berouw of de boetvaardigheid verachten.

- 1° *Wanhoop*. God is oneindig goed, almachtig en getrouw in zijn beloften: door de wanhoop miskent de zondaar juist die eigenschappen van God en snijdt zichzelf de weg af tot de genade. Zo Kaïn, zo Judas. Wanhoop leidt niet zelden tot haat van God wat nog een ergere doodzonde is.
- 2° *Vermetel vertrouwen*.
  - a) Die menen de zaligheid te bereiken uit eigen krachten, zonder hulp der genade;

b) Die misdadig steunende op Gods barmhartigheid, nog meer zondigen en steeds hun bekering uitstellen.

- 3° *Welbekende waarheden van het geloof bestrijden.* De zondaar ziet met zijn verstand heel goed de waarheid in, hij beseft duidelijk wat hem te doen staat en toch wil hij niet overkomen tot het goede: die wil is dus stellig boos en daarom juist veel schuldiger.
- 4° *De deugd van de naaste benijden.* Hierdoor randt men God zelf aan, die door de deugd van de naaste vereerd wordt. Het was de zonde van Kaïn tegenover Abel, het is ook de zonde der kerkvervolgers die uit nijd de Kerk belemmeren in haar apostolaat.
- 5° *Hardnekkig zijn in de boosheid.* Wetens en willens het kwade blijven voort bedrijven, de boosheid ervan volledig beseffende.
- 6° *Het berouw of de boetvaardigheid verachten.* De vele genaden die God aanbiedt misprijzen; zelfs in het aanschijn van de dood zich van God halsstarrig blijven afkeren.

227. Wat zijn ondeugden?

Ondeugden zijn slechte gesteldheden die er ons toe neigen om de zonde te bedrijven.

Ondeugden zijn neigingen in ons die ons aandrijven tot het kwaad. Door de erfzonde met haar gevolgen dragen we allemaal in het diepste van ons wezen die neiging tot het kwaad onder al zijn vormen. “*Ook zeg ik u: leeft naar de geest; dan zult gij niet inwilligen de begeerten van het vlees*” (Galaten 5:16). Door herhaaldelijk te zondigen versterken we in ons nog meer die kwade neigingen.

228. Wat zijn hoofdzonden?

Hoofdzonden zijn ondeugden of zonden die oorsprong zijn van vele andere zonden.

Dit zijn ondeugden die zijn als de bron van alle andere ondeugden en zonden. Men kan ze ook herleiden tot de drie begeerlijkheden:

- 1° *Begeerlijkheid van het vlees:* onkuisheid, gulzigheid en ook enigszins de traagheid.
- 2° *Begeerlijkheid van de geest:* hoogmoed, nijd, gramschap en ook enigszins de traagheid.
- 3° *Begeerlijkheid der ogen:* gierigheid.

229. Welke zijn de hoofdzonden?

De hoofdzonden zijn deze zeven: hoogmoed, gierigheid, nijd, gramschap, onkuisheid, gulzigheid, traagheid.

- 1° *Hoogmoed:* is de ongeregelde neiging tot zelfverheffing, leidt tot ongeloof en ketterij, tot huichelen, hardnekkigheid, ongehoorzaamheid, verzuimen van gebed en godsdienstplichten, tot onrechtvaardigheid, twist, afgunst, kwaadspreken en laster, tot hardvochtigheid.

Het was de zonde der opstandige engelen; het was ook de zonde van Adam en Eva: ‘*Ge zult worden als goden...*’

- 2° *Gierigheid:* is de ongeregelde zucht naar tijdelijke goederen; leidt tot onrechtvaardigheid, twist, hardvochtigheid en verstompt de smaak voor de hemelse goederen.

- 3° *Onkuisheid*: is de ongeregelde neiging van de geslachtsdrift; leidt tot wanhoop, tot ongeloof, vermetel vertrouwen, verblinding van de geest.
- 4° *Nijd*: is de droefheid over het geluk van anderen dat men beschouwt als een ongeluk voor zichzelf: zo Kaïn tegenover Abel, Saül tegenover David; leidt tot vele zonden tegen de liefde en de rechtvaardigheid, leidt soms tot moord.
- 5° *Gramschap*: is de ontregelde neiging tot wraak. De gevolgen zijn zeer nadelig zelfs op lichamelijk gebied; men heeft de gramschap met recht geheten '*een voorbijgaande razernij*'; leidt tot vele fouten tegen de liefde en tegen de rechtvaardigheid.
- 6° *Gulzigheid*: is de ongeregelde neiging tot eten of drinken; leidt tot onkuisheid, twist, verwaarlozen der plichten van staat verstompt de geest en verzwakt de wilskracht.
- 7° *Traagheid*:
- In strengere zin: afkeer van Gods vriendschap en daardoor zelf van de betrachtting der geestelijke goederen.
  - In ruimere zin: een zekere weerzin bij het vervullen der dagelijkse verplichtingen.
- Treurige gevolgen*: armoede der ziel, verblinding van de geest, valse gerustheid, lauwheid, geleidelijk vervallen tot de doodzonde, grote moeilijkheid om terug vurig te worden.

Les 16: De Uitersten van de Mens.

230. Welk is een der krachtigste middelen om ons op te wekken tot het vermijden van de zonde en het beoefenen van de deugd?

Een der krachtigste middelen om ons op te wekken tot het vermijden van de zonde en het beoefenen van de deugd, is aan onze uitersten te denken; want de Heilige Schrift zegt: '*In al wat ge doet, denk aan uw uitersten, en in eeuwigheid zult ge niet zondigen*'.

- 1° Het vooruitzicht van het strenge oordeel van God die alles weet, boezemt schrik in voor de eeuwige straffen en voorkomt aldus de zonde.
- 2° Het vooruitzicht van het heerlijke loon dat ons te wachten staat indien we deugdzzaam leven zet ons aan tot moed in de strijd en boezemt grote hoop in. (I Korintiërs 2:9)
- 3° Die in alles het einde beschouwt vermijdt alles wat er kan van afleiden en gebruikt de passende middelen om dat einde te bereiken.

231. Wat verstaat men door de uitersten van de mens?

Door de uitersten van de mens verstaat men het laatste dat de mens overkomt, dat is: *de dood, het oordeel, de hel, of de hemelse glorie*.

Uiterste: de laatste dingen die de mens overkomen alvorens hij voor eeuwig bestendig wordt in de toestand die hij zelf vrijwillig verkozen heeft:

- Bij de dood scheidt de ziel van het lichaam;
- De ziel wordt terstond geoordeeld;
- Het bijzonder oordeelvonnissen wordt dadelijk toegepast: dit laatste is een geloofspunt.

Het oordeel verwijst naar de hemel, de hel of het vagevuur.

- i.) Sterft de ziel in staat van doodzonde, ze wordt verwezen naar de hel.
- i.) Sterft de ziel in staat van genade:
  - a) gans rein van alle zondesschuld en zondestraf, ze gaat recht naar de hemel;
  - b) Nog besmet met zondesschuld of zonde straf, ze wordt verwezen naar het vagevuur.

232. *Waarom moeten wij altijd gereed zijn om te sterven?*

Wij moeten altijd gereed zijn om te sterven, omdat de dood ons elk ogenblik kan overkomen, en onze eeuwigheid ervan afhangt.

1° De dood kan ons elk ogenblik overkomen. Uur en omstandigheden van onze dood zijn ons onbekend. *“Waakt dan omdat gij niet weet op welk uur uw Heer komen zal... Weest ook gij bereid want op een uur dat gij het niet meent, zal de Zoon des mensen komen”* (Mattheüs, 24:42-44).

Dit geldt op onze dagen meer dan vroeger omdat er heel wat meer ongelukken gebeuren en dat zal wellicht metertijd niet verbeteren.

2° Onze eeuwigheid hangt ervan af.

Gelijk de ziel is op het ogenblik van de dood, zo blijft ze, zo wordt ze als vastgezet voor eeuwig: op dit ogenblik wordt de beproeving, de tijd van verdienen afgesloten. De ziel is onsterfelijk, blijft dus voortleven, zichzelf bewust, voor eeuwig op God gevestigd of van Hem afgekeerd.

233. *Welk is het zekerste middel om zalig te sterven?*

Het zekerste middel om zalig te sterven, is altijd te leven als goede christenen.

1° De dood is meestal de weerga van het leven: zo 'n leven zo 'n dood. De boom valt meestal aan die kant waarlangs hij overhelde. Beking heel op het einde na een slecht leven is steeds mogelijk, jawel, maar dit blijft een uitzondering en bovendien het is een vermetele hoop, een zonde tegen de H. Geest op Gods barmhartigheid te vertrouwen zonder deugden of goede werken.

2° Schielijke dood is steeds mogelijk, komt nu veelvuldiger voor ter oorzaak van het geweldig drukke verkeer, geweldige vernielingstechniek en het overdreven, jachtig leven.

Dus *‘steeds goed leven’* geeft de grootste zekerheid om *‘goed te sterven’*.

234. *Wat zult ge doen in gevaar van sterven?*

In gevaar van sterven zal ik zonder uitstel mijn zonden biechten en indien mijn biechtvader het goedvindt, een generale biecht spreken over geheel mijn leven, zodra ik mag berecht worden, zal ik godvruchtig de heilige Communie en het heilig Oliesel ontvangen, als ook de pauselijke zegen.

1° *Zonder uitstel biechten* om mijn ziel zo goed mogelijk te zuiveren en des te meer mijn eeuwig geluk te verzekeren. Daartoe, zo nodig – de biechtvader oordele – een algemene biecht spreken.

2° Laten berechten: wat omvat:

- a) de H. Communie ontvangen als Teerspijs, laatste reisgeld,
- b) H. Oliesel,
- c) Pauselijke zegen.

Om te *mogen berecht worden* is het niet nodig dat men zeker is van de nakende dood; het is voldoende dat er waarschijnlijk levensgevaar aanwezig is. Die mensen handelen dus heel en al verkeerd die wachten of de zieke doen wachten tot wanneer de zieke reeds aan het sterven is. De Sacramenten worden best toegediend wanneer de zieke nog wel bewust is: dan zal die geestelijke medicijn hem ook het meest ten goede komen. (Zie eveneens nr. 433.)

235. Wat zult ge doen, als ge in gevaar van sterven komt en geen priester kunt hebben?

Als ik in gevaar van sterven kom en geen priester kan hebben, zal ik in mijn hart gevoelens opwekken van volmaakt berouw; ik zal de akten van geloof, hoop en liefde bidden; ik zal al mijn vertrouwen stellen op de goddelijke barmhartigheid en mijn ziel aanbevelen aan God en aan de Heilige Maria.

- 1° Buiten de biecht is het volmaakt berouw het enige middel om vergiffenis te bekomen van de doodzonde. De formule, zoals ze in de catechismus staat is een akte van volmaakt berouw: men betrachte dus die in volle rechtzinnigheid op te zeggen of in zijn hart te verwekken.
- 2° Tevens de akten van geloof, hoop en bijzonder de akte van liefde met overtuiging te bidden.
- 3° Vertrouwen op Gods oneindige barmhartigheid, denkende aan de menigvuldige voorbeelden die in het Evangelie vermeld staan: Petrus, Magdalena, de berouwvolle moordenaar, de parabels van de goede Herder, van de verloren zoon.
- 4° Vertrouwen op Maria's almachtige voorspraak: ze is onze Moeder; het einde van het Weesgegroot met vertrouwen bidden: *'H. Maria, Moeder Gods, bid voor ons, arme zondaars, nu en in het uur van onze dood'*.

236. Hoe zult gij trachten te sterven?

Ik zal trachten te sterven gelijk mijn goddelijke Zaligmaker: ik zal mij ootmoedig onderwerpen aan de wil van God en met betrouwen en liefde mijn ziel in zijn handen bevelen.

Gelijk mijn goddelijke Zaligmaker aan het kruis:

- 1° *Ootmoedige onderwerping aan de wil van God.* De dood is het loon der zonde: het is een straf die we moeten ondergaan. Dus de dood aannemen, niet enkel omdat het moet maar omdat God het zo wil.
- 2° *'Willen sterven'*; vrijwillig aan God het offer brengen van ons leven, zoals Jezus het offer bracht van zijn leven aan zijn Vader. Dit doen we:
  - a) Als uitboeting voor onze zonden: aan dit vrijwillige, laatste offer is ongetwijfeld een buitengewone uitboetingskracht verbonden.
  - b) Als laatste daad van wederliefde tot Hem die uit liefde voor ons stierf aan het kruis.
  - c) Met vertrouwen en liefde tot God, onze Vader bidden zoals we duizenden keren in ons leven baden: *'Onze Vader...'*

237. Wanneer zullen wij geoordeeld worden?

Wij zullen geoordeeld worden in het bijzonder oordeel, lijk na onze dood, en in het algemeen oordeel, op het de wereld.

1° Bijzonder oordeel.

i.) *Wat het is:* de eeuwige Rechter maakt, onmiddellijk na de dood, aan de ziel bekend de vergelding van haar aardse werken. Dit is de leer der Kerk: iedere ziel wordt terstond na de dood door God geoordeeld en haar eeuwig lot wordt door een onveranderlijke uitspraak van God bepaald.

Zie bij Lukas 16:19, de gelijkenis van Lazarus en de rijke vrek. Verder nog het woord van Jezus tot de berouwvolle moordenaar: *“Voorwaar, ik zeg u, heden zult ge met mij zijn in het paradijs”*.

ii.) *Wezen van het bijzonder oordeel.* Wie oordeelt is God, een loutere geest, alwetend en almachtig. Wie geoordeeld wordt is de, ziel, gescheiden van het lichaam, dus ook een geest. Derhalve is het oordeel ook een louter geestelijk iets dat in de ziel blijft besloten en daarin voltrokken wordt.

Ook de ziel ziet op dat ogenblik, wellicht onder een speciale belichting van God, haar toestand klaar en duidelijk in en spreekt over zichzelf een juist oordeel uit. Gods oordeel geschiedt.

Niemand kan met zekerheid zeggen wanneer precies die scheiding van ziel en lichaam gebeurt. Die scheiding geschiedt in ieder geval niet geleidelijk maar ogenblikkelijk volledig vermits de ziel een geest is, ze heeft geen delen; waar ze aanwezig is, is ze gans aanwezig of ze is er niet. Om die reden is het dat we steeds de priester moeten bij roepen ook al is de persoon reeds zagezegd overleden: de priester zal oordelen wat er nog kan gedaan worden.

2° *Algemeen oordeel:* (zie hierboven nr. 100).

238. Waarover zal God ons oordelen?

God zal ons oordelen over al ons goed om het te lonen, en over al ons kwaad om het te straffen.

God zal ons oordelen volgens de zielstoestand waarin we verkeren op het ogenblik van de dood, zo voor het goede als voor het kwade: zo zullen we dus ook geoordeeld worden over alle zonden die nog niet vergeven zijn en over alle zondestraffen die nog niet werden uitgeoet.

239. Moeten wij Gods oordeel vrezen?

Wij moeten Gods oordeel vrezen, omdat God een strenge en onverbiddelijke Rechter zal zijn, en zijn vonnis onwederroepelijk.

1° *God weet alles en oordeelt ons dus naar onze werkelijke zielstoestand:* zo vergt het zijn oneindige Rechtvaardigheid.

2° Onwederroepelijk vonnis. “*En evenals het voor de mensen is vastgesteld, één enkele maal te sterven, en daarna het oordeel volgt*” (Hebreeën 9: 27). “*Welnu dan, zolang we nog tijd hebben, laat ons wel doen aan allen*” (Galaten 6:10).

Het is een geloofspunt dat met de dood het eeuwig lot der mensen beslist is.

240. *Wat lijden de verdoemden in de hel?*

De verdoemden in de hel zijn beroofd van het onuitsprekelijk geluk God te aanschouwen, en worden gefolterd door de knaging van het geweten, door het onblusbaar vuur en door het vooruitzicht van een eeuwig lijden.

1° *Pijn van schade*: de schuldige beroving van Gods aanschijn gedurende de eeuwigheid. “*Gaat weg van mij in het eeuwige vuur*” (Mattheüs 25:41). We zeggen: *schuldige* beroving: inderdaad de doodzonde bestaat juist daarin dat de zondaar zich vrijwillig volledig afkeert van God; wanneer hij dan vrijwillig in die toestand volhardt tot aan de dood, zo blijft de ziel bestendig in die gewilde afgekeerdheid van God.

Het is de grootste smart van de verdoemde die dan, in dit ander leven veel scherper begrijpt dat hij hierdoor voor eeuwig het oneindige goed heeft verworpen.

De knaging van het geweten hoort dus feitelijk bij de pijn van schade: die knaging is juist het besef door eigen schuld zich van het Oneindige Goed beroofd te hebben.

2° *Pijn van gevoelen*.

“*Ga weg van mij in het eeuwige vuur*” (Mattheüs 25:41). De pijn van gevoelen wijst op de beroving van alle andere mogelijke goederen of voldoening. In de hel is er niets dan smart¹¹, pure smart, *niet de minste voldoening*. Alles in de hel is haat, is smart.

Het vers dat de grote Italiaanse dichter Dante boven zijn ‘*Hel*’ deed plaatsen, geeft die gedachte treffend en zeer juist weer ‘*Lasciate ogni speranza voi ch'entrate*’ Inferno, 3de zang, 3de vers. ‘*Laat alle hoop varen, gij die hierbinnen treedt.*’

Het onblusbaar vuur: wordt aanzien als de voornaamste pijn van gevoelen, een vuur dat geschapen werd tot straf, een vuur dat foltert en niet verteert, dat niet kan gedoofd worden, dat niet verlicht, dat op een geheimvolle wijze vat heeft op loutere geesten (de engelen, de zielen der verdoemde mensen tot voor het Laatste Oordeel).

In de mens zijn de *geestelijke ziel* en het *stoffelijk lichaam* verenigd tot een natuurlijk zelfstandig wezen. Waarom zou dan niet even goed een stoffelijk vuur vat kunnen hebben op de geestelijke ziel? Dat het mogelijk is, dit begrijpen we heel goed, alhoewel de manier waarop dit gebeurt voor ons een geheim blijft.

3° *Vooruitzicht van een eeuwig lijden*.

a) “*Ga weg van mij, in het eeuwige vuur*” (Mattheüs 25:41).

b) Het vooruitzicht van een einde voor hun smarten zou vreugde aanbrengen bij de verdoemden; de hel zou geen hel meer zijn.

---

¹¹ Smart: lichamelijke pijn.

241. *Wat genieten de gelukzaligen in de hemel?*

De gelukzaligen in de hemel hebben het onbegrijpelijk geluk God te zien gelijk Hij is en Hem te bezitten door de liefde; zij genieten het gezelschap van de engelen en de heiligen, en hebben de blijde zekerheid dat hun geluk eeuwig zal duren.

- 1° *Ze zien God zoals Hij is*: zaligmakende aanschouwing voor het verstand. *“We zullen Hem zien zoals Hij is”* (I Johannes 3:2). De gelukzaligen zien Gods Oneindig-Volmaakte Wezen rechtstreeks, door onmiddellijke aanschouwing. Hier op aarde kennen we God enkel door redenering of door het geloof. Vermits van de ene kant Gods Wezen oneindig-volmaakt is en van de andere kant het beschouwende verstand van de gelukzaligen een beperkt vermogen blijft, zo kan het oneindig-kennelijk in God nooit door dat beperkte verstand volledig gekend zijn en zo wordt het menselijk verstand in het bewonderen, in het aanschouwen van Gods Oneindige Wezen ten volle verzadigd.
- 2° Hem bezitten door de liefde: zaligmakende liefde, vreugde voor de wil. *“Ik zal verzadigd worden, als uw heerlijkheid zich vertonen zal”* (Psalm 6:15).
God, Oneindig-Volmaakt is dus ook oneindig beminnelijk: zo wordt onze menselijke wil, ons hart dat in zich een onbeperkte drang naar geluk in zich draagt, in Gods Oneindig Volmaakte, Goede Wezen verzadigd.
- 3° Geluk van het verheerlijkte lichaam na het Laatste Oordeel (zie boven nr. 139).
- 4° Zij genieten het gezelschap van de engelen en heiligen: die eveneens in God met hen verenigd zijn.
- 5° Eeuwigheid van dit geluk:
  - a) Niet de minste smart.
  - b) Louter geluk tot algehele verzadiging toe.
  - c) Het vooruitzicht van een mogelijk einde van dit geluk zou dit geluk vergallen; het zou een geluk zijn vermengd met smart, de hemel zou geen hemel meer zijn.

242. *Waarin bestaat het opperste geluk van de gelukzaligen in de hemel?*

Het opperste geluk van de gelukzaligen in de Hemel bestaat in het aanschouwen van God van aanschijn tot aanschijn, en in het genieten van alle goed in God: dit geluk noemt men de zalige Gods-aanschouwing.

In de mens is de ziel het voornaamste deel. Welnu, de ziel werkt door haar twee vermogens, het *verstand* en de *wil*: zo bestaat dan het hoogste geluk van de mens in de zaligende aanschouwing van God voor het verstand en de zaligende liefde tot God voor de wil.

In de hemel is pure vreugde en geluk, geen de minste smart. God verwezenlijkt in zich alle goed vermits Hij oneindig volmaakt is: ieder gelukzalige ziel geniet van die oneindige goedheid en begrijpt Gods Wezen volgens de graad van heiligheid waartoe ze gekomen was bij het afsluiten van haar aardse leven en in zo verre wordt die ziel in God en aan God ten volle verzadigd.

Wezen van het Vagevuur. Het vagevuur betekent de loutering, de algehele zuivering der ziel.

1° *Pijn van schade*: beroving van God. Die pijn van schade verschilt nochtans algeheel van de hellestraf.

- a) In het vagevuur is die pijn een tijdelijke pijn, niet eeuwig zoals in de Hel.
- b) In de Hel sluit die pijn in zich de verwerping der verdoemden, hun afgekeerheid van God.
In het Vagevuur helemaal niet: de zielen van het Vagevuur zijn zeer innig met God verenigd vermits ze in zich het goddelijk leven, de heiligmakende genade hebben. Om die reden is er ook ongetwijfeld vreugde in het Vagevuur. De zielen van het Vagevuur kunnen ook voor ons ten beste spreken en wij kunnen hen helpen door onze gebeden en offers, vooral door de H. Mis.

2° *Pijn van gevoelen*: de zielen van het Vagevuur worden ook gepijnigd door uitwendige, stoffelijke oorzaken. Op welke manier? Dat weten we niet. Het bestaan van een stoffelijk vuur in het Vagevuur wordt algemeen aangenomen in de Westerse Kerk, doch niet in de Oosterse Kerk: het is niet volledig zeker en in ieder geval is het geen geloofspunt. Het wordt algemeen aangenomen dat het Vagevuur met het Laatste Oordeel zal ophouden te bestaan. Gods oordeel '*Komt gebenedijden mijns Vaders...*' zal immers gericht zijn tot alle rechtvaardigen, dus ook tot de zielen van het Vagevuur die dan op een geheimvolle wijze, aan God alleen bekend, dadelijk zullen gezuiverd worden van hun laatste zondesmetten.

Derde Deel: De Geboden.

De Tien Geboden van God.

Les 17: De Geboden van God in het Algemeen.

243. Hoe kennen wij de geboden van God?

Wij kennen de geboden van God door de stem van ons geweten en door de openbaring van God die ons door de Heilige Kerk wordt voorgehouden.

- 1° *Door de stem van ons geweten:* de mens kan reeds met zijn natuurlijk verstand het bestaan van God achterhalen en meteen begrijpen dat hij aan dit Opperwezen onderworpen is, dat hij dus in alles aan dit Opperwezen moet gehoorzamen: de stem van ons geweten is niets anders dan het verstand dat zo oordeelt, dat ons wijst op die verplichting.
- 2° *Door de openbaring van God:* God heeft in de loop der tijden zijn Wil tegenover de mens uitdrukkelijk bekend gemaakt, bijzonder door de openbaring der 10 geboden aan Mozes. (Exodus, 20:1-17; 31:18; 34:14.)
- 3° *Worden ons voorgehouden door de H. Kerk* die Christus' gezag tegenover ons vertegenwoordigt.

Christus zelf had de 10 geboden van het Oude Testament bekrachtigd: *“Meent niet dat ik gekomen ben om de Wet der profeten af te schaffen; Ik ben gekomen, niet om ze af te schaffen maar om ze te volmaken”* (Mattheüs 5:17).

244. Wat is het geweten?

Het geweten is niets anders dan onze rede die zegt: doe dit, want het is goed; laat dat, want het is kwaad.

Het geweten is ons verstand dat oordeelt: *‘dit is goed, doe het dus.’; ‘dit is kwaad, doe het niet.’*

245. *Waarom moeten wij de geboden van God onderhouden?*

Wij moeten de geboden van God onderhouden omdat wij moeten gehoorzamen aan God, onze Schepper en opperste Heer, en aldus bewijzen dat wij Hem werkelijk beminnen.

God heeft de wereld geschapen, behoudt die wereld in zijn bestaan en leidt die wereld tot een bepaald doel. Gods Wil beheerst dus de ganse wereld: dit weten wij en door de openbaring en door redenering van ons natuurlijk verstand.

God beminnen is dus niets anders dan onze wil in overeenstemming brengen met Gods Wil, alles doen wat Hij wil dat wij zouden doen en alles laten wat Hij wil dat wij zouden laten.

246. *Hoe heeft Jezus Christus de geboden van God samengevat?*

Jezus Christus heeft de geboden van God samengevat in deze woorden: “*Gij zult de Heer uw God beminnen uit geheel uw hart, uit geheel uw ziel en uit al uw krachten, en uw naaste gelijk uzelf*”.

Een der Farizeeën, een wetgeleerde, vroeg aan Jezus: “*Meester, wat is het grootste gebod in de wet?*” Jezus zei hem: “*Gij zult de Heer uw God beminnen met heel uw hart, met heel uw ziel en heel uw verstand. Dit is het grootste en eerste gebod, En het tweede daaraan gelijk: Ge zult uw naaste beminnen als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de wet en de profeten*” (Mattheüs 22:35-40).

247. *Hoe zijn de tien geboden van God ingedeeld?*

De tien geboden van God zijn zo ingedeeld, dat de eerste drie betrekking hebben op God, en de zeven andere op onszelf en de naaste.

- 1° *Bovenal bemin één God*: de liefde tot God is de grond van al onze verplichtingen.
- 2° *Zweer niet ijdel, vloek noch spot*: Gods Naam eerbiedigen. De Naam is het symbool van de persoon.
- 3° *Heilig steeds de dag des Heren*: in het Oude Testament was dit de Sabbat; in het Nieuwe Testament de Zondag: de dag des Heren heiligen is een bepaalde manier om God te vereren, door Hem gewild?
Deze drie geboden wijzen op onze verplichtingen tegenover God: Hem beminnen, aanbidden.
- 4° *Vader, moeder zult gij eren*: d.w.z. eerbiedig het gezag: plicht jegens bepaalde evenmensen die Gods gezag vertegenwoordigen.
- 5° *Dood niet, geef geen ergernis*: noch lichaam noch ziel van zichzelf of van anderen schaden.
- 6° *Doe nooit wat onkuisheid is*: uitwendig de geslachtsdrift tegenover zichzelf en anderen beheersen.
- 7° *Vlucht het stelen en bedriegen*: het stoffelijk bezit van anderen eerbiedigen.
- 8° *Ook de achterklap en het liegen*: anderen niet benadelingen in en door ons spreken.
- 9° *Wees steeds kuis in uw gemoed*: inwendig de geslachtsdrift tegenover zichzelf en anderen beheersen.
- 10° *En begeer nooit iemands goed*: geen vrijwillige begeerten hebben op het stoffelijk bezit van anderen.

Les 18: 1ste Gebed van God: Bovenal bemin een God.

248. Wat gebiedt het eerste gebod van God?

Het eerste gebod van God gebiedt God alleen te aanbidden en Hem boven alles te beminnen.

“Zie, zegt God, dat Ik alleen ben, en er geen andere God is buiten Mij” (Deuteronomium 32:39).

De *aanbidding* wijst meer op het erkennen door *verstand* en *wil* van Gods volstreckte Heerschappij over Heelal met al wat het omvat.

De liefde, het *beminnen* wijst meer op de onderwerping van onze wil aan God en het werkdadig volbrengen van al zijn geboden.

249. Wat is God aanbidden?

God aanbidden, is Hem erkennen en vereren als onze Schepper en opperste Heer, van Wie we geheel en gans afhangen.

De aanbidding is een act van rechtvaardigheid. Het eindige schepsel kan de Oneindige God niet naar waarde geven wat Hem toekomt; de aanbidding beduidt dat men niemand hoger schat dan God en mag dus enkel tot God gericht wezen. De aanbidding betekent een neerknielen van gans de schepping voor God. Gods volstreckte Heerschappij blijkt hieruit dat Hij als Schepper de oorsprong is van alle dingen, de Voorzienigheid van al het geschapene, Eerste Beginsel en Laatste Doel van alles.

250. Moeten wij onze Heer Jezus Christus aanbidden?

Ja, wij moeten onze Heer Jezus Christus aanbidden, want Hij is de mens geworden Zoon van God.

Jezus Christus is waarlijk God: Hij moet dus aanbeden worden. Om diezelfde reden moeten wij eveneens de H. Eucharistie en Jezus' H. Hart aanbidden.

251. Waarin bestaat de eredienst van het H. Hart van Jezus?

De eredienst van het H. Hart van Jezus bestaat in het vereren van de oneindige liefde van Jezus tot ons, onder het zinnebeeld van zijn menselijk hart.

In Christus zijn twee naturen, de goddelijke en de menselijke, doch slechts één enkel Persoon, de tweede Persoon der aanbiddelijke Drievuldigheid.

In het H. Hart vereren wij dan de godmenselijke liefde van Christus, liefde die een oneindige liefde is vermits het de liefde is van een God. Wij vereren die liefde onder het zinnebeeld van Jezus' H. Hart, omdat bij alle volkeren en ten alle tijde het hart, dat het sterkst de weerslag toont van alle menselijke wilsbewegingen, het zinnebeeld is van de liefde.

‘Een goed hart’ ‘Een stenen hart’ ‘Een harteloze’: volksuitdrukkingen die er op wijzen hoe het hart het zinnebeeld is van ons wilsleven. In de verschijningen aan de H. Margaretha Maria Alacoque heeft het H. Hart herhaaldelijk gevraagd om *eerherstel* zodat in die godsvrucht het eerherstel ook, volgens Jezus' H. Hart zelf, een noodzakelijk bestanddeel is.

252. Is de eredienst van het H. Hart een eredienst van aanbidding?

Ja, de eredienst van het H. Hart is een eredienst van aanbidding, omdat dit het Hart is van de mens geworden Zoon van God.

God moeten wij aanbidden; Jezus' H. Hart is het Hart van een God-Mens; derhalve moeten wij ook dit Hart aanbidden.

253. Welke eredienst zijn wij aan God verschuldigd?

Aan God zijn wij verschuldigd een innerlijke, een uiterlijke en een openbare eredienst.

- 1° *Innerlijke eredienst*: verstand en wil, inwendige vermogens en meest kenmerkende vermogens van de mens, zijn zoals al het geschapene afhankelijk van God en moeten dus die afhankelijkheid erkennen: daarin juist bestaat de innerlijke eredienst.
- 2° *Uiterlijke eredienst*: ook het lichaam met zijn zintuigen is afhankelijk van God en moet die afhankelijkheid erkennen. Trouwens het ligt gans in de natuur van de mens ook uiterlijk te tonen wat hij inwendig denkt en voelt, de mens doet dit spontaan; bovendien de uitwendige eredienst bevordert zelfs de innerlijke eredienst zodat de hele Liturgie daarop juist is gericht.
- 3° *Openbare eredienst*: ook de maatschappij als maatschappij is aan God onderworpen. Die afhankelijkheid moet maatschappelijk erkend worden, dus in het openbaar. Dit nu juist doet de H. Kerk als geestelijke maatschappij. In rechte is ook de burgerlijke maatschappij daartoe verplicht.

254. Wat is de innerlijke eredienst?

De innerlijke eredienst is de eredienst die wij aan God bewijzen in het binnenste van onze ziel.

De innerlijke eredienst bewijzen wij aan God door onze innerlijke, geestelijke vermogens van verstand en wil zonder het uiterlijk te vertonen.

255. Wat is de uiterlijke eredienst?

De uiterlijke eredienst is de eredienst die wij aan God bewijzen door handelingen waaraan ons lichaam deelneemt, zoals het kruisteken, het knielen, het mondeling gebed.

Wat wij innerlijk denken en willen tonen we ook door uitwendige daden, zo b.v. het H. Misoffer door de priester opgedragen, het kruisteken, kniebuigingen, gezangen, mondgebeden, hoofdbuigingen.

256. Wat is de openbare eredienst?

De openbare eredienst is de eredienst die geschiedt in de naam van de H. Kerk.

Tot de openbare eredienst behoort de gehele kerkelijke Liturgie, de H. Mis, het grote breviergebed van de priesters.

257. Welke is de opperste akte en het middelpunt van de eredienst van God?

De opperste akte en het middelpunt van de eredienst tot God is het sacrifice der Mis.

- 1° De H. Mis is inderdaad de hoogste, de waardigste aanbidding die door Christus zelf, de God-Mens, aan zijn Hemelse Vader wordt opgedragen.
- 2° Het is een goddelijk offer, dus van oneindige waarde.
- 3° Het is de hoogste akte van openbare eredienst, door de priester opgedragen, die de Kerk vertegenwoordigt: die eredienst, dit offer komt ten goede aan al de leden van de H. Kerk.
- 4° Het altaar, het tabernakel is het middelpunt van de christelijke, katholieke eredienst.

258. Wat verbiedt het eerste gebod van God?

Het eerste gebod van God verbiedt alle zonden tegen het geloof, de hoop en de liefde tot God; het verbiedt ook afgoderij, ongodsdienstigheid, heiligschennis en superstitie.

- 1° *Alle zonden tegen het geloof, de hoop en de liefde tot God.* Deze drie deugden zijn goddelijke deugden, hebben God tot voorwerp. Het eerste gebod gebiedt onze volkomen onderwerping aan God. Wie dus in God niet gelooft, wie op Hem niet vertrouwt, wie Hem niet bemint boven al, weerstaat aan God, zondigt dus tegen het eerste gebod.
- 2° *Afgoderij:* aan een schepsel goddelijke eer toekennen, b.v. een schepsel aanbidden.
- 3° *Ongodsdienstigheid:*
  - a) Het verzuimen van een godsdienstplicht.
  - b) God op de proef stellen, door namelijk iets te doen of te zeggen of na te laten waardoor men God of zijn eigenschappen beproeft: b.v. godslastering, heiligschennis, ijdele praktijken.
- 4° *Heiligschennis* is een soort ongodsdienstigheid.
- 5° *Superstitie of bijgeloof:* goddelijke eer bewijzen aan God op een manier die niet past.

259. Hoe zondigt men tegen het geloof?

Men zondigt tegen het geloof vooral door ongeloof en ketterij, door vrijwillig aan zijn geloof te twifelen of het in gevaar te brengen.

- 1° *Afvalligheid:* de gehele Openbaring verwerpen.
- 2° *Ketterij:* één of meer geloofspunten verwerpen.
- 3° *Vrijwillig twifelen* aan één of meer geloofspunten.
- 4° *Zich vrijwillig in het gevaar stellen* door de omgang met ongelovige personen, geschriften, filmen, enz.

260. Hoe zondigt men tegen de hoop?

Men zondigt tegen de hoop door wanhoop en door vermetel vertrouwen.

1° *Wanhoop*:

- a) aan zijn zaligheid in het algemeen wanhopen.
- b) aan de nodige genade ter zaligheid wanhopen.

2° *Vermetelheid*: te zeer op Gods barmhartigheid vertrouwen in die zin dat men daarin een reden vindt om voorts te zondigen: het is een zonde tegen de H. Geest (zie boven nr. 226).

261. Hoe zondigt men tegen de liefde tot God?

Men zondigt tegen de liefde tot God door onverschilligheid, door ondankbaarheid en door haat tegen God.

1° *Onverschilligheid*: dat is traagheid, lauwheid (zie boven nr. 229).

2° *Ondankbaarheid*: is een gebrek aan praktische liefde tot God: Gods weldaden niet erkennen door ze niet te gebruiken ten goede en ze zelfs te misbruiken ten kwade.

3° *Haat tegen God*: is de grootste zonde die er bestaat: hierdoor maakt men zich gelijk aan de duivelen, aan de verdoemden.

262. Wanneer bedrijft men afgoderij?

Men bedrijft afgoderij, wanneer men een ingebeelde godheid of een schepsel aanbidt in plaats van de Schepper.

De aanbidding is een goddelijke eer, mag dus enkel aan de éne, ware God bewezen worden.

Afgoderij is die eer aan een schepsel betonen: zo b.v. bij de heidense volkeren, het aanbidden van de zon, de maan, de sterren, van sommige dieren; bij de Joden het aanbidden van het gouden kalf.

263. Wanneer bedrijft men ongodsdienstigheid?

Men bedrijft ongodsdienstigheid, wanneer men de godsdienst bestrijdt of zijn godsdienstige plichten verzuimt.

1° *De godsdienst bestrijden*: door woord of schrift, of film of een ander uiterlijk middel.

2° *God beproeven*: iets zeggen of doen of iets nalaten waardoor men God of zijn eigenschappen op de proef wil stellen.

3° *Zijn godsdienstige plichten verzuimen*: Zondagsmis.

264. Wanneer bedrijft men heiligschennis?

Men bedrijft heiligschennis, wanneer men aan God toegewijde personen, zaken of plaatsen onteert of oneerbiedig behandelt, zoals de Sacramenten, de kerken en de priesters.

Bij de heiligschennis schendt men iets dat heilig is, men erkent God niet in iets dat Hem speciaal toebehoort. Iets is heilig:

- i.) van natuur b.v. de Sacramenten;
- ii.) door toewijding aan God: personen of plaatsen.

Door heiligschennis zondigt hij dus die:

- i.) Een sacrament onwaardig ontvangt of behandelt,
- ii.) Die aan God toegewijde personen, zaken of plaatsen onteert. Godgewijde personen: priesters, kloosterlingen, geestelijken. Godgewijde zaken: misgewaden, kelken, kruisen, kerkelijke of kloosterlijke goederen. Godgewijde plaatsen: kerken, kerkhoven.

265. Wanneer bedrijft men superstitie of bijgeloof?

Men bedrijft superstitie of bijgeloof, wanneer men van voorwerpen, tekens of woorden, uitwerkselen verwacht die ze niet kunnen hebben, noch uit de kracht van de natuur, noch door goddelijke instelling, noch door de wijding of de gebeden der Heilige Kerk.

Superstitie komt meest voor in de volgende praktijken: waarzeggerij, toverkunst; hekserij, spiritisme, allerlei ijdele praktijken. Om hierover te oordelen moeten we enkele algemene waarheden vooropzetten.

- 1° Voorwerpen tekens of woorden kunnen uit zichzelf; geen uitwerksels hebben die hun natuurlijke krachten te boven gaan: het uitwerkseel kan nooit de oorzaak overtreffen of, anders gezegd, men kan niet geven wat men zelf niet heeft.
- 2° God kan aan voorwerpen, tekens of woorden een: uitwerkseel verbinden dat hun natuurlijke kracht te boven gaat: zo b.v. de Sacramenten die uitwendige tekens zijn en woorden met bovennatuurlijk uitwerkseel, namelijk 't schenken der genade, b.v. het Doopsel: uitgieten van water terwijl men de woorden uitspreekt: *'Ik doop u...'*.
Op een teken of woord van een heilige kan God mirakelen verrichten; zo eveneens voorspellingen door heiligen gedaan.
- 3° De Kerk kan aan voorwerpen, tekens of woorden en bijzondere zegen verbinden: die uitwendige tekens werken dat niet uit door zichzelf maar bij wijze van smeking tot God. Het zijn geen Sacramenten, het zijn Sacramentalia¹².
De minder vurige gelovigen vervallen hier ook soms in superstitie, wanneer ze namelijk meer vertrouwen stellen in die sacramentalia dan in de Sacramenten, zich meer hechten aan het gebruik der sacramentalia dan aan het vervullen van hun zwaarste verplichtingen. De sacramentalia zijn geen tovermiddeltjes om allerlei voordelen uit te halen: datgene wat ze betekenen of vragen bekomen ze enkel bij wijze van smeking tot God. Zo b.v. is het verkeerd alles te verwachten van het dragen van een medaille en tevens zijn Zondagmis te verzuimen.
- 4° Beoordelen we nu de voornaamste bijgelovige praktijken. *Waarzeggerij*: de toekomst voorspellen. De toekomst is afhankelijk van de vrije handelingen der mensen, onder de almachtige leiding der goddelijke Voorzienigheid. Welnu, niemand kan uit eigen natuurlijke

¹² Sacramentalia (sacramentaliën): **1** alles wat de kerk wijdt of zegent tot godsdienstig gebruik (rozenkransen, palmen, as, de paaskaarsen enz. **2** wijdingen, zegeningen die over personen, voorwerpen enz. wordt uitgesproken, exorcismen enz.

krachten met zekerheid weten in welke richting een vrije mens zal handelen en nog minder kan hij weten in welke richting Gods Voorzienigheid de gebeurtenissen zal leiden.

Wanneer door een louter natuurlijk middel een buitengewoon uitwerksel wordt bereikt dan moet dit toegeschreven worden:

- a) Ofwel aan bedrog, behendigheid;
- b) Ofwel aan onbekende natuurkrachten;
- c) Ofwel aan duivelse invloed. Niettemin moet men dan pas duivelse invloed aannemen wanneer het gans zeker is dat het uitwerksel niet aan natuurlijke oorzaken kan toegeschreven worden.

Naar die richtlijnen moeten we dus oordelen over:

Toverkunst: is er waarlijk aanroeping geweest van de duivel dan is het een zware zonde; zo niet vervalt het in een der 2 eerste veronderstellingen. (Onbekende natuurkrachten of bedrog.)

Hekserij: kwade invloed die zou uitgaan van sommige personen; kwade hand. Meestal is er niets duivels mee gemoeid, zo ja, dan is het zware zonde.

Spiritisme: bedoelt het verkeer met de onzichtbare wereld der geesten. Goede geesten (engelen en gelukzaligen en zielen van het vagevuur) kunnen of zullen zich daartoe niet lenen, laten zich zo maar niet interviewen. Kwade geesten kunnen het niet zonder toelating van God. Meestal is er niets duivels mee gemoeid; zo ja, dan is het zware zonde.

Les 19: I. 2de Gebod van God: Zweer Niet IJdel, Vloek Noch Spot.

266. Wat gebiedt het tweede gebod van God?

Het tweede gebod van God gebiedt de heilige Naam van God te eerbiedigen, alsook de aan God gedane gelofte te houden.

1° *De heilige Naam van God eerbiedigen.*

Bij alle volkeren is de naam het zinnebeeld van de persoon die deze naam draagt: wie de naam schendt, schendt de persoon. Door 'de naam' worden niet enkel de woorden bedoeld die het oneindige Opperwezen aanduiden maar tevens al de eigenschappen van God: zijn Goedheid, zijn Rechtvaardigheid zijn Wijsheid enz.

“De Naam Gods zij niet gestadig in uw mond en maak u niet gemeenzaam met heilige namen want ge zult er niet schadeloos afkomen” (Ecclesiasticus 23:10).

2° *De aan God gedane geloften houden.* Een gelofte wordt enkel en alleen:

- a) Aan God gedaan.
- b) Het gelde een goed werk.
- c) Men verplichte zich op straf van zonde.

De gelofte is een akte van godsdienstigheid (men vereert hierdoor rechtstreeks God): er ontrouw aan zijn is derhalve een rechtstreekse zonde tegen God.

De meeste zagezegde beloften die de mensen doen zijn enkel 'goede voornemens': inderdaad meestal is het een belofte die men doet aan O. L. Vrouw (Lourdes-bedevaart) of een heilige en bovendien denkt men er niet aan zich te verplichten op zonde.

267. Wat verbiedt het tweede gebod van God?

Het tweede gebod van God verbiedt alle oneerbiedigheid tegenover de heilige Naam van God, voornamelijk de godslastering, het breken van geloften en de slechte eed.

- 1° *Oneerbiedig gebruik van Gods naam:* uit boosheid of uit ongeduld, verwondering, gewoonte.
- 2° *Godslastering:* God of zijn heiligen of heilige zaken verachten, bespotten, verwensen.
- 3° Breken van gelofte.
- 4° Zondig zweren of slechte eed, meined.

268. Wat is God lasteren?

God lasteren is kwaadspreken van God, van zijn heiligen of van heilige zaken, bijvoorbeeld zeggen of schrijven dat God niet rechtvaardig of niet barmhartig is, dat Hij zich de wereld niet aantrekt, dat de godsdienst of de Kerk de oorzaak is van alle kwaad op aarde.

Is God of zijn heiligen of heilige zaken verachten, bespotten, verwensen.

1° *Verachten:*

- a) Hun iets toeschrijven wat strijdig is met hun eer: b.v. zeggen dat God de zonde te zwaar straft,
- b) Van hen iets ontkennen dat hen toekomt: b.v. de Voorzienigheid Gods loochenen.
- c) Aan een schepsel goddelijke eigenschappen toekennen: toekomst voorspellen.

2° *Bespotten:* zo spreken of schrijven over hen dat daarin een verachting ligt opgesloten zo b.v. soms in andersdenkende dagbladen, weekbladen.

3° *Verwensen:* hun kwaad toewensen.

4° *Vloeken:* is van God kwaad afroepen over zichzelf of over anderen, De gewone Vlaamse uitdrukking 'G.V.' gedeeltelijk overblijfsel van een eedformule is geen echte vloek omdat het op zichzelf geen betekenis heeft. De gewone Franse uitdrukkingen 'N.deD.' 'S.D.' 'S.n.d.D.' zijn eveneens geen echte vloeken vermits ze geen betekenis hebben.

269. Wat is een gelofte doen?

Een gelofte doen is zich tegenover God op zonde verbinden een goede daad te verrichten.

Drie zaken zijn samen vereist: zo er één ontbreekt is er geen echte gelofte.

- i.) Een goede daad beloven.
- ii.) Aan God.
- iii.) Op straf van zonde.

270. Is het zonde een gelofte niet te houden?

Een gelofte niet te houden is zonde, ja zelfs doodzonde, wanneer men zich tot een gewichtige daad verplicht heeft op straf van zware zonde; daarom moet men, alvorens een gelofte te doen, eerst goed nadenken en om raad vragen.

1° De verplichting door de gelofte opgelegd is een zware verplichting wanneer het gaat over gewichtige zaken, zo b.v., een verre bedevaart te ondernemen in geest van boete.

2° In gewichtige zaken kan men zich verplichten:

a) Hetzij op straf van zware zonde.

b) Hetzij op straf van dagelijkse zonde; hierin is men vrij vermits men niet verplicht is die verplichting aan te gaan.

3° De voorzichtigheid vergt dat men geen geloften doet tenzij na eerst goed nagedacht te hebben en bovendien raad gevraagd te hebben, want in eigen zaken is men altijd wat verblind.

De meeste zagezegde beloften die de mensen doen zijn enkel goede voornemens.

271. Wat is eed doen of zweren?

Een eed doen of zweren is God tot getuige nemen van hetgeen men bevestigt of van hetgeen men belooft.

God weet alles. God is de Waarheid zelf. Wanneer we Hem tot getuige nemen van hetgeen we zeggen of beloven, betekent dit dus dat we zeker de waarheid spreken of zullen doen wat we beloven vermits we heel zeker God niet leugenachtig kunnen of willen maken.

272. Wanneer is de eed een daad waardoor men God vereert?

De eed is een daad waardoor men God vereert, wanneer hij wordt afgelegd om een gewichtige en rechtvaardige reden.

1° *Gewichtige reden:* de eed moet noodzakelijk of minstens nuttig zijn, zo niet bedrijft men dagelijkse zonde.

2° *Rechtvaardige reden:* d.w.z.: het voorwerp van de eed mag niet zondig wezen: b.v. God tot getuige roepen bij een belofte een diefstal te plegen. In dat geval is er doodzonde of dagelijkse zonde naar gelang het voorwerp van de eed doodzonde of dagelijkse zonde is.

3° Een valse eed, een meined is altijd doodzonde.

273. Wanneer is het verboden een eed te doen?

Het is verboden een eed te doen zonder noodzakelijkheid of onder ede te bevestigen hetgeen men weet vals te zijn of een zondige daad onder ede te beloven.

1° Wanneer de eed niet nodig is, nutteloos, b.v. een eed over een nietige zaak.

2° Valse eed, meined.

3° Onrechtvaardige eed: beloven kwaad te doen.

Les 19: II. 3de Gebod van God: Heilig steeds de dag des Heren.

274. Wat gebiedt het derde gebod van God?

Het derde gebod van God gebiedt de dagen te heiligen die aan God bijzonder zijn toegewijd.

Dit derde gebod wijst op een bepaalde manier van Godsverering, door God zelf aangeduid. *“Wees indachtig dat gij de Sabbatdag heiligt...: de zevende dag is het de Sabbat van de Heer, uw God; gij zult daarop generlei werk doen...”* (Exodus 20:8-11). *“Onderhoudt mijn Sabbat, want heilig is hij voor u lieden; wie hem schenkt zal de dood sterven”* (Exodus 31:14): zodus duidelijk een zware verplichting.

275. Wie heeft de heiligdagen bepaald?

God heeft in de Nieuwe Wet aan de Heilige Kerk de macht gegeven om te bepalen welke de heiligdagen zijn en hoe ze moeten gevierd worden.

In de Oude Wet deed het God zelf door bemiddeling van Mozes. In de Nieuwe Wet is het de Kerk die door Christus werd gesticht en die dus Gods gezag over ons vertegenwoordigt (zie nr. 304, 305).

Les 20: I. 4de gebod van God: Vader, moeder zult gij eren.

276. Wat gebiedt het vierde gebod van God?

Het vierde gebod van God gebiedt onze ouders en onze geestelijke en wereldlijke oversten te eren.

Dit is de algemene betekenis van het vierde gebod: *‘Eerbiedig alle menselijk gezag’*: dit nu wordt uitgedrukt door het gezag aan te duiden dat na het goddelijk gezag, het voornaamste gezag is, namelijk het ouderlijk gezag.

Alle mensen moeten aan de hoogste overheden gehoorzamen *“want alle gezag komt van God en de bestaande overheden zijn door God aangesteld”* (Rom. 13:1).

1° Het hoogste gezag is God zelf van wie alle ander gezag afhankelijk is.

2° Christus, de God-Mens heeft een Kerk gesticht en heeft aan die Kerk Zijn goddelijke gezag tegenover ons overgemaakt. Het kerkelijk gezag is dus een Godmenselijk gezag, mensen met goddelijk gezag bekleed. Dit kerkelijk gezag is voor ons het voornaamste gezag na het goddelijk gezag.

3° Daarna volgt het natuurlijk gezag der ouders over hun kinderen.

4° Dan volgt het Staatsgezag dat voornamelijk het tijdelijk welzijn der burgers moet betrachten en tevens aanvullen datgene waartoe de ouders alleen niet bij machte zijn.

5° Daarna komt dan eindelijk het gezag der mindere overheden in kleinere groeperingen of maatschappijen: b.v. patroons tegenover werklieden, meesters tegenover leerlingen.

277. Welke zijn de plichten van de kinderen tegenover hun ouders?

De kinderen moeten hun ouders beminnen, eerbiedigen, hun gehoorzamen, en ze in hun nood helpen en bijstaan.

- 1° **Beminnen:** “*Eer uw vader en vergeet het weegezucht van uw moeder niet. Gedenk dat gij zonder hen niet zoudt geboren zijn en vergeld hun wat zij voor u deden*” (Ecclesiasticus 7:26-28). Naast God zijn onze ouders onze grootste weldoeners; aan hen zijn we verschuldigd het leven, onze opvoeding, ons christen zijn. De liefde tot de ouders moet zijn:
- i.) *Inwendig:* ware genegenheid van het hart.
  - ii.) *Uitwendig:* door blijken van genegenheid, o.a. voorbeeldig gedrag, hulpverlenend wanneer zij in geestelijke of tijdelijke nood verkeren.
- 2° **Eerbiedigen:** onze ouders zijn de plaatsvervangers van God; dit moeten we steeds in hen eerbiedigen. Die eerbied moet inwendig en uitwendig zijn. Ook dan wanneer de ouders zich niet goed gedragen moeten de kinderen hun daden afkeuren maar moeten niettemin hun persoon eerbiedigen: de ouderlijke waardigheid blijft.
- Misdoen hiertegen: de kinderen die hun ouders minachten, kwaadspreken over hen, die hen bedriegen.
- 3° **Gehoorzamen:** de ouders hebben de plicht, dus ook het recht, hun kinderen op te voeden; hieraan beantwoordt bij de kinderen de plicht zich te laten opvoeden, d.w.z. te gehoorzamen. “*Gij, kinderen, zo schrijft S. Paulus, weest aan uw ouders gehoorzaam in de Heer, want dit is recht*” (Efeziërs 6:1).
- Eerbied en liefde: deze plichten blijven bestaan zolang de ouders leven. De plicht der gehoorzaamheid houdt op wanneer het kind meerderjarig is geworden en op zichzelf woont. Een meerderjarig kind dat nog bij zijn ouders inwoont is verplicht tot gehoorzaamheid in de huishoudelijke zaken. Een minderjarig kind mag het ouderlijk huis niet bestendig verlaten zonder toestemming van de ouders.
- Ongehoorzaamheid kan zware zonde zijn wanneer het de ouders ernst is en het gaat om een gewichtige zaak. De zaak wordt beschouwd als gewichtig wanneer ongehoorzaamheid een groot nadeel toebrengt aan het huisgezin of aan de ouders, of een groot gevaar oplevert voor de ziel of het lichaam van het kind.
- 4° In hun nood helpen en bijstaan.
- a) Van zodra het kind bij machte is, moet het, onder leiding der ouders, het zijne bijdragen tot welzijn van het huisgezin.
  - b) Wanneer de ouders later in nood geraken dan moeten de kinderen het eerst, ook al zijn ze getrouwd, hun ouders helpen en bijstaan: de plicht tot liefde, werkdadige liefde jegens de ouders blijft zolang de ouders leven.

278. Welke zijn de plichten van de ouders jegens hun kinderen?

De ouders moeten zorgen voor het lichamenlijk onderhoud van hun kinderen; zij moeten hun, in de huiskring en op de school een christelijke opvoeding verschaffen.

De kinderen behoren eerst aan God: ze hebben de plicht, dus het recht hun leven in alles naar God te richten. De ouders hebben dus eveneens daartoe de plicht, dus het recht. Ze hebben het volle recht hun kinderen een degelijke christelijke opvoeding te verlenen. *“Hebt gij zonen, houdt hen in tucht”* (Ecclesiasticus 7:25). Daaruit volgt:

- 1° De ouders moeten zorgen voor het tijdelijk welzijn en de toekomst van hun kinderen: lichamenlijk onderhoud, onderwijs.
- 2° De ouders moeten zorgen voor het geestelijk welzijn van hun kinderen:
  - a) Onderwijs in de christelijke lering, ook in de huiskring.
  - b) Christelijke opvoeding in christelijke, katholieke scholen.
  - c) Algemeen onderwijs opdat ze geen achterlijken wezen in de maatschappij.
  - d) Het goed voorbeeld geven.
  - e) De gevaren van zonde voorkomen, afweren, door de kinderen tijdig op de hoogte te stellen van de levensgeheimen: daartoe is de moeder de eerste, de best aangewezen persoon.
  - f) De kinderen desnoods bestraffen.

279. Welke zijn de plichten van de onderdanen jegens hun oversten?

De onderdanen moeten hun oversten eerbiedigen, hun gehoorzamen en hun billijke belangen behartigen.

- 1° *Eerbied*: *“Alle gezag komt van God”* (Romeinen 13:1): dus zijn wij gehouden tot eerbied jegens onze oversten die waar gezag over ons hebben.
- 2° *Gehoorzaamheid*: wij moeten aan God gehoorzamen, dus ook aan hen die Gods gezag tegenover ons vertegenwoordigen, krachtens een instelling van God zelf (de Kerk) of krachtens een contract dat we aangingen (werklieden tegenover hun patroon).
- 3° *Hun belangen behartigen*: is ten slotte niets anders dan een praktische, werkdadige eerbied en gehoorzaamheid.

280. Welke zijn de plichten van de oversten jegens hun onderdanen?

De oversten moeten, ieder volgens zijn ambt, het geestelijk en tijdelijk welzijn van hun onderdanen behartigen.

Ze moeten het algemeen welzijn van hun onderdanen behartigen, daartoe:

- 1° Alle nadelen, gevaren van hen verwijderen.
- 2° Uitdrukkelijk meewerken tot hun tijdelijk en geestelijk welzijn: zo b.v. hen in niets afhouden van hun christelijke verplichtingen; het aangegane contract eerbiedigen.

281. Is het soms verboden aan zijn ouders of aan andere oversten te gehoorzamen?

Het is verboden aan zijn ouders of aan andere oversten te gehoorzamen, wanneer ze iets bevelen dat strijdig is met de geboden van God of van de H. Kerk.

1° Het gezag van de ouders en het gezag van de oversten komt feitelijk van God: het staat niet boven God en mag dus nooit strijdig zijn met de geboden van God, noch met de natuurwet die eveneens van God komt, vermits Hij het is die de natuur schiep.

“Men behoort Gade veeleer dan de mensen te gehoorzamen” (Handelingen 5:29).

2° De geboden der Kerk staan eveneens boven het gezag van alle ander menselijke gezag vermits de Kerk goddelijke opdracht heeft ontvangen. In geval van ‘*conflict*’ heeft de Kerk steeds de voorrang.

3° De roeping is een persoonlijke zaak: het recht gaat uit van het kind en de ouders hebben de plicht dit recht van hun kind te eerbiedigen: ze hebben ongetwijfeld het recht hierin leiding en raad te geven.

282. Welke zijn de voornaamste plichten van de burgers jegens hun Vaderland?

De burgers moeten hun vaderland beminnen, dienen en zo nodig, ten koste van hun leven verdedigen; ze moeten het burgerlijk gezag eerbiedigen en aan de rechtvaardige wetten gehoorzamen.

1° *Eerbied en liefde*: het burgerlijk gezag is een waar gezag en moet dus geëerbiedigd en bemind worden.

2° *Dienen*: desnoods ook krijgsdienst in tijd van oorlog: het persoonlijk welzijn moet hier ondergeschikt zijn aan het algemeen welzijn, althans indien er geen hogere wetten zijn die ons dwingen anders te handelen.

3° *Aan de rechtvaardige wetten gehoorzamen*: rechtvaardige wetten bewerken het algemeen welzijn en bijgevolg moeten wij die wetten onderhouden. Een onrechtvaardige wet kan niet verplichten want niemand kan of mag ons dwingen tot onrecht vermits dat zelf indruist tegen de natuurwet die van God zelf komt, Schepper van alle natuurwetten.

Les 21: I. 5de gebod van God: Dood niet, geef geen ergernis.

283. Wat gebiedt het vijfde gebod van God?

Het vijfde gebod van God gebiedt ons eigen leven en dat van de naaste te eerbiedigen, zowel het leven van de ziel als dat van het lichaam.

De mens is ziel en lichaam: allebei behoren eerst aan God. Het zielenleven en het lichamelijk leven van iedere mens moeten dus allebei gevrijwaard zijn in alle opzichten, geheel en gedeeltelijk. Wij mogen dus niet willekeurig noch over onszelf noch over anderen beschikken: daarin moet steeds Gods Wil geëerbiedigd worden.

284. *Wat verbiedt het vijfde gebod van God?*

Het vijfde gebod van God verbiedt: zonder wettige macht of reden, te doden, te kwetsen of te slaan; aan zichzelf of aan anderen kwaad te doen of te wensen; zich schuldig te maken aan gulzigheid, dronkenschap, gramschap, haat, nijd en ergernis.

1° Zonder wettige macht of reden doden:

“Ge zult niet doden” (Exodus 20:13). *“Wie het bloed van een mens vergiet, diens bloed zal door mensen worden vergoten, want als zijn beeld heeft God de mens gemaakt”* (Genesis 9:6).

Vruchtafdrijving is een ware moord. Ook wanneer men hierdoor het leven der moeder wil redden is het een moord: het doel wettigt de middelen niet. Het middel is hier bepaald slecht.

Om een hoger goed te behouden mag men een minder goed prijsgeven: een been laten afzetten om het lichamelijk leven te behouden. Wanneer men voor de keus staat zijn geloof, zijn kuisheid te verzaken of een gewelddadige dood te sterven mag men zijn leven prijsgeven en de marteling verkiezen: zo deden de martelaren, zo eveneens de H. Maria Goretti. Doodslag is toegelaten bij wettige zelfverdediging.

Doodslag is eveneens toegelaten in rechtvaardige oorlog tussen de strijd voerende soldaten.

De Staat mag ook in bepaalde gevallen: nl. op grote misdadigers de doodstraf doen toepassen: dit tot waarschuwing voor de andere burgers en tot veiligheid van de Staat.

2° *Kwetsen of slaan*: het lichaam is heel en al de eigendom van God, we hebben het enkel als het ware in leen. Iedere mens heeft dus de plicht en dienvolgens het recht zijn lichaam en dit van anderen gaaf en ongedeerd te behouden.

3° *Aan zichzelf of anderen kwaad toewensen*: is een zonde, grote of kleine zonde naar gelang het kwaad dat men zich of anderen toewenst.

4° *Gulzigheid, dronkenschap*: schaden stellig aan lichaam en ziel en brengen tevens tot andere zonden. (Zie nr. 229.)

5° *Gramschap, nijd*: schaden eveneens aan lichaam en ziel en zijn tevens zonden tegen de naaste. (Zie nr. 229.)

6° *Haat*: is de gesteltenis der ziel waardoor we iemand kwaad toewensen: het is de grootste zonde tegen de evenmens, althans wanneer het oprecht gemeend is. Haat leidt dikwijls tot andere zware zonden: moord, onrechtvaardigheid, laster enz. Zij die daaraan toegeven moeten gedenken dat God hen evenmin hun zonden zal vergeven.

7° *Ergernis*: (zie volgende vraag).

285. *Wanneer geeft men ergernis?*

Men geeft ergernis, wanneer men iemand tot zonde aanzet of op schuldige wijze tot zonde aanleiding geeft.

1° *De ergernis*: is een minder goed woord of daad waardoor we de evenmens aanleiding geven tot zonde.

“Wie een dezer kleinen, die in Mij geloven, ergert... wee de... mens door wie de ergernis komt” (Mattheüs 18:6- 7).

- 2° Iemand met opzet tot zonde verleiden b.v. tot diefstal.
- 3° Wanneer twee personen samen zondigen, b.v. samen een diefstal begaan dan geven ze aan mekaar ergernis en maken zich dus allebei schuldig aan de zonde van ergernis.
- 4° Hij die op schuldige manier aanleiding geeft tot zonde bij een ander, geeft eveneens ergernis: b.v. iets doen of iets zeggen dat zonde is of dat althans de schijn heeft van zonde, daarbij voorziende of vermoedend dat de naaste hierdoor tot zonde zal worden aangedreven: b.v. een katholiek die als zodanig bekend staat en die zichtbaar vlees eet op een vrijdag in het bij zijn van anderen.
- 5° Wanneer men geen schuld heeft maar dat de naaste uit eigen boosheid of zwakheid in ons spreken of doen aanleiding vindt tot zonde, dan is er geen ergernis: b.v. de Farizeeën tegenover Onze Lieve Heer.

Les 21: II. 6de en 9de gebod van God: Doe nooit wat onkuisheid is. | Wees steeds kuis in uw gemoed.

286. Wat gebieden het zesde en het negende gebod van God?

Het zesde en het negende gebod van God gebieden de deugden van kuisheid en van zedigheid te beoefenen.

- 1° Het zesde gebod gebiedt de uitwendige kuisheid en zedigheid: *‘doe nooit wat onkuisheid is’*.
- 2° Het negende gebod gebiedt de inwendige kuisheid en zedigheid. *‘Wees steeds kuis, in uw gemoed’*, d.w.z. in de gedachten en verlangens.

287. Heeft de christenmens een bijzondere reden om de kuisheid en de zedigheid te beoefenen?

Ja, de christenmens heeft een bijzondere reden om de kuisheid en de zedigheid te beoefenen, omdat hij lidmaat is van Jezus Christus en tempel van de H. Geest.

Door de heiligmakende genade woont God in onze ziel als in een tempel. Doordien nu de ziel aller innigst met het lichaam is verenigd wordt daardoor zelf ook het lichaam geheiligd. Wij moeten dus om die reden des te meer ons lichaam eerbiedigen. Door de heiligmakende genade zijn wij ook ledematen geworden van Christus' mystiek Lichaam en daardoor is ook ons lichaam inniger met Christus verbonden en moeten we het dus des te meer eerbiedigen.

Zo schrijft S. Paulus: *“Weet gij niet dat gij Gods tempel zijt... Want heilig is Gods tempel en dat zijt gij”* (Korintiërs 3:16-17). En verder: *“Of weet gij niet dat uw lichaam een tempel is van de H. Geest die in u woont”* (I Korintiërs 6:19).

288. Wat verbiedt het zesde gebod van God.

Het zesde gebod verbiedt alle uitwendige zonden van onkuisheid; het verbiedt ook handelingen, blikken, gesprekken, liederen en lezingen die tot onkuisheid kunnen leiden.

1° Alle uitwendige zonden van onkuisheid.

“Gij zult geen overspel doen” (Exodus 20:14). De H. Paulus noemt verschillende zonden van onkuisheid en zegt ervan: *“Zij die zulke dingen doen, zullen het Rijk Gods niet verkrijgen”* (Galaten 5:21). *“Geen onkuise heeft een erfdeel in het Rijk van Christus”* (Efeziërs 5:15). *“Ontuchtigen zullen het Rijk Gods niet bezitten”* (I Korintiërs 6:10).

2° Handelingen: die tot onkuisheden kunnen leiden.

- a) Wanneer die onvoorzichtigheden uiteraard zeer gevaarlijk zijn – en sommigen zijn het altijd en voor iedereen – dan is het meestal doodzonde.
- b) Wanneer ze uiteraard niet gevaarlijk zijn, ofwel niet voor bepaalde personen in bepaalde omstandigheden, dan is het dagelijkse zonde.

289. Wat verbiedt het negende gebod van God?

Het negende gebod van God verbiedt alle inwendige zonden van onkuisheid, namelijk onkuise begeerten en vrijwillig behagen in onkuise gedachten.

1° Wetens en willens met genoeg denken aan of verlangen naar onkuisheid.

2° Wanneer men aan die zaken louter verstandelijk denkt omdat studie of ambt dit vereisen, zo b.v. een geneesheer of biechtvader, of om het geweten te onderzoeken, dan is er helemaal geen zonde.

3° Enkel uit nieuwsgierigheid er aan denken kan soms heel gevaarlijk zijn: dit is een ongezonde nieuwsgierigheid.

4° De ware inwendige zonde veronderstelt behagen. Een echte bekoring veronderstelt noodzakelijk dat men de aantrekkelijkheid der zonde aanvoelende ondergaat: er is in ons een ingeboren neiging tot het kwaad die nog versterkt wordt door de vroegere bedrevene zonden: die neiging, dat aanvoelen van de aantrekkelijkheid der zonde is nog niet de echte toestemming. Het feit dat men b.v. zeer zenuwachtig was onder de bekoring, dat men bedroefd was men wou er liever vanaf zijn is een bewijs dat er heel zeker geen volledige toestemming was, dus ook geen doodzonde.

290. Wat moet men doen om kuis te leven?

Om kuis te leven moet men vooral de gevaarlijke gelegenheden vermijden, de versterving beoefenen, dikwijls biechten en communiceren, en een grote godsvrucht onderhouden tot de H. Maagd Maria.

1° *De gevaarlijke gelegenheden vermijden:* zijn vooral te vermijden slechte gezelschappen, slechte lezingen, slechte films. *“Met een vermetel hart loopt het slecht af”* (Ecclesiasticus 3:26). Alleen in de vlucht ligt de overwinning. Wij kunnen niet genoeg overtuigd zijn van onze zwakheid. (Zie eveneens nr. 168.)

- 2° *De versterving beoefenen*: vooral die der zintuigen, zelfs in zaken die toegelaten zijn om zo doende de voldoende gewone zelfbeheersing te verkrijgen; bijzonder de ogen en het gevoelen versterven, soberheid in spijs en drank. “*Dat soort duivelen kan door niets uitgejaagd worden tenzij door bidden en vasten...*” (Markus 9:28). Versterving der gedachten en gevoelens: zorgvuldig alle vrije dromerijen vermijden.
- 3° *Dikwijls biechten*: om steeds zijn ziel zuiver te houden en speciale, voorkomende versterkingsgenaden te bekomen.
- 4° *Dikwijls communiceren*: het goddelijk voedsel innemen dat onze ziel aller krachtigst versterkt. Dit innigste contact met Christus, de zuiverheid zelf, moet de meest versterkende invloed uitwerken op onze ziel.
- 5° *Grote godsvrucht tot Maria de Onbevleete* die ons zeker op de meest werkdadige manier zal medehelpen om die deugd te beoefenen die haar zo innig lief is.

Les 22: I. 7de en 10de gebod van God: Vlucht het stelen en bedriegen. | En begeer nooit iemands goed.

291. Wat gebieden het zevende en het tiende gebod van God?

Het zevende en het tiende gebod van God gebieden de eigendom van de naaste te eerbiedigen en aan iedereen te geven wat hem toekomt.

Dit gebod kunnen we samenvatten met deze korte woorden ‘*ieder het zijne*’.

Het eigendomsrecht van eenieder moet geëerbiedigd worden “*Gij zult niet stelen*” (Exodus 20:15). Wat eenieder rechtmatig bezit moet hem gelaten worden. Waar eenieder recht op heeft moet hem gegeven worden. Het zevende gebod wijst op de uiterlijke daad; het tiende gebod wijst op de inwendige gevoelens tegenover het eigendomsrecht van anderen men moet eenieder gunnen wat hem toekomt.

292. Wat verbiedt het zevende gebod van God?

Het zevende gebod van God verbiedt alle onrechtvaardigheid die de naaste benadeelt in zijn tijdelijke goederen.

Het gaat hier om stoffelijke, tijdelijke goederen. Wat men rechtmatig heeft aangeworven mag ons niet ontnomen worden op geen enkele manier, noch door te stelen, noch door te weerhouden, noch door te beschadigen.

293. *Wie nemen onrechtvaardig het goed van de naaste?*

Diegenen nemen onrechtvaardig het goed van de naaste, die stelen, die bedrog plegen in koophandel, de woekeraars, de werkgevers die het rechtvaardig dagloon niet betalen, de oneerlijke arbeiders en al degenen die iemand beroven van hetgeen hem toekomt.

1° *Zij die stelen*, die zich het goed van een ander toe-eigenen zonder toestemming van de eigenaar.

2° *Zij die bedrog plegen in de koophandel*:

- a) Hetzij in de hoedanigheid van de koopwaar.
- b) Hetzij in de hoeveelheid van de koopwaar.
- c) Hetzij door een te hoge prijs te vergen.

3° *De woekeraars*: zij die te hoge interest vragen.

4° *Die het rechtvaardig dagloon niet betalen*: de werkgever moet de overeenkomst die werd aangegaan onderhouden. Dat loon moet toereikend zijn om een matige en oppassende werkman te onderhouden; het moet ook toereikend zijn om de werkman met zijn huisgenoten een fatsoenlijk onderhoud te verzekeren.

5° *De oneerlijke arbeiders*: door niet te werken, door het materiaal te beschadigen.

294. *Wie behouden onrechtvaardig het goed van de naaste?*

Diegenen behouden onrechtvaardig het goed van de naaste, die hun schulden niet betalen, die niet teruggeven hetgeen zij genomen hebben of hetgeen hun werd toevertrouwd.

1° *Die hun schulden niet betalen*:

- a) Hoe langer men wacht des te schuldiger men zich maakt.
- b) Kan men ze niet volledig betalen dan moet men het deel betalen waartoe men in staat is en later het overige.

2° *Die niet teruggeven wat zij onrechtvaardig namen: men is uit rechtvaardigheid gehouden*:

- a) De ontvreemde zaak terug te geven.
- b) De schade te herstellen.

3° *Die niet teruggeven wat hun werd toevertrouwd*.

Iets toevertrouwen betekent niet dat men de eigendom der zaak afstaat, deze moet dus teruggegeven worden zodra de eigenaar zijn zaak terug opeist.

295. *Wat verbiedt het tiende gebod van God?*

Het tiende gebod van God verbiedt de wil of de begeerte om uw naaste onrecht aan te doen in zijn tijdelijke goederen.

De zonde ligt hoofdzakelijk in de wil: hij die het verlangen heeft kwaad te doen heeft reeds gezondigd, zelfs dan wanneer hij de gelegenheid niet heeft zijn voornemen uit te voeren. Dat geldt niet enkel voor de zonde van onkuisheid en onrechtvaardigheid, dat geldt eveneens voor alle andere zonden.

Les 22: II. 8ste gebod van God: Ook de achterklap en het liegen.

296. Wat gebiedt het achtste gebod?

Het achtste gebod van God gebiedt oprecht te zijn in woorden en in daden, en de faam en de geheimen van de naaste te eerbiedigen.

Zoals het zevende en het tiende gebod ons gebieden de stoffelijke goederen van de naaste te eerbiedigen, zo gebiedt ons het achtste gebod de *geestelijke goederen* van de naaste te eerbiedigen: zo het recht om de waarheid te vernemen, het recht op zijn goede naam, het recht op geheimhouding van geheimen waarin hij betrokken is.

297. Wat verbiedt het achtste gebod?

Het achtste gebod van God verbiedt leugen valse getuigenis, kwaadsprekerij en lastertaal, kwaad vermoeden en lichtvaardig oordeel.

- 1° *Door de leugen*: doen we geestelijk nadeel aan de naaste: we brengen hem in dwaling wat nog verdere nadelen kan veroorzaken.
- 2° *Valse getuigenis*: hierdoor brengen we de naaste eveneens geestelijk nadeel toe: ter oorzaken van ons valse getuigenis wordt de naaste gestraft en verliest hij zijn goede naam.
- 3° *Kwaadsprekerij en lastertaal*: eenieder heeft recht op zijn goede naam; eenieder wordt verondersteld eerlijk te zijn. Door kwaadsprekerij en lastertaal maakt men inbreuk op dit recht. Het is, naar het getuigenis van S. Jakobus een algemeen menselijk gebrek (Jakobus 3:2-10).
- 4° *Kwaad vermoeden en lichtvaardig oordeel*: We moeten ook inwendig de goede naam van de naaste eerbiedigen.

298. Wat is liegen?

Liegen is spreken tegen zijn gedacht met het inzicht te bedriegen.

Twee zaken worden samen vereist:

- 1° Spreken tegen zijn gedacht, d.w.z. het anders menen dan men het zegt.
- 2° Met het inzicht te bedriegen:

Bedriegen d.w.z. de waarheid niet zeggen aan iemand die het recht heeft de waarheid te kennen. Zodus wanneer de persoon het recht niet heeft de waarheid te kennen dan is er geen leugen, zelfs dan wanneer ik het anders meen dan ik het zeg, Noodleugen of wat de mensen noemen '*liegen om beters wil*' om zich uit een verlegenheid te redden, is een ware leugen. Scherts: liegen om te lachen is geen leugen omdat het duidelijk is dat men niet wil bedriegen.

Schadeleugen: liegen om iemand nadeel toe te brengen kan doodzonde zijn wanneer men het inzicht heeft hem grote schade te berokkenen. Wanneer iemand ons onbescheiden iets vraagt dat hij niet mag weten dan moeten wij een ontwijkend antwoord geven. Wanneer hij het niet hoeft te weten mogen wij eveneens ontwijkend antwoorden. Enkele voorbeelden

van ontwijkende antwoorden: *‘Ik weet het niet.’ ‘Vraag het aan meer bevoegden.’ ‘Daar kan ik niet op antwoorden.’* Of nog, al schertsend om de persoon beleefd te doen aanvoelen dat hij onbescheiden is: *‘Kom me dat vragen in het laatste oordeel.’ ‘Vraag het aan O. L. Heer.’ ‘Ik ben even wijs als gij.’* of iets dergelijks.

Aangenomen spreekwijzen die niet moeten aanzien worden als leugen omdat iedereen weet wat ze waard zijn: *‘Mijnheer is niet thuis’* d.w.z. is niet te spreken. Reclame voor handel: alleman verkoopt het beste. Sommige beleefdheidsformules.

299. Wat is kwaadspreken?

Kwaadspreken is de gebreken of de fouten van de naaste zonder noodzakelijkheid bekend maken.

Kwaadspreken is van iemand kwaad bekend maken dat werkelijk gebeurd is of waar is. Het maatschappelijk leven vergt dat de mensen een minimum vertrouwen zouden hebben in elkaar: dat nu zou onmogelijk zijn indien het kwaad van eenieder zo maar vrij aan anderen mocht bekend gemaakt worden. *“Kwaadsprekers zullen het rijk Gods niet bezitten”* (I Korintiërs 6:10).

Zo b.v. zij die gehouden zijn door het beroepsgeheim weten veel zaken van anderen die minder gunstig zijn en toch moeten zij zwijgen. Er kan een voldoende reden zijn om het kwaad van de naaste bekend te maken: o.a.

- 1° *Het welzijn van de persoon zelf die schuldig is aan het kwaad:* zo kan het zelfs plicht zijn de geheime fouten van kinderen of onderdanen bekend te maken aan de ouders of oversten.
- 2° *Ons eigen welzijn:* iemand beschuldigt ons vals van een misdaad: we mogen zijn geheime misdaden bekend maken om zijn geloofwaardigheid te breken.
- 3° *Welzijn van anderen:* zo moet men soms de ouders waarschuwen tegen gevaarlijke meesters, de meesters tegen slechte dienstboden.
- 4° *Algemeen welzijn:* de geheime misdaden en bedoelingen van vijanden van God, Kerk of Staat mogen bekend gemaakt worden.

300. Wat is de naaste lasteren?

De naaste lasteren is hem beschuldigen van een gebrek dat hij niet heeft, of van een fout die hij niet heeft bedreven.

“Beter is een goede naam dan veel rijkdom” (Spreuken 22:1).

- 1° Lasteren is kwaad zeggen van iemand dat niet waar is. Hier komt dus nog een leugen bij. Goede hoedanigheden van anderen kleineren of ten kwade uitleggen is eveneens lasteren.
- 2° Lasteren is doodzonde of dagelijkse zonde naar gelang het kwaad dat men vertelt groot of klein is. Hierin moet men eveneens rekening houden met de persoon die lastert en de persoon die belasterd wordt.
- 3° Vermits laster een leugen is, moet die onrechtvaardigheid hersteld worden, men is verplicht tot restitutie. Restitutie gebeurt door de laster te herroepen.
- 4° De verplichting tot restitutie is groot of klein naar gelang de laster groot of klein is, grote of kleine schade berokkende.

301. Moet men de geheimen bewaren die men kent?

Ja, de geheimen die men kent moet men bewaren: dit eist het belang van de maatschappij en van iedereen in het bijzonder.

1° *Wat is een geheim?* Een geheim is iets dat moet verzwegen worden.

2° *Soorten geheimen:*

- a) Biechtgeheim: verplicht de priesters.
- b) Beroepsgeheim: b.v. dokters, advocaten, notarissen, apothekers, oversten.
- c) Beloofd geheim: geheim dat men ons toevertrouwde op voorwaarde dat men beloofde het geheim niet verder bekend te maken.
- d) Natuurlijk geheim: wat uiteraard niet mag bekend gemaakt worden omdat de bekendmaking schade of droefheid zou berokkenen aan hem die er het slachtoffer van is: b.v. kwaad spreken, gesloten brieven van anderen openen en lezen, een officieuze benoeming publiek bekend maken.

3° *Verplichting:*

- a) Het biechtgeheim mag door de priester nooit verbroken worden, zelfs niet ten koste van zijn leven: verplicht op zware zonde.
- b) Beroepsgeheim, beloofd geheim, natuurlijk geheim: verplichten op doodzonde als het gaat over een gewichtige zaak zo niet op dagelijkse zonde. Zulke geheimen mogen en moeten soms bekend gemaakt worden om een groter kwaad te voorkomen voor zich of voor een ander of voor de gemeenschap.

302. Zijn wij verplicht het onrecht te herstellen dat wij de naaste hebben aangedaan?

Ja, wij zijn verplicht zo goed en zohaast mogelijk, het onrecht te herstellen dat wij de naaste hebben aangedaan in zijn gezondheid, zijn tijdelijke goederen of zijn goede naam.

1° Onrecht in de gezondheid: tegen het vijfde gebod.

2° Onrecht in de tijdelijke goederen: tegen het zevende gebod.

3° Onrecht in de goede naam: tegen het achtste gebod. In ieder van die gevallen schendt men het recht van een ander; men moet het in de mate van het mogelijke en bovendien zodra mogelijk herstellen.

De Vijf Geboden van de Kerk.

Les 23: 1ste gebod van de H. Kerk: Zon- en feestdag zult gij eren.

303. Waarom zijn wij verplicht de geboden van de H. Kerk te onderhouden?

Wij zijn verplicht de geboden van de H. Kerk te onderhouden, omdat ze gegeven worden door de Paus en de Bisschoppen, die ons in Christus' naam besturen.

In nr. 110 werd aangetoond dat de Paus de plaatsvervanger is van Christus. In nr. 112 werd aangetoond dat de bisschoppen ons besturen in de naam van Christus onder het oppergezag van de Paus.

Uit die gegevens volgt dat de gelovigen moeten gehoorzamen aan de wetten, aan de geboden die de Paus en de bisschoppen hen voorhouden.

304. Wat gebiedt het eerste gebod van de Heilige Kerk?

Het eerste gebod van de H. Kerk gebiedt, op Zondagen en geboden feestdagen Mis te horen en de zondagsrust te onderhouden.

Er is een gebod en een verbod.

1° Gebod de H. Mis te horen op Zon- en geboden feestdagen,

2° Verbod slafelijke werken te verrichten op die dagen.

We moeten God vereren (1ste der 10 Geboden): die verering moet uitwendig en inwendig en openbaar zijn: we moeten er dus noodzakelijk een bepaalde tijd aan besteden en dit ook vergt dat we onze gewone bezigheden staken. Dit alles nu heeft de H. Kerk, die goddelijke opdracht verkreeg van Christus, nauwkeuriger bepaald en die bepaalde geboden moeten we dus onderhouden.

305. Welke zijn, buiten de Zondagen, de geboden feestdagen in ons land?

Buiten de Zondagen zijn er in ons land vier geboden feestdagen: Kerstmis, Ons-Heer-Hemelvaart, Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart en Allerheiligen.

Canon 1246 van het Kerkelijk Wetboek van 1983 bepaalt dat er in de Latijnse Kerk tien verplichte feestdagen zijn:

Onbevleete Ontvangenis (8 december)

Kerstmis (25 december)

Feest van de Moeder Gods (1 januari)

Openbaring van de Heer in de volksmond genaamd Driekoningen (6 januari)

H. Jozef (19 maart)

Hemelvaartsdag (40 dagen na Pasen)

Sacramentsdag (60 dagen na Pasen)

HH. Petrus en Paulus (29 juni)

O. L. Vrouw Hemelvaart: (15 augustus)

Allerheiligen: 1 november

De Belgische bisschoppenconferentie heeft gebruikgemaakt van de mogelijkheid om enkele feestdagen af te schaffen. Reeds sinds het begin van de negentiende eeuw zijn er in België slechts vier verplichte feestdagen:

Kerstmis

Hemelvaartsdag

O. L. Vrouw Hemelvaart

Allerheiligen

306. Wie moeten Mishoren op Zondagen en geboden feestdagen?

Moeten Mishoren op zondagen en geboden feestdagen, alle gelovigen die hun zevende jaar voleind hebben, en niet door ziekte of een andere goede reden zijn ontslagen.

1° Alle gedoopten die hun zevende jaar voleind hebben.

2° Zijn niet verplicht: niet-gedoopten, krankzinnigen, ernstige zieken, zij die na een ernstige ziekte pas aan de beterschap zijn; wanneer men te ver van de nabij zijnde kerk woont; zij die het huis of de kleine kinderen moeten bewaken.

307. Hoe moeten wij op de geboden dagen Mishoren?

Op de geboden dagen moeten wij een gehele Mis horen, en wij moeten het doen met eerbied en aandacht.

1° *Een gehele Mis*: is een zware verplichting.

Wanneer ontbreekt men aan een merkelijk deel? Men kan dat zo mathematisch niet aanduiden: zie hier niettemin enkele aanwijzingen:

i.) Wie binnenkomt voor de Offerande voldoet;

ii.) Wie weggaat na de Communie voldoet;

iii.) Wie enkel onder de Consecratie afwezig is: voldoet wellicht.

iv.) Wie twee halve opeenvolgende Missen bijwoont voldoet waarschijnlijk.

2° *Welke aanwezigheid wordt er vereist?*

i.) Lichamelijke aanwezigheid: Mishoren per radio voldoet niet. Wie buiten de kerk staat, aangesloten bij het volk, voldoet. In de sacristie voldoet men eveneens: het is voldoende dat men de Mis kan volgen, de stem van de priester en de bel horen.

ii.) Geestelijke aanwezigheid, dus vereiste aandacht: geen daden stellen die de aandacht gans afwenden: b.v. zitten lezen in een profaan boek. Zij die orgel spelen, rondgaan om geld, biechten onder de Mis, kruisweg doen: allen voldoen vermits men dan toch nog de Mis enigszins kan volgen.

Met eerbied: wel bewust van het grote geheim dat op het altaar voltrokken wordt.

308. *Waarin bestaat de zondagsrust?*

De zondagsrust bestaat hoofdzakelijk hierin, dat men zich onthoudt van lichamelijke werken die niet door gewoonte of door noodwendigheid gewettigd zijn.

1° *Wat is een lichamelijk werk?* Werk dat gewoonlijk door dienstboden of dagloners wordt verricht, men beschouwt hierin de aard van het werk zelf en ook de gewoonte van de streek waar men woont.

Wanneer het werk meest inspanning vraagt van de geest, dan mag het beschouwd worden als geestenwerk en dus toegelaten. Dat een slafelijk of lichamelijk werk geschiedt zonder gewin of louter ter ontspanning, dit verandert niets aan de aard van het werk; het blijft dus verboden.

2° *Enkele toepassingen.*

- a) Op reis gaan en daartoe de nodige voorbereidselen maken is toegelaten.
- b) Schilderen, beeldhouwen is overwegend kunstwerk, geestenwerk, dus toegelaten.
- c) Foto's nemen: toegelaten. Drukwerk: verboden. Jagen, vissen toegelaten.
- d) Eroderen: indien het meer kunstwerk is dan louter mechanisch werk: toegelaten.
- e) Breien, crocheteren (haakwerk): verboden.
- f) Rozenhoedjes, scapulieren, kunstbloemen maken: niet toegelaten in groep.
- g) De gewoonten, de algemene opvatting der brave mensen van de streek geven een veilige maatstaf aan.

3° *Hoe zwaar is de verplichting?* Op zichzelf genomen is het een zware verplichting. Indien de stof gering was is het enkel dagelijkse zonde: b.v. ruim 2 uren zware handarbeid verrichten moet beschouwd worden als doodzonde.

4° *Redenen die ontslaan van dit gebod.*

- a) Uit vroomheid: wat nodig is tot de eredienst, voorbereidselen tot een processie: handwerk voor arme kerken (best in het verdoken om geen ergernis te geven aan onwetenden).
- b) Uit naastenliefde: ziekenverpleging en wat erbij hoort.
- c) Uit noodzakelijkheid: om grote schade voor ziel of lichaam te vermijden: b.v. kleren herstellen wanneer het niet kan in de week; bakkers om verse waar aan te bieden; inhalen van oogst bij dreigend onweer; een groot en buitengewoon gewin dat anders verloren gaat indien men wacht tot de volgende dag; doorgaan met een werk dat niet kan onderbroken worden zonder grote schade.

309. *Wat behoort men te doen om Zondagen en feestdagen godvruchtig door te brengen?*

Om Zondagen en feestdagen godvruchtig door te brengen, behoort men, buiten de Mis, ook andere kerkelijke diensten en godsdienstige onderrichtingen bij te wonen, zich bezig te houden met godvruchtige of liefdadige werken, en enkel in eerlijk vermaak zijn ontspanning te zoeken.

1° Er is natuurlijk geen verplichting op zonde: het is niettemin een teken van vurig, christelijk leven.

2° Andere kerkelijke diensten: Vespers en Lof.

3° Godsdienstige onderrichtingen: deel uitmaken van een of meer godsdienstige groeperingen waarin gedaan wordt aan '*Katholieke Actie*' die door de laatste Pausen zo zeer en

herhaaldelijk werd aangeprezen: ook de leken, als medeleden van Christus' Mystiek Lichaam, moeten meedoen aan Apostolaat.

4° Godvruchtige en liefdadige werken: ook in het kader der Katholieke Actie.

5° Eerlijk vermaak en ontspanning: liefst in de huiselijke kring of in parochiale godsdienstige groeperingen.

Les 24: 2de en 3de gebod van de H. Kerk: Op boet- en vrijdag vlees ontberen. | Houd de Vasten ongeschonden.

310. Wat gebiedt het tweede gebod van de Heilige Kerk?

Het tweede gebod van de Heilige Kerk gebiedt zich te onthouden van vlees en vleesnat op Vrijdagen en op andere dagen die door de Heilige Kerk worden bepaald.

- 1° De *wet van onthouding*: die wet verbiedt het gebruik van vlees of vleesnat. Eieren, melkspijzen, toevoegsels zelfs met dierenvet waarmee de spijzen worden bereid zijn toegelaten.
- 2° *Wat is vlees, wat is vis?* Men kan soms twijfelen en dan schikt men zich naar de algemene opvatting der mensen van zijn streek.
  - a) *Is vlees*, dieren die op vaste grond leven en warmbloed hebben; bloed wordt ook aanzien als vlees, eveneens vleessoep, vleesextract, oxoblokjes.
  - b) *Is vis*: de gewone vissen: wat koudbloed heeft zoals kruipdieren en tweeslachtige dieren d.w.z. die in water en op vaste grond leven.
  - c) *Is toevoegsel*: al wat dient om de spijzen smakelijk te maken; doch in kleine hoeveelheid: b.v. enkele stukjes spek in de groenten of een ander spijs.
- 3° *Het is een zware verplichting*. Welke hoeveelheid wordt aanzien als een zware overtreding? Twee pond vlees, vier ponden vleesextract.
- 4° Men mag vlees en vis gebruiken in dezelfde maaltijd wanneer de onthoudingswet is opgeheven.
- 5° Zij die ontslagen zijn van de wet mogen ook meermaals vlees eten per dag.

311. Welke zijn, buiten de Vrijdagen, de onthoudingsdagen in ons land?

De onthoudingsdagen in ons land zijn buiten de vrijdagen:

ten 1ste, de Quatertemperdagen;

ten 2de, de Vigiliedagen van Kerstmis, Sinxen (Pinksteren), Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart en Allerheiligen;

ten 3de, de Woensdagen van de Vasten;

ten 4de, de Zaterdag voor Pasen.

In buitengewone omstandigheden, b.v. in oorlogstijd wordt de wet geheel of gedeeltelijk opgeheven. Men zie ieder jaar de Vastenbrief van de plaatselijke Bisschop.

312. *Wie zijn door de onthoudingswet gebonden?*

Zijn door de onthoudingswet gebonden, de gelovigen die ten volle zeven jaar zijn geworden, en niet door dispensatie of door een wettige reden zijn ontslagen.

1° De gedoopte vanaf hun volle zeven jaar; dus ook de ouderlingen zijn gehouden.

2° Wettige redenen die van de onthoudingswet ontslaan: enkele voorbeelden:

- a) Zieken, bepaalde ziekelijke die vlees nodig hebben;
- b) Zwangere vrouwen;
- c) Moeders die na de bevalling hun kind zelf voeden;
- d) Arme mensen die niets anders in huis hebben;
- e) Werklieden die zwaar werk verrichten;
- f) In België ontslaan de Bisschoppen ieder jaar ook de volgende personen: reizigers die in een hotel eten, werklieden die hun middageten moeten meedragen naar hun werk. Op Goede Vrijdag blijft de onthouding verplichtend.

Ieder jaar wordt ook aan de biechtvaders de macht verleend om te ontslaan (voor de Vasten en de onthouding) voor één jaar, doch enkel in de biecht.

313. *Wat gebiedt het derde gebod van de H. Kerk?*

Het derde gebod van de Heilige Kerk gebiedt te vasten op de dagen die door de Heilige Kerk worden bepaald.

De Vastenwet is dus een heel andere wet dan de onthoudingswet.

1° Er zijn dagen waarop enkel de onthouding is voorgeschreven.

2° Er zijn dagen waarop enkel de vasten is voorgeschreven.

3° Er zijn ook dagen waarop ze allebei zijn voorgeschreven.

314. *Wat is vasten?*

Vasten is maar eens per dag zijn volle maaltijd nemen: het is evenwel toegelaten 's morgens en 's avonds enig voedsel te gebruiken, volgens de goedgekeurde gewoonten in het land.

Het wezen van de Vasten bestaat hierin dat men *eens daags een volle maaltijd neemt*. Zodus men mag 's morgens en 's avonds ook enig voedsel gebruiken. In hoe grote hoeveelheid? Men mag er natuurlijk geen volledig ontbijt of avondmaal van maken. Het Interdiocesaan Concilie te Mechelen gaf volgende richtlijn: *“Men houdt hierin rekening met het lichaamsgestel; de ouderdom, de werkzaamheden van de persoon en ook met de duur van de Vasten (één enkele dag of verschillende dagen na mekaar). Over het algemeen mag men zoveel nemen als men nodig acht om onpasselijkheid te vermijden, die het ons onmogelijk zou maken onze plichten van staat behoorlijk te vervullen”*. (Acta Concilii Provincialis Mechliensis v. 1938 p. 48)

Zij die moeten vasten mogen op de dagen dat er geen onthouding is maar eenmaal daags vlees gebruiken namelijk in hun volle maaltijd.

315. Welke zijn de vasten dagen?

De vastendagen zijn:

1° Al de weekdays van de vasten, d.w.z., van Aswoensdag tot de Zaterdag voor Pasen inbegrepen.

2° De Quatertemperdagen¹³.

3° De Vigiliedagen¹⁴ van Kerstmis, Sinksen (Pinksteren), Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart en Allerheiligen.

Men houden rekening met de vastenbrief die de Bisschoppen ieder jaar uitgeven en waarin meerdere dispensaties worden verleend (zie nr. 311, 312).

316. Wie moeten de vastenwet onderhouden?

Moeten de vastenwet onderhouden, de gelovigen die hun eenentwintigste jaar voleind hebben en hun zestigste nog niet zijn ingetreden tenminste als zij niet door dispensatie, of door ziekte, zwakheid, zware arbeid, of door een andere wettige reden zijn ontslagen.

1° Vanaf ten volle 21 j. tot ten volle 59 j.

2° Wettige redenen om van de vasten ontslagen te zijn: enkele voorbeelden:

- a) Gezondheidsredenen: zieken, zwakken die pas aan de beterhand zijn; zij die in de voornaamste maaltijd niet voldoende kunnen nemen; zwangere vrouwen; moeders die na de bevalling zelf hun kind voeden.
- b) Arme lieden die niet in staat zijn een genoegzame volle maaltijd gereed te maken.
- c) Zware arbeid.
- d) Die een noodzakelijke verre reis ondernemen.
- e) Groter goed: die een liefdewerk verrichten dat moeilijk samengaat met vasten, b.v. prediken, lesgeven in de voormiddag en in de namiddag.

3° Zie verder de gewone dispensaties die de Bisschoppen ieder jaar in hun Vastenbrief verlenen (nr. 312).

Les 25: 4de en 5de gebod van de H. Kerk: Biecht minstens eens per jaar uw zonden. | En nut rond Pasen 't Brood des Heren.

317. Wat gebiedt het vierde gebod van de H. Kerk?

Het vierde gebod van de H. Kerk gebiedt, ten minste eenmaal per jaar zijn zonden te biechten.

1° Eéns per jaar zijn zonden biechten.

---

¹³ Quatertemper: eertijds (vasten- en) onthoudingsdag in 't begin van elk jaargetijde (t.w. op woensdag, vrijdag en zaterdag) na de derde zondag van de advent (winter), na de eerste zondag van de vasten (lente), na Pinksteren (zomer) en na het feest van de Kruisverheffing (herfst).

¹⁴ Vigiliedagen: boete- en/of vastendag(en) voor een hoge r. k. feestdag.

2° Dit gebod verplicht alle gedoopte van zodra ze de jaren van verstand bereikt hebben, dus vanaf hun zevende jaar.

Krankzinnigen zijn dus niet gehouden.

318. Moet de verplichting om te biechten enkel verstaan worden van de doodzonde?

De verplichting om te biechten moet enkel verstaan worden van de doodzonde: maar dikwijls is het niet gemakkelijk onderscheid te maken tussen doodzonde en dagelijkse zonde, en daarom is het altijd zeer geraden te biechten.

Krachtens het vijfde gebod der H. Kerk moet men eens per jaar te Communie gaan. Welnu daartoe moet men in staat van genade zijn vermits het een sacrament der levenden is. Is men niet in staat van genade dan moet men zich in die staat brengen door een oprechte biecht.

Wanneer men twijfelt over zijn zielstoestand, doet men best te biechten te gaan. Praktisch is het best ieder jaar te gaan om alle mogelijke twijfel weg te nemen en zijn ziel nog eens goed te zuiveren en raad te vragen aan de biechtvader voor sommige nodige punten.

319. Wat gebiedt het vijfde gebod van de Heilige Kerk?

Het vijfde gebod van de Heilige Kerk gebiedt, ten minste éénmaal per jaar, in de voorgeschreven tijd rond Pasen, waardig te communiceren, liefst in de parochiekerk.

1° Ten minste één per jaar communiceren.

2° Het moet een waardige communie zijn.

3° In de voorgeschreven tijd: meestal van Palmzondag tot Beloken Pasen¹⁵ (oftewel Quasimodozondag). De Bisschoppen kunnen die tijd verruimen.

4° In de parochiekerk: is niet verplichtend.

320. Voldoet men aan de Paasplicht door een onwaardige Communie?

Door een onwaardige Communie voldoet men niet aan de Paasplicht; integendeel, men bedrijft een heiligschennis.

De H. Kerk eist een waardige Communie. Die onwaardig heeft gecommuniceerd moet dus *zodra mogelijk*, al is de Paastijd ver verstreken, (een schuld blijft steeds aandringen, verplichten), zijn heiligschennis biechten en een waardige Communie doen. Een onwaardige Communie is een van de grootste zonden die er zijn: het is God miskennen, verachten tot in zijn Liefde-Sacrament.

---

¹⁵ Beloken Pasen is de eerste zondag na Pasen (of tweede zondag van Pasen).

321. Van welke leeftijd af is men verplicht zijn Pasen te houden?

Men is verplicht zijn Pasen te houden, zodra men gekomen is tot de jaren van discretie of verstand.

- 1° Men is *verplicht* van zodra men tot het gebruik van het verstand gekomen is. Jaren van discretie (van het latijn: discernere: onderscheiden) d.w.z. wanneer het kind voldoende *onderscheid* weet te maken tussen goed en kwaad.
- 2° Het kind mag zijn Pasen ook vroeger reeds houden wanneer het reeds voor zijn zeven jaar voldoende onderscheid weet te maken tussen goed en kwaad.
- 3° Krankzinnigen zijn dus niet gehouden, vermits ze het gebruik van hun verstand niet hebben.
- 4° Het is voldoende dat het kind het Eucharistisch Brood weet te onderscheiden van het gewone brood en het eerbiedig naar kinderlijk vermogen wetende te aanbidden.
Buiten doodsvaar moet het kind een zekere kennis hebben van de geloofswaarheden die men moet kennen uit noodzakelijkheid des middels, namelijk:
  - a) Er bestaat één God.
  - b) Geheim der H. Drievuldigheid.
  - c) Geheim der Verlossing.
  - d) Eeuwige beloning of bestraffing na dit leven.

322. Moet men biechten en communiceren als men in gevaar is van sterven?

Als men in gevaar is van sterven, moet men zonder uitstel biechten en communiceren.

- 1° De biecht is verplichtend wanneer men in staat is van doodzonde: dit ter wille van de verplichtende Communie in staat van genade.
- 2° De laatste H. Communie is verplichtend: het is een zware verplichting. Die laatste Communie verplicht zelfs meer dan het H. Oliesel: dit is een reden te meer om niet te lang te wachten de priester te doen komen: dit opdat de stervende wel bewust zou communiceren en al de vruchten van die laatste vurige Communie zou genieten.
- 3° Voor de kleine kinderen in stervensgevaar is de Communie eveneens verplichtend van zodra ze ten volle 7 j. zijn. Niettemin mogen ze dikwijls reeds vroeger de Communie ontvangen. Het is voldoende dat ze onderscheid kunnen maken tussen gewoon brood en Eucharistisch Brood en dat ze bekwaam zijn Jezus eerbiedig te aanbidden. *‘Zelfs kinderen van 3 à 4 jaar, vooral als zij reeds naar een katholieke school gingen, of opgroeiden in een christelijk gezin, zullen met degelijke hulp, aan de vereisten voldoen’* (E. Polleunis in *‘Ons Geloof’* 1948, blz. 372).

Vierde Deel: De Middelen ter Zaligheid.

Het Gebed en de Eredienst van de Heiligen.

Les 26: Het Gebed.

323. Welke zijn de voornaamste middelen om het leven der genade en de zaligheid te bekomen?

De voornaamste middelen om het leven der genade en de zaligheid te bekomen zijn het gebed en de sacramenten.

De gelukzaligheid is het genieten van Gods Oneindig-Volmaakt Wezen in rechtstreeks aanschouwen en beminnen. Om dit te kunnen moeten we het goddelijk leven in ons hebben. De heiligmakende genade is een geheimvolle, werkelijke deelname aan dit goddelijk leven en de dadelijke genaden moeten dit leven vrijwaren en versterken. Dan stelt zich vanzelf de vraag: welke zijn de aangewezen middelen om dit leven der genade te bekomen waaruit na de dood de gelukzaligheid moet opbloeien. Welnu de voornaamste middelen daartoe zijn het gebed en de sacramenten: zo heeft het God gewild wat niet uitsluit dat God ons soms ook genaden schenkt zonder dat wij gebeden hebben of sacramenten ontvangen hebben. God wil uitdrukkelijk dat we die middelen gebruiken. Inderdaad:

- a) Het gebed (zie nr. 325).
- b) De sacramenten: door het feit dat Christus ze instelde en aanpaste aan onze geestelijke levensnoodwendigheden, maakt Hij zijn Wil duidelijk bekend dat we er gebruik zouden van maken.

324. Wat is bidden?

Bidden is onze ziel verheffen tot God, om Hem te aanbidden, om Hem te danken, om Hem vergiffenis te vragen of gunsten van Hem af te smeken.

1° *Onze ziel verheffen tot God*: het verstand en de wil zijn de beide vermogens van de ziel. Deze vermogens tot God verheffen dat wil zeggen, goed bewust aan God denken en Hem met of zonder woorden (zuiver inwendig) de gevoelens van ons hart tegenover Hem meedelen. Het gebed ligt dus niet zozeer in de woorden, in de letters die we uitspreken dan wil in de geest

en het hart die zich aan God vastklampen, met Hem bezig zijn. Daartoe kunnen de woorden ons helpen maar woorden alleen volstaan niet, het hart en de geest moeten erbij zijn.

Wanneer we willen spreken met een vooraanstaand persoon dan moeten we vooraf, soms lang tevoren, een onderhoud vragen en dan wordt ons dag en uur bepaald. Om met God te spreken, d.w.z. om te bidden, moeten we ons nooit vooraf aanmelden: God is steeds toegankelijk, altijd en overal. God is een geest, alomtegenwoordig, aanwezig in ons op een nog meer innige wijze door de heiligmakende genade. Wanneer we bewust onze geest en ons hart, dat is onze wil, op Hem zetten, dan verenigen we ons met Hem op een geestelijke, werkelijke wijze, we bidden: in dit geestelijk contact van onze ziel met God ligt hoofdzakelijk het gebed. Waar God aanwezig is, daar is Hij niet enkel als toeschouwer: Hij werkt in de ziel: dit naar de mate van zijn vrijgeevige welwillendheid – genade is genade – maar ook enigszins volgens de vurigheid van ons gebed, d.w.z. in de mate dat we aandachtig zijn en dat we ons met de wil met God verenigen door gevoelens van aanbidding, lof of dankbaarheid, of innig berouw of deemoedig, afsmecken van nieuwe gunsten. Bidden ligt dus hoofdzakelijk in die geestelijke contact name (een ‘opgaan naar God’, ‘zich verheffen tot Hem’) van onze ziel met God door geest en hart, door verstand en wil.

2° Voornaamste soorten van Gebed:

- a) *Aanbidding*: de ziel erkent haar algehele afhankelijkheid van God en looft God als Opperste Meester over alles wat er bestaat: zo het ‘*Te Deum*’, het ‘*Gloria in excelsis*’, het ‘*Loflied der jongelingen, Benedicite omnia opera*’.
- b) *Dankgebed*: de ziel erkent dat ze, al wat ze is en heeft, aan God verschuldigd is: is eveneens een manier van aanbidden.
- c) *Verzoeningsgebed*: de ziel verzoent zich met Hem van Wien ze algeheel afhankelijk is en Dien ze beledigde: is in de grond eveneens een manier van aanbidden.
- d) *Smeekgebeden*: alle mogelijke gunsten moeten aan Hem worden gevraagd. Die de Opperste Meester is over al het geschapene: nog eens een impliciete aanbidding.

225. *Waarom zijn wij verplicht te bidden?*

We zijn verplicht te aanbidden:

ten 1ste, omdat we, door het gebed onze volkomen afhankelijkheid van God erkennen;

ten 2de, omdat Jezus Christus het ons uitdrukkelijk heeft geboden;

ten 3de, omdat het gebed een gewoon middel is om van God de genaden en weldaden te bekomen die we nodig hebben.

1° Bidden, onder één der vier vormen hierboven (nr. 324) aangegeven, is een uitdrukkelijk erkennen van onze volkomen afhankelijkheid van God.

2° Uitdrukkelijk gebod van O. L. Heer

- a) Dit door het aanleren van het ‘*Onze Vader*’ (Mattheüs 6:9-13).
- b) “*Vraagt en er zal u gegeven worden, zoekt en gij zult vinden, klopt en er zal u opengedaan worden*” (Mattheüs 7:7).
- c) Ook door middel van meerdere parabelen: zo b.v. Lukas 11:5-13.
- d) Christus zelf gaf ons hierin het voorbeeld.

3° Het gebed is het gewoon middel door God zelf aangewezen en gewild zoals blijkt uit de zo pas aangegeven teksten en overvloedige voorbeelden uit het Oude Testament: Abraham, Mozes, de profeten.

326. Wat vooral moeten wij aan God vragen?

Voorals moeten wij aan God vragen de geestelijke goederen en alles wat nodig of nuttig is voor onze eigen zaligheid en voor die van onze naaste.

Er bestaat een zekere rangorde onder de goederen: de bovennatuurlijke goederen zijn de waardigste, dan volgen de natuurlijke goederen en onder deze laatste zijn de geestelijke de waardigste en daarna de lichamelijke (gezondheid) en ten slotte de stoffelijke.

Het is dan ook redelijk dat we bij ons vragen aan God die rangorde der goederen waarderen en eerbiedigen.

327. Wat zijn geestelijke goederen?

Geestelijke goederen zijn goederen die rechtstreeks in betrekking staan tot de glorie van God en onze eeuwige zaligheid, zoals de genade, de deugden, de uitbreiding van Gods rijk, de bekering van de zondaars.

De catechismus bedoelt hier uitsluitend bovennatuurlijke goederen. Het hoogste goed is God zelf en zijn glorie waartoe alle andere bovennatuurlijke goederen gericht zijn, namelijk, onze zaligheid, de genade, de deugden en zo verder. Wanneer we door ons gebed die goederen vragen, zal God ons geredelijker verhoren.

328. Mogen wij aan God de gezondheid en andere tijdelijke goederen vragen?

Ja, wij mogen aan God de gezondheid en andere tijdelijke goederen vragen, doch met volle onderwerping aan de goddelijke wil.

We moeten steeds de rangorde der goederen eerbiedigen (zoals hierboven nr. 326) werd aangegeven. Dit vooropgezet zijnde mogen we aan God de gezondheid en andere tijdelijke goederen vragen. Niettemin moeten we steeds dit gedenken: God weet best wat werkelijk goed is voor ons, wat best strookt met ons eeuwig welzijn waaraan alles moet onderworpen zijn, althans in die zin dat het niet mag schaden aan ons eeuwig welzijn. Daarom moet altijd deze voorwaarde inbegrepen zijn: *'als het mij zalig is; als het overeenstemt met Gods Wil'*.

329. Is het voldoende alleen voor zichzelf te bidden?

Het is niet voldoende alleen voor zichzelf te bidden; wij moeten ook bidden voor onze naaste, dit is, voor degenen die tot de eeuwige zaligheid kunnen komen: de levenden op aarde en de zielen in het Vagevuur.

Door de genade van het Doopsel, door de heiligmakende genade zijn we lid geworden van de *'Gemeenschap der Heiligen'*, allen zijn we broers en zusters onder mekaar in Jezus Christus,

delend in hetzelfde goddelijk leven en allen zijn we geroepen tot het eeuwig geluk: dan moeten we ook belang stellen in het welzijn van onze medebroeders en medezusters in Christus en dit doen we best door voor hen te bidden. Zo tonen we tevens werkdadig onze liefde tot God die hen allen roept tot het eeuwig geluk. Voor de hemelingen hoeven we niet te bidden: die hebben hun laatste doel bereikt. Voor de levenden, rechtvaardigen en zondaars, moet er wel gebeden worden want deze zijn nog op weg naar de eeuwigheid, deze kunnen nog hun laatste doel missen. Voor de zielen van het Vagevuur bidden we opdat ze zodra mogelijk volkomen gelouterd, in de hemel zouden opgenomen worden en aan God glorie brengen.

330. *Verhoort God altijd onze gebeden?*

God verhoort altijd onze gebeden, als wij bidden zoals het behoort, ofwel door te geven wat wij vragen, ofwel door een ander goed te verlenen dat meer zalig is.

1° We moeten vooreerst bidden zoals het behoort (zie nr. 331).

2° Ofwel God geeft ons wat we vroegen.

3° Ofwel God geeft ons iets anders, iets beter; dit sluit niet in dat we telkens die betere gave bewust ontvangen.

Het gebed, dat behoorlijk gedaan wordt is dus nooit nutteloos.

331. *Hoe moeten wij bidden?*

Wij moeten bidden met geloof en vertrouwen, met aandacht en eerbied, met ootmoed en volharding.

1° *Met geloof*: O. L. Heer, alvorens een zieke te genezen vergde telkens eerst een akte van geloof in zijn goddelijke macht: zo sprak Hij tot de honderdman die de genezing kwam vragen van zijn knecht: “*Ga, zoals gij geloofd hebt, zo geschiede u*” (Mattheüs 8:13).

Tot de publieke zondares sprak Hij: “*Uw zonden zijn u vergeven... uw geloof heeft u gered, ga in vrede*” (Lukas 7:48-50).

2° *Met vertrouwen*. “*Vraagt en men zal u geven... Als gij dus, zondige mensen, aan uw kinderen goede gaven weet te schenken, hoeveel te meer dan zal uw Vader, die in de hemelen is, het goede geven aan wie het Hem vragen*” (Mattheüs 7:11).

3° *Met aandacht*: onze geest en ons hart moeten inderdaad op God gevestigd zijn wanneer we bidden. Vrijwillige verstrooiingen verminderen of ontnemen soms volledig de waarde aan ons gebed; ze zijn bovendien strijdig met de eerbied die we aan God verschuldigd zijn. Onvrijwillige verstrooiingen zijn onvermijdelijk, ingezien onze grote zwakheid, maar ze verminderen helemaal niet de waarde van ons gebed op voorwaarde dat we ertegen ingaan.

4° *Met eerbied*: gelijk we, in tegenwoordigheid van een vooraanstaand persoon altijd zorgvuldig op ons zelve letten, zo moeten we, wanneer we bidden, steeds bewust blijven dat we spreken met de Oneindige God. Die eerbied moeten we eveneens betonen door een behoorlijke uitwendige houding.

5° Met *ootmoed*¹⁶: die vereiste heeft O. L. Heer zelf op de meest aanschouwelijke manier voorgesteld door middel van de parabel van de *'Tollenaar en de Farizeeër'* (Lukas 18:10-14).

6° Met *volharding*: om dit te doen begrijpen, gaf O. L. Heer de gelijkenis aan van de man die te middernacht ging aankloppen bij een vriend en bleef aandringen tot wanneer hij kreeg wat hij vroeg (Lukas 11:5-8).

Een treffend voorbeeld van vertrouwen, ootmoedig en volhardend geloof vinden we in het gebed van de Kanaänitische vrouw (Mattheüs 15:22-28).

332. Zijn er gebeden die een bijzondere kracht hebben bij God?

Ja, er zijn gebeden die een bijzondere kracht hebben bij God: de liturgische gebeden, de gezamenlijke gebeden, de gebeden van deugdzaame en heilige zielen, de gebeden die worden opgedragen in naam van Onze Heer Jezus Christus of door de voorspraak van onze Moeder Maria.

1° Liturgische gebeden:

- a) Omdat het waarlijk is het gebed van de H. Kerk: de H. Kerk vertegenwoordigt Christus' gezag tegenover ons; haar gebeden worden tot God gericht in naam van de gehele christenheid. Wie liturgisch bidt, bidt met de gehele Kerk. Vele liturgische gebeden zijn tevens sacramentaliën en hebben als dusdanig een bijzondere kracht bij God, bij wijze van smeking.
- b) Om wille van de inhoud: vele van die gebeden komen uit de H. Schrift, Gods woord zelf dus, of zijn hiervan geïnspireerd.

2° Gezamenlijke gebeden:

"Indien twee van u op de aarde overeenstemmen om wat ook te vragen, zullen zij het bekomen van mijn Vader die in de hemelen is. Want waar twee of drie samen zijn in mijn naam, daar ben Ik tussen hen in" (Mattheüs 18:19-20).

3° Gebeden van deugdzaame en heilige zielen: deze zielen, dewijl ze het goddelijk leven in rijker mate in zich bezitten, zijn aangener bij God en worden derhalve geredelijker door Hem aanhoort.

4° Gebeden in naam van O.H.J. Christus:

- a) Zo bidt de priester bij het begin van zijn breviergebed: *'Heer, in vereniging met die goddelijke bedoeling waarmee Ge zelf hier op aarde God hebt lof gebracht, zo bid ik voor U deze getijden'*.
- b) De Kerk eindigt haar oraties telkens weer met deze woorden: *'Door Christus, onze Heer' of: 'Door O.H.J. Ch., uw Zoon, die...'*
- c) Naar het woord van S. Paulus blijft Christus, in eeuwigheid, onze Middelaar, Die onze gebeden aan God aanbiedt (Hebreeën 7:25).
- d) Op die dag zult gij bidden in mijn naam; en Ik zeg u niet, dat Ik de Vader voor u zal vragen want de Vader zelf heeft u lief, omdat gij Mij hebt liefgehad (Johannes 16:26).

---

¹⁶ Ootmoed: gevoel van onderdanigheid, onderworpen nederigheid, m.n. tegenover God.

5° Gebeden door de voorspraak van onze Moeder Maria:

a) Maria is de *'Smekende Almacht'*

Smekende: ze is, als ieder schepsel aan God onderworpen (*Ecce ancilla Domini*); ze moet dus ook vragen, smeken. *Almacht*: ze is almachtig op het hart van haar Zoon, omdat ze zijn Moeder is en omdat Jezus niets zal weigeren aan zijn Moeder, des te meer omdat ze in alles enkel en alleen de glorie en de eer van God betracht.

b) Maria is de Onbevleete en als zodanig hoogst beminnelijk in Gods ogen, dus zal God haar bede vooral verhoren.

c) Maria is onze Moeder in de geestelijke orde, in de orde der genade: ze bemint ons grenzeloos, werkdadig, in alles betrachtend ons eeuwig geluk en al wat ertoe leiden kan: dit ter liefde van God zelf.

333. *Wanneer moeten we bidden?*

We moeten dikwijls bidden, maar vooral 's morgens en 's avonds, voor, en na het eten, bij het beginnen van een belangrijk werk, in bekoringen en gevaren.

1° *Dikwijls*: dit om de wil van Christus zelf te volbrengen.

'Waakt en bidt' (Mattheüs 26:41). *'Weest waakzaam in het gebed'* (I Petrus 4:7).

'Volhardt in het gebed' (Kolossenzen 4:2). *'Bidt zonder ophouden'* (I Tessalonicenzen 5:17). (Zie eveneens boven nr. 325.)

2° *Voor 's morgens en 's avonds*:

's Morgens om de dag goed in te zetten, om onze gedachten en gevoelens dadelijk naar God te richten, Hem de genade af te smeken om Hem trouw te dienen gedurende de komende dag.

's Avonds om God te danken voor de ontvangene weldaden, om onze nachtrust aan te bevelen en bevrijd te blijven van kwade dromen en bekoringen, om in de liefde Gods in te slapen zodat we niet onvoorziens door de dood verrast worden.

3° *Voor en na het eten*: we mogen niet doen als dieren die zo maar op het eten vallen; we moeten ook die weldaden van God waarderen en er een matig, beheerst gebruik van maken.

4° *Bij het begin van een belangrijk werk*: om Gods zegen erover af te roepen, gedenkend het spreekwoord: *'Aan Gods zegen is alles gelegen'* en dit andere: *'de mens wikt, maar God beschikt'*; ook, opdat bij het doorvoeren van dit werk, ons inzicht gans zuiver zou blijven, enkel Gods glorie en het welzijn onzer ziel betrachtend.

5° *In bekoringen en gevaren*: omdat we dan juist nog meer genaden nodig hebben en omdat het gebed het aangewezen middel is om van God genaden te bekomen.

Les 27: Het Gebed des Heren.

334. Welk is het volmaaktste van alle gebeden?

Het volmaaktste van alle gebeden is het *Onze Vader* of het *Gebed des Heren*, waaraan gewoonlijk wordt toegevoegd het *Wees Gegroet* of de *Groetenis des Engels*.

- 1° *Het volmaaktste om wille van zijn oorsprong*: het is het werk, niet van een mens of engel, maar van Christus zelf, de God-Mens. (Het staat aangegeven bij Mattheüs 6:9-13 en Lukas 11:2-4.)
- 2° *Om wille van zijn inhoud*: het bevat alles wat we aan God kunnen en moeten vragen. Het is samengesteld uit een voorrede en zeven smeekgebeden. Als smeekgebed, door Christus zelf opgesteld, overtreft het in kracht alle andere smeekgebeden. Deze zeven smeekgebeden staan tevens in volmaakte rangorde aangegeven:
- i.) Eerst vragen we de verheerlijking van God: dat is een akte van volmaakte liefde.
  - ii.) Daarna vragen wij onze eigen zaligheid in het rijk van God: akte van liefde waardoor we ons zelve beminnen om God.
  - iii.) We vragen om het voornaamste middel ter zaligheid, het volbrengen van Gods Wil.
  - iv.) We vragen verder de nog meer bepaalde middelen ter zaligheid: het Eucharistisch Brood en de andere genaden en het nodige voor het lichamenlijk leven.
  - v.) We vragen bevrijding van al wat onze zaligheid beletten kan:
    - a) Vergiffenis der zonde;
    - b) Overwinning der bekoringen;
    - c) Vrijwaarding tegen alle andere kwaad.

Alle vragen strekken dus tot glorie van God, rechtstreeks of onrechtstreeks.

Gewoonlijk bidden we na het *Onze Vader* ook het *Wees Gegroet* om Maria te vereren en om onze gebeden door Haar aan God op te dragen.

335. Waarom noemen wij het *Onze Vader* 'het *Gebed des Heren*'?

Wij noemen het *Onze Vader* 'het *Gebed des Heren*', omdat Onze Heer Jezus Christus zelf het ons heeft geleerd.

O. L. Heer zegt bij S. Mattheüs 6:9; Zó zult ge bidden: '*Onze Vader...*' m.a.w. '*dit is de beste manier*' of nog '*al wat ge aan God kunt of moet zeggen ligt begrepen in dit gebed dat Ik u nu voorhoud; het is het echte gebed*'. O. L. Heer beschouwt het werkelijk als het gebed bij uitstek, door Hem zelf opgesteld.

336. Waarom noemen wij God '*Onze Vader*'?

Wij noemen God '*Onze Vader*':

- 1ste omdat, hij ons geschapen heeft naar zijn beeld en gelijkenis;
- 2de omdat, Hij ons door zijn genade tot zijn kinderen heeft aangenomen;
- 3de omdat, hij ons meer dan een beste vaderlief heeft.

- 1° We hebben het bestaan, het natuurlijk leven van Hem ontvangen; Hij heeft ons geschapen naar zijn beeld en gelijkenis (zie boven nr. 49).
- 2° We zijn, door de heiligmakende genade Gods kinderen. Door die genade hebben we op een geheimvolle wijze die we niet begrijpen kunnen, op een werkelijke wijze het goddelijk leven in ons. *“Ziet, hoe grote liefde de Vader ons heeft bewezen, dat wij kinderen Gods worden genoemd en ook zijn”* (I Johannes 3:1).
- 3° Omdat God ons meer dan een beste vaderlief heeft. *“Wij hebben lief, omdat Hij (God) het eerst heeft liefgehad”* (I Johannes 4:19, zie nog I Johannes 4:9-10).

337. Waarom zeggen wij: « die in de hemelen zijt »?

Wij zeggen: *‘die in de hemelen zijt’* omdat God, alhoewel overal tegenwoordig, vooral in het werk der hemelen zijn almacht en zijn majesteit openbaart.

‘Om de geest van de mensen op te wekken tot het beschouwen van zijn oneindige macht en majesteit, die meest uitstraalt in het werk van de hemelen, zegt God in de Heilige Schrift dat hij in de hemelen woont; niettegenstaande dat, verklaart Hij ook dikwijls dat er geen deel van de wereld is waar Hij niet tegenwoordig is door zijn wezen en zijn macht’ (Catechismus van het Concilie van Trente (Deel IV. Hoofdst. IX.)).

338. Wat vragen we door de woorden: ‘Geheiligd zij uw naam?’

Door de woorden: *‘Geheiligd zij uw naam’* vragen we dat God door alle mensen mogen worden gekend, bemind, gediend en geëerd.

Gods verheerlijking en glorie is het eerste en hoogste doel der schepping, de voornaamste plicht die weegt op alle redelijke schepselen. We vragen hier dus dat alle mensen God en zijn oneindige volmaaktheden steeds beter zouden kennen, eerbiedigen, verheerlijken, dat ze Gods naam zouden heiligen door hun werken en gebeden. In die vraag ligt dus eveneens opgesloten de vraag voor eigen zaligheid en voor de zaligheid van alle mensen: in die zin is het een ware akte van volmaakte liefde tot God.

339. Wat vragen we door de woorden: ‘Uw rijk kome?’

Door de woorden: *‘Uw rijk kome’* vragen wij, dat God op aarde meer en meer heerse over alle volkeren door zijn wet, en over alle harten door zijn genade, zodat allen eenmaal met Hem mogen heersen in de hemel.

Door die woorden vragen we:

- 1° Dat God zegevieren over al zijn vijanden.
- 2° Dat alle mensen deelachtig zouden worden aan zijn drievoudig Rijk.
  - i.) Het Rijk der genade, de heiligmakende genade waardoor God in ons woont. Wij bidden opdat alle mensen die genade steeds in zich zouden hebben en bewaren en doen aangroeien.

- ii.) Het Rijk der Kerk: dat alle mensen zouden lid worden van de Rooms Katholieke Kerk, door Christus gesticht. Zo worde vervuld de voorspelling van de grote profeet Isaías: *“En volken zullen wandelen naar uw licht en koningen naar de glans die over U opgaat”* (Jesaja 60:3).
  - iii.) Het Rijk der Hemelen: dit Rijk is het einddoel van al onze verlangens, van al ons streven: *“Zoekt wat hierboven is, waar Christus is, zittende aan Gods rechterhand; ziet op naar wat boven, niet op aarde is”* (Kolosenzen 3:1).
- 3° Wij bidden tevens dat God, die eveneens Meester is over iedere maatschappij, er werkelijk zou heersen als een Koning, door zijn wetten van gerechtigheid en liefde.

340. Wat vragen we door de woorden: ‘Uw wil geschiede op aarde als in de hemel’?

Door de woorden *‘Uw wil geschiede op aarde als in de hemel’*: vragen wij dat de mensen op aarde de wil van God zouden volbrengen, zoals de engelen en de heiligen die volbrengen in de hemel.

Door deze woorden vragen wij:

- 1° Dat op aarde alle mensen Gods wil zo volmaakt mogelijk zouden volbrengen d.w.z. de geboden van God en van de Kerk, de plichten van hun levensstaat.
- 2° Gelijk de engelen en de heiligen en ook de zielen van het vagevuur Gods welbehagen in alles met de grootste vurigheid involgen.

341. Wat vragen we door de woorden: ‘Geef ons heden ons dagelijks brood’?

Door de woorden: *‘Geef ons heden ons dagelijks brood’* vragen we al hetgeen we iedere dag nodig hebben voor het geestelijk leven van onze ziel en voor het onderhoud van ons lichaam.

- 1° *Wat we nodig hebben voor de ziel*: de genade, de sacramenten, het woord Gods. Hier wijst Christus eveneens op het Brood der H. Communie: dit leren bijna eenstemmig de Kerkvaders (Pius X. in zijn Decreet van 20 december 1905).
Zoals het brood het voornaamste voedsel is voor ons lichamelijk leven zo moet het Brood der Eucharistie het voornaamste voedsel zijn onzer ziel: *‘Wij smeken, zo bidt de Kerkvader S. Cyprianus († 258) dat ons dit Brood dagelijks worde gegeven, opdat wij, die in Christus zijn en de H. Eucharistie dagelijks als spijs der zaligen ontvangen, niet van Christus' Lichaam worden gescheiden’*.
- 2° *Wat we nodig hebben voor het lichaam*: dit wordt aangegeven door het meest algemene en voornaamste voedsel, namelijk brood, verder eveneens kleding, huisvesting, gezondheid, arbeidslust.
- 3° *We bidden*: *‘Geef ons heden’* dit herinnert er ons aan dat alle goed steeds van God moet komen.
- 4° *Geef ons... ons dagelijks brood*: zodus niet te bezorgd zijn voor de toekomst (Mattheüs 7:34); de ongeregelde zucht naar stoffelijke goederen onderdrukken.

342. Wat vragen we door de woorden: 'Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren'?

Door de woorden... 'Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren' vragen wij, dat God al onze zonden en zondestraffen zou vergeven, gelijk ook wij vergeven aan allen die tegen ons hebben misdaan.

1° Vergeef ons onze zonden en zondestraffen:

Allen moeten we zo bidden, want allen hebben we zondenlast: *“Als we zeggen dat we geen zonden hebben, dan bedriegen wij ons zelf en de waarheid is niet in ons”* (I Johannes 1:8).

2° Zoals wij ook vergeven aan hen die ons misdeden. We mogen en moeten soms herstel eisen van geschonden rechten, maar de fout zelf moeten we steeds vergeven. Het is zelfs een voorwaarde om zelf vergiffenis te verkrijgen van eigen zonden; God vergeeft in de mate dat wij vergeven. (Mattheüs 7:14-15)

343. Wat vragen we door de woorden: 'Leid ons niet in bekoring'?

Door de woorden: 'Leid ons niet in bekoring' vragen we, dat God ons van de bekoring zou bevrijden, of ons de genade zou verlenen om ze te overwinnen.

We dragen in ons de drievoudige begeerlijkheid, de begeerlijkheid van het vlees, van de wereld en van de geest: daardoor is het dat we ons tot de zonde voelen aangetrokken; dat is de bekoring tot het kwade. God zelf zet de mens niet aan tot het kwade (Jakobus 1:13-16) maar Hij laat toe dat de mens bekoord wordt: de mens komt soms in omstandigheden waar een zware strijd hem wacht en God weigert dan soms aan die mens, tot straf van vroegere zonden of om wille van zijn vermetelheid, de bijzondere, werkdadige genade waarmee de overwinning zeker zou worden behaald en geeft hem enkel een gewone genade waarmee de overwinning wel mogelijk is maar in feite niet zal worden behaald. In die zin kan gezegd worden dat God de mens in bekoring leidt. God handelt dan zo, niet om de mens tot zonde te brengen maar om hem te bestraffen, te vernederen ofwel om hem in de gelegenheid te stellen gans bijzondere verdiensten te winnen door die uitzonderlijke akte van deugd. Door dit gebed vragen we dan aan God:

1° Dat Hij de bekoringen van ons afwere, zeker diegene waarvan Hij voorziet dat ze ons tot zonde zouden brengen.

2° Dat God ons helpe om alle bekoringen te overwinnen. Al is de bekoring zelf geen zonde, al is ze dikwijls zeer nuttig voor de mens, ze brengt hem niettemin in het gevaar van te zondigen daarom moeten we steeds nederig bewust blijven van onze grote zwakheid en vol vertrouwen God bidden dat Hij ons steunt ter overwinning. Hieruit moeten we eveneens leren dat we nooit de bekoring mogen zoeken, dat we de gelegenheid tot zonden en vooral de naaste gelegenheid zorgvuldig moeten vermijden. *“Waakt en bidt, dat gij niet in bekoring komt”* (Mattheüs 26:41).

344. Wat vragen we door de woorden 'Verlos ons van het kwade'?

Door de woorden 'Verlos ons van het kwade' vragen we van alle kwaad naar lichaam en ziel verlost te worden.

1° Bevrijding van alle zielenleed:

- a) Van de eeuwige straf der hel: het grootste onheil.
- b) *Van de zonde*: het voornaamste kwaad hier op aarde, vooral de doodzonde; de zonde die de oorzaak is van alle andere kwaad en ellende.
- c) *Van de duivel*: de boze, de kwade bij uitstek, de aartsvijand van de mens; de eerste zondaar, verworpeling, de zielenmoorder, begin en oorzaak van alle kwaad.

2° Bevrijding van alle andere ellenden des levens: ziekte, armoe, hartenleed, oorlog, enz.

Niettemin hierin moeten we ons vooraf aan God onderwerpen die best weet wat ons nuttig of schadelijk is. De beproevingen, die we met de hulp der genade, edelmoedig doormaken, kunnen ons strekken tot geestelijk welzijn: het kunnen gelegenheden zijn om onze vroegere zonden uit te boeten en tevens nieuwe verdiensten te vergaren. Ingezien onze grote zwakheid kunnen de beproevingen ook aanleiding geven tot nieuwe zonden, zonden van opstand, van moedeloosheid en andere en daarom vragen we hier om van zulke beproevingen bevrijd te blijven.

Les 28: I. De Eredienst van de Allerheiligste Maagd Maria.

345. Welk is na het Gebed des Heren, het gebed dat wij met het meest vertrouwen moeten opzeggen?

Het gebed dat wij, na het Gebed des Heren, met het meest vertrouwen moeten opzeggen, is de Groetenis des Engels of het Wees Gegroet.

De liturgische en de gewone gebeden tot God besluiten we meestal met een beroep op Jezus Christus, de Middelaar. Zo eveneens voegen we meestal bij het 'Onze Vader' het 'Wees Gegroet' als een beroep op Maria, omdat we hopen door haar voorspraak zekerder en gemakkelijker te bekomen al wat wij vragen in het 'Onze Vader'.

346. Waarom wordt het Wees Gegroet de 'Groetenis des Engels' genoemd?

Het Wees Gegroet wordt de 'Groetenis des Engels' genoemd, omdat het begint met de groetenis die de engel Gabriël Maria toestuurde, toen hij haar kwam boodschappen dat zij de Moeder zou zijn van God.

De eerste woorden van het 'Wees Gegroet' zijn dezelfde als die waarmee de aartsengel Gabriël Maria begroette, toen hij haar, in naam van God, haar toestemming kwam vragen om de Moeder van God te worden. "Wees gegroet, vol van genade de Heer is met U" (Lukas 1:28).

347. *Waarom bidden wij het Wees Gegroet?*

Wij bidden het Wees Gegroet om Maria geluk te wensen met de uitzonderlijke voorrechten en gunsten die God haar boven alle andere schepselen heeft verleend, en om haar almachtige voorspraak voor ons af te smeken.

Het Wees Gegroet omvat twee delen: in het eerste deel wensen we Maria geluk om haar uitzonderlijke voorrechten en in het tweede deel smeken we haar almachtige voorspraak af tot ons welzijn.

a) Eerste deel: *lofgebed*:

1° ‘*Wees Gegroet*’ de oorspronkelijke Griekse tekst betekent: ‘*Verheug U*’.

2° ‘*Maria*’: Maria's naam werd nadien bijgevoegd. De betekenis van die naam is niet met zekerheid vast te stellen.

3° ‘*Vol van genade*’: (zie boven nr. 63): betekent: ‘*de begunadigde bij uitstek*’, is, als het ware haar eigen naam.

4° ‘*De Heer is met U*’ God is met niemand zo innig verenigd als met Maria, dit door haar beide onuitsprekelijke voorrechten van haar goddelijk Moederschap en haar Onbevleete Ontvangenis. – Tot hier de begroeting van de aartsengel.

5° Toen Maria haar nicht Elisabeth bezocht, begroette deze hare nicht met de nu volgende woorden: ‘*Gezegend zijt Gij onder de vrouwen*’: gij zijt de gelukkigste, de gezegendste onder alle vrouwen om wille van uw dubbel uitzonderlijk voorrecht.

6° ‘*En gezegend is de vrucht van uw lichaam.*’ Elisabeth doelt hier op de God-Menselijke vrucht, Christus, die in volle waarheid de vrucht was van Maria's lichaam en van haar alleen.

7° ‘*Jezus*’: de naam ‘*Jezus*’ werd nadien bijgevoegd.

b) Tweede deel: *smeekgebed*. ‘*Heilige Maria... van onze dood. Amen*’.

1° In 431 werd te Ephese het goddelijk Moederschap van Maria tot geloofspunt verklaard tegen de ketter Nestorius. Het christenvolk liep langs de straten, jubelend zingend: ‘*Heilige Maria, Moeder Gods, bid voor ons*’. Langzamerhand begon de geestelijkheid en het volk deze aanroeping toe te voegen bij het vorige, eerste deel van het Wees Gegroet dat letterlijk overgenomen is uit de H. Schrift. Eenvormigheid bestond er niet tot wanneer Paus H. Pius V in 1568 de huidige vorm vastlegde en voorschreef, ook voor het breviergebed van de priesters.

2° Betekenis van dit tweede deel: het is een smeekgebed waarin we de voorspraak van Maria afsmeaken, zij die als Moeder van God alles van Hem kan verkrijgen en als Moeder van alle mensen, altijd bereid is om ons te helpen.

We vragen dit vooral in het uur van onze dood, het gewichtigste uur dat over onze eeuwigheid moet beslissen. Wanneer we dit, tijdens ons leven, duizenden malen zullen gebeden hebben, mogen we vast betrouwen dat Maria ons in dit beslissende uur op de meest werkdadige wijze zal bijstaan.

348. Moeten wij de Heilige Maagd Maria op een bijzondere wijze vereren?

Ja, wij moeten de Heilige Maagd Maria vereren op een bijzondere wijze boven alle heiligen en boven alle engelen, omdat zij de Moeder van God is, Koningin van de hemel en de Middelaressen van alle genaden.

1° Als Moeder van God (zie boven nr. 77).

2° Als Moeder van alle mensen (zie verder nr. 353).

3° Als Koningin van de hemel, gekroond door Jezus haar Zoon na haar *'Opneming ten Hemel'*.

4° Als Middelaressen van alle genaden.

a) Door haar kwam Jezus tot ons, Hij die ons heeft verlost en die de bron is van alle genaden.

b) Als Mede verlosseres (zie verder nr. 353).

c) Maria helpt ons nu nog werkdadig door haar almachtige voorspraak.

5° Als zijnde de Onbevleete Ontvangenis, vrij van alle zonden en de hoogste genadevolheid bezittend.

Maria staat tussenin God en alle heiligen en engelen, enig in haart soort, onder God vermits ze ten slotte toch een schepsel is, maar tevens verheven boven uit alle andere redelijke schepselen, engelen en heiligen.

349. Waarin bestaat de godsvrucht tot de Heilige Maagd Maria?

De godsvrucht tot de Heilige Maagd Maria bestaat hierin, haar te vereren om haar uitstekende waardigheid, haar te beminnen met een kinderlijke liefde, haar te bidden met een volkomen vertrouwen, en haar deugden na te volgen.

1° Haar vereren om haar uitstekende waardigheid (zie nr. 348). We moeten die waardigheid erkennen om Maria zodoende de eer te geven die Haar toekomt.

2° Haar beminnen met een kinderlijke liefde: we zijn Maria's kinderen in de geestelijke orde (zie verder nr. 353). Als een kind zijn moeder hartelijk moet beminnen hoeveel te meer moeten we dan onze Moeder in de bovennatuurlijke orde niet beminnen?

3° Haar bidden met een volkomen vertrouwen:

a) Maria *kan* ons helpen: vermits ze de Moeder is van God en als dusdanig de *'Smekende Almacht'* bij haar goddelijke Zoon.

b) Maria *wil* ons helpen omdat ze onze Moeder is en ons werkdadig bemint met een grenzeloze liefde. Ze bemint God met een onuitsprekelijke liefde en wil Hem dus door ons bemind zien, waartoe ze ons dan ook zal helpen op de meest werkdadige wijze.

4° Haar deugden navolgen: wat ten slotte niets anders is dan God werkdadig beminnen hetgeen Maria ook het vurigst van ons verlangt.

350. Door welke godvruchtige oefeningen zullen wij de Heilige Maagd vooral vereren?

Wij zullen de Heilige Maagd vooral vereren door het bidden van het Wees Gegroet, van het Angelus en van de Rozenkrans, door het dragen van haar schapulier en door het vieren van haar feesten.

- 1° Het bidden van het Wees Gegroet: om wille van zijn uitmuntendheid (zie boven nr. 345 en 347); het schoonste lof gebed en smeekgebed tot Maria.
- 2° Het bidden van het Angelus: heerlijke geloofsbelijdenis in de Menswording van God de Zoon en Maria's goddelijk Moederschap en daarom tevens een allerkrachtigste smeekgebed.
- 3° Het bidden van de Rozenkrans: omwille van zijn samenstelling:
  - a) Overwegend aantal Weesgegroeten;
  - b) Zeker aantal Onze Vaders;
  - c) Overweging van de voornaamste geloofsgeheimen;
  - d) Vele aflaten hieraan verbonden.
- 4° Het dragen van haar schapulier, vooral het schapulier van O. L. Vrouw van de Berg Carmel.
- 5° Het vieren van haar feesten: omdat dit ons nog meer doet bidden en omdat Maria ongetwijfeld deze kinderlijke attenties ruimschoots zal belonen.

351. Welke hulp mogen wij van de Heilige Maagd Maria verwachten?

De Heilige Maagd Maria helpt ons in al wat ons naar ziel en lichaam nodig is, en zij staat ons bij vooral in het uur van onze dood.

- 1° Ze helpt ons in alle zielenood: al het andere is daaraan ondergeschikt vermits O. L. Vrouw bovenal onze zaligheid betracht.
- 2° Ze helpt ons in lichamelijke nood in zoverre dit niet schaadt aan de ziel.
- 3° Vooral in het uur van de dood: zoals ze op Calvarie onder aan het kruis aanwezig stond om haar goddelijke Zoon te steunen, aan te moedigen; zo zal ze ons ook in dit laatste uur werkdadig helpen, gelijk we dit zo dikwijls door het '*Wees Gegroet*' zullen gevraagd hebben.

352. Waarom mogen wij met vertrouwen alle hulp van Maria verwachten?

Wij mogen met vertrouwen alle hulp van Maria verwachten, omdat zij onze Moeder is, en het grootste vermogen heeft bij God.

- 1° Maria *wil* ons helpen, omdat ze onze Moeder is en ons als dusdanig meer bemint dan duizend lichamelijke moeders. Ze wil ons helpen ook omdat ze God bovenal bemint: ze betracht dus Gods glorie te bevorderen zoveel mogelijk, ook door onze zaligheid te bevorderen.
- 2° Maria *kan* ons helpen omdat ze, als Moeder van God, almachtig is op het hart van haar Goddelijke Zoon, die niets zal weigeren aan zijn Moeder, de Onbevleete.

353. *Waarom is Maria onze Moeder?*

Maria is onze Moeder, omdat zij door haar goddelijke moederschap ons het genadeleven heeft helpen schenken, en omdat Jezus aan zijn kruis haar heeft aangewezen tot onze Moeder.

1° Als Moeder van God heeft Maria ons het genadeleven helpen schenken. Voor die tijd was iedere mens een doodgeborene voor de hemel. Door haar vrijwillige toestemming in het goddelijke moederschap heeft Maria daardoor zelf ook toegestemd in onze verlossing, ze heeft ons dus werkdadig doen herboren worden tot het genadeleven. Die toestemming was er nodig zoals duidelijk blijkt uit de boodschap van de aartsengel Gabriël. (Lukas 1:26-37).

Die toestemming zou Maria, ingezien haar uitnemende heiligheid, zeker niet weigeren; ze was vanwege Maria, een volledig-vrije daad, hoogst verdienstelijk en daaraan was verbonden de Menswording van God de Zoon, en meteen onze toekomstige verlossing. Zoals Adam en Eva, door hun zonde, het hele mensdom tot de ondergang bracht, de dood voor de hemel, zo heeft Maria door haar toestemming in onze toekomstige verlossing ons terug gebaard tot het bovennatuurlijk leven der genade: zo is Maria in volle waarheid onze Moeder in de geestelijke, in de bovennatuurlijke orde. Zo staat Maria, volgens de algemene verklaring der Kerkvaders en Godgeleerden, als de tweede Eva naast Christus de tweede Adam. Maria was bovendien wel bewust van de betekenis, van de draagkracht van haar vrijwillige, edelmoedige toestemming.

2° Tijdens het verborgen leven te Nazareth heeft Maria haar Zoon voorbereid tot het grote offer van Calvarie waar onze verlossing zou voltrokken worden: zo heeft ze voorts meegeholpen aan onze hergeboorte tot het genadeleven.

3° Op Calvarie is Maria de Medeverlosseres naast Christus, de Verlosser: daar *stond* Maria onder aan het kruis en offerde haar Zoon en zichzelf op aan de Vader tot verlossing van het mensdom, medelijdend met Hem en ook haar lijden offerend: zo heeft ze werkdadig meegeholpen in onze wedergeboorte tot het genadeleven.

4° Plechtige, officiële afkondiging door Christus zelf van Maria's geestelijk Moederschap op het plechtigste uur der wereldgeschiedenis. '*Ziedaar uw Zoon*', sprak Jezus tot Maria, wijzend op Johannes. '*Ziedaar uw Moeder*', sprak Jezus tot Johannes, wijzend op Maria.

Johannes vertegenwoordigt hier het hele mensdom: zo leerden Pausen (o.a. Benedictus XIV, Pius VIII, Leo XIII) en meerdere heiligen en godgeleerden.

Les 28: II. De Eredienst van de Heiligen.

354. *Waarom vereren wij de heiligen?*

Wij vereren de heiligen omdat zij de bijzondere vrienden zijn van God en onze beschermers in de hemel.

1° *Omdat zij de bijzondere vrienden zijn van God:* zoals we in de natuurlijke orde iemand eren om zijn waardigheid of om zijn bijzondere verdiensten en dit zelfs ook uitwendig tonen, zo eveneens in de bovennatuurlijke orde. Wij eren de heiligen om hun gelijkvormigheid aan

God door hun deugden en heiligheid. Daarom juist zijn ze aan God welgevallig en bijgevolg wanneer we hen vereren, vereren we daardoor God zelve.

2° *Onze beschermers in de hemel:*

- a) Dit krachtens hun vriendschap zelf met God: ze verlangen niets anders dan ons werkdadig tot God te brengen.
- b) Dit ook krachtens de ‘*Gemeenschap van de heiligen*’: we zijn allen leden van dezelfde goddelijke familie en daarom zullen zij die hun laatste doel reeds bereikt hebben, ons, hun broeders en zusters in Christus, werkdadig willen helpen om eveneens ons laatste doeleinde te bereiken.

355. Welke heiligen dienen wij, na Onze Lieve Vrouw, vooral te vereren en te aanroepen?

Na Onze Lieve Vrouw, dienen wij vooral te vereren en te aanroepen de Heilige Jozef, beschermer van de Heilige Kerk en van ons vaderland, de heiligen wier naam wij dragen, de heiligen die in ons land geleefd hebben, de patroonheiligen van ons bisdom en van onze parochie.

De heiligen zijn allen, krachtens de ‘*Gemeenschap van de Heiligen*’ onze broeders en zusters in Christus. Niettemin kunnen sommigen ons nog meer verknocht zijn, door bijzondere banden en op grond hiervan zullen ze ons geredelijker bijstaan, althans wanneer we hen uitdrukkelijk als zodanig aanroepen en vereren.

1° H. Jozef:

- a) Voornaamste heilige na O. L. Vrouw.
- b) Beschermer der H. Kerk.
- c) Beschermer van ons vaderland.

2° H. Patronen: de heiligen wier namen we ontvingen in het H. Doopsel en die daardoor zelf aangewezen zij om ons te beschermen en het des te zekerder zullen doen wanneer wij hen vereren.

3° Heiligen die in ons land leefden en ijverden en die dus de heiliging van ons land blijven bevorderen.

4° Patroonheiligen van ons bisdom en parochie: daartoe bijzonder aangesteld door de kerkelijke overheid en die hun taak ook waarnemen.

356. Is het goed de relikwieën en de beelden van de heiligen te vereren?

Het is zeer goed de relikwieën en de beelden van de heiligen te vereren, want daardoor vereren wij de heiligen zelf en bekomen wij hun bijstand.

a) *Relikwieënverering.*

- 1° In de relikwieën (lichaamsoverblijfselen) vereren we ten slotte God zelf: de lichamen der heiligen en martelaren waren de levende ledematen van Christus tempels van de H. Geest en zullen eens, na de Verrijzenis, verheerlijkt worden.
- 2° Andere relikwieën zoals de klederen, foltertuigen, enz. zijn geheiligd geworden door het gebruik en de aanraking der heiligen. Hoever dit mag gaan is moeilijk uit te maken: de H. Kerk moet hierover oordelen.

Op profaan gebied vereert men eveneens overblijfselen van grote mannen of dierbare wezens: zo kunstwerken, handschriften, enz.

- 3° De eerste christenen zijn ons voorgegaan in de verering van relikwieën: zo b.v. hun grote zorg voor de lichamen der martelaren.
- 4° Relikwieën hebben geen officiële waarde, tenzij we de papieren, documenten van de hogere Kerkelijke Overheid erbij hebben, waardoor de echtheid der relikwieën gewaarborgd wordt.
- 5° Door de relikwieën verleent God vele weldaden aan de gelovigen; de verering is inderdaad een onrechtstreekse verering van God zelf. Zo lezen we in de H. Schrift dat een dode werd opgewekt door de aanraking met het gebeente van de profeet Eliseüs (II Boek der Koningen 13:21). Veel zieken werden gezond door de oplegging van de zweetdoeken en gordels van S. Paulus (Handelingen 19:11-12).

b) *Beeldenverering.*

- 1° Beelden van Christus of van de heiligen worden vereerd in zoverre ze voorstellingen zijn van Christus of van de heiligen. Gelijk men op profaan gebied een foto van vader of moeder of van een ander dierbaar wezen bewaart en eerbiedigt en zoent – en dit doen de Protestanten evengoed als andere mensen – zo vereert men eveneens de beelden die Christus of de heiligen voorstellen.

Zo nog versiert men standbeelden, houdt men manifestaties voor standbeelden of andere monumenten: dat alles gaat niet tot het blad papier (foto) of de bloksteen of marmer maar tot de persoon die hierdoor wordt voorgesteld. De beeldenverering heeft volkomen dezelfde betekenis. De heidenen integendeel geloofden dat in die beelden de godheid zelf of een bovennatuurlijke kracht schuilde en dat is bijgeloof, afgoderij.

- 2° Wanneer het beeld zozeer verouderd of beschadigd is, zodat het verder ongeschikt blijkt om Christus of de heiligen voor te stellen dan worde het best volledig vernietigd.
- 3° De Kerkvergaderingen van Nicea (787) en die van Trente (1545-1563) hebben de beeldenverering uitdrukkelijk goedgekeurd en aanbevolen.
- 4° De gelovigen worden door de beeldenverering aangespoord en bevestigd in hun geloof.
- 5° De heiligen die we aldus vereren helpen ons in hetgeen strekt tot onze zaligheid: dit ter wille van hun liefde tot God wiens belangen ze in ons werkdadig behartigen.

357. Waarom noemt men sommige beelden miraculeuze beelden?

Sommige beelden noemt men miraculeuze beelden, omdat God, bij gelegenheid der verering van die beelden, wonderen of mirakelen gedaan heeft.

God alleen doet mirakelen (zie boven nr. 75). Die mirakelen gebeuren dus niet door de kracht van die beelden – dat zou afgoderij en bijgeloof zijn – maar wel door God, ter aanleiding van onze verering van die beelden.

Zo eveneens, wanneer er mirakelen of bekeringen gebeuren in sommige heiligdommen, voor sommige beelden (b.v. Lourdes, Fatima, Scherpenheuvel) dan beduidt dit, dat God welwillend zijn voorkeurgedenen geeft op die bepaalde plaatsen en dus die bijzondere verering wenst.

Waarom? Omdat God het wil; er is geen verder 'waarom' aan: wat God wil is altijd goed, dit weten we voorop, met vaste zekerheid.

De Heilige Sacramenten

Les 29: De Sacramenten in het Algemeen

358. Wat zijn sacramenten?

Sacramenten zijn heilige handelingen en woorden, door Jezus Christus ingesteld, om in onze ziel de bijzondere genaden voort te brengen die zij betekenen.

1° Heilige handelingen en woorden:

- a) Heilige: omdat ze iets heilig betekenen en uitwerken en ook een goddelijke oorsprong hebben, n.l. Christus.
- b) Handelingen en woorden: zo b.v. in het Doopsel: het uitgieten van water over het hoofd van de dopelings, terwijl men zegt: *“Ik doop u in de naam van de Vader en de Zoon en de H. Geest”*.

2° Door Jezus Christus ingesteld:

- a) Een natuurlijk teken kan uit zichzelf geen bovennatuurlijke uitwerking (namelijk de genade) hebben.
- b) Evenmin kan een geschapen macht aan een natuurlijk teken een bovennatuurlijk effect verbinden.
- c) God alleen is de bron en de gever van alle genade; Hij alleen dus kan die genade verbinden aan een uiterlijk teken, handeling of woord.
- d) De Kerkvergadering van Trente heeft trouwens als geloofspunt afgekondigd dat al de Sacramenten door Christus, de Godmens, werden ingesteld.

3° *Die bijzondere genaden betekenen*: zo b.v. het uitgieten van water met de begeleidende woorden betekent de afwassing, de zuivering der ziel. De zalving in het Vormsel met de begeleidende woorden van de Bisschop betekent de versterking der ziel, zoals in de Oudheid het inwrijven der ledematen met olie lenigheid en sterkte gaf aan de ledematen.

4° *Die bijzondere genaden voortbrengen*: zo b.v. de lichamelijke voeding met de gedaante van brood in de H. Communie bewerkt de voeding der ziel; de wassing in het Doopsel zuivert de ziel van de smet der erfzonde. Dit omdat Christus, Almachtige God, aan die bepaalde uitwendige tekenen die bepaalde genaden heeft willen verbinden. De Sacramenten hebben dus altijd hun uitwerksel, zelfs wanneer ze toegediend worden door een minder vurig of onwaardige bedienaar, op voorwaarde dat de voorgeschrevene tekenen van het Sacrament volledig en met dit inzicht worden gedaan en dat hij die het Sacrament ontvangt de vereiste goede gesteltenis heeft (b.v. oprecht berouw hebben om vergiffenis te bekomen door de absolutie.)

Bijzondere genaden: ieder Sacrament heeft zijn eigen bijzondere genaden die aangewezen worden door het uitwendig teken van dit Sacrament: zo b.v. de wassing betekent de zuivering der ziel.

359. Hoe dienen de Sacramenten tot zaligmaking van de mensen?

De Sacramenten dienen tot zaligmaking van de mensen, door de heiligmakende genade te geven of te vermeerderen, en te gepaster tijd de dadelijke genaden te verschaffen die nodig zijn om het bijzonder doel van ieder Sacrament te bereiken.

Het doel van de mens is de zaligmaking van zijn ziel door in zich het bovennatuurlijk leven der genade te ontvangen, te bewaren en steeds meer en meer te ontwikkelen.

1° Het *Doopsel* schenkt ons voor het eerst dit bovennatuurlijk leven.

2° Het *Vormsel* versterkt de ziel in dit bovennatuurlijk leven zodat ze uitgerust is tot de strijd tegen haar vijanden, de duivel, de wereld en het vlees en de hoogmoed.

3° In de *H. Communie* komt Christus zelf tot de ziel, maakt zich, geeft zich tot voedsel aan de ziel. Door de *H. Mis*, de verborgen schat, maken we ons deelachtig aan de oneindige verdiensten van het Calvarieoffer.

4° De *Biecht*: de ziel die van God afweek verzoent zich weer met Hem en herwint desnoods het leven der genade.

5° Het *H. Oliesel*: de ziel ontvangt gans bijzondere versterking in de uiterst moeilijke omstandigheden van een zware ziekte met doodsgevaar.

6° *Huwelijk*: de gewone levensstaat van de meeste mensen wordt hierdoor geheiligd.

7° *Priesterschap*: door God gekozen onder de mensen, worden sommigen daartoe gewijd om de Sacramenten, die levenwekkende tekenen op de mensen toe te passen, ze hun te geven: daartoe worden die personen door hun wijding speciaal geheiligd.

Ons bovennatuurlijk leven d.w.z. onze zaligmaking begint dus met het Doopsel, wordt versterkt door het Vormsel, krachtig gevoed door de *H. Communie*, hersteld door de *Biecht*, speciaal versterkt bij dreigend doodsgevaar door het *H. Oliesel*: het huwelijk wordt verbovennatuurlijkt; de sacramenten worden toegediend door de Bisschop of de Priesters, daartoe gewijd: het Priesterschap.

360. Hoeveel Sacramenten zijn er?

Er zijn zeven Sacramenten: het Doopsel, het Vormsel, de Heilige Eucharistie, de Biecht, het Heilig Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

Er zijn noch min noch meer zeven Sacramenten. Die waarheid werd door de Kerkvergadering van Trente als geloofswaarheid afgekondigd: dit tegen de Protestanten.

361. Welke noemt men Sacramenten der levenden?

Het Vormsel, de H. Eucharistie, het H. Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk noemt men sacramenten der levenden, omdat wij, om ze waardig te ontvangen, het bovennatuurlijk leven der heiligmakende genade moeten bezitten.

Om die sacramenten te ontvangen moet men reeds vooraf '*bovennatuurlijk leven*' d.w.z. in staat van heiligmakende genade zijn.

- 1° Het *Vormsel* versterkt in ons het leven der genade, veronderstelt dus dat het reeds aanwezig is.
- 2° De *H. Eucharistie* voedt ons bovennatuurlijk leven: voedsel geeft men aan levenden, niet aan doden.
- 3° Het *H. Oliesel* versterkt in ons het genadeleven; er wordt dus verondersteld dat het reeds aanwezig is; bij uitzondering kan het ook dit bovennatuurlijk leven herstellen, namelijk de doodzonde vergeven die de stervende niet heeft kunnen biechten (zie verder nr. 434, 3).
- 4° Het *Priesterschap*: geeft aan de wijdeling speciale genaden, opdracht in de bovennatuurlijke orde die reeds vooral wordt verondersteld.
- 5° Het *Huwelijk* geeft aan de gehuwden versterkingsgenaden om hun christelijk leven als gehuwden, waardig en vruchtbaar te leiden, veronderstelt dus vooraf de heiligmakende genade.

362. Welke noemt men sacramenten der doden?

Het Doopsel en de Biecht noemt men sacramenten der doden, omdat zij op de eerste plaats bestemd zijn om het bovennatuurlijk leven der heiligmakende genade te geven of terug te schenken aan degenen die er door de zonde van beroofd zijn.

Het Doopsel schenkt voor het eerst de heiligmakende genade voor die tijd is de mens als dood op bovennatuurlijk gebied.

De Biecht: wanneer men doodzonden te biechten heeft is de biecht een sacrament der doden: inderdaad de doodzonde is de zonde die doodt, die het genadeleven in ons doodt. Door die biecht herleeft de heiligmakende genade in ons. Wanneer men enkel dagelijkse zonden te biechten heeft, dan vermeerdert de biecht in ons de heiligmakende genade, dan is ze feitelijk een sacrament der levenden.

'*Op de eerste plaats is de biecht bestemd*' om de ziel die in staat van doodzonde was, terug met God te verzoenen, het genadeleven in haar die dood was te herstellen.

363. Welke sacramenten kan men maar eens ontvangen?

Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap kan men maar ééns ontvangen, omdat zij een onuitwisbaar merkteken in de ziel prenten.

- 1° In betrekking hiertoe moeten drie geloofspunten worden aangenomen:
  - a) Het merkteken is een geestelijk, onuitwisbaar teken dat in de ziel wordt gedrukt.
  - b) Drie sacramenten drukken een bijzonder merkteken in de ziel: het Doopsel, Het Vormsel en het Priesterschap.
  - c) Deze sacramenten mogen maar eens ontvangen worden.

2° Wat dit merkteken is:

- a) Geestelijk teken, in tegenstelling met het uitwendig, waarneembaar teken der sacramenten: het kan dus met de zintuigen niet waargenomen worden.
- b) In de ziel gedrukt: het is een werkelijkheid, hoedanigheid die bij de andere hoedanigheden der ziel wordt toegevoegd, als het ware wordt ingeprent en dus met de ziel onafscheidbaar verbonden is, onuitwisbaar ingedrukt.
- c) Waardoor de mens op een bijzondere wijze wordt toegewijd:

Door het Doopsel wordt de mens lid van de H. Kerk, die het mystieke Lichaam van Christus is; de mens wordt bekwaam de andere sacramenten te ontvangen.

Door het Vormsel wordt de ziel gevormd tot soldaat van Christus, uitgerust tot de strijd voor het geloof, desnoods tot de marteldood.

Door het Priesterschap: gewijd tot bedienaar, bemiddelaar, plaatsvervanger en minister van Christus; tevens geschikt om de andere sacramenten te voltrekken en toe te dienen. Het merkteken is geen louter ereteken; het is een onherroepelijke deelname in de zending van Christus, een verheven waardigheid die de zaligen tot eer zal strekken en de verdoemden tot schande.

Les 30: Het Doopsel.

364. Welk is het eerste en noodzakelijkste sacrament?

Het eerste en noodzakelijkste sacrament is het Doopsel.

Uitleg: zie de twee volgende vragen.

365. Waarom is het Doopsel het eerste sacrament?

Het Doopsel is het eerste sacrament, omdat men, vooraleer het Doopsel ontvangen te hebben, geen enkel ander sacrament geldig kan ontvangen.

1° Het doel van het Doopsel is ons te doen herboren worden tot het goddelijk leven: *‘Zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij niet ingaan in het koninkrijk Gods’*. Al de andere Sacramenten, behalve de Biecht, veronderstellen dat het goddelijk leven reeds aanwezig is. Welnu dit leven wordt ons, volgens de wil van Christus (Joannes 3:5) geschonken door het Doopsel. Dus is het Doopsel het eerste sacrament.

Ook de Biecht in staat van doodzonde veronderstelt dat men reeds christen was, veronderstelt de blijvende ingestorte deugden en daardoor zelf de heiligmakende genade die er bijhoorde toen die deugden werden ingestort in de ziel.

2° Zolang men niet gedoopt is kan men geen enkel ander sacrament geldig ontvangen.

366. *Waarom is het Doopsel het noodzakelijkste sacrament?*

Het Doopsel is het noodzakelijkste sacrament, omdat, volgens de lering van Jezus Christus, niemand zonder Doopsel het Rijk der hemelen zal binnentreden.

1° Christus, voor zijn hemelvaart, beval aan zijn Apostelen: “*Gaat dus heen: onderwijst alle volken, doopt ze in de naam van de Vader, van de Zoon en van de H. Geest*” (Mattheüs 28:19). Hieraan beantwoordt de plicht voor alle volken, voor alle mensen zich te laten dopen.

2° Het Doopsel is het noodzakelijkste sacrament vermits het eerste is.

367. *Wat is het Doopsel?*

Het Doopsel is het sacrament dat, door de wassing en de aanroeping van de drie goddelijke Personen, ons doet geboren worden tot het bovennatuurlijk leven van de genade.

1° *Uitwendig teken:*

- a) Heilige handeling: de wassing met water.
- b) Heilige woorden: de aanroeping der H. Drievuldigheid die aan de afwassing een bepaalde betekenis geven.

2° *Door Christus ingesteld:* volgens de Romeinse Catechismus heeft Christus dit sacrament ingesteld toen Hij zich liet dopen door de H. Johannes de Doper in de Jordaan.

3° *Dat de genade betekent:* de afwassing betekent dat de ziel door de instorting der heiligmakende genade van de smet der zonde wordt gezuiverd; de sacramentele woorden betekenen dat de ziel door die reiniging aan de H. Drievuldigheid wordt toegewijd.

4° *De genade wordt ook werkelijk gegeven:* door de afwassing en de woorden wordt niet enkel de genade betekend maar ze wordt ook werkdadig gegeven: de ziel wordt lid van de H. Kerk, van het mystieke lichaam van Christus en tevens geschikt om al de andere Sacramenten te ontvangen.

368. *Welke zijn de uitwerkselen van het Doopsel?*

Ten 1ste, het Doopsel vergeeft de erfzonde en alle andere zonden en zondestraffen;
ten 2de, het schenkt de heiligmakende genade en bezorgt dadelijke genaden om christelijk te leven;
ten 3de, het prent in onze ziel een onuitwisbaar merkteken, en mankt ons tot leden van de Heilige Kerk.

1° *Vergiffenis der zonden:*

- a) Vergeeft de erfzonde.
- b) Vergeeft alle andere zonden, namelijk de persoonlijke zonden voor het geval dat het een volwassen mens is die gedoopt wordt. Die persoon moet tevens berouw hebben over zijn vroeger persoonlijke zonden maar kan of moet niet biechten.
- c) Vergeeft de zondestraffen die altijd verbonden zijn aan de persoonlijke zonden.

2° *Schenkt de genade:*

- a) Heiligmakende genade: het goddelijk leven wordt voor het eerst aan de ziel meegedeeld, waardoor ze in volle waarheid wordt kind van God (zie boven nr. 148).

- b) Dadelijke genaden om Christelijk te leven: die genaden ontvangen we later op tijd en stond naar gelang wij die nodig hebben in de loop van ons leven.

3° *Het sacramenteel merkteken:*

- a) Prent in onze ziel een onuitwisbaar merkteken: hierdoor worden we getekend als de eigendom van God; we worden, bekwaam tot het ontvangen van al de andere Sacramenten.
- b) Maakt ons tot lid van de H. Kerk: zo is het Doopsel als ingangsheur langs waar we binnentreden in de H. Kerk; voortaan worden we deelachtig aan al de voordelen van die geestelijke maatschappij; we zijn ook gehoorzaam verschuldigd aan de Overheid van die maatschappij en onderworpen aan haar wetten.

369. *Wanneer zijn de ouders verplicht hun kinderen te laten dopen?*

De ouders zijn verplicht hun kinderen te laten dopen zohaast mogelijk na de geboorte; ze zouden een zware zonde bedrijven, indien ze, door nalatigheid, een kind zonder Doopsel lieten sterven.

1° *De Goddelijke Wet* legt de ouders of hun plaatsvervangers op te zorgen dat het kind bij doodsgevaar aanstonds gedoopt worde.

2° *De Kerkelijke Wet* gebiedt dat het kind zodra mogelijk gedoopt worde; de bisschoppen kunnen dit gebod nog nader bepalen. Zij, die uit nalatigheid te lang zouden wachten, zodat het kind zonder Doopsel sterft, maken zich schuldig aan zware zonde. De Kerk heeft stellig verboden de kinderen te dopen buiten de weet en de wil der ouders. In drie gevallen moet met dit verzet geen rekening gehouden worden, namelijk;

- i.) Wanneer het kind in levensgevaar verkeert, ofwel dat men vermoedt dat het zal sterven voor dat het de jaren van verstand bereikt heeft: dan moet men zelfs dopen. Het recht van God op dit kind gaat boven het recht der ouders: het kind behoort eerst aan God.
- ii.) Wanneer de ouders zich van het kind ontdoen (= doden, afbreken); b.v. in de missielanden; dan moet verder worden gezorgd voor de christelijke opvoeding van het kind.
- iii.) Wanneer de ouders zelf niet gedoopt zijn maar het Doopsel verlangen voor hun kind, dan worde het kind gedoopt. Ook wanneer één der beide ouders, ofwel de voogd van het kind toestemt mag het kind gedoopt worden. In die laatste gevallen moet niettemin de christelijke opvoeding van het kind min of meer gewaarborgd zijn.

370. *Wie is de bedienaar van het Doopsel?*

De gewone bedienaar van het Doopsel is de priester, maar in nood mag en moet iedereen dopen.

1° Gewone bedienaar: de priester.

2° *In geval van nood:* is er een priester aanwezig het komt hem toe; daarbuiten mag iedereen dopen doch best volgens een zekere rangorde, d.w.z. een geestelijke heeft de voorkeur boven een leek, een man boven een vrouw.

371. Met welk water moet men dopen?

Bij gebrek aan doopwater, moet men dopen met echt en natuurlijk water, zoals putwater, fonteinwater, regenwater, rivierwater, zeewater.

1° *Is goed*: putwater, fonteinwater, regenwater, rivierwater, zeewater.

2° *Is niet goed*: bloed, melk, olie, wijn, eau de Cologne, reukwater, ijs en sneeuw die niet gesmolten zijn.

372. Wat moet men doen om te dopen?

Om te dopen moet degene die doopt:

ten 1ste, het inzicht hebben te dopen zoals de Kerk het doet;

ten 2de, zelf het hoofd van de dopeling met water begieten;

ten 3de, terzelfdertijd zeggen: *“Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heilige Geestes”*.

1° Het inzicht hebben te dopen zoals de Kerk het doet: zo b.v. een nooddoop op die wijze toegediend door een ongelovig dokter is geldig (zie nr. 358).

2° Hij die doopt moet het hoofd van de dopeling met water begieten.

a) Het water moet vloeien; dus niet enkel het hoofd even nat maken.

b) Het water moet over de huid vloeien; dus desnoods het haar op zij leggen of schuins op het voorhoofd dopen.

3° Terzelfdertijd zeggen: *‘Ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes’*. Dus er hoort geen *‘Amen’* bij. Eén en dezelfde persoon moet het water uitgieten en de woorden uitspreken.

In de doopformule moet bijna ieder woord als volstrekt noodzakelijk beschouwd worden zodat men bij iedere wijziging of weglating, het doopsel voorwaardelijk moet herhalen; zeggende: *‘Indien ge niet gedoopt zijt, doop ik u...’*.

Wanneer het kind te vroeg geboren wordt; om het even ook welke de ouderdom is der vrucht:

i.) Indien men zeker is dat het leeft: men dopen volgens de gewone formule.

ii.) Indien men twijfelt, indien men niet zeker is dat het kind dood is, dan dopen men voorwaardelijk, zeggende: *‘Indien ge leeft, doop ik u...’*.

Deze dubbele regel moet men altijd toepassen zelfs dan wanneer men zeker is dat het kind niet kan blijven leven: in die gevallen moet men inderdaad uit naastenliefde voor de ziel van het kind steeds het zekerste nemen.

373. Wat verstaat men door de beloften van het Doopsel?

Door de beloften van het Doopsel verstaat men de verzaking aan de duivel, aan de zonde en aan de aanlokselen tot zonde, alsook de belijdenis van het geloof.

Tijdens de ceremoniën zegt de dopeling samen met de priester de *‘Geloofsbelijdenis’* op, namelijk de 12 Artikelen van het Geloof en tevens het *‘Onze Vader’*. Kort nadien vraagt de priester aan de dopeling:

'Verzaakt gij aan Satan?'

'En aan al zijn werken?'

'En aan al zijn pomperijen?'

En telkens antwoordt de dopeling: *'Ik verzaak'*: die verzaking betekent dat de toekomstige christen de zonde en de aanlokselen tot zonde zorgvuldig zal vermijden.

Onmiddellijk voor het doopsel vergt de priester nog een uitdrukkelijke geloofsbelijdenis over de voornaamste geloofspunten en stelt deze drie vragen:

'Gelooft ge in God, de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde?'

'Gelooft ge in Jezus Christus zijn enige Zoon, onze Heer, die geboren is en geleden heeft?'

'Gelooft ge in de H. Geest, de H. Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen, de vergiffenis van de zonden, de verrijzenis van het vlees en het eeuwig leven?'

De dopeling antwoordt telkens: *'Ik geloof'*.

Bij de kleine kinderen antwoorden de peter en meter in naam van hun petekind.

Die beloften en verzaking aan de duivel worden door de dopeling zelf later herhaald en bekrachtigd bij de *'Hernieuwing der doopbeloften'* ter gelegenheid van de Plechtige Communie en tijdens de Paaswake.

374. Welke is de plicht van de peters en de meters?

De peters en de meters moeten waken over de geestelijke belangen van hun doopkinderen, en in het bijzonder hun een christelijke opvoeding verzekeren, vooral wanneer de ouders die plicht verwaarlozen.

1° De ouders zijn het eerst verplicht te zorgen voor de christelijke opvoeding hunner kinderen; wanneer de ouders in gebreke blijven dan valt die plicht op de peter en meter.

2° Vereisten om peter of meter te zijn:

- a) 14 jaar oud zijn;
- b) Zelf gedoopt zijn en katholiek;
- c) Eerbaar gedrag: zij die ongeldig gehuwd zijn (met gescheiden vrouw of man) zijn dus uitgesloten.

375. Waarom geeft de Kerk aan de dopeling de naam van één of meer heiligen?

De Kerk geeft aan de dopeling de naam van één of meer heiligen, opdat hij bijzondere beschermers en voorbeelden zou hebben in de hemel.

1° In die heiligen bezit de gedoopte ware, bijzondere beschermers in de hemel.

2° De dopeling beschouwt hen tevens als ware voorbeelden van deugd die hij moet navolgen.

Les 31: Het Vormsel.

376. Wat is het Vormsel?

Het Vormsel is het Sacrament dat ons de Heilige Geest geeft met zijn genaden en gaven, vooral de sterkte om ons geloof kloekmoedig te belijden.

1° *Uitwendig teken:*

- a) Heilige handelingen: oplegging der handen en zalving met chrisma of balsem door de bisschop of de priester.
- b) Heilige woorden: gebed dat de bedienaar zegt onder de handelingen en dat hieraan een bepaalde betekenis geeft.

2° *Door Christus ingesteld:* waarschijnlijk onder de 40 dagen die verlopen zijn tussen Christus' Verrijzenis en zijn Hemelvaart.

3° *Een genade betekenen:* versterking der ziel. In de Oudheid bestond het gebruik onder de sportmannen hun ledematen met olie in te strijken om ze lenig en sterk te maken, vaardig tot de strijd. Zo wordt eveneens de jonge dopeling gevormd, gesterkt tot de strijd voor zijn zaligheid, strijd tegen zichzelf, de duivel en de wereld.

4° Die genade ook daadwerkelijk gevend krachtens de Wil van Christus.

377. Waardoor wordt de Heilige Geest ons gegeven in het Vormsel?

De Heilige Geest wordt ons in het Vormsel gegeven door de handoplegging van de Bisschop, door de zalving met het heilig chrisma en door de sacramentele woorden.

Het uitwendig teken door Christus ingesteld en waaraan Hij zijn versterkingsgenaden heeft willen verbinden, omvat:

1° *Verwijderde stof:* het chrisma, de olijfolie met balsem vermengd en daartoe gewijd door de Bisschop op Witte Donderdag.

2° *Naaste stof:* de zalving van de vormeling met dit chrisma onder handoplegging van de Bisschop (niet de eerste handoplegging). De bisschop doet de zalving met de rechterduim op het voorhoofd van de vormeling, in de vorm van een kruisje.

3° *Vorm:* 'N, ik teken u met het teken van het kruis en sterk u met het chrisma van het heil in de Naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes. Amen.'

378. Wie is de gewone bedienaar van het Vormsel?

De gewone bedienaar van het Vormsel is de Bisschop.

1° Gewone bedienaar: de bisschop.

2° Buitengewone bedienaar: de priester.

- a) Apostolische Prefekten¹⁷ in hun eigen rechtsgebied.

---

¹⁷ Apostolische prefect: kerkelijke overheidspersoon die aan het hoofd staat van een missiegebied.

- b) De pastoors mogen het Vormsel toedienen, binnen de grenzen van hun parochie, aan hen die in stervensgevaar verkeren en bijna zeker zullen sterven: dit volgens een Decreet der Congregatie voor de Sacramenten, daterend van 14 September 1916. De pastoors kunnen die macht niet sub-delegeren, niet overmaken aan een andere priester.

379. Wat is er vereist om het Vormsel waardig te ontvangen?

Om het Vormsel waardig te ontvangen moet men gedoopt zijn, de voornaamste waarheden van het geloof kennen, en in staat van genade zijn.

- 1° *Om het geldig te ontvangen* moet men gedoopt zijn en wanneer men het gebruik van zijn verstand heeft moet men ook de mening hebben het Sacrament te ontvangen.
- 2° *Om het geoorloofd te ontvangen:*
- a) *Moet men in staat van genade zijn: het is een Sacrament der levenden.*
  - b) *Als men het gebruik van zijn verstand heeft moet men de voornaamste geloofswaarheden kennen alsook de betekenis van het Vormsel.*

380. Welke zijn de uitwerkselen van het Vormsel?

Ten 1ste, het Vormsel versterkt ons in het bovennatuurlijk leven en vermeerdert de gaven van de Heilige Geest;

ten 2de, het bezorgt ons dadelijke genaden om ons geloof met woord en daad te belijden en te verdedigen;

ten 3de, het prent in onze ziel een onuitwisbaar merkteken en maakt ons tot strijders van Jezus Christus.

- 1° a) *Versterkt ons in het bovennatuurlijk leven:* het is een sacrament der levenden dat dus de vooraf bestaande heiligmakende genade nog versterkt,
- b) *Vermeerdert de gaven van de H. Geest.* Die gaven ontvingen we reeds in het Doopsel doch die worden nu nog aangesterkt met het oog op de strijd voor het geloof.
- De Kerkvergadering van Florentië leert: Het uitwerksel van dit Sacrament (het Vormsel) is, dat daarin de H. Geest gegeven wordt tot kracht, gelijk Hij gegeven werd aan de Apostelen op Pinksterdag, opdat namelijk de christen de naam van Christus belijden.
- 2° *Dadelijke genaden* worden ons verzekerd: op tijd en stond, wanneer we ze nodig hebben, zullen ze ons gegeven worden: dit zijn dus de bijzondere, sacramentele genaden.
- 3° *Het onuitwisbaar merkteken:* waardoor de christen wordt ingelijfd in de gelederen van de strijdende Kerk; hij wordt nu geroepen om het heilige ook te verdedigen en steeds in het openbaar te belijden.

381. Wanneer hebben we de genade van het Vormsel vooral nodig?

De genade van het Vormsel hebben we vooral nodig, als het geloof, wordt bestreden of vervolgd, als we verplicht zijn ons geloof in het openbaar te belijden, als we tegen het geloof bekoord of er om bespot worden.

1° *Als het geloof wordt bestreden of vervolgd:* zoals b.v. de gelovigen nu moeten doen in de landen achter het 'Ijzeren gordijn'. Zo eertijds de eerste christenen onder de Romeinse vervolgingen, later onder het opkomend Protestantisme, de Franse Revolutie, de Spaanse Burgeroorlog en zelfs op onze dagen in eigen land.

2° *Als we verplicht zijn ons geloof in het openbaar te belijden:* b.v. regelmatig de Zondagmis bijwonen al woont men in een onverschillig midden; protesteren bij gemene praat; deelnemen aan openbare eredienst zoals processies, bedevaarten; ijverig meedoen aan lekenapostolaat, aan Katholieke Actie.

3° *Als we tegen het geloof bekoord of er om bespot worden:* dus alle menselijk opzicht misprijzen en zonder schrik of schaamte ook uitwendig zijn inwendige overtuiging durven tonen: men moet nooit beschaamd zijn voor het goede.

In al die gevallen, ook dan wanneer we zouden te kiezen hebben tussen de marteldood of de trouw aan ons geloof, mogen we ons in volle vertrouwen beroepen op de genade van ons H. Vormsel. Wij zijn levende leden van de H. Kerk, we staan er niet buiten: we moeten dus solidair (ieder voor allen en allen voor ieder) meewerken tot de bloei van die geestelijke, die goddelijke maatschappij waartoe we het geluk hebben te behoren.

Les 32: I. De Heilige Eucharistie.

382. Wat is de Heilige Eucharistie?

De Heilige Eucharistie is het Sacrificie en het Sacrament waarin Jezus Christus zelf, onder de gedaanten van brood en wijn, tegenwoordig is, geofferd wordt en genuttigd.

1° *Ze komt tot stand* door de woorden van de Consecratie waardoor brood en wijn veranderd worden in het Lichaam en Bloed van Christus: in die handeling, de Consecratie, ligt dan ook hoofdzakelijk het Offer der H. Mis.

2° *Ze wordt genuttigd* door de H. Communie, waar we onze ziel voeden met het eigen Lichaam en Bloed van Christus, die schuilen onder de gedaanten van brood en wijn, die met die gedaanten onafscheidbaar verbonden zijn.

3° *Ciborie-Tabernakel:* er worden altijd een aantal hosties bewaard in de Ciborie die in het Tabernakel wordt gesteld zodat Christus, in onze kerken, altijd aanwezig blijft onder ons.

Het woord 'Eucharistie' wordt afgeleid van het Griekse werkwoord 'eucharistein' wat betekent 'bedanken': zo zegt S. Paulus: "...De Heer Jezus nam brood, sprak een dankzegging, brak het brood en zei..." (I Korintiërs 11:23-24). 'Eucharistie' betekent dus oorspronkelijk 'dankoffer'.

383. Wanneer heeft Jezus Christus de Heilige Eucharistie ingesteld?

Jezus Christus heeft de Heilige Eucharistie ingesteld in het Laatste Avondmaal, dit is, op de avond van Witte Donderdag, daags voor zijn dood.

De instelling der H. Eucharistie wordt verhaald bij Mattheüs 26:26-28; Markus 14:22-24; Lukas 22:19-20. Die instelling gebeurde dus enkele uren voor dat Christus zijn bitter lijden begon in Getsemani. Het feit van die instelling werd tot geloofspunt verklaard door de Kerkvergaderingen van Lateranen IV, die van Florentië en later die van Trente.

384. Hoe heeft Jezus Christus de Heilige Eucharistie ingesteld?

Jezus Christus nam brood, zegende het en zei tot zijn Apostelen: *“Neemt en eet, dit is mijn lichaam”*. Hij nam ook de kelk met wijn en zeide: *“Neemt en drinkt, dit is mijn bloed. Doet dit tot mijn gedachtenis”*.

‘Neemt en eet, dit is mijn lichaam.’

‘Dit...’: namelijk dit brood hier dat ik in mijn handen houd.

‘...Is mijn lichaam’: kan niets anders betekenen dan dat bij de voleinding van die woorden het mirakel is geschied. Het is alsof O. L. Heer zei: *“Dit wordt nu ogenblikkelijk, dit is dus mijn Lichaam, door mijn goddelijke Wil”*. Op dezelfde manier geschiedde de verandering van de wijn tot het Bloed van Christus. O. L. H. zegt niet: *‘Dit betekent mijn Lichaam.’* *‘Dit is een zinnebeeld van mijn Lichaam.’* maar klaar en duidelijk *“Dit is mijn Lichaam.”*

385. Wie is tegenwoordig in de Heilige Eucharistie?

In de H. Eucharistie is Jezus Christus waarlijk en wezenlijk tegenwoordig, met zijn Godheid en zijn mensheid, met zijn ziel en zijn lichaam, gelijk Hij verheerlijkt in de hemel is.

1° Christus zoals Hij nu is in werkelijkheid; dus Godheid en mensheid. Die mensheid omvat dus de ziel en het lichaam, die allebei sinds Christus' Hemelvaart, verheerlijkt zijn.

2° Waarlijk: d.w.z. vast en zeker.

3° Wezenlijk: d.w.z. niet enkel in schijn of betekenis of door zijn invloed, maar in volle werkelijkheid.

386. Waardoor wordt Christus tegenwoordig gesteld in de H. Eucharistie?

Jezus Christus wordt tegenwoordig gesteld in de H. Eucharistie door de woorden van de consecratie, die het brood veranderen in het Lichaam van Jezus Christus, en de wijn in zijn Bloed.

Het is een mirakel dat dus aan God moet worden toegeschreven; de priester die consacreert, vertegenwoordigt God, handelt in naam van Christus. In de natuurlijke orde kunnen de gedaanten, d.w.z. de bijkomstigheden van brood en wijn niet in zichzelf bestaan. De bijkomstigheden dat is alles wat we met de zintuigen kunnen waarnemen, kleur, vorm, smaak, reuk, afmetingen, enz. dat alles kan niet bestaan tenzij in de zelfstandigheid van brood en wijn die de dragers zijn van de bijkomstigheden: het brood is wit, rond enz.; het witte, het ronde, het smakelijke ervan kunnen we niet afscheiden van het brood zelf. Welnu, na de consecratie zijn ze

wel afgescheiden, ze bestaan los van het brood en de wijn; er is geen brood of wijn meer, er is alleen nog Christus' Lichaam en Bloed, schuilend onder, verbonden met die uiterlijke gedaanten. Dat afzonderlijke bestaan der bijkomstigheden, der gedaanten moeten we als een echt mirakel beschouwen. Door de consecratie wordt de gehele zelfstandigheid van het brood veranderd in het Lichaam van Christus, en de gehele zelfstandigheid van wijn in het Bloed van Christus; enkel de gedaanten van brood en wijn blijven onveranderd: dit is een geloofspunt, afgekondigd door de Kerkvergadering van Trente.

387. Wat is er op het altaar voor de consecratie?

Voor de consecratie is er op het altaar alleen brood en wijn.

Alleen brood en wijn. Om geconsacreerd te kunnen worden moeten er dus ook echt brood en echte wijn aanwezig zijn op het altaar, vermits Christus enkel brood en wijn geconsacreerd heeft. De priester die handelt in naam van Christus moet Christus juist-en-volledig nadoen.

388. Wat is er op het altaar na de consecratie?

Na de consecratie is op het altaar de gehele Christus onder de gedaante van brood, en de gehele Christus onder de gedaante van wijn.

De gehele Christus onder ieder der beide gedaanten. Deze geloofswaarheid wordt bewezen door de woorden zelf van Christus: *“Wie Mij eet zal om Mij leven”*; ‘Mij’ bedoelt de hele Christus.

Trouwens de verrezen, verheerlijkte Christus kan niet meer sterven: Lichaam en Bloed, Mensheid en Godheid blijven voortaan onafscheidbaar verenigd.

- 1° Krachtens de *sacramentele woorden*: *“Dit is mijn Lichaam”*, *“Dit is mijn Bloed”* is onder de gedaante van brood enkel het Lichaam van Christus en onder de gedaante van wijn enkel het Bloed van Christus: de sacramentele woorden werken slechts uit datgene wat ze betekenen.
- 2° Krachtens de *natuurlijke vereniging* van Christus' verheerlijkte ledematen met de verheerlijkte ziel, zijn in Hem Lichaam en Bloed en ziel alle samen verenigd tot éénzelfde verheerlijkte mensheid van Christus.
- 3° Krachtens de *bovennatuurlijke vereniging* van de verheerlijkte mensheid van Christus met de godheid is dus de gehele Christus, God-Mens aanwezig onder iedere gedaante.

In het H. Sacrament is Christus' Lichaam aanwezig zonder de uiterlijke gedaanten, zodus enkel bij wijze van zelfstandigheid. Christus is met zijn Ziel en zijn Lichaam, met zijn Godheid en zijn Mensheid aanwezig onder iedere gedaante en onder ieder gedeelte ervan, vermits de consecratiewoorden Hem aanwezig riepen onder die gedaanten; zo blijft Hij ook daar aanwezig zolang de gedaanten blijven bestaan.

Die sacramentele tegenwoordigheid van Christus kunnen we met onze zintuigen niet waarnemen; de zintuigen bedriegen ons zelf – zo zingen we in de tweede strofe van het *‘Adoro Te’* – ze zeggen dat er brood is en ons geloof leert dat er geen brood is. Die sacramentele tegenwoordigheid kan evenmin door ons natuurlijk verstand achterhaald worden; we kennen ze enkel door het geloof aan Christus' woord die bevestigt dat het zo is.

Ons verstand kan enkel de mogelijkheid van het geloofsgeheim inzien en bewijzen maar vermag niet het geheim rechtstreeks te begrijpen, te doorschouwen.

God de Zoon die mens werd kan zich evengoed aanwezig stellen onder de nietige gedaante van brood en wijn, het ene is voor God niet moeilijker dan het andere, dit begrijpen we best. Het 'hoe' van die vereniging blijft voor ons evenwel een ondoorgrondelijke geheim dat we op het onfeilbaar woord van God zelve, redelijkerwijze moeten geloven.

389. Is Jezus Christus waarlijk levend in de H. Eucharistie?

In de H. Eucharistie is Jezus Christus waarlijk levend zoals in de hemel.

Christus in zijn verheerlijkte mensheid (ziel en lichaam) verenigd met de Godheid (God de Zoon) vertoeft sinds zijn Hemelvaart in de hemel. Het is dezelfde verrezen Christus, dus levende Christus die aanwezig is in de H. Eucharistie.

390. Hoelang blijft Christus tegenwoordig in de H. Eucharistie?

Jezus Christus blijft tegenwoordig in de H. Eucharistie tot dat de gedaanten van brood en wijn verdwenen zijn.

Vermits Christus – aanwezigheid verbonden is aan de gedaanten – dit krachtens de woorden der consecratie – zo is het duidelijk dat die aanwezigheid ophoudt met het verdwijnen van die gedaanten: in de H. Communie zodra dus dat de gedaanten verteerd zijn.

391. Welke eer moeten wij aan de H. Eucharistie bewijzen?

Aan de H. Eucharistie moeten we de goddelijke eer of aanbidding bewijzen, omdat Jezus Christus, die daarin tegenwoordig is, waarlijk God is.

In de H. Eucharistie is Christus waarlijk tegenwoordig. Welnu Christus is waarlijk God. Zodus moeten we aan de H. Eucharistie goddelijke eer of aanbidding bewijzen.

Les 33: II. De H. Eucharistie als sacrificie of het Misoffer.

392. Wat is de Mis?

De Mis is het onbloedig sacrificie van het Nieuw Verbond, waarin Jezus Christus, door de bediening van de priester, zichzelf slachtofert aan God de Vader en Hem zijn Lichaam en zijn Bloed, onder de gedaanten van brood en wijn opdraagt.

1° *Onbloedig, sacrificie van het Nieuw Verbond*: is een geloofswaarheid die wordt bewezen:

a) Uit de H. Schrift:

- i.) Voorzegging van de profeet Maleachi 1:10-11: *“Want van de opgang der zon tot aan haar ondergang is mijn Naam groot onder de volken; en op iedere plaats wordt*

mijn Naam een wierookoffer en een reine offerande gebracht. Waarachtig mijn Naam is groot onder de volken.”

Deze profetie is een voorspelling van het H. Misoffer: de hele christelijke oudheid heeft het zo begrepen.

ii.) De woorden der instelling der H. Eucharistie.

Christus heeft in het Laatste Avondmaal niet enkel het brood en de wijn veranderd in zijn Lichaam en Bloed maar tevens heeft Hij zijn Lichaam en Bloed onder de beide gedaanten *als offer opgedragen aan zijn Vader*: dit blijkt duidelijk uit zijn eigen woorden: *“Dit is mijn Lichaam dat voor u wordt overgeleverd”* (Lukas 22:1-19).

”Deze kelk is het Nieuwe Verbond in mijn Bloed dat voor u wordt vergoten” (Lukas 22:20). (Zie eveneens I Korintiërs 10:20-21.)

b) *Uit de Overlevering*: van de apostolische tijden af heeft de H. Kerk altijd geloofd en geleerd dat er in de H. Mis een waar sacrificie wordt opgedragen.

Het is een *onbloedig* offer, een offer zonder bloed vergieten en hierin verschillend van het Kruisoffer dat een bloedig offer was.

- 2° *Waar in Jezus Christus zich opdraagt*. Jezus Christus is de onzichtbare en voornaamste offeraar, niet enkel omdat Hij dit sacrificie instelde of beval op te dragen, maar ook en vooral omdat Hij er zich daadwerkelijk ten offer brengt, zoals duidelijk blijkt uit het verhaal van de instelling zelf: *“Dit is Mijn Lichaam dat voor u wordt overgeleverd.” “Dit is Mijn Bloed dat voor u wordt vergoten.”* Christus is offeraar niet als God maar als mens.
- 3° *Door de bediening van de priester die in Christus' Naam de woorden der consecratie uitsprekt*, diezelfde woorden die Christus uitsprak.
- 4° *Aan God de Vader*. De Almacht en de Schepping worden bijzonder aan de Vader toegeschreven. Welnu die Almacht Gods wordt juist door het offer erkend. Zo wordt dan ook dit Offer aan de Vader opgedragen.
- 5° *Zijn lichaam en bloed*: *“Dit is mijn Lichaam dat voor u wordt overgeleverd”*. *“Dit is mijn Bloed dat voor u wordt vergoten.”*
- 6° *Onder de gedaante van brood en wijn*: Christus' aanwezigheid is verbonden aan die gedaanten; zo wordt Hij zelf geofferd onder die gedaanten en zo is het offer van Christus' Mensheid een zichtbaar, een waar uitwendig teken langsheen die uitwendige gedaanten.
- 7° *Zichzelf slachtoffert*: Dat er een ware offerdaad geschiedt blijkt klaar uit Jezus' woorden zelf: *“Dit is mijn Lichaam dat voor u wordt overgeleverd.” “Dit is mijn Bloed dat voor u wordt vergoten.”* Waarin nu juist de offerdaad gelegen is, dit blijft voor ons een ondoorgrondelijk geheim.

393. Waarom heeft Jezus Christus het Misoffer ingesteld?

Jezus Christus heeft het Misoffer ingesteld

ten 1ste, om het kruisoffer voortdurend te hernieuwen;

ten 2de, om de gedachtenis van zijn lijden onder ons levendig te houden;

ten 3de, om ons de verdiensten van het kruisoffer toe te passen.

- 1° *Om het kruisoffer voortdurend te hernieuwen:* Het kruisoffer werd slechts éénmaal opgedragen omdat het in zichzelf een oneindige waarde had tot vergiffenis van alle zonden en tot het bekomen van alle genaden. Dit offer wordt hernieuwd door het Misoffer, onbloedig offer, om de verdiensten van het Kruisoffer op onze zielen toe te passen. In beide offers is éénzelfde Offeraar en Offerande.
- 2° *Om de gedachtenis van zijn lijden onder ons levendig te houden:* “*Welnu, zo dikwijls ge dit brood eet en de kelk drinkt, verkondigt ge de dood des Heren*” (I Korintiërs 11:26). Door het feit dat beide offers één en hetzelfde Offer zijn, wordt door het brengen van het ene Offer de gedachte aan het andere opgeroepen.
- 3° *Om ons de verdiensten van het kruisoffer toe te passen.* Hierdoor moet verstaan worden niet de uitwerkselen die het Offer heeft als aanbiddings- en dankoffer maar zijn kracht als zoenoffer en smeekoffer. Die verdiensten of vruchten zijn de kwijtschelding van zonden en tijdelijke straffen, andere genaden en gunsten. Het Misoffer ontleent zijn kracht aan het Kruisoffer ‘*waarvan de vruchten door deze onbloedige offerande in de rijkste overvloed verkregen worden*’, zo zegt het Concillie van Trente.

394. *Op welke wijze slachtoffert Christus zich in de Mis?*

In de Mis slachtoffert Christus zich op onbloedige wijze en door de bediening van de priester.

- 1° Op onbloedige wijze,
 2° Door de bediening van de priester. (Zie boven nr. 392, 1, lb.)

395. *Welke zijn de voornaamste delen van de Mis?*

De voornaamste delen van de Mis zijn: de Offerande die het Sacrificie voorbereidt, de Consecratie die er het wezenlijk deel van is en de Nuttiging die het noodzakelijkerwijze voltooit.

- 1° *De Offerande:* voorbereiding tot het Offer. Brood en wijn worden aan God aangeboden en toegewijd om weldra veranderd te worden tot Christus' Lichaam en Bloed. In de eerste tijden van het Christendom brachten de gelovigen zelf die offeranden aan; de priester nam er een deel van dat werd geconsacreerd en genut door de aanwezige gelovigen. Wat overbleef werd aan de armen gegeven en diende ook gedeeltelijk tot onderhoud van de priesters.
- 2° *De Consecratie:* wezenlijk deel van het Offer. Dit blijkt door de uitleg die we boven gaven in nr. 392, 1, lb.: de Consecratie zelf betekent, realiseert het offer: “*Dit is mijn Lichaam dat voor u wordt overgeleverd.*” “*Dit is mijn Bloed dat voor U wordt vergoten.*”
- 3° *De Nuttiging:* voltooiing van het Offer: De priester en de gelovigen die communiceren nuttigen Christus als offerspijs. In de Oudheid, ook bij de heidenen en zeker bij de Joden was aan de vele offers ook een offermaal verbonden: zo eveneens in de H. Mis. Priester en gelovigen nuttigen de offerande die ze aanbrachten en die nu veranderd is tot Christus' eigen Lichaam en Bloed. In de Oudheid was dit offermaal een zinnebeeld van de innige vereniging tussen God en de mens: de H. Communie daarentegen is niet enkel een zinnebeeldige maar een werkelijke vereniging met God.

396. Op welk ogenblik van de Mis offert Jezus Christus zichzelf op aan God de Vader?

Jezus Christus offert zichzelf op aan God de Vader op het ogenblik van de Consecratie, wanneer het brood en de wijn veranderd worden in zijn Lichaam en Bloed.

In de Consecratie en door de Consecratie: handeling en woorden die uitwerken wat ze betekenen, namelijk de verandering van brood en wijn tot Christus' Lichaam en Bloed ter Offerande (zie nr. 392, 1).

397. Tot welke doeleinden wordt het Misoffer opgedragen?

Het Misoffer wordt opgedragen:

ten 1ste, om God te aanbidden;

ten 2de, om Hem voor de ontvangene weldaden te danken;

ten 3de, om voor onze zonden en zondestraffen vergiffenis te bekomen

ten 4de, om nieuwe genaden en weldaden af te smeken.

1° Om God te aanbidden: aanbiddingsoffer.

Door het offer erkennen we God als Schepper, als Opperheer over alles wat er bestaat: het offer is dus uiteraard een akte van aanbidding en mag dus enkel aan God worden opgedragen.

Ook wanneer we God danken, Hem om vergiffenis vragen en Hem nieuwe genaden afsmeeken, ook dan erkennen we daardoor zelf onze volkomen afhankelijkheid tegenover Hem: zo ligt de aanbidding opgesloten in ieder gebed, in ieder offer.

2° Om God te bedanken: dankoffer.

Al wat we hebben en zijn komt van God als onze Opperheer en Opperste Weldoener. Ook al wat er buiten ons ligt en dat we desnoods gebruiken kunnen, komt van God. Om dat alles bieden we God in de H. Mis een dankoffer aan van oneindige waarde, Hem gelijkwaardig.

3° Om vergiffenis te vragen: zoenoffer.

Niet enkel voor onszelf maar ook voor onze medemensen. We vragen door dit offer de genade der boetvaardigheid, de algehele zuivering van onze ziel. Door dit offer kunnen we eveneens de zuivering vragen van de zielen van het Vagevuur: dit bij wijze van smeking. Het zoenoffer der H. Mis heeft een oneindige waarde, ja zeker; de vruchten ervan worden niettemin toegepast volgens Gods welbehagen. Bijgevolg een rijk man die slecht leefde maar door testament veel Missen bestelde tot zijn ziele lavenis¹⁸, wordt niet noodzakelijkerwijze vlugger gered uit het Vagevuur, dan een arme man die braaf leefde doch geen Missen voor zich kon bestellen. God past de vruchten der H. Mis toe naar zijn wijs en rechtvaardig oordeel, naar zijn welbehagen. Dit vooropgezet zijnde mogen we aannemen dat het H. Misoffer, als zoenoffer en smeekoffer des te meer vruchten zal afwerpen naarmate de goede gesteltenissen van priester en medeoferants en ook van hen voor wie de Mis wordt opgedragen.

---

¹⁸ Lafenis: het laven, m.n. door toedienen van drank aan een dorstige, syn. verkwikking.

Vermits het Misoffer als zoenoffer en smeekoffer niet in zijn oneindige waarde wordt toegepast doch enkel *bij wijze van smeking*, daarom kan en mag men tot datzelfde inzicht meerdere H. Missen laten opdragen.

4° *Om gunsten te vragen: smeekoffer.*

- a) Voor onszelf: alles ondergeschikt aan ons laatste doeleinde, onze zielenzaligheid.
- b) Voor anderen: bekering der zondaars, heidenen, volharding der rechtvaardigen, geestelijke, tijdelijke gunsten.
- c) Dit alles bij wijze van smeking zoals voor het zoenoffer.

De H. Mis is in dit viervoudig opzicht het uitstekendste middel omdat we daar aan God een offer van oneindige waarde opdragen.

398. Welke is de beste manier om Mis te horen?

De beste manier om Mis te horen is, aandachtig te volgen wat er aan het altaar geschiedt, samen met de priester het goddelijk Offerlam op te dragen, en zich te verenigen met Jezus Christus door een sacramentele of ten minste een geestelijke Communie.

1° Aandachtig volgen wat er aan het altaar geschiedt door middel van een klein missaal. Een misboek is het beste geschenk dat men kan geven aan het kind ter gelegenheid van zijn Plechtige Communie.

2° Samen met de priester het goddelijk Offerlam opdragen:

- a) De voornaamste offeraar is Christus zelf; de ondergeschikte offeraar is de priester die offert als vertegenwoordiger van Christus. Alleen de priester is naast Christus de offeraar in eigenlijke zin.
- b) De priester offert ook in naam der H. Kerk. In die oneigenlijke zin zijn alle leden der H. Kerk medeofferaars door bemiddeling van Christus en de priester. Zij die daadwerkelijk deelnemen aan het offer door hun lichamelijke of geestelijke aanwezigheid, zijn ook in ruimere betekenis medeofferaars.

3° Zich verenigen met Christus door een sacramentele of geestelijke Communie. De H.

Communie hoort bij het Offer, vermits ze het Offer voltooit: zo verstonden en beoefenden het ook de eerste Christenen (zie boven nr. 395, 3).

Geestelijke Communie: wanneer we te Communie niet kunnen gaan dan drukken we ten minste aan O. L. Heer ons oprecht verlangen uit Hem te ontvangen: dit kunnen we verder nog doen overdag bij wijze van innig schietgebed.

Les 32: III. De Heilige Eucharistie als Sacrament

399. Wat is het Heilig Sacrament des Altaars?

Het Heilig Sacrament des Altaars is het Sacrament waarin Jezus Christus, onder de gedaanten van brood en wijn, waarlijk tegenwoordig is, en door ons genuttigd wordt als een waarachtige spijs voor onze ziel.

1° *Jezus Christus, onder de gedaanten van brood en hun waarlijk tegenwoordig*: dus het Sacrament tot stand gekomen door de woorden van de Consecratie.

2° *Door ons genuttigd wordt: door de H. Communie*.

3° *Als een waarachtige spijs onzer ziel*: Christus' aanwezigheid is verbonden aan die gedaanten. Welnu we nuttigen de hostie; die hostie gaat naar de maag en wordt verteerd gelijk ander voedsel. Het innemen van de hostie waaraan Christus' aanwezigheid is verbonden, betekent de geestelijke voeding der ziel, gelijk de wassing met de begeleidende woorden in het Doopsel de zuivering der ziel betekent. Het is een werkdadig betekenen d.w.z. de ziel wordt hierdoor werkdadig gevoed.

Hier vinden we dus weerom zeer duidelijk de vier bestanddelen van ieder sacrament:

- i.) *Uitwendig teken*: enkel een handeling, zonder woorden, namelijk de voeding met die uitwendige gedaanten.
- ii.) *Door Christus ingesteld*: (zie het Evangelieverhaal: Lukas 22:19-20 en Mattheüs en Markus).
- iii.) *Een genade betekend*: de voeding met die gedaanten waaronder Christus schuilt betekent de voeding der ziel.
- iv.) *Voedt ook werkelijk de ziel*.

400. *Wat is er nodig om waardig te communiceren?*

Om waardig te communiceren moet men in staat van genade zijn; ook moet men nuchter zijn, dit wil zeggen, dat men sedert middernacht niets heeft gegeten of gedronken behalve natuurwater.

1° *Staat van genade*: de H. Eucharistie is een sacrament der levenden, ze is een voedsel, veronderstelt dus dat men leeft; men geeft geen voedsel aan een dode mens. De ziel moet dus het bovennatuurlijk leven in zich hebben, moet in staat van genade zijn.

2° *Nuchter zijn*:

- a) *Vanaf middernacht*: hiervoor is men vrij te volgen ofwel de zonnetijd, ofwel de wettelijke tijd, d.w.z. de tijd vastgesteld door de plaatselijke Regering.
- b) *Niets hebben gegeten of gedronken*: om werkelijk ontnuchterd te zijn worden drie voorwaarden samen vereist, namelijk: De zaak moet verteerbaar zijn: een munt, steentje, afgebeten vingernagels, haarpijltjes en dergelijke zijn niet verteerbaar. De zaak moet ten tweede van buiten komen: speeksel, bloed uit neus of tanden of mond, resten van vlees of iets anders tussen de tanden: dat alles ontnuchtert niet. Ten derde: het moet werkelijk zijn wat men over het algemeen noemt eten of drinken: zo b.v. wanneer, bij het gorgelen enkele druppeltjes worden ingeslikt blijft men nuchter. Wie maar even proeft en inslikt is ontnuchterd. Of men weinig of wat meer, vrijwillig of onvrijwillig iets heeft ingenomen, dat verandert niets aan de zaak, men is ontnuchterd. Roken ontnuchtert niet.
- c) *Behalve natuurwater*: Paus Pius XII heeft beslist dat natuurwater voortaan moet beschouwd worden als '*niet-ontnuchterend*'. (Decreet van 6 januari 1953) Men mag dus natuurwater drinken voor de Communie zonder de minste beperking van tijd.

Als natuurwater wordt beschouwd datgene wat volgens de algemene opvatting der mensen als zodanig wordt beschouwd: zo b.v. pompwater, fonteinwater, stadswater dat

langs een leiding wordt gebruikt, bronwater. Blijven dus verboden: b.v. limonade, citroenwater, suikerwater, enz. Er mag dus niets vermengd worden in het natuurwater.

401. Wat moet degene doen, alvorens te communiceren; die er zich van bewust is een doodzonde bedreven te hebben?

Wie er zich van bewust is een doodzonde bedreven te hebben, moet, alvorens te communiceren, te biechten gaan en de absolutie bekomen.

1° Eerst biechten indien het kan.

2° Kan het niet, men moet zich onthouden van de H. Communie.

3° Enkele uitzonderingen: men zit reeds aan de communiebank en pas op dat ogenblik wordt men zich bewust van een vroegere niet-gebiechte doodzonde ofwel men wordt zich bewust dat men na middernacht iets genuttigd heeft: in die gevallen mag men communiceren.

Men moet nadien zodra mogelijk de vergetene, niet-gebiechte doodzonde gaan belijden in de biecht.

4° De *onwaardige Communie is een zeer grote heiligschennis.*

a) In haar zelve:

i.) Omdat ze een onttering is van Jezus' Lichaam en Bloed: *“Wie onwaardig dit Brood zal gegeten hebben... zal schuldig zijn aan het Lichaam en Bloed des Heren”* (Korintiërs 11:27-28).

ii.) Omdat ze een snode ondankbaarheid is: de heiligschennis beledigt Christus in zijn grootste Liefde geheim.

iii.) Dit doet de heiligschenner onder het masker der godsvrucht: het is de verraderlijke kus van Judas.

b) Om haar gevolgen:

i.) Tijdelijke straffen: S. Paulus getuigt dat ter oorzaak van heiligschennende Communiën veel inwoners van Korintië met ziekten en dood werden gestraft (I Korintiërs 11: 30).

ii.) Verblindheid van de geest en versteendheid van het hart: de eerste heiligschennis wordt gewoonlijk gevolgd door een tweede en zo verder en zo wordt het een zondeketen.

iii.) De eeuwige verdoemenis: *“Hij eet en drinkt zich een oordeel”* (I Korintiërs 11:29).

402. Zijn de dagelijkse zonde een beletsel om waardig te communiceren?

De dagelijkse zonden zijn geen beletsel om waardig te communiceren, maar wie er geen berouw over heeft, ontvangt minder vruchten van de Heilige Communie.

1° De dagelijkse zonden sluiten niet uit dat iemand in staat zij van genade, dus waardig communiceren.

2° Communiceren is ongetwijfeld een daad van liefde tot God. Welnu, wie geen berouw heeft over zijn dagelijkse zonden, bewijst des te minder liefde tot God en bijgevolg is daardoor zelf zijn liefde tot God ook zwakker bij het communiceren: dan zal hij ook minder vruchten

halen uit zijn Communie. Het is gelijk iemand die zich voedt omdat hij moet doch zonder lust: hij zal minder profiteren van wat hij gebruikt. Hoe vuriger we zijn bij het communiceren, hoe vruchtbaarder ook onze Communie zal zijn. Welnu de vurigheid veronderstelt ongetwijfeld de onthechting van de zonde, het berouw ook over de dagelijkse zonden.

403. Mag men soms communiceren zonder nuchter te zijn?

Men mag communiceren zonder nuchter te zijn:

ten 1ste, wanneer men in gevaar is van sterven;

ten 2de, wanneer de Kerk het toelaat, zoals voor bepaalde zieken.

1° Wanneer men in gevaar is van sterven: dan ontvangt men ook het Viaticum en daartoe hoeft men niet nuchter te wezen. Men mag de volgende dagen, zolang het stervensgevaar blijft, voorts communiceren zonder nuchter te zijn.

2° Wanneer de Kerk het toelaat. Door de Apostolische Constitutie '*Christus Dominus*' van 6 januari 1953 heeft Paus Pius XII merkelijke verzachtingen aangebracht bij de wet van het nuchter zijn. Zie hier de voornaamste:

a) Water ontnuchtert niet.

b) Voor de zieke mensen: zieken, zelfs zij die niet te bed liggen, mogen, na de raad van een biechtvader (binnen of buiten de biecht) te hebben ingewonnen, iets gebruiken bij wijze van drank of bij wijze van geneesmiddel (ook vaste medicamenten: tablet of pil of iets dergelijk). Alcoholische dranken blijven uitgesloten.

Er is hier geen tijdsbepaling aangewezen: zodus het mag zelfs tot vlak voor de Communie.

c) Voor al de gelovigen in drie gevallen:

i.) Om wille van zware arbeid: ploegwerk dat beurtelings nachtwerk meebrengt; bewaking tijdens de nacht van zieken; de last van zwangere vrouwen; de arbeid van huismoeders, die voor de H. Communie een tijd lang moeten werken.

ii.) Om wille van het late, gevorderde uur waarop het hun enkel mogelijk is te communiceren: deze mogen iets gebruiken bij wijze van drank tot één uur voor de H. Communie.

iii.) Om wille van de grote verplaatsing: indien ze niet te Communie kunnen gaan tenzij ontnuchterd: ze mogen iets gebruiken bij wijze van drank tot één uur voor de H. Communie.

Nota bene: De gelovige bij wie één dezer 3 gevallen voorkomen moet eerst het advies van een biechtvader inwinnen: deze moet oordelen of het voorkomend geval in werkelijkheid een '*grave incommodum*' zware moeilijkheid, last meebrengt voor de gelovige, persoonlijk genomen. Het feit dat één der 3 aangeduide gevallen aanwezig is, volstaat dus niet om ontslagen te zijn van de wet; het moet voor de belanghebbende persoonlijk een echt zware last meebrengen: hierover oordeelt de biechtvader. Praktisch komt voor de gelovigen alles hierop neer:

i.) Water ontnuchtert niet meer.

- ii.) Denkt men van verdere vergunningen te mogen genieten men legt zijn geval voor aan een biechtvader en deze zal oordelen.

404. Verlangt de Heilige Kerk dat de gelovigen dikwijls communiceren?

De Heilige Kerk verlangt dat de gelovigen dikwijls, ja dagelijks communiceren, al wil zij ons daartoe niet verplichten.

We zijn verplicht ééns in het jaar te communiceren, gedurende de Paastijd en verder ook wanneer we in stervensgevaar verkeren. Het verlangen van Christus en de H. Kerk gaat veel verder: dit moge blijken uit de volgende beschouwingen.

- 1° Jezus koos voor de H. Eucharistie het brood, het meest gebruikte voedsel onder de mensen.
- 2° Jezus vergelijkt het voedsel der H. Eucharistie bij het Manna dat de Joden in de woestijn iedere dag gebruikten (Johannes 6:49-50).
- 3° De H. Communie is het voedsel bij uitstek van de ziel, Welnu, zoals het lichaam iedere dag wordt gevoed zo is eveneens de H. Communie aangewezen als het dagelijks voedsel onzer ziel. De vraag van het 'Onze Vader' 'Geef ons heden ons dagelijks brood' mogen we aanzien als een toespeling op het Eucharistisch Brood.
- 4° De eerste Christenen naderden eveneens dikwijls ter. H. Tafel. Later kwam er verslapping. De verslapping der laatste 3 eeuwen tot ongeveer 1900, is grotendeels toe te schrijven aan het Jansenisme¹⁹, dat de veelvuldige Communie beschouwde als een beloning voor de volmaakten terwijl, naar de bedoeling van Christus, de H. Communie moest zijn het uitstekendste middel ter volmaaktheid, een geestelijk medicijn tegen de kwade neigingen en een allersterkste voedsel voor de ziel.

405. In welke voorwaarden mag men veelvuldig communiceren?

Men mag veelvuldig communiceren, indien men de vereiste gesteltenissen heeft om waardig te communiceren, in het bijzonder een zuivere en godvruchtige mening.

Men moet de vereiste gesteltenissen hebben:

- 1° Staat van genade.
- 2° Zuivere en godvruchtige mening.

406. Wat is communiceren met een zuivere en godvruchtige mening?

Communiceren met een zuivere en godvruchtige mening, is te Communie gaan om aan het verlangen van God te beantwoorden, om zich inniger met Hem te verenigen, om zich van zijn gebreken te beieren,

- 1° Om aan het verlangen van God te beantwoorden (zie hierboven nr. 404).

---

¹⁹ Jansenist: naam van de leden van een richting in de r.-k. kerk, in navolging van de Ieperse bisschop Jansenius (1585-1638), die leert dat God slechts weinige mensen heeft voortbestemd om gered te worden en dat Christus niet voor alle mensen is gestorven (deze opvatting is door de r.-k. kerk veroordeeld).

- 2° Om zich inniger met Hem te verenigen: liefde zoekt zich te verenigen met de beminde. God is oneindig volmaakt en dus alle liefde waardig. Gelijk de mens zich het voedsel eigen maakt, zo betekent dit Eucharistisch voedsel een aller innigste vereniging der ziel met God. Het natuurlijk voedsel wordt veranderd, omgezet tot ons eigen levend organisme terwijl in de H. Communie, onze ziel zelf wordt omvormt tot dat goddelijk voedsel: dus een des te meer innige vereniging.
- 3° Om zich van zijn gebreken te verbeteren: de H. Communie is een werkdadige medicijn en een versterking van het bovennatuurlijk leven der ziel die daardoor zelf gemakkelijker en werkdadiger haar gebreken zal beheersen.

407. Wat is er vereist opdat de kinderen die tot de jaren van verstand gekomen zijn, mogen en moeten communiceren?

De kinderen, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, mogen en moeten communiceren, zodra ze de vier voornaamste geloof waarheden, kennen, en voldoende het Eucharistisch Brood van het gewone onderscheiden om het heilig sacrament godvruchtig te ontvangen.

- 1° Ze moeten de bijzonderste geloofswaarheden kennen zoals ze vernoemd zijn in het korte gebed: *“Ik geloof in het bijzonder dat er is...”*
- i.) Eén God,
  - ii.) H. Drievuldigheid,
  - iii.) Menswording van God de Zoon,
  - iv.) De Verlossing door God de Zoon,
  - v.) Eeuwigheid: loon of straf.
- 2° Voldoende onderscheid maken tussen het Eucharistisch Brood en het gewone brood zodat het kind met kinderlijke godsvrucht communiceren. Het kind heeft meestal voldoende besef rondom de ouderdom van zeven jaar. Van die ouderdom af is het verplicht tot de Paascommunie en moet het ook communiceren indien het in stervensgevaar komt.

408. Welke zijn de vruchten van een waardige communie?

Ten 1ste, een waardige communie verenigt ons inniger met Jezus Christus en zijn Mystiek Lichaam;
Ten 2de, zij vermeerdert in ons de heiligmakende genade,
Ten 3de, zij verzwakt onze boze neigingen en helpt ons de deugd te beoefenen;
Ten 4de, zij is een onderpand van onze glorierijke verrijzenis.

1° Verenigt ons inniger

- a) *Met Christus*: het voedsel dat we gebruiken maken we ons eigen, het verandert in ons. In de H. Communie gebeurt het tegenovergestelde: wij veranderen in Christus, wij worden meer aan Hem gelijk.

“Wie mijn Vlees eet en mijn Bloed drinkt blijft in Mij en Ik in Hem... die mij eet zal door mij leven... Wie dit brood eet zal eeuwig leven” (Johannes 6:56-58).

- b) *Met zijn Mystiek Lichaam*: d.w.z. dat we door Christus en in Hem ook inniger verenigd worden met al de andere ledematen der H. Kerk die het Mystiek Lichaam is van

Christus. *“De christelijke eenheid, die door de vaste en onverbreekelijke band van liefde zo geknoopt is, wordt door het offer des Heren bevestigd”* (H. Cyprianus). Zo getuigt ook S. Lukas het volgende van de eerste christenen: *“Ze volharden in de leer der Apostelen en de onderlinge gemeenschap, in het breken des broods (doelend op de H. Communie) en in het gebed”* (Handelingen 2:42).

2° Vermeedert in ons de heiligmakende genade:

Het is een goddelijke spijs, ze voedt ons bovennatuurlijk leven dat niets anders is dan de heiligmakende genade.

3° Zij verzwakt onze boze neigingen:

a) Onrechtstreeks heel zeker, d.w.z. in die zin dat de H. Communie in ons de liefde Gods vermeedert, onze strevingen dus meer naar God richt en daardoor zelf de kwade begeerlijkheid afleidt, tempert.

b) Ook rechtstreeks: men mag aannemen dat de H. Communie ook rechtstreeks de begeerlijkheden tempert, ook die van het vlees. Die werkelijke aanwezigheid van Christus' Lichaam in ons lichaam, al is dit niet zintuigelijk-waarneembaar, kan inderdaad ook rechtstreeks inwerken op ons lichaam. Men ziet niet in waarom het niet zou kunnen; hoe dit nu gebeurt blijft natuurlijk voor ons een geheim.

4° *Helpt ons de deugd te beoefenen*: doordien we geestelijk gevoed, sterker staan, met meer liefde de strijd voor de deugd aanvatten.

5° Zij is een onderpand van onze glorierijke verrijzenis: *“Wie mijn Vlees eet en mijn Bloed drinkt, heeft het eeuwig leven en Ik zal hem opwekken ten jongste dage”* (Johannes 6:55).

Alle rechtvaardigen, ook zij die nooit het geluk hadden te communiceren (b.v. de kleine kinderen), zullen in heerlijkheid verrijzen; nochtans geeft de H. Communie een onderpand te meer op de glorievolle verrijzenis van het lichaam dat door de H. Communie verwant werd met Christus' verheerlijkte Lichaam.

Les 33: De Biecht.

409. *Wat is de biecht?*

De biecht is een sacrament waardoor de priester de zonden vergeeft die na het Doopsel bedreven worden.

1° Het uitwendig teken:

a) De handelingen: berouw, belijdenis en voldoening van de biechteling.

b) De heilige woorden: de absolutie.

2° Door Christus ingesteld: (zie nr. 210).

3° Betekenend de vergeving der zonden: *‘Ik ontsla u van uw zonden’*.

4° Door de absolutie worden de zonden ook werkelijk vergeven.

410. Wanneer heeft Jezus Christus de Biecht ingesteld?

Jezus Christus heeft de Biecht ingesteld na zijn verrijzenis, toen Hij tot zijn Apostelen zei: “Ontvangt de H. Geest; wier zonden gij zult vergeven zijn vergeven; en wier zonden gij zult weerhouden, die zijn weerhouden”.

1° Christus heeft aan Petrus en aan de Apostelen *beloofd* dat Hij hen de *macht* zou verlenen tot het vergeven der zonden.

a) Aan Petrus: Mattheüs 16:13-19.

b) Aan de Apostelen: Mattheüs 18:17-18.

2° *Later heeft Christus die macht dan ook werkelijk verleend*: Op de dag van zijn verrijzenis verscheen Hij plots aan zijn leerlingen die samen vergaderd waren in het Cenakel en sprak: “*Vrede zij U. Gelijk de Vader Mij gezonden heeft zo zend ik U*”. En verder “*Ontvangt de H. Geest. Wier zonden gij vergeeft, hun zijn ze vergeven; wier zonden gij houdt, hun zijn we ze gehouden*” (Johannes 20:20-23).

3° Deze macht is overgegaan op hen die Petrus en de Apostelen zijn opgevolgd n.l. de Paus, de Bisschoppen en de priesters.

De Kerk, naar Christus' belofte, zou blijven bestaan tot het einde der tijden: de macht die door Christus werd verleend aan de eerste overheden van die Kerk moest dan overgaan op hun wettige opvolgers.

4° *Die macht is onbeperkt*, d.w.z. alle zonden kunnen vergeven worden.

a) God is oneindig barmhartig: “*Hij wil niet de dood van de zondaar maar dat hij zich bekere en leve*” (Ezechiël 33:11).

“*God heeft zijn Zoon in de wereld gezonden, niet om de wereld te oordelen maar opdat de wereld door Hem zou worden gered*” (Johannes 3:17).

“*Gaat en leert wat het zeggen wil: Barmhartigheid wil Ik, en geen offerande.*” “*Ik ben niet gekomen om de rechtvaardigen maar om de zondaars te roepen*” (Mattheüs 9:13).

Zien we hoe Jezus handelt o.a. tegenover de publieke zondares, de Samaritaanse vrouw, Petrus, de goede moordenaar; dan verder die heerlijke parabels van ‘*De Verloren Zoon*’ ‘*De Goede Herder*’.

b) Christus' woorden behelzen in zich niet de minste beperking: “*Wier zonden gij...*”, dus alle zonden.

c) Christus heeft diezelfde zending welke Hij van de Vader ontvangen had, overgedragen op zijn Apostelen: daarom gaf Hij hun de macht alles te ontbinden, zonder enig voorbehoud (Mattheüs 18:18; 16:19).

411. Uit hoeveel delen bestaat de Biecht?

De Biecht bestaat uit vier delen: het berouw, de belijdenis, de absolutie en de voldoening of penitentie.

1° Vanwege de biechteling: het berouw de belijdenis en de voldoening of penitentie.

Vanwege de priester: de absolutie.

2° De Biecht is als een *geestelijk tribunaal*

- i.) De schuldige die zichzelf aanklaagt: de biechteling;
- ii.) Getuigen zijn er niet nodig vermits de biechteling er alle belang bij heeft alles oprecht te bekennen;
- iii.) Advocaten zijn er evenmin nodig vermits de schuldige alles zelf bekent zoals het is;
- iv.) Rechter: de priester die oordeelt in hoever er schuld is geweest en die een uitspraak doet. Die uitspraak is altijd gunstig wanneer de biechteling alles zelf bekent en oprecht berouw heeft.
- v.) Er wordt telkens ook een boete opgelegd, namelijk de penitentie.

412. *Wat moeten we eerst doen als we te biechten gaan?*

Als we te biechten gaan moeten we eerst nederig de genade van God afsmeaken en zorgvuldig ons geweten onderzoeken.

- 1° *Biechten* is geen louter-natuurlijke handeling; het is een *bovennatuurlijke daad*. Om het goed te doen en met vrucht hebben we dus Gods genade nodig en we moeten die genade van Gods afsmeaken door een nederig gebed. De Biecht is het Boetesacrament: de boete is vooral gelegen in de vernedering, de schuldbekentenis. De nederigheid is dus een der voornaamste gesteltenissen die horen bij iedere biecht.
- 2° *We moeten ons geweten onderzoeken*: de priester kan en zal enkel die zonden vergeven welke de biechteling hem bekend heeft gemaakt. De biechteling moet dus zelf eerst al zijn zonden zorgvuldig kennen: daartoe moet hij dus even nadenken, zichzelf onderzoeken om zich alles te herinneren.

De verontschuldiging die men wellicht nadien zou aanbrenge*n*: *iDe biechtvader heeft mij daarover niet ondervraagd'* heeft geen waarde. Niet de biechtvader maar de biechteling moet zijn eigen geweten onderzoeken; de biechtvader kan of mag niet aan alle biechtelingen alle mogelijke vragen stellen; dit zou te vernederend en te onvoeglijk zijn.

413. *Hoe zullen wij ons geweten onderzoeken?*

Om ons geweten te onderzoeken zullen wij in ons geheugen nagaan welke zonden wij, sedert onze laatste goede biecht, bedreven hebben tegen de geboden van God en van de H. Kerk.

- 1° Zich eerst herinneren wanneer de laatste goede biecht werd gesproken. Is die laatste biecht geen goede biecht geweest dan moet ze volledig herhaald worden en we moeten er de nodige verbeteringen aanbrenge*n*.
- 2° a) Daarna de tien Geboden Gods nagaan;
b) Eveneens de Geboden der Kerk en de plichten van onze eigen levensstaat.
c) Zien in hoeverre we tegen dit alles misdaan hebben door woorden, werken, begeerten en verzuimenissen.

Om zich beter te herinneren wat er gebeurd is ga men eens na op welke plaatsen men geweest is, met welke personen men in contact is gekomen.

414. Wat moeten we doen nadat we ons geweten onderzocht hebben?

Nadat wij ons geweten onderzocht hebben, moeten wij in ons hart een oprecht berouw over onze zonden verwekken.

Hoofdzaak is oprecht spijt te hebben over zijn zonden. Geen berouw, geen vergiffenis; hoe meer berouw, hoe meer vergiffenis en groter loutering van de ziel. Dan is het ook voor de biechteling hoofdzaak zich op te wekken tot het berouw.

415. Wanneer hebben wij berouw?

Wij hebben berouw, wanneer wij oprecht spijt hebben dat wij God hebben beledigd, met het vast vertrouwen om in het vervolg niet meer te zondigen.

Twee zaken moeten aanwezig zijn: spijt over het verleden en het vaste voornemen voor de toekomst.

1° *Spijt over het verleden*: de zonde dus betreuren, omdat ze het grootste kwaad is, strijdend met Gods oneindige goedheid. Dit leedwezen moet ook bovennatuurlijk zijn in zijn beweegredenen: zo b.v. voldoet het niet spijt te hebben over zijn zonden omdat men hierdoor in het gevang is geraakt, of omdat men hierdoor zijn gezondheid heeft geknakt, of een grote, stoffelijke schade heeft ondergaan. Ziehier enkele beweegredenen die volstaan tot een bovennatuurlijk berouw:

- i.) Vrees voor de hel of voor tijdelijke straffen.
- ii.) Vrees voor het verlies van het eeuwig geluk.
- iii.) Besef van het lelijke, schandige der zonde.
- iv.) Besef van Gods goedheid.

2° *Vast voornemen voor de toekomst*: ligt reeds opgesloten in alle oprecht leedwezen. Wat nu zonde is, is het ook morgen nog en blijft zonde: een oprecht leedwezen strekt zich dus uit over alle tijden. Het is niet mogelijk in volle oprechtheid te zeggen: *'Ik heb spijt tot morgen, tot de volgende week'*. Een oprecht voornemen veronderstelt eveneens dat men vast besloten is de gelegenheden tot zonde en vooral de naaste gelegenheden zorgvuldig te vluchten: die het doel oprecht wil, moet ook de nodige middelen daartoe gebruiken.

416. Wanneer hebben wij een volmaakt berouw?

Wij hebben een volmaakt berouw, wanneer wij onze zonden verfoei en uit zuivere liefde tot God, namelijk omdat ze mishagen aan God, die oneindig volmaakt en alle liefde waardig is.

We hebben een volmaakt berouw wanneer de liefde tot God de hoofdzakelijke beweegreden is van ons spijt. De liefde is gesteund hierop dat God in zichzelf oneindig volmaakt is, dus alle liefde waardig: we hebben dus berouw om God zelf die we door de zonde beledigen. De *akte van berouw* aangegeven onder de *gewone gebeden* is een volmaakt berouw *'Ik verfoei al mijn zonden niet alleen omdat ik uw straffen heb verdiend'* – dat ware een onvolmaakt berouw – *'maar vooral omdat ze U mishagen die oneindig volmaakt en alle liefde waardig zijt'* – dat is een volmaakt berouw.

417. Wanneer hebben wij een onvolmaakt berouw?

Wij hebben een onvolmaakt berouw wanneer wij onze zonden verfoeien vooral uit vrees voor de straffen van God of uit schaamte God beledigd te hebben.

Bij het onvolmaakt berouw beschouwen we de zonde niet zozeer in betrekking tot God die werd beledigd dan wel als nadelig, vernederend voor ons en we klimmen niet hoger op tot God: vrees voor de straf, schaamte.

418. Welk berouw is voldoende voor de biecht?

Het onvolmaakt berouw is voldoende voor de biecht, maar het volmaakt berouw is beter.

- 1° Het onvolmaakt berouw + de absolutie volstaan tot vergiffenis der zonden.
- 2° Het volmaakt berouw is beter omdat het steunt op hogere beweegredenen en omdat het reeds door zichzelf de zonden vergeeft.
- 3° Het volmaakt berouw als voorbijgaande zielsgesteltnis, ter gelegenheid van de biecht is niet zo onbereikbaar als men doorgaans meent; inderdaad:
  - a) Wanneer twee innige vrienden toevallig eens ernstig ruzie hebben gemaakt, dan zal het voor hen niet zó moeilijk zijn nadien bij bezinning, spijt te hebben over dit gebeurde, enkel op grond van hun vroegere ware vriendschap. Waarom zouden ons niet dezelfde gevoelens kunnen bezielen tegenover de oneindig-goede, barmhartige God, vooral wanneer we overdenken zijn grenzeloos-barmhartige houding tegenover de zondaars (zie boven nr. 410 4°a).
  - b) In het Oud Testament was het volmaakt berouw het enige middel om zich terug met God te verzoenen, vermits het Sacrament der Biecht niet bestond: zo koning David na zijn grote zonde van overspel. Zou dan dit enige middel ter zaligheid voor de mensen van het Oude Testament zo onbereikbaar moeilijk geweest zijn?
  - c) De formule *Akte van berouw* is een volmaakt berouw: waarom zouden we dit niet oprecht gemeend kunnen bidden?
- 4° We moeten dan bij iedere biecht betrachten een waar volmaakt berouw in ons op te wekken.
- 5° Na een bedreven doodzonde moeten we trachten zodra mogelijk tot inkeer te komen en een volmaakt berouw in ons op te wekken: dit om een dubbele reden:
  - i.) Ongevallen komen thans veelvuldiger voor en kunnen ook ons verrassen.
  - ii.) Het volmaakt berouw vergeeft door zichzelf de doodzonde. Nadien moet men natuurlijk, zodra het kan, te biechten gaan.

419. Welk is het uitwerksel van het volmaakt berouw?

Het volmaakt berouw vergeeft de doodzonden, ook buiten de Biecht, maar men moet de wil hebben om die zonden te biechten.

- 1° Het vergeeft de zonde, ook de doodzonde zelfs buiten de biecht.
- 2° Niettemin blijft het gebod van Christus dat we alle doodzonden moeten biechten: zodus sluit de ware liefde tot God in dat we ons ook hierin aan de wil van Christus onderwerpen en

zodra mogelijk biechten. Hieruit kunnen we tevens afleiden dat het zeer nuttig is nu en dan een oprecht, een volmaakt berouw te verwekken over onze vroegere zonden.

420. *Welke zonden moeten wij biechten?*

Wij moeten alle doodzonden biechten die wij na een naarstig onderzoek indachtig zijn; wij moeten hun getal en soort doen kennen, alsook de omstandigheden die de boosheid van de zonde veranderen.

- 1° *Na een naarstig onderzoek*: het is een ernstige zaak: zodus moet men er dezelfde naarstigheid aan besteden die men gewend is te besteden aan andere ernstige zaken.
- 2° *Alle doodzonden*: Christus gaf aan zijn Apostelen de macht om de zonden te vergeven: daaraan beantwoordt dus de verplichting voor de gelovigen hun zonden bekend te maken, te biechten. De dagelijkse zonden, kunnen ook op meerdere, andere manieren vergeven worden buiten de biecht: zodus de verplichting zijn zonden te biechten kan enkel terugslaan op de doodzonden.
- 3° *Getal*: vermits alle doodzonden moeten gebiecht worden. Kan men het juiste getal niet opgeven dan geeft men ongeveer het juiste getal op en men voegt erbij: *ongeveer of min of meer*: b.v. zo dikwijls per maand, per week ongeveer.
- 4° *Soort*: het volstaat niet met te zeggen: *'Ik heb zwaar gezondigd'*; men moet de soort zonde aanduiden, b.v. diefstal, godslastering, onkuisheid.
- 5° *Omstandigheden die de zonde maken tot doodzonde* b.v. een leugen met zeer grote nadelige gevolgen voor hem die er het slachtoffer ervan is. De leugen is op zichzelf een dagelijkse zonde, maar ter oorzaken van die grote nadelige gevolgen die er uit voortspruiten verandert de leugen tot een doodzonde.
- 6° *Omstandigheden die op zichzelf een doodzonde uitmaken*: b.v. grote diefstal in een kerk: er is een doodzonde tegen de rechtvaardigheid en tevens een heiligschennis.

Er kunnen gevallen voorkomen waarin het lichamelijker of redelijkerwijze onmogelijk is volledig te biechten: hierover moet de biechtvader oordelen: b.v. in stervensgevaar, bij een bombardement, ten tijde van kerkvervolging en dergelijke.

421. *Wat moet degene doen die bij het biechten vrijwillig een doodzonde heeft verzwegen?*

Degene die bij het biechten vrijwillig een doodzonde heeft verzwegen, moet zich beschuldigen van heiligschennis en van al de andere doodzonden die hij sedert zijn laatste goede biecht heeft bedreven.

- 1° Eerst het feit van die slechte biecht bekennen en de verzwegen doodzonde belijden.
- 2° Dan het aantal biechten en Communies aangeven die er geschieden sinds die slechte biecht.
- 3° Daarna al de andere doodzonden bekennen die bedreven werden sinds de laatste goede biecht.

422. Als iemand onvrijwillig een doodzonde vergeet, doet hij dan een goede biecht?

Als iemand onvrijwillig een doodzonde vergeet, dan doet hij een goede biecht, en die vergeten doodzonde wordt met de andere zonden vergeven; maar indien hij ze later indachtig wordt, moet hij ze in de volgende biecht belijden.

- 1° De biecht is goed; die vergeten doodzonde wordt met de andere doodzonden vergeven: dit krachtens het algemeen berouw dat aanwezig is.
- 2° Die doodzonde moet, indien men ze nadien indachtig wordt, gebiecht worden in de gewone eerstvolgende biecht en intussen mag men te communie gaan.

423. Is men verplicht zijn dagelijkse zonden te biechten?

Men is niet verplicht zijn dagelijkse zonden te biechten, maar het is zeer nuttig en raadzaam het te doen.

- 1° Er is geen verplichting vermits de dagelijkse zonden ook op andere manieren kunnen vergeven worden, b.v. door goede werken, door onvolmaakt berouw ook reeds.
- 2° Het is nuttig en raadzaam om zodoende zijn ziel nog meer te zuiveren, ook van de zondestraffen en om nog meer bijzondere genaden van bijstand te bekomen die gebeurlijke fouten voorkomen.

424. Is het raadzaam dikwijls te biechten te gaan?

Het is zeer raadzaam dikwijls te biechten te gaan, want iedere biecht verschaft genaden om te strijden tegen de zonde.

- 1° Voor hen die dikwijls hervallen in de doodzonde is de veelvuldige biecht het aangewezen middel. In de biecht ontvangt men bijzondere genaden van bijstand die men elders niet krijgt. Bovendien God beloont die herhaalde vernedering. Men dwingen zich zodra mogelijk tot God terug te keren, telkens men hervallen is.
- 2° De devotiebiecht, d.w.z. de biecht waarin men geen nieuwe doodzonden te belijden heeft, is eveneens zeer raadzaam:
  - a) Als middel ter volmaaktheid;
  - b) Om de ziel steeds meer en meer te louteren;
  - c) Telkens ontvangt men vermeerdering van heiligmakende genade;
  - d) Men ontvangt bijzondere genaden van bijstand waardoor we sterker worden tegen gebeurlijke aanvallen van het kwaad.

425. Wat is de absolutie?

De absolutie is de handeling van de biechtvader, die, door het uitspreken van de sacramentele woorden in naam van Jezus Christus, aan de rouwmoedige biechteling zijn zonden vergeeft.

- 1° Dit zijn de sacramentele woorden die de vergeving der zonde betekenen en tevens uitwerken, krachtens de wil van Christus: *'Ik ontsla u van uwe zonden in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.'*

2° *Rouwmoedige biechteling*: veronderstelt dat de biechteling goed gesteld is, dat hij al zijn doodzonden oprecht beleden heeft en er innig spijt over heeft zo niet is de absolutie van geen kracht. Men kan natuurlijk de biechtvader bedriegen maar God niet: God kent onze ware, inwendige gesteltenissen: indien we slecht gesteld zijn, wordt de kracht der absolutie weerhouden: het is dus een grote dwaasheid te veinzen, te menen dat men de absolutie aan de biechtvader kan ontfutselen.

426. *Is de biechtvader gehouden tot het biechtgeheim?*

De biechtvader is gehouden tot het alle strengste biechtgeheim, en nooit, zelfs niet om zijn leven te redden, mag hij een zonde uit de biecht op enige wijze openbaren.

- 1° De priester is gehouden tot het geheim, op straf van doodzonde; dit zelfs ten koste van zijn leven.
  - a) Rechtstreeks verbreken van het biechtgeheim, zo b.v. door gebiechte zonden te openbaren van een bepaalde biechteling, is altijd doodzonde.
  - b) Onrechtstreeks verbreken van het biechtgeheim kan gebeuren door tekens, woorden, handelwijze, treffen van maatregelen die de gebiechte zonden doen vermoeden.
- 2° De biechtvader mag dus nooit gebruik maken van zijn sacramentele kennis.
- 3° De verplichting van het biechtgeheim bestaat dan alleen wanneer de zonden inderdaad werden bekend gemaakt met het inzicht er vergiffenis van te bekomen door de absolutie.
- 4° Oversten mogen nooit hun onderdanen over gewetenszaken ondervragen.

427. *Wat is de voldoening of penitentie?*

De voldoening of penitentie is het gebed of het goede werk dat de biechtvader ons oplegt tot herstelling van de oneer die wij aan God door de zonden hebben aangedaan en tot uitboeting van de tijdelijke straffen die wij voor de zonden verschuldigd zijn.

- 1° De penitentie kan onder verschillende vormen worden opgelegd: zo. b.v. een gebed, een versterving (het roken laten gedurende 3 dagen; geen kinemabezoek gedurende 14 dagen en dergelijke) of een goed werk (aalmoes, bedevaart).
- 2° De zondeschuld en de eeuwige straffen worden vergeven door de absolutie. De tijdelijke straffen die meestal overblijven worden gedeeltelijk of volledig uitgeoefend door de sacramentele voldoening of penitentie; die boete is tevens als een herstellen van de oneer die we God aandeden door de zonde. De penitentie heeft een bijzondere uitboetingskracht omdat ze deel uitmaakt van het sacrament.

428. *Wanneer zult ge uw penitentie volbrengen?*

Mijn penitentie zal ik volbrengen onmiddellijk na de biecht, of zo spoedig mogelijk.

Het is raadzaam dit dadelijk te doen na de biecht, alhoewel men er niet toe verplicht is. Men mag ze in ieder geval ook na de H. Communie bidden.

429. Volstaat de penitentie, ons door de biechtvader opgelegd, altijd om ten volle voor onze zonde te voldoen?

Neen, de penitentie, ons door de biechtvader opgelegd, volstaat niet altijd om ten volle voor onze zonden te voldoen; wij moeten er andere voldoeningen aan toevoegen, zoals bidden, aalmoezen geven, verstervingen doen.

Het is mogelijk dat, door de penitentie die in zichzelf een bijzondere uitboetingskracht bezit, soms alle tijdelijke straffen worden kwijtgescholden. Meestal nochtans zal dit niet, des te meer daar de tegenwoordig opgelegde penitenties niet in verhouding staan tot de zonden. Daarom doen we best deze boete aan te vullen door andere boetewerken, door het geduldig dragen der beproevingen, door te bidden, aalmoezen te geven en onszelf andere verstervingen op te leggen.

430. Welke zijn de uitwerkselen van de Biecht?

Ten 1ste, de Biecht vergeeft de zonden en de eeuwige straf;

ten 2de, zij schenkt de heiligmakende genade of vermeerdering ervan;

ten 3de, zij bezorgt dadelijke genaden om niet meer te zondigen en om voor de bedreven zonden te voldoen.

- 1° a) Vergiffenis der zonden en van de eeuwige straf.
b) Tijdelijke straf wordt gedeeltelijk of gans weggenomen.
- 2° a) Schenkt de heiligmakende genade terug wanneer er doodzonden werden gebiecht: met de vergiffenis der doodzonden is onafscheidelijk verbonden de instorting der heiligmakende genade.
b) Vermeerdering der heiligmakende genade: wanneer enkel dagelijkse zonden of reeds vroeger vergeven doodzonden werden gebiecht.
- 3° a) Bijzondere sacramentele genaden waardoor de biechteling wordt versterkt om niet te hervallen in de zonde: die genaden worden ons verleend op het gepaste ogenblik.
b) Bijzondere genaden ook om te voldoen, om de overgeblevene, tijdelijke straffen uit te boeten: dit naar Gods welbehagen.

De tijdelijke straffen worden weggenomen, de heiligmakende genade wordt vermeerderd, de bijzondere genaden worden verleend: dit alles in de mate van Gods welbehagen maar ook in de mate dat ons berouw min of meer volmaakt is: daarom is het zo gewichtig bij iedere biecht zichzelf op te wekken tot een oprecht, ja tot een volmaakt berouw.

Les 34: I. Het Heilig Oliesel

431. Wat is het Heilig Oliesel?

Het heilig Oliesel is het sacrament dat, door de zalving en het gebed van de priester, tot heil strekt van de gelovigen die gevaarlijk ziek zijn.

1° *Uitwendig teken*

- a) *Handelingen*: de zalving der zintuigen,

b) *Woorden van de priester* die aan de zalving de bepaalde betekenis geven.

De priester zalft de zintuigen met olijfolie: ogen, oren, neus, mond, handen, voeten. Deze zintuigen waren de voornaamste werktuigen der zonde en worden daarom gezalft. Terwijl de priester de zintuigen zalft, zegt hij: *“Door deze heilige zalving en zijn alle goedertierenste barmhartigheid vergeven u de Heer alles wat gij misdaan hebt door het gezicht (het gehoor, de reuk, de smaak en het spreken, het gevoel, het gaan). Amen”* In geval van nood zalft de priester enkel het voorhoofd en vult nadien de andere zalvingen aan, indien het nuttig blijkt. De handen worden gezalft aan de binnenkant; bij een priester aan de buitenkant omdat de handen van de priester reeds werden gezalft bij zijn wijding.

2° *Door Christus ingesteld*: wellicht na zijn Verrijzenis, samen met het sacrament der biecht. *“Is iemand van u ziek; hij roepe de priesters der Kerk, laten zij dan over hem bidden en hem zalven met olie in de naam des Heren. En het gelovig gebed zal de zieke behouden, de Heer zal hem opbeuren: en mocht hij gezondigd hebben, de zonden zullen hem vergeven worden”* (Jakobus 5:14-16).

3° *Een bijzondere genade betekend*: de zalving sterkt en lenigt het lichaam: zo is hier die lichamelijke zalving het zinnebeeld, het teken van de rechtstreekse versterking en opbeuring der ziel en van de opbeuring van het lichaam.

4° *Geeft ook werkelijk die versterkingsgenade*: omdat Christus zijn genade aan dit uitwendig teken heeft willen verbinden.

432. Voor wie is het Heilig Oliesel bestemd?

Het heilig Oliesel is bestemd voor de zieken die tot de jaren van verstand gekomen zijn en die in gevaar zijn te sterven.

1° Gedoopte mens.

2° Gekomen tot de jaren van verstand; dus ook de kinderen die zeven jaar oud zijn geworden.

3° *Gevaarlijk ziek*: de catechismus zegt dus niet *‘de stervenden’*: het H. Oliesel is dus niet enkel het *‘Sacrament der Stervenden’* maar met evenveel recht het *‘Sacrament der gevaarlijk-zieken’*. Van zodra een zieke *echt-waarschijnlijk* in stervensgevaar verkeert mag hij bediend worden: er moet dus volstrekt geen zekerheid van sterven aanwezig zijn. Maken we onderscheid tussen:

a) *Verwijderd gevaar*: de zieke mag bediend worden.

b) *Onmiddellijk gevaar*: de zieke moet bediend worden.

De dokter oordeelt wanneer er reeds verwijderd gevaar aanwezig is: van dan af komt men op het terrein van de priester. Het komt dan de priester toe te oordelen of het opportuun is de zieke dadelijk te bedienen; hij oordeelt of de zieke voldoende goed gesteld is om met vrucht het Sacrament te ontvangen en desnoods zal hij hem geleidelijk door herhaalde bezoeken brengen tot de vereiste gesteltenissen.

4° *Het stervensgevaar moet voortkomen uit ziekte of hoge ouderdom*. Soldaten die ten strijde trekken, zieken die een levensgevaarlijke operatie moeten ondergaan mogen wel de H. Communie ontvangen als Teerspijs (Viaticum) maar mogen niet bediend worden.

433. Wanneer moet de priester bij de zieke geroepen worden?

De priester moet bij de zieke geroepen worden, zodra de ziekte ernstig wordt, en zeker mag men nooit wachten tot de zieke de kennis heeft verloren.

Zodra de zieke waarschijnlijk in gevaar verkeert mag hij bediend worden. Zoals bij ieder sacrament, zodus ook hier, zal de ziel des te meer nut trekken uit het Sacrament naarmate ze dit Sacrament in betere gesteltenissen ontvangt, zodus wel bewust en met vurigheid. Het is dus een grote dwaasheid en een schreeuwende onrechtvaardigheid en harteloosheid te wachten tot wanneer de zieke buiten kennis geraakt, de dood nabij is. (Zie verder nr. 432.3.)

434. Welke zijn de uitwerkselen van het Heilig Oliesel?

Ten 1ste, het Heilig Oliesel troost en verlicht de zieke;

ten 2de, het versterkt hem tegen de bekoringen door de overblijfselen van de zonde uit te wissen;

ten 3de, het vermeerdert de heiligmakende genade, vergeeft de dagelijkse zonden en zelfs de doodzonden die hij niet heeft kunnen biechten;

ten 4de, het helpt hem ook tot de gezondheid, indien hem dit zalig is.

1° Het troost en verlicht de zieke.

“...de Heer zal hem opbeuren” (Jakobus 5:15). Bij een zwaar zieke is het evenwicht tussen ziel en lichaam verbroken: die ziel is geschokt door de vrees voor de dood en eeuwigheid. De bijzondere genade van het H. Oliesel bestaat juist hierin dat ze dit geschokte evenwicht tussen ziel en lichaam herstelt door de ziel op te beuren en te sterken.

2° Het versterkt hem tegen de bekoringen door de overblijfselen, van de zonde uit te wissen.

Welke zijn die overblijfselen?

i.) Geestelijke zwakheid, die voortkomt uit de vroegere bedrevene zonden: de genade van het H. Oliesel weerstaat, verhelpt die kwade neigingen.

ii.) Tijdelijke straffen aan de reeds vergeven zonden nog verbonden. Het Concilie van Trente noemt het. H. Oliesel de voltooiing van de Biecht: het neemt de gevolgen der zonden weg, die zelf eerst door de biecht vergeven werden; het voltooit dus het werk der biecht. De zondestraffen worden dus minstens gedeeltelijk onmiddellijk door het sacrament van het H. Oliesel kwijtgescholden. Waarom enkel gedeeltelijk? Omdat het ook afhankelijk is van de zielsgesteltenissen van de zieke.

3° i.) *Vermeerdert de heiligmakende genade*: het is een sacrament der levenden: bijgevolg moet de zieke eerst biechten. Zelfs dan wanneer de zieke niet in staat is te biechten zal de priester altijd eerst de absolutie geven, al was het maar een *Voorwaardelijke absolutie* voor het geval dat hij volledig onwetend is (b.v. bij een ongeval) omtrent de zedelijke zielstoestand van de zieke.

ii.) *Vergeeft de dagelijkse zonden*: op voorwaarde dat de zieke zich onthecht van die zonden. De speciale genade van dit sacrament waarover ook boven nr. 434, 1, 2 helpt de zieke ook zich los te maken van alle ongeregelde gehechtheden.

iii.) *Zelfs de doodzonden die hij niet heeft kunnen biechten*. Dit Sacrament vergeeft ook de doodzonden waarover de stervende een onvolmaakt berouw heeft doch die hij niet meer kan biechten. Om die reden zal de priester altijd eerst de absolutie geven, al was het maar

voorwaardelijk, vermits het Sacrament der Biecht juist daarvoor is. In geval bij de zieke geen onvolmaakt berouw aanwezig was dan bekomt hij ook geen vergiffenis: niettemin het Sacrament kan nadien herleven, wanneer de zieke bewust wordt en een onvolmaakt berouw in zich opwekt en zo bekomt dan de zieke vergiffenis.

Om die redenen blijkt het voldoende dat men altijd zodra mogelijk een priester moet erbij roepen, ook wanneer men een mens onverwachts dood aantreft. Men is helemaal niet zeker wanneer juist een mens als beslist-dood moet aanschouwd worden. Om de ziel niet te beroven van een mogelijke laatste geestelijke hulp roept men de priester: zo mag iemand die na een lange ziekte is gestorven nog bediend worden tot ongeveer een half uur na de zogezegde dood: bij een plotselinge dood, b.v. bij een ongeval mag het H. Oliesel toegediend worden zelfs twee uren erna en nog later.

4° *Het helpt hem ook tot de gezondheid, d.w.z. indien dit hem zalig is.*

- i.) Dit is dus voorwaardelijk d.w.z. indien het zalig is voor de zieke.
- ii.) Het Sacrament doet geen mirakelen; indien, natuurlijkerwijze, alle hoop is opgegeven, dan zal het H. Oliesel over het algemeen ook geen genezing schenken. Ook om die reden moet men dus nooit te lang wachten om iemand te laten bedienen.
- iii.) Zelfs dan wanneer de zieke niet geneest, ondervindt hij niettemin verzachting en opbeuring: *“De Heer zal hem opbeuren”* (Jakobus 5:15).

Les 34: II. Het Priesterschap

435. *Wat is het Priesterschap?*

Het Priesterschap is het Sacrament dat aan de bedienaars van de Heilige Kerk macht geeft om hun geestelijk ambt uit te oefenen, en genade om het te vervullen.

1° *Uitwendig teken:* de handenoplegging en de woorden van de wijdende Bisschop die de uitwerkselen van het Sacrament klaar uitdrukken.

2° Door Christus ingesteld:

- a) De macht, op zijn werkelijke Lichaam gaf Jezus aan zijn Apostelen in het Laatste Avondmaal (I Korintiërs 11:23-25). Toen Jezus geconsacreerd had sprak Hij tot zijn leerlingen: *‘Doet dit tot mijn gedachtenis’* d.w.z. doet hetzelfde wat ik zo pas deed.
- b) De macht op zijn Mystiek Lichaam gaf Jezus aan zijn leerlingen toen Hij hun de macht verleende om de zonden te vergeven (zie boven nr. 410).

3° *Betekent een bijzondere genade,* namelijk de aanstelling tot het priesterschap en de genade om dit ambt waardig te vervullen.

4° *Werkt ook uit wat het betekent,* krachtens de wil van Christus die aan dit teken die genade heeft willen verbinden.

De priesters zijn de bedienaars der H. Kerk, die geestelijke gemeenschap: ze zijn aangesteld, krachtens hun wijding, om de geestelijke middelen (sacramenten, sacramentalia) toe te dienen aan de leden dier Kerk.

436. Welke macht hebben de priesters?

De priesters hebben de macht om het H. Misoffer op te dragen, de zonden te vergeven of te wederhouden, andere sacramenten toe te dienen, het woord Gods te verkondigen, en de zielzorg waar te nemen.

1° *De macht over het werkelijk Lichaam van Christus*: de macht om Christus aanwezig te roepen onder de gedaanten van brood en wijn, d.w.z. de macht om te consacreran, om de H. Mis op te dragen.

2° *De macht over het Mystiek Lichaam van Christus*, namelijk over de zielen:

- a) De macht om de zonden te vergeven of te weerhouden (zie boven nr. 410).
- b) De macht om de andere sacramenten toe te dienen.
- c) De macht om de Openbaring voor te houden en te verklaren, d.w.z. om het woord Gods te verkondigen.
- d) Zielzorg.

Ook bij de uitoefening van deze drie laatste opdrachten handelt de priester officieel in de naam van Christus, met de nodige macht toegerust en vast zeker dat God hem daartoe de nodige gaven verleent. Daarom moet hieraan bij de gelovigen beantwoorden: inwendige en uitwendige eerbied, gehoorzaamheid, vertrouwen, dankbare liefde jegens hun priesters; ook bidden en offeren voor hun heiliging die dan aan de gelovigen zelf ook weer ten goede komt.

437. Is het een grote genade en een grote eer priester te worden?

Ja, het is een grote genade en een grote eer priester te worden, want de priester is deelachtig aan het priesterschap van Jezus Christus en is door Hem aangesteld om te arbeiden tot de glorie van God en de zaligheid der zielen.

1° *Het is een grote genade*: “Niet gij hebt Mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren”.

(Johannes 15:16) De macht van de priester komt door een uitverkiezing van God, een roeping.

2° *Het is een grote eer*: de priester deelt in de goddelijke macht van Christus: hij zet dus het werk voort van Christus in zijn naam en in naam van zijn H. Kerk. De priester is de middelaar tussen God en de mensen: hij moet de mensen naar God leiden en brengt God met al zijn gaven tot de mensen. De priester is bij uitstek de man Gods; de man die in Christus en door Christus en met Christus glorie brengt aan God, en de zielen ter eeuwige zaligheid brengt.

438. Wat moet het kind doen, dat denkt de priesterroeping te hebben?

Het kind dat denkt de priesterroeping te hebben, moet de raad van zijn biechtvader volgen en een godvruchtig, rein en werkzaam lenen leiden.

1° *Een vaste biechtvader nemen en zijn raad zorgvuldig volgen*: in zulke gewichtige zaak heeft de jongen een wijze raadsman nodig: de biechtvader ontvangt genaden van staat om de zielen te leiden en zal dus best oordelen of er waarlijk roeping aanwezig is.

2° *De jongen zelf moet zich ernstig voorbereiden*:

- a) *Door diepe godsvrucht aan te kweken:* de priester moet anderen ter zaligheid leiden en moet daartoe zelf eerst diep godvruchtig zijn om anderen door woord en voorbeeld van zijn eigen overvloed te kunnen meedelen. Daartoe dus ook o.a. veelvuldig gebruik maken van de sacramenten van biecht en communie.
- b) *Door rein leven:* de priester moet algeheel kuis, rein leven niettegenstaande hij, door zijn ambt zelf, dikwijls in contact moet komen met de ondeugd: daarom moet de jongeling zich, op dat gebied vooral met de hulp van de genade opwerken tot hoger deugdzaamheid om later bestand te wezen tegen de gevaren der wereld, die nu nog groter zijn dan vroeger.
- c) *Door werkzaam leven:* tegenwoordig moet de priester een veel drukker apostolaat uitoefenen dan vroeger: dat vergt inspanning, volhardende moed want, nu meer dan vroeger, stoot de priester op boosheid en onverschilligheid.

439. *Wat moeten de ouders doen, wier zoon de priesterroeping heeft?*

De ouders, wier zoon de priesterroeping heeft, moeten in hem Gods roeping eerbiedigen en hem helpen om eraan te beantwoorden.

- 1° *Roeping is een persoonlijke zaak tussen God en de ziel:* het recht is eerst aan de kant van hem die geroepen wordt en dus hebben de ouders de plicht dit recht van hun zoon te eerbiedigen.
- 2° *Hun zoon helpen:* krachtens het vierde gebod moeten de ouders de toekomst van hun kinderen zo goed mogelijk verzekeren. Wanneer hun roeping duidelijk is, na voldoende beproefd te zijn geweest, wanneer Gods Wil zich duidelijk aftekent dan moeten zij hun kinderen helpen tot het verwezenlijken van die toekomst, en vertrouwen op de bij stand van God: Hij wil het doel en zal dan ook de middelen daartoe verlenen.

Les 35: Het Huwelijk

440. *Wat is het Huwelijk?*

Het huwelijk is het sacrament waardoor man en vrouw zich als echtgenoten voor God en geweten tot aan de dood verbinden, en genade bekomen om met elkander christelijk te leven en hun kinderen tot Gods eer op te brengen.

- 1° *Man en vrouw verbinden zich als echtgenoten voor God en geweten.*
  - a) Het huwelijk komt tot stand door wederzijds contract; het wederzijdse 'ja' woord van beide belanghebbenden verplicht beiden met dezelfde kracht in geweten tegenover God.
  - b) Het huwelijk eens dat het voltrokken is, eens dat de wederzijdse toestemming is gegeven, bestaat in die onverbreekbare huwelijksband. Dit wordt duidelijk bevestigd door Christus' woord: "*Wat God verenigd heeft, dat scheidt geen mens*" (Mattheüs 19:6).
  - c) Tussen christenen is er geen huwelijk mogelijk dat niet tegelijk sacrament zou zijn: dit omdat Christus het huwelijk tot sacrament verheven heeft: volgens Christus' Wil moet dus alle christelijk huwelijk sacrament zijn.

2° *Tot aan de dood:* (zie hierboven 1.b).

De wil van Christus is duidelijk: *“Wat God verenigd heeft, dat scheidt geen mens”*.

3° *Eén man met één vrouw:* éénheid dus van het huwelijk: dit blijkt eveneens zeer duidelijk uit Christus' Wil: *“Daarom zal de man vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw en die twee zullen één vlees zijn... Wat dus God heeft verenigd, dat scheidt geen mens”* (Mattheüs 19:6).

4° *Om met elkander christelijk:* te leven en hun kinderen tot Gods eer op te brengen.

Met die woorden wordt het doel van het huwelijk aangegeven.

- a) Het wezensdoel, d.w.z. het eerste, het hoofdzakelijke doel is de geordende voortplanting en opvoeding van het menselijk geslacht. God zelf wees dit doel aan toen Hij tot het eerste mensenpaar sprak: *“Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt u”* (Genesis 1:28).
- b) Het tweede doel is de wederzijdse liefde, wederzijdse aanvulling en hulpbetoon tussen de beide echtgenoten. Zo sprak God: *“Laat ons hem (aan Adam) een hulp maken (Eva), hem gelijk”*. (Genesis 2:18) Dit tweede doel is ondergeschikt aan het eerste doel; het wezensdoel. Inderdaad dit eerste doel kan niet degelijk verwezenlijkt worden zonder dat de echtgenoten mekaar werkdadig beminnen, aanvullen en helpen in oprecht, christelijk leven.

c) Na de zondeval werd het huwelijk tevens een middel om de kwade begeerlijkheid te beheersen binnen bepaalde perken (I Korintiërs 7:2-9).

Dit derde doel is ondergeschikt zowel aan het tweede doel als aan het eerste doel: de echtgenoten moeten allebei wederzijds hun hartstochten op een redelijke manier beheersen en richten: dit om het tweede doel werkdadig te bereiken en zodoende tevens het wezensdoel.

5° *Hun kinderen tot Gods eer opbrengen* (zie boven nr. 278).

441. Hoe bereid zich een goed christen voor tot het sacrament van het huwelijk?

Een goed christen bereidt zich voor tot het sacrament van het huwelijk door een deugzaam en kuis leven, door het gebed en een goede biecht.

1° *Door een deugzaam en kuis leven:* Wie voor het huwelijk niet braaf en kuis leven zullen evengoed zo handelen na het huwelijk: het wederzijds vertrouwen zal na hun huwelijk geschokt zijn bij allebei, door de treurige herinnering aan hun vroegere toegeeflijkheid tijdens de verkering en zo wordt het geleidelijk een ongelukkig huwelijksleven. Bovendien is er veel kans dat ze onbezonnen en voortvarend het huwelijk aangaan zonder voorafgaande goede keuze.

2° *Door het gebed:* zij die verkeren hebben meer genaden nodig om braaf en kuis te blijven omdat w door de verkering zelf meer in de gevaren komen. Het aangewezen middel om genaden te bekomen is en blijft steeds het gebed en de sacramenten.

3° *Door een goede biecht,* onmiddellijk voor het huwelijk: hoe beter men gesteld is bij het ontvangen van het sacrament, hoe grotere en hoe meer genaden men zichzelf verzekert, ook voor het latere huwelijksleven.

4° *Enkele praktische raadgevingen voor de verkering.*

- a) Leiding vragen bij een vaste biechtvader.
- b) De verkering worde begonnen best met de toestemming der ouders: dus hun vooraf raad vragen; de ouders hebben veel meer levenservaring zodat hun oordeel zeker van belang is.
- c) Eerste vereiste bij de keuze: ware godsdienstzin en niet: vergankelijke schoonheid, omgangsvormen, positie, fortuin.
- d) Ware genegenheid moet er zijn van beide kanten; een louter verstandshuwelijk moet beslist afgekeurd worden; een huwelijk zonder liefde is een tegenspraak in zichzelf.
- e) De toekomstige echtgenoot moet in staat zijn een gezin te onderhouden; de toekomstige huisvrouw moet vooral, in dat opzicht, huisvrouw zijn.
- f) Best wezen de beide toekomstige echtgenoten van ongeveer gelijke ouderdom, stand en ontwikkeling.
- g) Beiden wezen lichamelijk gezond; zeker niet onderhevig allebei aan dezelfde erfelijke kwalen.
- h) Geen verkering beginnen wanneer er in jaren geen vooruitzicht is voor een huwelijk.
- i) In de verkering zelf: wederzijdse eerbied, gesteund op een rechtmatige fierheid en beheerste liefde: beiden zullen later in het huwelijk des te gelukkiger zijn, des te meer vertrouwen hebben in elkaar en des te meer door God gezegend worden.

442. Moet het huwelijk in staat van genade aangegaan worden?

Het huwelijk moet in staat van genade aangegaan worden, want het is een sacrament der levenden.

Het huwelijk geeft bijzondere genaden tot het wel beleven van die moeilijke levensstaat; het schenkt dus niet de heiligmakende genade maar veronderstelt ze reeds vooraf; het is een sacrament der levenden.

443. Wat wordt er van de katholieken vereist om een geldig huwelijk aan te gaan?

Om een geldig huwelijk aan te gaan, wordt er van de katholieken vereist:

ten 1ste, dat geen beletsel het huwelijk ongeldig make;

ten 2de, dat zij vrijwillig hun toestemming geven;

ten 3de, dat zij het huwelijk aangaan voor de pastoor der parochie waar het geschiedt of voor een priester daartoe gemachtigd, en voor twee getuigen.

1° Er mag geen ongeldig-makend beletsel aanwezig zijn (zie verder nr. 444, A).

2° Beide belanghebbenden moeten in volle vrijheid, en niet uit dwang of uit vrees hun wederzijdse toestemming geven: in dit wederzijds gans vrije ja-woord ligt immers de wezenheid zelve van het huwelijkscontract.

3° Het huwelijk moet aangegaan worden voor de pastoor der parochie waar het geschiedt, ofwel voor een priester die tot dit bepaalde huwelijk werd gemachtigd. Bovendien moeten er twee getuigen bij aanwezig zijn.

444. *Wat verstaat men door huwelijksbeletselen?*

Huwelijksbeletselen zijn omstandigheden die, krachtens de wet van God of van de H. Kerk, het huwelijk ofwel ongeldig, ofwel ongeoorloofd maken.

De H. Kerk heeft het opperste leergezag en heeft dus de macht om goddelijke wetten te verklaren (zie boven nr. 11L.) De H. Kerk heeft bovendien de bestuursmacht over haar leden: ze heeft dus de macht om zelf ook nog andere huwelijksbeletselen vast te stellen.

a) Ongeldig-makende huwelijksbeletselen.

1° *De leeftijd* (canon 1067.)

Kerkelijk recht: een jongen beneden 16 j. en een meisje beneden 14 j. kunnen geen geldig huwelijk aangaan.

Belgisch Wetboek eist voor de jongen 18 j. voor de vrouw 15 j. De leeftijd door de Kerk vastgesteld blijkt merkkelijk jong, doch de reden hiervan is dat de Kerk haar Wetgeving moet aanpassen bij de gebruiken van alle landen: welnu in de Zuiderlanden bereikt de mens op vroegere ouderdom een rijpe leeftijd. Bovendien wil de Kerk hierdoor treurige, zondige toestanden zodra mogelijk regelmatig maken. De Kerk raadt eveneens de jonge mensen aan zich, voor wat betreft de ouderdom bij het huwen, te houden aan het algemeen gebruik der streek waar ze wonen.

2° *Lichamelijk onvermogen*: (canon 1068.) geslachtelijke ongeschiktheid tot de huwelijksakte van wege de man of de vrouw of allebei.

3° *Bestaande huwelijksband*: (canon 1069.) die reeds geldig gehuwd is kan geen tweede huwelijk aangaan. *'Eén man, één vrouw: eenheid van het huwelijk'*.

4° *Vershil van erediens*: (canon 1070.) ongeldig is het huwelijk tussen een ongedoopte en iemand die in de katholieke Kerk gedoopt is, of tot deze uit de ketterij of het schisma bekeerd is.

5° *Hogere wijding*: (canon 1072.) geestelijken die een hogere wijding (sub-diaconaat, diaconaat, priesterschap) hebben ontvangen, kunnen geen geldig huwelijk sluiten.

6° *Plechtige kloostergeloften*: (canon 1073.) wie in een kloosterorde plechtige geloften heeft afgelegd, kan geen geldig huwelijk aangaan.

7° *Gewelddadige ontvoering, d.w.z. schaking*: (canon 1074.) een man die een vrouw ontvoerd heeft met het doel haar te huwen, kan met haar geen wettig huwelijk sluiten zolang zij in zijn macht is.

8° *Misdaad*: (canon 1075.) kan onder verschillende vormen voorkomen:

- a) Overspel met wederzijdse belofte te huwen,
- b) Overspel met poging om te trouwen, ook al was het enkel burgerlijk,
- c) Overspel met moord op een der echtgenoten,
- d) Moord op een der echtgenoten door de twee overspelers samen.

9° *Bloedverwantschap*: (canon 1076.)

- a) In de rechte linie is het huwelijk ongeldig tussen alle voorouders en nakomelingen, hetzij deze laatsten wettig of onwettig zijn.
- b) In de zijlinie is het huwelijk ongeldig tot in de derde graad inbegrepen.
- c) Het beletsel wordt meervoudig als er meerdere gemeenschappelijke ouders zijn.

10° *Aanverwantschap*: (canon 1077.)

- a) In de rechte linie maakt aanverwantschap het huwelijk ongeldig in alle graden, in de zijlinie tot in de tweede graad.
- b) De aanverwantschap is meervoudig wanneer de bloedverwantschap waarop ze steunt, meervoudig is; of wanneer iemand achtereenvolgens een huwelijk sluit met personen, die bloedverwanten zijn van elkaar.

11° *Openbare eerbaarheid*: (canon 1078.) dit beletsel ontstaat uit een ongeldig huwelijk, voltooid of niet, en uit een openbaar en klaarblijkelijk concubinaat; het maakt het huwelijk ongeldig tussen man en bloedverwanten van de vrouw en omgekeerd, in de eerste en tweede graad van de rechte lijn.

12° *Geestelijke verwantschap*: (canon 1079.) de persoon die doopte en ook de peter of meter van de gedoopte kunnen geen geldig huwelijk sluiten met de gedoopte.

13° *Wettelijke verwantschap*: (canon 1079.) die ontstaan is door aanneming: wanneer de burgerlijke wet dit als een huwelijksbeletsel beschouwt, beschouwt de Kerk het eveneens als een ongeldig makend huwelijksbeletsel.

b) *Verbiedende huwelijksbeletselen*.

Het huwelijk wordt verboden. Indien het toch wordt aangegaan tegen het verbod in, is het niettemin geldig.

1° *Eenvoudige gelofte*: (canon 1058.) het huwelijk is verboden aan hen die de eenvoudige gelofte hebben afgelegd van maagdelijkheid, van volmaakte zuiverheid, van niet te trouwen, van de heilige wijdingen te ontvangen of van de kloosterstaat te omhelzen.

2° *Wettelijke verwantschap*: (canon 1059.) die ontstaan is door aanneming: wanneer de burgerlijke wet dit als een huwelijksbeletsel beschouwt, beschouwt de Kerk dit eveneens als zodanig.

3° *Gemengde godsdienst*: (canon 1060-1061.) dit beletsel bestaat tussen twee gedoopte waarvan de ene katholiek en de andere ketter of schismatiek is. Wanneer de Bisschop dispensatie verleent in dit huwelijksbeletsel dan wordt dit gedaan enkel op de volgende voorwaarden:

- a) Er moeten rechtmatige en zwaarwichtige redenen bestaan die nopen tot de dispensatie.
- b) Zekere waarborgen moeten gesteld worden:
  - 1) De niet-katholieke partij moet beloven het gevaar voor bederf van de katholieke partij te zullen afweren.
  - 2) Beide partijen moeten waarborgen dat alle kinderen katholiek gedoopt en opgevoed zullen worden.
- c) Er moet morele zekerheid bestaan dat de waarborgen ook zullen gehouden worden. Meestal worden schriftelijke waarborgen geëist.

445. Moeten de gelovigen de huwelijksbeletselen aan de kerkelijke overheid bekend maken?

De gelovigen die beletselen tegen het huwelijk kennen, zijn verplicht deze aan de kerkelijke overheid bekend te maken, vooral wanneer de huwelijksroepen worden gedaan.

- 1° Hierin moeten we als onderdanen van de Kerk, gehoorzamen aan de Kerk die deze huwelijksroepen voorschrijft tot algemeen welzijn van hare leden.
- 2° Het is eveneens een plicht van naastenliefde tegenover hen die voorhebben te huwen.

446. Is een verbintenis, alleen voor de burgerlijke overheid aangegaan een waar huwelijk?

Voor de katholieke gedoopte, is een verbintenis, alleen voor de burgerlijke overheid aangegaan, geen waar huwelijk, maar een vereniging die zondig is voor God en het christelijk geweten.

- 1° Volgens de wil van Christus kan een christenmens geen huwelijk aangaan dat niet tegelijk een sacrament zou zijn. Het burgerlijk gezag kan die schikking van Christus niet vernietigen: de christenmens staat eerst onder het gezag van Christus en dan pas onder het burgerlijk gezag dat die voorafgaande wet van de God-Mens moet eerbiedigen.
- 2° Christenen die dus enkel een huwelijk aangaan voor de burgerlijke overheid leven voor God en de Kerk in een blijvende staat van doodzonde; ze kunnen of mogen bovendien geen enkel sacrament ontvangen en indien ze in die staat komen te sterven moet hun eveneens de kerkelijke begrafenis geweigerd worden.

447. Heeft de burgerlijke overheid de macht om een geldig huwelijk te ontbinden?

De burgerlijke overheid heeft de macht niet om een geldig huwelijk te ontbinden; want Jezus Christus heeft gezegd: « Wat God heeft verbonden, dat scheidde geen mens. »

- 1° Christus' Wil is duidelijk: “*Wat God heeft verbonden, dat scheidde de mens niet*” (Mattheüs 19:6).
- 1° Zelfs de Kerk kan of zal nooit een geldig huwelijk ontbinden. Wanneer de Kerk een huwelijksontbinding uitsprekt, dan doet ze niets anders dan na lang beraad en scherp onderzoek vaststellen dat er feitelijk geen geldig huwelijk werd aangegaan, b.v. omdat er een toen-onbekend, ongeldig makend huwelijksbeletsel aanwezig was, of omdat er geen genoegzaam-vrije toestemming was vanwege een der beide belanghebbenden, of omdat de vereiste